

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08975

DI VILDE TSILKE

Zusman Segalowitch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

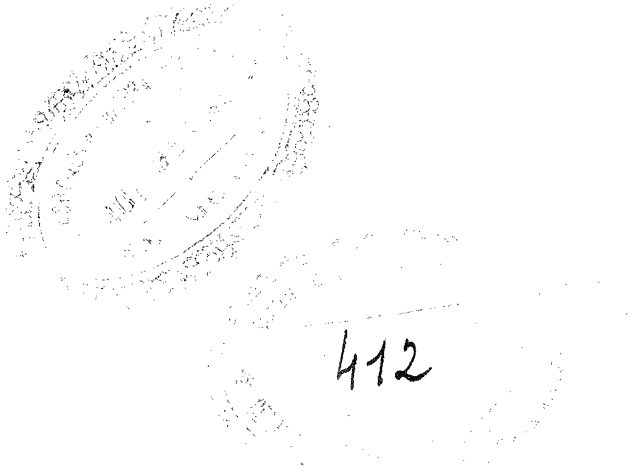
The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ז. סענאלאָוויטש

די ווירדע צירקע

ר א מ א ון

DRUK. SIKORA I MYLNER WARSZAWA, NOWOLIPKI 6.

די ווילדע צילקע

צילקע און די מומע ניכע.

א גרויסער וואלד...
 און ארום דעם וואלד וויגן זיך נאך וועלדער, גרויסע, גע-
 דיכטע, ווייטע, רואיקע, אין זיך פארטראכטע.
 ווו-נישט-ווו רייסט זיך איבער דער שווארצער וואלד-
 שאטן און הימל גיסט זיך צונויף מיט ערד, ערד מיט הימל.
 שאטייען שלענגלען זיך צווישן די וועלדער, טייכן און טיילעך.
 דא און דארט ארבעטן מענטשן. מען לייגט אוועק די גרוי-
 סע ביימער און אונטן בלייבט א בית-עולם פון אונטערגעזעגטע
 ווארצלען.
 נאך זאלן זיי זיך רוישן די ווייטע און נאנטע וועלדער.
 אונזער בליק האט זיך פארפלאנטערט אין די גרינע שאטנס, און-
 זער אויער האַרַכט קלאַנגען...
 דא שוימט צווישן די סאָסנעס אַ שמאַל טייכל און דאָס
 וואַסער פון אים זעט אויס געשליפן און גרין, ווייל די ביימער
 שפיגלען זיך אין אים.
 אלטע צווייגן, שטיינער, קלעצער צוימען דא און דארט

דאָס טייכל. לויפט דאָס וואַסער און פאַרהאַלט זיך, לויפט און שרייט און מורמלט אויף זיין וואַסער-לשון. אַ טרעל פון אַ פויגל, אַ קוויטש פון אַ וועווריק, געציילטע טענער פון דער נאַטור. טאָג און נאַכט גייט דאָ אַוועק אין שטילקייט. מוראַשקעס מיליאָנען קריכן דאָ אויף דער ערד. פינטעלעך, הונקטעלעך באַ-וועגן זיך—אויך מחותנים אויף דער ערד, שותפים פון לעבן.

וועמען גייען זיי אָן די מוראַשקעס? פעלקער זענען פאַר-שוונדן געוואָרן, ריזיקע חיות, מאַמאַנטן! אַש און שטויב איז פון זיי געוואָרן, שטאַרקע גרויסע שטעט זענען חרוב געוואָרן, די פיראַמידן פון מצרים פאַלן איין...

און דאָ קריכן מוראַשקעס, פינטעלעך, לעבעדיקע זאַמדעלעך... וועמען גייען זיי אָן?

אַ בוים אָן אַלטער וועט אומפאַלן און פון מיליאָנען אַוועל-לעבעדיקע זאַמדעלעך וועט קיין זכר נישט בלייבן.

אַבער דערווייל לעבט דאָ יעדער אָטעם פון וואַלד פאַר זיך און אין זיך... שוויגדיק און איינגעהאַלטן. שאַטן שווייגט. אַ באַלויכטן ווינקל לייכט און שמירט צו צו זיך די עטלעכע פאַרגנבטע שטראַלן. ווען? ווען האָט זיך אָנגעהויבן דאָס שווייגן פון דער אייביקייט און ווען וועט זיך עס ענדיקן.

בלויז אין איין ווינקל פון וואַלד גייט דאָס לעבן אַביסל אַנדערש.

דאָ שטייען דריי הייזער מיט עטלעכע שטאַלן, שטריק זע-נען דאָ צוגעבונדן צו עטלעכע ביימער און אויף די שטריק הענגט וועש און טרוקנט זיך...

ווייסע העמדער, קאָלירטע, פלאַע, רויטע ציכלעך און קלייד-לעך. די אַלע פאַרבן רייסן מיטאַמאַל איבער די אַרומיקע וויי-טע און נאַנטע גרינקייט...

אַ וואָגן שטייט דאָ אָן אַ פּערד, עטלעכע בענקלעך צו-בראַכענע וואַלגערן זיך לעס איינעם פון די שוועלן און נאָך פאַר-שידענע שטוב-מכשירים.

שטיל אַרום.

אין איין שטוב זענען די פענסטער אינגאַנצן געעפנט, גאָר

קיין סימן פון לעבן ארום. די צוויי אנדערע הייזער זענען צו-
געמאכט פון אלע זייטן, זעען אויס פארלאָן.

א פארבייגייער וואָלט געטראַכט, אז דאָס איז אַ פארלאָזע-
נער וואָלד-ישוב. נאָר הערט זיך איין—עס קלאַפט עפעס.

דאָס קלאַפט מען ביים טייכל, דאָרט וואָשט מען וועט.

דאָס טייכל איז אויף דעם אָרט זייער שמאַל און דאָס וואָ-
סער לוינט האַסטיקער.

אָן עלטערע פרוי פון אַ יאָר פומציק זיצט איינגעבויגן און
וואַרפט דורך איין שטיקל וועט נאָך דעם צווייטן.

זי איז אינגאָנצן פאַרשפּריצט און פאַרגאַסן פון וואַסער.
פון אונטער דעם טיכל אויסן קאָפּ קריכן אַרויס עטלעכע גראַע
האַר. זי קוקט אין וואַסער און ווען זי דערזעט, ווי דאָרט שפּיגלט
זיך אַפּ איר גאַנצער פנים מיט די עטלעכע גראַע האַר, באַהאַלט
זי די האַר צוריק אונטערן טיכל...

אויף אַ רגע הערט זי אויף צו אַרבעטן, הערט זיך עפעס
צו, קוקט צווישן די ביימער און נעמט רופן:

—צילקע, צילקע!

צוויי מאָל שרייט זי עס אויס און צוויי מאָל טוט איר
דער וואָלד נאָך און ווידערהאַלט:

—ציל—קע, ציל—קע!

נאָר די אמתע צילקע רופט זיך נישט אָפּ. די אַלטע נעמט
ווידער אַרבעטן און שטויסט די שטיקלעך גרעט און שטויסט דאָס
וואַסער... „טיאָך-טיאָך“, „טיק-טאָק“.

פון אַ בוים פאַלט אַרעפּ אַ שישקע און דערלאַנגט אַ פּלונטש
אין טייכל, נעמט שווימען און פאַרשווינדט מיט די פלינקע שמאַ-
לע שטראָמען...

די אַלטע אַרבעט און רוט זיך אָפּ. דאָס וואַסער פון טייכל
איילט זיך און וויל זיך אויף קיין רגע נישט אַפּשטעלן. אויף
קיין איין רגע נישט. גוואַלדיק פאַרנומען. פונקט, ווי עס וואָלט
וועלן פאַרשעמען דעם גרויסן גרינעס וואָלד, וואָס שטייט שטענ-
דיק צוגעשמירט צו דעם זעלבן אָרט און זינגט און קוויטשעט
מיט די וועוויקעס.

שעם זיך, אַלטער גרויסער וואַלד!
אַזא שמאַל טייכל איז שוין אויסגעווען די גאַנצע העלט
און דו ביזט דאָ געבוירן געוואָרן און דאָ וועסטו שטאַרבן. שעם
זיך, וואַלד!

עס דויערט לאַנג.
עס גייט אַווי כסדר די מאַנאַטאַנע שטילקייט און די מאַ-
נאַטאַנע אַרבעט...

פלוצלונג דערהערט זיך אַ ליד פון יענער ווייט וואַלד:
רייזקע זיצט אין פענסטער
און אסתר גייט פאַרביי,
אסתרקע, וואָס מאַכסטו?
—מיינער איז נישט טריי.
דאָס זינגט אַ יונג פרויען-קיל. די לעצטע פאַר דערטער
כאַפט אינטער דער עכאַ און טראַגט זיי אַוועק איבער די ביימער.
„מיינער איז נישט טריי“.

די אַלטע העש-וואַשערין הייבט אויף דעם קאַפּ און נעמט
רופן...

—צילקע, צילקע, קום שוין אַמאָל נענטער.
—האָ, איך גיי!
פון אונטער די ביימער באַווייזט זיך צילקע אַ באַרוועסע
מיט אַ רויט לייכט קליידל אויף די אַקסלען, זי שפּרינגט אַרי-
בער דאָס טייכל און קומט צו צו דער אַלטער.
—נעם און הענג אויף די עטלעכע שטיקלעך, זאָגט די
אַלטע מיט בייזקייט.

—די מומע ניכע איז בייז?—פרעגט צילקע, נאָר זי וואַרט
נישט אויף קיין ענטפער. זי לייגט אַרויף אויף די הענט די איינ-
געפרעסטע שטיקלעך וועש און גייט צו די ביימער מיט די שטריק.
דערביי רעדט זי צו זיך אַליין.
—די מומע ניכע איז בייז, דער טאַטע איז בייז, שלמה
דער שרייבער איז בייז, אַלע זענען בייז, אַלע זענען פאַרנומען
און אין פעס...
דערביי דערלאַנגט זי זיך אַ זימף און נעמט ווירער זינגען...

רייוקע נעמט זי טרייסטן
און אסתר וויינט זיך אויס...
—וואָרט אויף מיר ביים טויער
איך גיי צו דיר אַרויס...

דערנאָך ווען זי הענגט שוין אַלצדינק אויף, גייט זי צו
צום טיכל און נעמט שווענקען די פיס.
מיט אַזאַ ברוג, מיט אַ קאַפּריזער מינע פּאַטשט זי אין
וואַסער מיט די פיס, פונקט ווי דאָס וואַסער וואָלט אין עפעס
שולדיק געווען.

זי האָט אַ רונד געזיכט מיט בלאָנדע האָר, זי האָט גרוי-
לעכע אויגן מיט ברוינע ברעמען איבער זיי, און בעת אויף איין
זייט פון די ליפּן ליגט בייזקייט און קאַפּריז, שפּילט זיך אויף
דער צווייטער זייט פון די ליפּן אַן איינגעהאַלטענער שמייכל.
צילקע באַדאַרף זיין אַלט אַ יאָר גיינצן, נאָר זי האָט
נאָך אין זיך פיל פון אַ זעכצן-יעריק מיידל, זי וואָלט נאָך
וועלן גוט אַ שטיף טון.

איצט האָט שוין די מומע ניכע געענדיקט איר אַרבעט
פון זי פּרעגט:

—ווי ביזטו געווען, צילקע?

—אין גוראַליע, איך האָב געזוכט שלמהן, ער פּאַרט אין
שטאָט, איך האָב געוואָלט אַ בריף שיקן.

—צו וועמען?— שטייט צו די אַלטע, —צו אים? האָ!

—צו אים! צו אים!— רייצט זיך מיט איר צילקע און פּאַטשט
מיט די פיס אין וואַסער. אַ גאַנצע קאַסקאַדע מיט שוים-טראָפּנס
שפּריצן.

—ער האָט דיך שטאַרק אין זינען סאַשע, עס פּעלן אים
אין שטאָט מיידלעך, האָ!

—ער זאָגט, אַז ער וועט די גאַנצע שטאָט אַוועקגעבן פאַר
איין שמייכל פון מיר, מומע! זאָג מיר, איך פּאַרשטיי נישט פאַר-
וואַס האָט ער אַזוי ליב מיין שמייכל...

—ביזט אַ קעלבל נאָך, ביזט נאָך גאָר אַ קעלבל. דו גע-
פּעלט אים, און אַז מען געפּעלט—איז שוין אַלץ גוט...

—מומע ניכע, ער האָט מיר דעמלט, ווען ער איז געווען
דעם לעצטן מאָל, געזאָגט, אָו ווען איך זאָל וועלן—נעמט ער
מיך צו אַין שטאָט און ער וועט מיך שוין קיינמאָל נישט פאַר-
לאָזן...

—נאַרעלע...

—ניין, מומע, צוליב וואָס קומט ער דאָן זיין טאָטנס גע-
שעפטן אינטערעסירן אים? וואָסו מען מעג אויסהאַקן אַלע וועל-
דער, מען מעג זיי לאָזן—אים איז אַלץ איינס, ער קומט צוליב
מיר...

—נאַרעלע, און וואָס וועט טאַקע זאָגן זיין טאָטע, אַזאָ
גביר! וואָס וועט זאָגן די גאַנצע משפּחה זיינע? מען וועט אים
לאָזן חתונה האָבן מיט אַ משרת אַ טאַכטער... לאָז, נאַרעלע, קום
אַריין אין שטוב, מען מוז שוין צוגרייטן עפעס עסן. דיין טאָטע
מיט שלמהן וועלן שוין באַלד קומען פון גוראַלניע...

ביידע פרויען גייען אַזעק פון טייכל, דער וואָלד שווייגט
אין זינגט, זינגט און שווייגט און דאָס טייכל מורמלט.
צילקע איז עפעס פאַרטראַכט, נאָר מיטאַמאָל נעמט זי
זיידער זינגען...

וויש אָפּ דייע טרערן

און קעם צו דייע האָר,

זאָל זיין חתן מיינען,

אַז דו מיידסט אים גאָר...

מיט די לעצטע ווערטער לויפט זי שוין אַריין אין שטוב.
די רויטקייט פון איר קליידל פאַרשווינדט פון גרינעם וואַלד-פּאַן.
שטיל-שטום.

אַרום איז גישטאָ קיין לעבעדיקער נפש. אַלע ביימער ציען
זיך גאַנץ שטאַרקער אויס, דער וואָלד איז געבליבן פאַר זיך און
זיך זיך...

אַט באלד וועט זיך דאָס וואָסער פון טייכל אָפּשטעלן, די
ביימער וועלן זיך אויסציען אויף דר'ערד, ווי אַ מידע זאָטע
סטאַדע...

מיטאַמאָל שניידט דורך די שטילקייט אַ געשריי פון אַ

וועווריק, אזא ווילדער קעזישער געשריי שניידט דורך די
לופט...

און אביסעלע שפעטער הערט מען שוין שרייען דעם קוקוק.
עס לעבט דער וואלד, לעבט אָן מענטשן, אָן טומל...
קיין ווינטל רירט נישט די ביימער, בלויז אין עט-
לעכע ערטער האָט זיך איינגעגעבערט די זון און זי סמאלעט די
ביימער...

דאָ און דאָרט געמען רינען גאלדענע פעך-טראָפנס, דורכ-
זיכטיקער בורשטין...

פון דעם און יענעם בוים פאלט אַראָפּ אַ שישקע. פריש און
צייטיק לייגט זי זיך אויס אויף דר'ערד...
עס דויערט לאַנג דאָס זינגנדיקע שווייגן, ביז צילקע נעמט
ווידער זינגען. פון דעם אָפענעם פענטער גיסן זיך טענער:

רייוקע גייט שפּאַצירן—

אסתר גייט מיט איר,

ביזטו אַ שיין מיידל—

אַזא יאָר אויף מיר...

די מומע ניכע גייט אַרום צווישן די ביימער און פאַרריכט
די שטריק, אויף וועלכע די וועט טרוקנט זיך.

זינגט צילקע, קוקט דאָן די מומע ניכע צו דער שטוב צו און
שאַקלט צו מיטן קאַפּ.

צי זי איז ביזו—די מומע ניכע, צי זי האָט אַ שווער פאַר-
זאָגעניש, זי זיפצט.

איינגארטיק איז זי דאָ אויסגעוואַקסן, די צילקע, אין וואַלד.
צווישן שוויינגנדיקע און איינזאַמע מענטשן. די מומע ניכע הייסט
בלויז צווי, זי איז איר נישט קיין מומע. נאָר אַ ווייטע קרובה,
וועלכע צילקעס טאַטע האָט צוגענומען צו זיך אין שטוב, זי זאָל
זיך פאַרנעמען מיט דער יחומה. צילקעס מאַמע איז געשטאַרבן,
ווען צילקע איז נאָך געווען אַ קליין מיידעלע. די מומע איז גע-
ווען אַ דינסט, אַ בעד-הביתטע ביי זיי

ניכע אין געווען אַן אלמנה, אָן קינדער, אָן אַ היים. איין
טרייסט האָט זי געהאַט. צילקע איז געוואָרן איר גאַנץ לעבן און

זי האָט פיל געליטן, ווען צילקען האָט מען אַוועקגעפירט קיין
גראַדנע לערנען. דעמלט איז איר פאַרבליבן איין זאַך: דער
טייטש-חומש. שבת, ווען אין וואַלד איז שטיל געווען, פלעגט זי
זיך אַנטאָן איר שאל אויף די אַקסלען, עס האָט געמעגט זיין ווי
הייס. דעם טערקישן שאל האָט זי געמוזט אַנטאָן און דעם טייטש-
חומש פלעגט זי אויפגעפענען און לייענען ביז פינסטער. זיצן אַזוי
ביים פענסטער און לייענען. און אז זי פלעגט אַנטרעפן אויף אַזא
מעשה פון רחל-לאה, פלעגט זי גיסן טרערן און דער וואַלד האָט
צוגעזינגען...

איסר, דער וואַלד משרת, איז געווען אַ שווייגנדיקער ייד,
ער האָט זייער ליב געהאַט זיין פאַרשטאַרבן ווייב און עס האָט
אויסגעדוכט, אַז ער גייט אַרום מיט אַ שטילן פּעס אויף גאַט:
פאַרוואָס האָט ער זי צוגעזומען. אַזא שטילער ייד איז איסר. קאָן
אַביסל תורה און אַרנטלעך איז ער: מיליאָנען קאָנט איר אים
אַנפאַרטרויען...

דוכט זיך, אַז ער האָט געטראַכט ביי זיך, אַז גאַט איז
נישט אַלעמאַל גערעכט.

איבער די וועלדער איז איסר אַרומגעפאַרן, אַ ברודנעם ביכל
האָט ער געהאַלטן אין דער קעשענע און אין דעם דאָזיקן ביכל
פלעגט ער פאַרנאָטירן גרויסע חשבונות פון די לוריעס, די וואַלד-
סוחרים. אין גראַדנע האָבן זיי דאָרט געהאַט, די לוריעס, אַ גרויס
קאָנטאָר מיט אַ סך משרתים, מיט בוכהאַלטאַרן... אָבער ער, איסר,
פלעגט עס מאַכן גאַנץ פשוט—אין זיין קעשענע-ביכל איז געלעגן
זיין גאַנצע קאַנצלאַריע...

און געשעפטן זענען געווען גרויסע, ריזיקע. מען האָט גע-
פירט קיין אויסלאַנד. דייטשן פלעגן אַראַפּפאַרן אין די דאָזיקע
וועלדער און דער שווייגנדיקער ייד פלעגט זיי אַלץ דערקלערן
מיט אַ צובראָכענעם דייטש.

נאָר עס האָט אַלעמען אויסגעדוכט, אַז איסר האָט זיך זיין
מחשבה און די אַלע געשעפטן,-- די לוריעס מיט די דייטשן--דאָס
איז אַלץ אַ געפן-זאַך.

שבת פלעגט ער אַריינקוקן אין אַ ספר אַדער אַרומשפּאַצירן

אין וואלד... ווען צילקע איז געווען אינדערהיים פלעגט ער דעם וואלד נישט אזוי אָפּט פאַרלאָזן, נאָר בעת צילקע איז איינמאָל אוועקגעפאַרן קיין גראָדנע, איז יענע טעג פלעגט ער אַוועק קיין מסטיבאָווע אָדער קיין פּרודנע צום אַרענדאַר שמואל און דאָרטן האַלטן שבת. ניכע פלעגט בלייבן אַליין אין וואַלד, אַליין מיטן טייטש-חומש, זי פלעגט זיך פילן זייער איינזאַם, נאָר אָפּט פלעגט טרעפן, זי פלעגט אויפהייבן די אויגן פון טייטש-חומש און אַריינקוקן אין וואַלד, אין דער גרינקייט אַריין און איהר נשמה, האָט אויסגעדוכט, זינגט אויך, ווייל גאָט האָט שבת גע- האַלטן אין וואַלד... יעדער בייג פון אַ צווייגל, יעדער שאַרף פון אַ גרעזל איז הייליק געווען. אין שטרעלן איז געווען איינגע- פּלאַכטן דער וואַלד, אין הייליקע קלאַנגען פאַרוויגט.

עס איז געווען נאָך אַ מענטש, אַ נאָנטער, מיט וועלכן ציל- קע פלעגט זיך יעדן טאָג באַגעגענען, — שלמה פון גוראַלניע, ער האָט אין מסטיבאָווע געהאַט אַ גרויסע פאַמיליע מיט אַ קראַנק ווייב, שטענדיק איז זי גרין געווען און שטענדיק געהאַלטן אין שטאַרבן, נאָר געשטאַרבן איז זי נישט און יעדעס יאָר געבוירן אַ קינד. שלמה האָט געהאַט אינדערהיים אַ סך צרות. אין וואַלד האָט ער געאַרבעט און געשוויגן.

צילקע פלעגט דורך אים שטענדיק עפעס באַזאָרגן אין שטאַט. נאָר (אַ ברענגען, רעדן מיט וועמען האָט זי נישט געהאַט. בלויז מיט דער מומע ניכען פלעגט זי רעדן און פאַרטרויען אַמאָל אי- רע געדאַנקען. זי מומע ניכע פלעגט אויסהאַלטן אַלע אירע קאַפּריון.

און גאָט האָט זי געבעטן, אַז ער זאָל אָפּהיטן די יחומה. אין וואַלד, אַביסל ווייטער, האָבן אויך געלעבט עטלעכע קריסטלעכע פאַמיליעס: אַ שאַסיי-שומר און אַ וואַלד-שומר. פלעגן אַוועקגיין חדשים און קיין אַנדערע מענטשן האָט מען דאָ נישט געזען און נישט געהערט.

דאָס טייל האָט בלויז גערוישט און דער וואַלד האָט פון באַגינען ביי ביינאַכט געזינגען און געשריגן:
 „קוקו“, „קוקו“, „דושוו“, „דושוו“, „קראָ“.

צילקע האָט אַלע טענער און וואָלד געוויסט. אין דעם ציי-
טער פון די ביימער פלעגט זי שוין דערקאָנען, ווען עס באַדאַרף
אַנקומען אַ שטורם... און ליב האָט זי געהאַט אין אַזאַ מאָמענט,
בעת איבערן וואָלד האָט געדונערט... ליב האָט זי געהאַט זיך
אַוועקצושטעלן אונטער די ביימער און אויסהערן אַלע קלעם פון
הימל, — ציטערן, מורא האָבן און נישט אַוועקגיין... די מומע ניכע
פלעגט פון חדר רומן צילקען און יענע פלעגט ענטפערן מיט אַ
געלעכטער.

און אויסדוּכטן פלעגט דאָן, אַז זי לאַכט מיט דעם וואָלד
אינאיינעם: זאָל זיך דונערן—דער וואָלד וועט בלייבן, די וועלט
וועט בלייבן.

איסר האָט ליב געהאַט זיין טאָכטער, נאָך זי אַליין האָט
עס ערשט שפּעטער פאַרשטאַנען. בעת זי איז נאָך יונגער געווען
האַט זי נישט געקאָנט פאַרשטיין—אַ טאַטע זאָל אַזוי שווייגן צו
זיין קינד. אַנאיינאיינציק קינד האָט ער, אַ בת-יחידה, און טעג
פּלעגן אַוועקגיין, — ער האָט אַ וואָרט צו איר נישט אַרויסגערעדט,
נאָך שפּעטער האָט זי דערזען, אַז דער טאַטע שווייגט צו אַלע-
מען, אַפילו מיט דעם אַלטן לוריע, מיט זיין בעל-הבית רעדט ער אויך
ווייניק; בלויז וועגן די געשעפטן...

און זי האָט זיך אויף דעם באַרואיקט, שווייגט ער, דער
טאַטע—זאָל ער שווייגן. דער וואָלד שווייגט דאָך אויך, די ביי-
מער, די נאַכט, די ווינטער-טעג, זי האָט געהאַט אַ סך שווייגעניש
אַרום זיך.

עפעס ווי אַ ווייטער אומפאַרשטענדלעכער עכאָ פלעגט פאַר
איר אָפּהיילן די איבעריקע גרויסע וועלט: גראָדנע מיט די לור-
יעס, אַנדערע שטעט און אַנדערע מענטשן.

און בלויז אין געציילטע רגעס האָט זי געטראַכט פון דעם,
פון יענעם לעבן, וואָס גייט דאָרטן... דאָרטן נאָך די וועלדער.
זי פלעגט עס לאָזן פאַר דעם טייכל, עס זאָל לויפן און גריסן
די גאַנצע וועלט. זי פלעגט אַרומשפּרינגען אין וואָלד און מיט
אירע ליכטיקע אויגן האָט זי געשעפט אין זיך זיין אייביקע אַייג-
קייט, זיין אייביקע יוגנט.

די לוריעס האָבן אין גראָדנע געשפּילט די גרעסטע ראָל. זועגן זייער רייכקייט האָט מען דערציילט נסים, די קינדער זייע-רע האָבן זיך געלערנט אין אויסלאַנד און בלויז אויף זומער פלעגן זיי אַראָפּקומען אויף אַ קורצער צייט קיין ליטע. אַמאָל פלעגט טרעפן, אַז די גאַנצע סאַמיליע פלעגט קומען פון גראָדנע אין וואַלד מיט דינסטן, מיט קרובים און דאָן האָט עס געטומלט אין דעם שטענדיק רואיקן וואַלד. די צוגעמאַכטע צוויי הייזער פלעגט מען עפענען און דאָרט פלעגן עס לעבן די רייכע בעל-הבתים. צוויי מאָל אַ טאָג פלעגט די לינייקע לויפן אין שטאָס אַריין און ברענגען פון דאָרט די בעסטע שפּייזן, וויינען, זיס-קייטן.

יחסנים זענען זיי געווען, נאָר גוטמוטיקע מענטשן, נישט קיין שטאַלצע גבירים, זיי האָבן געטיילט נדבות און אויסגעהאַלטן צדקה-הייזער.

און אַז זיי פלעגן אַראָפּקומען אין וואַלד אַריין, פלעגט די מומע ניכע זיי נאָכגיין מיט טריישאַפט און איבערגעגעבנקייט. אַזעלכע יחסנים, אַזאָ רייכקייט.

אין מסיבאַוווע פלעגט זי איינקויפן שפּייז און אַלעמען דאָרט דערציילן:

— די לוריעס, די לוריעס זענען דאָ אין וואַלד.

און פון מסיבאַוווע פלעגן זיך שוין אַריינגעבענען יונגע-לייטלעך, און אַפילו בעל-הבתים פלעגן קומען אין וואַלד אַריין: אַ קוק טאָן אויף די לוריעס.

די גאַנצע געגנט האָט געקלונגען מיט די גראָדנער גבירים. ציבד האָט מען זיי אָפּגעגעבן, אַזוי ווי עס קומט זיי.

אין וואַלד פלעגן זיי קומען רוען און פאַרברענגען.

מיט דער קליינער צילקע פלעגן זיך אַלע שפּילן. זי האָט טאַקע דעמלט אויסגעזען ווי אַ וואַלד-פייע. די האָר אירע האָבן זיך געקרוינט, אירע איצטיקע גרוילעכע אויגן זענען דעמלט בלאָ געווען. אַזאָ בלויקייט פאַרבלייבט נישט ביי דערוואַקסענע, בלויז קינדער און מלאכים האָבן אַזאָ פאַרב אין די אויגן...

צילקע האָט געוויסט אַלע ווינקלעך פון וואַלד און זי

פלעגט עס אַרומפירן לוריעס קינדער: צום טייכל, צו דער גו-
רעלגיע, צום שאַסיי...

זי פלעגט גיין די ערשטע, די קינדער נאָך איר. די שטאָ-
טישע קינדער האָבן זיך מורא געהאַט פאַרן וואַלד, מורא געהאַט
צו בלייבן אַליין און צילקע איז דאָ געווען ביי זיך אינדער-
היים.

אַ באַרוועסע, מיט לאַכנדיקע אויגן פלעגט זי אַרומשפרינגען
אין די זומער-טעג און זיך שפילן מיט לוריעס קינדער. די טעג
זענען פאַר איר געווען אַ יום-טוב. אפילו דער טאַטע פלעגט אויפ-
לעבן בעת לוריעס פאַמיליע האָט אין וואַלד געלעבט. ער האָט
גענומען מער רעדן און מער זיצן אינדערהיים.

די מומע ניכע פלעגט אָפט זיין אומצופרידן: ערשטענס -
פלעגט מען ביי איר צונעמען די יתומה, צווייטנס - פלעגן די
לוריעס אויף איר קוקן, ווי אויף אַן אמתער דינסט. און זי האָט
פון דעם געליטן.

נאָר לוריעס קינדער זענען עלטער געוואָרן, זיי זענען גע-
פאַרן ערגעץ אין אויסלאַנד און אין וואַלד פלעגט בלויו זעלטן
אַרויסקומען דער אַלטער לוריע: אַ רונדער מיט אַ קורץ בערדל,
מיט אַ גאָלדענער קייט און זייגער. ער פלעגט צונעמען איסרן אויף
עטלעכע טעג: ערגעץ אַרומפאַרן מיט אים אין די שכנישע וועל-
דער, מעסטן און רעכענען און פאַרשרייבן אַלץ אין ביכעלע.

ערגעץ נאָנט-ווייט האָט מען אויסגעהאַקט אַ גרויסן וואַלד.
אין אַ שטילן טאָג, ווען דער ווינט פלעגט נישט שטערן, האָט מען
גאַנץ גענוי געהערט, ווי די העק האָבן געאַרבעט, ווי די ביימער
האַבן געקרעכצט ביי זייער גטיסה...

דערנאָך, צו הערבסט-צייט נאָך, אין די טרוקענע טעג, פלעגן
אַ סך פויערישע פורלעך לויפן ערגעץ אין דער פאַרטיפעניש פון
וואַלד, און צוריק פלעגן זיי פאַרן לאַנגזאַם מיט לאַנגע, לאַנגע
מתים, מיט ביימער...

און ניכע איז געזעטן ביים טייכל און געוואָשן. שטענדיק
פלעגט זי וואַשן גרעט - די פרומע ניכע. צילקע פלעגט אין אַזעל-
כע טעג לויפן קיין מטיבאַווע.

און געדענקט האָט צילקע פון די יונגע יאָרן, פון די קינדהייטס-טעג אַ קליין יינגעלע, וואָס פלעגט קומען צו זיי אין וואַלד מיט דער גאַנצער פאַמיליע לוריע, ער איז געווען דער געליבטסטער, דער געקעלטער...

סאַשע—האָט ער געהייסן, נאָר טאַטע-מאַמע און אַלע קרובים פלעגן אים פאַרקלענערן דעם נאָמען זיינעם: סאַשקע, סאַש, סאַ-שענקע, אַזוי פלעגן זיי אים רופן. און געהאַט האָבן די קינדער אַ סך שפּילצייגן: וואַגאַנטשיקעס, לאַקאַמאַטיוון, פּילקעס און אָנגע-שטאַפטע פּערדלעך, בערעלעך—אַ גאַנצן וויה-נאַרטן.

אַלין האָט ער אויך אויסגעזען ווי אַ בערעלע: אַ דיקנקער, אַ פּולנקער, פלעגט ער זיך שאַקלען אויף זיינע צוויי פּיסלעך; אַ קאַפּריזנער, נאָר נישט קיין שלעכטער. מיט צילקען האָט ער געלעבט זייער גוט, נאָר איינמאַל בעת זי האָט נישט געוואָלט זיין קיין פּערדל, האָט ער זי אָנגעכאַפט פאַר די האָר און גע-נומען רייסן... דאָס איז געווען אַ ווילדער איינפאַל, ער האָט זיך אַליין דערשראָקן פאַר דעם, וואָס ער האָט אָפּגעטאַן און עס איז שוין געווען צו שפּעט,—צילקע האָט גענומען שרייען אויפן גאַנצן וואַלד אַזוי, אַז אַלע זענען זיך צונויפגעלאָפן פון אַלע זייטן און סאַשען האָט מען גוט באַשטרעפּט דערפאַר.

דערנאָך האָבן זיי ווידער גוט געלעבט ביזן שפּעטן זומער, ביז די פּייגעלעך זענען אַוועק אין אַנדערע לענדער און דער וואַלד איז עפעס שטילער געוואָרן, ערנסטער.

דערנאָך איז אַוועק אַ יאָר—און אַ זומער איז אַוועק. די לוריעס זענען אין דעם יאָר נישט געקומען אין וואַלד. זיי זענען געווען אין אויסלאַנד. דערפאַר אויפן צווייטן זומער איז געווען זייער טריילעך אין וואַלד, סאַשע איז שוין געווען אַ שילער, ער האָט נעטראָגן אַ היטל מיט ווייסע זייטלעך און מיט אַ קאָקאַרדע. אויף דער קאָקאַרדע זענען געווען „געען“, און סאַשע האָט פאַר צילקען דערקלערט וואָס די צוויי „געען“ באַדייטן:

„גראַדניענסקאַיאַ גימנאַזיאַ“.

זי האָט אַזעלכע זאַכן נישט פאַרשטאַנען. ווי אַן עכץ פון אַ טיפּן תּהוּם קלינגט אָפּ פאַר איר יעדעס וואָרט וועגן יענעם

זייטן לעבן אין די שטעט.

ער איז שוין געווען אַ שילער—סאַשע, אַ גימנאַזיסט, לאַנגע
הייזער האָט ער געטראָגן מיט אַ קליין מאַרינאַרקעלע, מיט גלאַנ-
ציקע קנעפּס... ער איז דאָן געווען אַזאַ שיין רונד יינגעלע, ער
האַט אויסגעזען, ווי אַ „גענעראַלסקי סינאַק“.

אַזוי פלעגט אים דער טאַטע זיינער, דער בעל-הבית לוריע,
רופן. דער אַלטער לוריע פלעגט פון יאָר צו יאָר דיקער ווערן
און ער פלעגט אָנטאָן אַלץ אַ גרעסערע און אַ ברייטערע גאַלדע-
נע קייט.

שפּעטער זענען אַוועק עטלעכע יאָר און צילקע פלעגט פון
סאַשען בלויז הערן פון דערווייטנס. ביי זיי אין שטוב איז גע-
ווען אַ לערער, זי האָט זיך געלערנט לעזן און שרייבן און פּוּש-
קינס מעשה מיטן גאַלדענעם פּישעלע, האָט זי שוין געקאַנט אינ-
גאַנצן אויסנווייניק...

דער לערער איז געווען אַ בחור פון אַ יאָר פינף און צוואַנ-
ציק, ער האָט נאָך אַליין געלערנט: גאַנצע טעג פלעגט ער אָפּ-
זיצן איבער ביכער און לערנען און איינמאַל אין יאָר פלעגט ער
לויפן אין שטאָט אָפּגעבן „עקזאַמענס“. גערעדט האָט ער שטענ-
דיק, אַז ער פאָרט קיין פעטערבורג און דאָרט וועט ער ווערן
אַ סטודענט...

נאָר דער דאָזיקער לערער איז פון זיי אינגליכן אַוועק נישט
קיין פעטערבורג. ער האָט זיך פאַרליבט אין אַ מסטיבאָווער
„מויר“, וואָס האָט געהאַט אַביסל נדן און דערצו האָט אים נאָך
דער שווער געגעבן „קעסט“. אַזוי איז צילקע געבליבן אָן אַ לע-
רער און געווען איז דאָס אינמיטן זומער, אַליין אין גרויסן וואַלד
מיט דער מומע ניכע, אַליין מיטן רוש פון די ביימער, מיט
דעם סודות-לשון פון טייכל.

דער טאַטע איז אַלץ שווייגנדיקער געוואָרן.
אַמאָל פלעגט צילקען באַפאַלן אַ פּחד, אַ גוואַלדיקע איינ-
זאַמקייט, און זי פלעגט אַנטלויפן קיין מסטיבאָווע צו באַקאַנטע.
אינגאַנצן דריטהאַלבן וויאָרסט פון וואַלד. זי פלעגט גיין
צו פּוּש, זי האָט דאָרטן געהאַט ווייטע קרובים. נאָר געווען איז

זי א שרעקנדיקע און א שעמעוודיקע. דער איבערגאנג פון וואלד אין אונז טומלדיק שטעטעלע מסטיבאָווע, וועלכעס האָט געהאַט הונדערט און פופציק איינוווינער פלעגט צילקען איבערראַשן. צוטומלען.

יעדער מענטש האָט אַן אַנדער פנים. יעדער מענטש רעדט אַנדערש און קוקט אַנדערש און זי איז איינגעוויינט בלויז צום טאַטן, צו ניכען, צום לערער און צו נאָך עטלעכע מענטשן... און צו די גאָלד-מעשענע סאָסנעס איז זי צוגעבונדן.

ווען זי פלעגט דערזען אַ נייעם מענטש, פלעגט זי מאַדנע אַ ציטער טאָן, ווי אַ וועווריק; ווען זי פלעגט הערן אַ ניי קול פלעגט זי אָנשטעלן אויגן און אויערן; אַ ניי בגד. אַ נייער הויז-הפץ, וואָס זי האָט ביי זיך אין וואַלד נישט געזען—אַלץ פלעגט צילקען איבערראַשן.

אַפּטמאָל, אין מער גוטמוטיקע רגע'ס פלעגט זי יעדע זאַך אויפן קול באַוונדערן. פלעגט מען פון איר לאַכן:

—קאָזקע!

—וואַלד-באַשעפעניש!

אַזוי פלעגט מען זי רופן. זי פלעגט זיך פאַרשעמען און לויפן צוריק אין וואַלד, צו דער מומע ניכע. און געווען איז זי שוין דאַן אַ מיידל פון פערצן יאָר, אַ הויכע, מיט לייכטע טריט...

איינמאָל, בעת זי איז אין אַזאַ פאַרנאַכט געקומען צוריק פון מסטיבאָווע, איז דער טאַטע איר אַנטקייגן אַרויס. זיינע אויגן האָבן עפעס ליכטיק אַ שטראַל געטאָן און באַלד האָט ער זיך פאַנאָדערגעוויינט.

וואָס איז געשען? צילקע האָט זיך דערשראָקן. דער טאַטע... אַ גרויסער ייד מיט אַ טונקעלער באָרד... דער טאַטע, אַזאַ שוויי-בנדיקער שטענדיק, האָט פלוצלונג גענומען, וויינען, ווי ניכע די מומע. וואָס איז געשען?

איין וואָרט האָט צילקע פון אים געהערט:—פונקט ווי די מאַמע זיינע האָסטו איצטער אויסגעזען. און ער האָט זי אַזוי לאַנג, אַזוי וואַרעם געגלעט איבערן קאָפּ.

אין דערדאָזיקער נאַכט איז צילקע נישט געשלאָפֿן, זי האָט געטראַכט פֿון דער געשטאַרבֿענער מאַמען און פֿון אַלע געשטאַר- בענע מענטשן.

פֿאַרוואָס שטאַרבֿט מען? און וואָס איז מיט די טויטע? אין מסטיבאָווע איז פֿאַראַן אַ בית-עולם מיט אַ סך מצבות— זי האָט עס געזען פֿון ווייטן... וואָס טוען זיי די טויטע? פֿאַר- וואָס האָט מען זיי אַרויפֿגעלייגט אַזעלכע שווערע שטיינער אויף די קברים?

און אויף יענעם בית-עולם אין מסטיבאָווע ליגט אויך באַ- גראָבן איר מאַמע, וועלכע זי האָט קיינמאָל נישט געזען, געשטאַרבֿן... און נישטאָ מער אויף דער וועלט. נישטאָ מער אין וואַלד! צידקע האָט אַ שטאַרקן רחמנות געהאַט אויף דער מאַמען און אויף אַלע געשטאַרבֿענע. די מומע ניכע דערציילט, אַז אַלע געשטאַרבֿענע וועלן אַמאָל לעבעדיק ווערן. זי האָט באַשלאָסן ביי דער מומע אַ סך זאַכן צו פֿרעגן.

זי באַדאַרף נאָך צו דער מומען איין שמיכל טאָן און יע- נע דערציילט אַלץ, נאָר אינרערפֿרי איז די מומע ניכע אַוועקגעפֿאַרן קיין גראָדנע.

געפֿאַרן איז זי פֿאַרריכטן איר שייטל, יעדע פֿאַר יאָר פֿלעגט זי פֿאַרן אין שטאַט אַריין פֿאַרריכטן דאָס שייטל. דאָס איז געווען פֿאַר דער מומען עפעס אַ גוואַלדיק געשעעניש, פֿון וועלכן זי פֿלעגט אַ לאַנגע צייט דערנאָך רעדן.

און צילקע האָט דערווייל אין וואַלד פֿאַרגעסן אַלע פֿראַגן, וואָס זי האָט געהאַט צו דער מומע ניכע.

נישט אַלע מאָל איז זי, אָבער, אַזוי אומעטיק געווען. עס פֿלעגן אַוועקגיין וואָכן, חדשים און גאַנצע זומערן, זי פֿלעגט לעבן מיטן וואַלד און נאָר אין וואַלד.

דאָרטן זענען דאָך געווען דעם שאַסיי-וועלטערס קינדער. יענער האָט געהאָדעוועט גענדו און די גענדו פֿלעגן זיך אַ גאַנצן טאָג פֿאַשען אויף אַ שטיקל פֿרייען וואַלד ביים טייכל. די קינדער פֿלעגן שטיסן און קוויטשען. צילקע מיט זיי.

כאָטש זי איז שוין געווען אַזאָ גרויסע, זי פלעגט לייענען ביכ-
 דעך און דערציילן דאָס פאַר די קינדער.
 די מומע ניכע האָט פון דעם געליטן: „דאָס קינד“ וואָקסט
 צווישן פרעמדע, אין איינזאַמקייט.
 פלעגט איסר שטענדיק ענטפערן:
 —מען דאַרף זי אַרויסשיקן קיין גראָדנע. זאָל זי דאָרטן
 לערנען, די לוריעס וועלן אויף איר אַכטונג געבן.
 פון די דאָזיקע ווערטער פלעגט ניכע נאָכמער ליידן. זי
 האָט זיך נישט געוואָלט שיידן מיט צילקען.
 סוף כל סוף איז דאָך באַשלאָסן געוואָרן צילקען אַוועקצו-
 שיקן אין שטאָט אַריין. איסר האָט געוואַרט ביז צום סוף זומער.
 צילקע האָט עס שוין געוואַרט, זי האָט זיך געגרייט אין
 וועג אַריין און האָט זיך אַביסל געשראַקן...
 —וועסט סאָרן אין שטאָט אַריין...—פלעגט דער טאַטע אָפט
 איבעררייסן זיין שווייגן.
 —וועסט ווערן אַ פרייליין. אַ געבילדעטע פרייליין...—פלעגט
 צוגעבן מיט טרייסט און מיט קלעמעניש די מומע ניכע
 צילקע פלעגט פון די אַלע ווערטער זיך איינציען, דער
 קאַפּ אירער פלעגט זיך אַראָפּלאָזן און זי פלעגט דאָן אויסזען,
 ווי אַ בלימל, וואָס איז צו שטאַרק דורכגעברענט געוואָרן פון
 דער זון און עס פאַרבייגט שוין דאָס קעפל.
 דערנאָך האָט מען צילקען אַוועקגעפירט קיין גראָדנע. די
 לוריעס האָבן זי צוגענומען צו זיך.
 —זי וועט דאָ ווערן אַ מענטש!—אָווי האָבן זיי געטרייסט
 דעם שווייגנדיקן איסר, בעת ער האָט זיך שטיל געקלאָנט, אַז
 אין וואַלד וועט אָן איר זיין אומעטיק.
 און צילקע האָט גענומען בענקען. יעדע רגע פלעגט איר
 פאַר די אויגן קומען די מומע ניכע מיט פאַרווייגטע אויגן
 —מיין טייבעלע, אויף וועמען לאָזטו מיך דאָ, אויף דער
 פּינסטערניש?—דאָס זענען געווען זי ווערטער, מיט וועלכע די מו-
 מע ניכע האָט זיך מיט צילקען געזעגנט פאַר איר אַוועקצוגאָרן.
 צילקע האָט געזען, ווי די מומע איז נאָכגעגאַנגען נאָך דער

פור און פסדר געווישט די אויגן, דעם לעצטן קוק האָט זי דאָן
געטון אויף דער מומען, בעת יענע האָט זיך אָנגעשפּאַרט לעם
א בויס און געכליפּעט און אַרום זענען געשטאַנען אַ סך, אַ סך
ביימער, אַלע שווייגנדיקע; אומעטיק און יום-טובדיק האָבן אויס-
געזען די ביימער. אויף עטלעכע פון זיי האָבן זיך זילבערנע
פּאַסן זון אַרומגעוויקלט, אַזעלכע ליכטאַקע און דאָך טרויעריקע
שטראַלן.

זיי האָבן געפּלעקט די גרינע צווייגן, די עלנדע שאַטנס
פון וואַלד.

מיט איר איז געזעסן דער טאַטע און האָט, ווי אַלעמאַל,
געשוויגן.

צילקע האָט דאָן נאָכאַמאַל אויסגעדרייט דעם קאַפּ, האָט
זי שוין דער מומען נישט געזען, נאָר אַ שטיק דאָך פון זייער
הויז האָט אַרויסגעקוקט דורך די ביימער און דאָס איז אויך באַלד
פאַרשווינדן געוואָרן.

עס האָבן גענומען שוועבן נייע אומבאַקאַנטע לאַנדשאַפטן.
דער שאַסיי מיט ווייסע שטיינער, מיט ציפּער... און דאָ
און דאָרט האָבן זיך געזען איינזאַמע ביימער אויף די שטיקער
פּעלדער און צילקען האָט יעדער איינזאַמער בויס דערמאַנט איר
טאַטן דעם שווייגנדיקן.

די פור איז געפאָרן לאַנגזאַם, נאָר באַרג אַראָפּ פון שאַסיי,
פלעגט זיך דאָס פּערדל פונאַנדעריאָגן און אין אַזעלכע רגעס
האַט זיך צילקע געוואַלט אָנכאַפּן דעם טאַטן פאַרן אַרעם און
אים בעטן, ער זאָל פאַרן צוריק אין וואַלד, צו דער מומען...
זי האָט שטאַרק רחמנות געהאַט אויף דער מומען. ווי וועט
זי טאַקע אויסקומען אָן צילקען? איינע אַליין איז זי דאָרט פאַר-
בליבן.

זיי זענען אַ סך דערמלעך פאַרבייגעפאַרן. אַ סך הייזלעך
האַט צילקע געזען אין וועג, נאָר אַט זעט זי, אַז פון ווייטן קוקן
אַרויס שפּיצן פון גרויסע קוימענס, שפּיצן פון קלויסטערס און
וואַס נענטער זי פאַרט צו, אַלץ מער דעלער זעט זי.
— דאָס איז די שטאָט? — פּרעגט זי ביים טאַטן.

—יא!—ענטפערט דער וואַלד-משרת איסר, פונקט ווי ער וואָלט
זיך איצטער דערמאָנט מיט וועמען און צו וואָס ער פאָרט דאָ.
ער הייבט שווייגנדיק אויף די האַנט און גלעט צילקען. פלוצלונג-
דערשפירט ער, אָז די פינגער, אָז זיינע פינגער באַנעצן זיך...
צילקע האָט געוויינט, פאָרוואָס? ער האָט יאָ פאַרשטאַנען
און נישט פאַרשטאַנען, נאָר אונטער זיין מאַנטל האָט עפעס אַזוי
שטאַרק גענומען דריקן. עס האָט זיך אים אויך געוואָלט וויינען.
נאָר צילקע איז באַלד שטיל געוואָרן. די טרערן זענען
גלייך פאַרשווונדן געוואָרן. זי האָט זיך דערפילט, ווי אַ געפאַנג-
גענער ווערוורק, און דאָס היהלע, בעת מען כאַפט עס אין שטייגל
אַריין, וויינט עס נישט, נאָר ס'איז ביזו און אומעטיק. צילקע איז
אויך אַזוי געפאַנגען.

שפעטער, אין שטאָט, האָט צילקע גענומען מורא האָבן, צי-
טערן פאַר יעדער זאַך. פונקט, ווי מען וואָלט געבראַכט אַ סער-
נע פון וואַלד און זי שפּרינגט אויף ביי יעדן צו הויכן קלאַפּ,
אַדער פיף.

זי האָט מורא געהאַט צו שפּרינגען אויף דער גלאַטער
פּראָטיטער פּאָדלאָגע ביי די לוריעס. זי האָט מורא צו עסן פון
די פּלים. אַלץ האָט דאָ אַזוי געלויבטן און געשיינט. אויף יעדן
טריט—ליכט און גלאַנץ, בילדער און טעפּיכער. מען איז צו איר
געווען זייער גוט. די לוריעס זענען געווען גוטערציק און דער-
צו איז נאָך צילקע אַ יתומה.

און פאַר פרעמדע פלעגט מען איר טאַקע אַזוי אָנרופּן:

—אַ יתומה פון וואַלד...

—אַ שייך מיידל, —פלעגט עמיצער זאָגן.

—נאָך גאָר אַ קאָזקעלע, —פלעגט דער אַלטער לוריע צוגעבן.

ער האָט ליב געהאַט צו שפּאַסן.

און די יתומה פון וואַלד, דאָס קאָזקעלע, האָט לאַנג פאַר
אַלץ מורא געהאַט, זי האָט שטענדיק זיך באַהאַלטן, האָט געוואָלט
זיין אין שאַטן און די לוריעס האָבן געוואָלט פאַרקערט: מענטשן
זאָלן זען פאַר אַ גוטע זיי זענען, זיי פלעגן איר מיטנעמען אין
געסט, פלעגן זי פירן אומעטום.

איינמאָל האָט זי דערהערט אַ געוואַלדיקן פּיף. זי האָט זיך
אַווי דערשראָקן דעמלט, זי האָט געוואָלט בעמען לויפן.
— קאָזקעלע, דאָס פּייפט דאָך די באַן, דער לאַקאָמאָטיוו.
פון באַן האָט שוין צילקע אַ סך מאָל געהערט, נאָר זי האָט עס
נאָך קיינמאָל נישט געווען. דאָן ווען זי האָט דערהערט דעם פּיף,
איז זי געווען מיט די לוריעס ביי זייערע קרובים, אויך אַזעלכע
רײכע און חשובע. געלעבט האָבן די קרובים נישט ווייט פון
וואַקואַל און די צוגן האָבן פּסדר גערוישט און געפּייפט. מען
האָט צילקען צוגעפּירט צום פענסטער און געוויזן אַ סך רויטע
און טונקעלע וואַגאַנעס.

— און יענע, די שוואַרצע, וואָס שטייען און בלאָזן פון זיך
מיט פאַרע, דאָס זענען די לאַקאָמאָטיוו, — האָט מען איר דערקלערט.
זי האָט געגלאַצט אויף אַליץ מיט מורא אין די אויגן און
געוואָלט האָט זי זיך באַהאַלטן, נאָר זי האָט דאָך געווען, ווי די
איבעריקע קינדער מיט סאַשען זענען רואיק, פלעגט זי זיך אויך
באַרואיקן.

נאָר אומעטיק איז זי געווען. שוין צוויי מאָל איז געקומען
פון וואַלד דער טאַטע, געבראַכט אירע קליידלעך, וואָס ניכע האָט
פאַרריכט און אויסגעוואָשן — און יעדעס מאָל האָט דער טאַטע אי-
בערגעלאָזט די זעלבע פּראַגע, דעם זעלבן אָנזאָג:

— ווען דו וואָלסט וויסען, ווי די מומע ניכע בענקט נאָך
דיר... — צילקען פלעגט דאָן נעמען שוועבן דער וואַלד פאַר די
אויגן מיטן טייכל, מיט דעם שאַסיי-וועכטערס קינדער. זי האָט
שוין עטלעכע מאָל געטראַכט צו אַנטלויפן פון דאַנעט, אַרויס-
לויפן בגנבה און לויפן, לויפן ביו זי וועט קומען צוריק אַהין.
נאָר זי האָט מורא געהאַט אַליין אַ טריט צו שטעלן. דאָרטן אין
וואַלד איז זי אַזאַ דרייסטע געווען, — אינמיטן נאַכט פלעגט זי
קין מסּיבאַווע גיין — און דאָ פאַלט אָן אויף איר אַזאַ פּחד.

שווייגנדיק איז זי געוואָרן דאָ ביי די לוריעס. יענע זאָגן
אויף איר, אַז זי איז געראַטן אינגאַנצן אין שווייגנדיקן טאַטן.
אַפילו מיט סאַשען, מיט וועלכן זי פלעגט זיך פריער אין
וואַלד אַזוי פּריילעך שפּילן, מיט סאַשען האָט זי אויך געשוויגן.

ענער איז איצט געווען שוין א גאנצער מענטש, האָט געהאַט
זיינע אייגענע וויכטיקע ענינים. ער האָט אָנגעקליבן אַ גרויסע
קאָלעקציע מאַרקעס און גאַנצע טעג זיי געקלעפט און איבערגע-
קלעפט אין מאַרקע-אַלבאַס. אויסער דעם פלעגן צו אים קומען
זיינע חברים, אויך אַזעלכע גימנאַזיסטן, מיט וועלכע ער פלעגט
שטימן און נאָכמאַכן די לערער.

צילקען האָט ער נישט פאַרגעסן, נאָר ער האָט זי איצט נישט
געקאָנט צובינדן צו זיך. אַמאָל, אַז דער שטיפער פלעגט זיין גוט
געשטימט, פלעגט ער זיך נעמען רייצן מיט איר. ער האָט און-
טערגעכאַפט דאָס וואָרט „קאָזקע“ פון טאַטן און פלעגט עס פון
מויל נישט אַרויסלאָזן:

—נו, קאָזקע, גיב אַ לאַך!

—גיב אַ שפרונג, קאָזקע!

און אָט-אַט, ביי דער יתומה פון וואָלד נעמט עפעס שמייכל-
לען צווישן די ליפן, באַלד וועט זי עפענען איר מיילעכל און
ענטפערן פריילעך, נאָר פון די אייגלעך קוקט אַראָפּ אַ לייכטע
בייזקייט און פאַרשליסט די ליפן און פאַרטרייבט דעם האַלבן
שמייכל.

ביי אַרעמען איז געבליבן, אַז זי וועט זיך אויסלייטערן.
זי איז דאָך אַ „דושיקע“, זי קומט פון וואָלד. עס וועט געדויערן
און זי וועט ווערן אַ מענטש מיט אַלע מענטשן גלייך. מען האָט
זי אָנגעטאָן אין אַנדערע קיידלעך.
דער לערער, וואָס האָט געלערנט מיט לוריעס קינדער, האָט
אויך מיט איר געלערנט.

דאָך, וואָס מער מען האָט זי געליבט ביי די לוריעס, אַלץ
מער שווייגנדיק איז זי געוואָרן און מער שרעקעדיק. אין די
פאַרנאַכטן פלעגט זי זיך פאַרבלייבן אין אַ ווינקל, פון אַלעמען
זיך אויסבאַהאַלטן און וויפל דו זאָלסט זי נישט רופן—זי פלעגט
נישט ענטפערן.

און ביי די לוריעס איז אומעטיק נישט געווען. עס פלעגן
קומען אַ סך געסט, כמעט יעדן טאָג, יונגע און דערוואַסענע, דער
קלאַוויר פלעגט שפילן און געזאַנג פלעגט הילכן.

אין אָזעלכע שטען איז זיך צילקע געוועסן אין איר, ווינקל
מיט איינגעפרעסטע ליפעלעך און געטראַכט אירס אַ לאַנגן אים-
רואיקן געדאַנק

זי האָט געטראַכט, אַז דאָרטן אין וואַלד קייקלען זיך די
פּאָליעס פון טייכל איבער די שטיינער און דער וואַלד שפּרייט
אויס זיינע אָרעמס איבערן וואַסערל און בענטשט אים; אַז ניכע
בענקט, דער טאַטע בענקט, דער גאַנצער וואַלד מיט יעדן וועוו-
ריק בענקען נאָך איר, נאָך צילקען.
און זי האָט עפעס אויסגעטראַכט.

איינמאָל האָבן זיך די לוריעס געכאַפט, אַז צילקע איז
נישטאַ; וווּ איז זי? האָט איבער די צימערן געקלונגען איר נאָ-
מען: „צילקע“ אויף די טרעפּ, אויפן הויף, אויף דער גאַס — זי
איז אין ערגעץ נישט געווען, האָט מען זי געזוכט אויפן בוידעם, אין
קעלער און אפילו אין ברונעם—אין ערגעץ נישט געווען.
מען האָט פּאָליציע געמאָלדן.

צום משרת איסר אין וואַלד אַריין האָט מען אַוועקגעשיקט
אַ שליח: צילקע איז נעלם געוואָרן! גאַט זאָל אויסהיטן—אפּשר
האָט אַן אומגליק געטראָפּן.

דער שווייגנדיקער איסר איז געקומען קיין גראָדנע צו
די לוריעס און די גאַנצע שטאַט האָט זיך געלאָזט זוכן, פּאָרשן.
וווּ איז צילקע?

און צילקע איז געווען אין אַ דאָרף ביי די פּויערים.
פּאַרנאַכט, זיצנדיק ביי די לוריעס, ווען אין די איבעריקע
חדרים האָט מען געוונגען און געשפּילט, איז צילקען זייער או-
מעטיק געווען. וואָס העכער מען האָט דאָרט געוונגען, אַלץ גרע-
סער איז געווען איר בענקשאַפט.

און אַליין נישט וויסנדיק, וואָס זי טוט, האָט זי פּאַרלאָזן
דאָס הויז און איז אַראָפּ אויף דער גאַס. פון איין גאַס אויף
דער צווייטער — ביז זי איז געקומען צום פעלד. זי איז געגאַנגען
אַלץ ווייטער. אַרום האָבן זיך פעלדער געצויגן, גרילן האָבן גע-
זעגט די לופט, אַ שטיק הימל איז נאָך רוט געווען, נאָך וואָס
אַרגע איז אַלץ טונקעלער געוואָרן.

און צילקע איז געגאנגען פארויס.
אָט לויפט אָן אַ ווינטל, דערלאַנגט אַ גלעט דעם איינזאַמען
מיידל און גייט זיך ווייטער זיין וועג.
דעם ווינטל איז בעסער פאַר צילקען, עס באַדאַרף קיין
היים נישט, עס שרעקט זיך נישט פאַר קיינעם.
און זי...

זי איז געגאנגען אין איר געליבטן וואַלד, צו דער מומע
גיכען, צום טאַטן צום שווייגנדיקן. זי איז גיך מיד געוואָרן, און
ווען נישט די שרעק, וואָס איז איר איצט באַפאַלען, וואָלט זי
פון מידיקייט אומגעפאַלן. זי איז געגאנגען אַלץ ווייטער, פון די
עקן וועלט האָבען זיך נאָך געזען טונקעלע וועלדער. וווּ איז
אַבער איר וואַלד? עס איז שוין גאַכט, אַרום און אַרום ליגט שוין
די פינסטערניש, ווייט-ווייט אין דער פינסטערניש פייפט דער צוג,
ווי אַ ווילדע חיה— צילקע ציטערט אויף און נעמט לויפן אַ דער-
שראַקענע אָן עלנדע. זי וואָלט שוין וועלן גיין צוריק, נאָר או-
מעטום איז פינסטער.

זי זעט קיינעם נישט, נאָר זי הערט אַ ווייטן רויש. דאָס
איז דער צוג ערגעץ אין דער פינסטערניש אַנטלאָפן מיט אַ ברייטן-
שרעקעדיקן „הו-הו“.

דערנאָך רייסט זיך דער רויש אָפּ און עס בלייבט אַ גרוי-
סע שטילקייט, אָן איינזאַמקייט פאַר דער גאַנצער וועלט.
אונטער די פיס שאַרט זיך אַ טרוקן בלאַט און דאָס
שרעקט.

עטלעכע האָר פון צילקעס קאָפּ פאַלן אַראָפּ אויף איר פנים...
און דאָס דערשרעקט אויך. זי ציטערט פון אַלץ אויף.
דערנאָך... דערנאָך— געדענקט זי ביז היינטיקן טאָג נישט,
וואָס עס איז פאַרגעקומען. זי האָט זיך אויפגעכאַפּט אין אַ דאָרף,
אַ פּויערטע איז געזעסן נעבן איר און דערנאָך זענען אַ סך פּויע-
רים געקומען און יעדערער האָט עפעס געפּרעגט, נאָר צילקע האָט
נישט געענטפּערט. אויף אַ לאַנגע צייט איז ביי איר דאָס לשון
אַפּגענומען געוואָרן.

ווער ווייס וואָס מיט איר וואָלט געווען, נאָר אינט דאָזיק

דאָרף האָט פאַרבלאַנדזשעט אַ גראַדנער ייד און ווען ער האָט דערזען דאָס יידישע מיידל, האָט ער זיך דערמאָנט די געשיכטע אז פון די לוריעס איז אַרויסגעגאַנגען אַ יתומה, אַ וואַלד-מיידל און איז פאַרשוונדן געוואָרן. ער האָט עס געגעבן צו וויסן אין שטאָט.

מען האָט צילקען פון דאָרטן צוגענומען און געבראַכט אין וואַלד. קומענדיק אין וואַלד איז זי אַרויפגעפאַלן דער מומע ניי-לען אויפן האַלדז, האָט זיך פונאַנדערגעוויינט און האָט צוריק רעדן גענומען.

די פויעריג, וואָס האָבן געאַרבעט אין וואַלד האָבען דאָן געזאָגט צו איסרן, ער זאָל זי מער אין שטאָט נישט שיקן, ווייל דאָס קאָן זיך ענדיקן זייער שלעכט: דאָס קינד איז צופיל צו-נויפגעבונדן מיטן וואַלד, אזאָ בימעלע קאָן מען נישט איבער-פלאַנצן.

ביסלעכווייז איז צילקע געקומען צו זיך און גענומען זיך שפילן, לויפן און בלאַנדזשען איבערן וואַלד. אין שטאָט האָט מען זי געלערנט אַביסל ליינען און חשבונען, האָט זי איצט געהאַט אַן אַרבעט: איבערציילן די ביימער פון וואַלד.

פלעגט זי אַזוי אָנהייבן ציילן: איינס, צוויי, דריי, פיר און שוין ביי צוואַנציקער פלעגט זי זיך פאַרפלאַנטערן און מוזן אויפ-הערן. אַלע סאָסנעס פלעגן זיך צוגויפגיסן, ווי אַ גרויסע גאַלדענע וואַנד און פון צילקעס קאַפּריו איז גאָרנישט געוואָרן. זי האָט גיך אויפגעלעבט, נאָר דער זומער איז שוין גע-גאַנגען צום סוף.

עס איז נאָך געווען אַ לאַנגער וואַרעמער הערבסט. דערנאָך איז קאַלט געוואָרן. די מומע ניכע האָט צוגעמאַכט די טיר און געהייצט אין אויוון. ביינאַכט האָט דער וואַלד געיאָ-מערט מיט טויונטער קולות. צילקע האָט ליב געהאַט די דאָזיקע נעכט פון לאַנגן שווייגן און פינסטערניש, זי האָט עס ליב געהאַט און דערביי האָט זי זיך געשראַקן. די מומע ניכע פלעגט איר דערציילן אין אַזעלכט נעכט מעשיות פון חומש...

II

ווינטער אין וואַלד...

פון דעמלט אָן איז שוין צילקע געבליבן אין וואַלד. דער
אַלטער איסר האָט צוגענומען פאַר איר אַ לערער און שטאַרק
אַכטונג געגעבן, אַז זי זאָל צופיל נישט אַרומלויפן מיט די קינד-
דער פון שאָסיי-וועכטער.

און דער שאָסיי-וועכטער, איוואָן, מיט אַ גרויסער בלאַנדער
באָרד, פלעגט אָפט צוקומען צום גרויסן הויז, וואָס איז געשטאַנען
ביים שמאַלן טייכל אין וואַלד. ער פלעגט רעדן מיט דער אַלטער
ניכען און מיט איסרן בעת צילקע איז צוריקגעקומען פון גראָדנע.
און קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען פאַרוואָס זי איז פון דאָרטן
אַנטלאָפן, האָט ער, איוואָן, אויך אַרויסגעזאָגט זיין מיינונג:

—דער וואַלד האָט זי גערופן. אַזאָ וועווריק, ווי אייער
טאָכטער, וועט זיך אין שטאָט נישט אויפהאַלטן. זי האָט געבענקט,
זי וואָלט דאָרט פון בענקשאַפט געשטאַרבן... יאָ, יאָ... די סאַס-
נעס און דאָס טייכל איז ביי איר אין דער נשמה אַריין.

דערביי איז צילקע פאַרבייגעגאַנגען, האָט ער ביי איר אַ
פרעג געטון:

—צילקע, דו ווילסט אין שטאָט? דאָרט איז אַזוי ליכטיק,
רוישיק...

צילקע איז בלייך געוואָרן און אַנטלאָפֿן אָן אויסגע־רעגטע
אונטער די ביימער ערגעץ.

און דער אַלטער איסר האָט זיך געבייזערט אויף איוואַנען,
פאַרוואָס ער האָט די שטאָט דערמאָנט.

צילקע איז געוואַקסן, ווי אַ יונגע סאַסנע. זי האָט געלערנט
און כמעט אַלץ פאַרגעסן, וואָס זי האָט געלערנט...

דאָן פון די אַלע ביכדעך-מעשיות און פון אַלץ, וואָס
דער לערער פלעגט איר דערציילן, איז עפעס געבליבן אין איר
נשמה און נישט איינמאָל פלעגט טרעפן, אַז בלאַנדזשענדיק אין
וואַלד פלעגט זי בלייבן שטיין, אוימעפען אַ פאַר אויגן און זיך
פאַרטראַכטן...

פון דער גרויסער וועלט.

פון אַלע מענטשן.

פון טויט...

און קיינער פלעגט קיין ענטפער אויף די געדאַנקען נישט
געבן. דער וואַלד איז געשטאַנען אַנטקייגן די אויגן מיט טויזן-
טער שוויינגנדיקע ביימער און בלינד געקוקט אויף דעם באַרווע-
סן מיידעלע, אויף צילקען, ביי וועמען די אַקסלען זענען רונדער
געוואָרן איבערן זומער.

פלעגט צילקען אין אַזאָ רגע דערעסן איר אייגן שווייגן
און דעם וואַלדס שווייגן. עפנט זי אויף איר מויל און נעמט
שרייען, זינגען אין וואַלד. זי הערט דעם עכאָ פון איר קול,
וויי זי נישט, אַז עפעס זאָל זי איבערשרייען. שרייט זי נאָך הע-
כער און פלינקער. גייט עס אַוועק אַ לאַנג, אַ פריילעך שפּיל
אין וואַלד.

אַ מיידל, וואָס וואַקסט דאָ איינזאַם צווישן די ביימער
שפּילט זיך מיטן ווידערקול.

און דאָס ווידערקול, וואָס לעבט דאָ איינזאַם אויף די
שפיצן פון די ביימער און צווישן די ליידיקע שאַטנס אונטער
די ביימער, דאָס ווידערקול שפּילט זיך מיט צילקען, אין דעם-

דאָזיקן שפיל רייסט זיך אויך אַריין אַ קוויטש פון אַ צושראַקע-
נעם ווערוויק, פון אַן אומבאַקאַנטן פויגל...

וואַלד לעבט און שווייגט. צילקע לעבט און זינגט און אַמאָל
ווערט זי אומעטיק, ווי אַלץ, וואָס לעבט אונטער דער זון.
ווערט דאָך אַמאָל דער הימל אַזוי גראָ-פאַרטרויערט. זיצט
דאָך אויפן שאַסיי, אויף די טעלעגראַף-דראָטן אַ קראָ און טרויערט,
און די אַלע ביימער פון וואַלד ציען זיך אָפּט אויס לענגער, ווי
זיי זענען און טרויערן, טרויערן.

פאַרוואָס זאָל זיך נישט פאַרטרויערן אַזאַ צילקע, וועלכע
האַט קיינמאָל נישט געזען איר יונג-פאַרשטאַרבענע מאַמע און ביי
וועלכער דער טאַטע איז אַזאַ שווייגנדיקער.

אין אַזעלכע טעג לויפט זי קיין מסטיבאָווע, אָדער אין
דעם פּאָלוואַרק פרודנע, טומלט זיך אַביסל צווישן די מענטשן
און קומט צוריק מיט נייע געזאַנגען, וועלכע וועבן דאָ זיך אויס
אַן די גרינע שאַטנס.

אין די שווייגנדיקע נעכט.

פּרילינג און זומער פלעגט זייער גיך אַריבערלויפן, נאָר
שפעטער אין הערבסט, ווען די טיר פלעגט מען צומאַכן און אין
גרויסן שטומען וואַלד בלייבן בלויז די דריי מענטשן: איסר, ניכע
און צילקע...

און אַרום כאַפט זיך אַריין אַ ווינט. ווי אַ בייזער וואָלף צו-
יאַמערט ער זיך און שרעקט. אַלע דריי פלעגן מיטאַמאָל שוויי-
גנדיקער ווערן. די צוויי אַלטע האָבן אודאי אין אַזעלכע רגע'ס
געטראַכט פון זייער פאַרגאַנגענהייט, פון אומעטיקע און געמיטלעכע
טעג. אָבער די קליינע צילקע—פון וואָס האָט זי געטראַכט? וואָס
האַט זי גענומען פון דעם הערבסט-ווינטל? דערמאַנען זיך, האָט
זי נישט געהאַט וואָס און טראַכטן פון דער צוקונפּט, גלויבן אין
עפעס, וואַרטן אויף וועמען...

אפשר אויף דעם נייעם זומער, מען זאָל ווידער קאַנען
אַרומלויפן באַרוועס און האַלב נאַקעט. שפּרינגען אין פלאַכן טייל
און שפּריצן מיט די פּיס די ויבּערנע קאַלטקייט, וואָס טראַגט
זיך צווישן די שאַטנס פון די סאַסנעס.

— מומע, פארוואָס איז נישט אייביק זומער. ווו זענען אַהיג-
געקומען די אַלע זינגערס פון וואַלדו פארוואָס איז דאָס טייכל
אַזוי עלנד געוואָרן?

אָט אַזעלכע פראַגן פלעגט פון איר הערן די מומע ניכע
אין די הערבסט-טעג.

און אַז אין דעם וואַרעמען וואַלד-הויז פלעגט זיך אָנקלייבן
זופיל אומעט און לאַנגווייליקייט, דאַן פאָרט איסר אַוועק אין
שטאַט אַריין „מאַכן חשבונות“ מיט די לוריעס און די מומע ניכע
פלעגט צירעווען זאָקן.

שפעטער איז אויך צוגעקומען דער לערער.
ער האָט געהאַט לאַנגע האָר און האָט נאָר גערעדט פון
פעטערבורג, פון אוניווערסיטעט. צילקע האָט אים נישט פאָר-
שטאַנען. נאָר יענער האָט נישט געהאַט פאָר וועמען צו רעדן.
פלעגט ער פאָר איר אַלץ אויסדערציילן.
— ווען איך וועל זיין אַ סטודענט, — האָט ער אַמאָל צו איר
געזאָגט.

— וועט וואָס זיין ?

— וועל איך דיין צונעמען אין פעטערבורג און איך וועל
דיך מאַכן פאָר אַ מענטש.

— און וואָס בין איך איצט? — האָט צילקע געפרעגט.

— אַ קאָזקע! — האָט דער דערער געענטפערט.

צילקען איז פון דעם ענטפער געוואָרן פריידלעך און זי
האַט גענומען מעקען, ווי אַ קאָזע און שפרינגען און לאַכן.
די מומע האָט זיך אָפגעריסן פון איר אָרט מיט דער זאָק
אין האַנט און גענומען שטראָפן צילקען:

— צילקע, דו שעמסט זיך נישט פאָרן לערער?

און צילקע האָט פיינט געהאַט שטראַף-רייד, איר פלעגט
זיך אויסדוכטן אין אַזעלכע מינוטן, אַז זי האָט שטאַרק געזינדיקט,
פלעגט זי זיך פאָררוקן אין אַ ווינקל און שווינגן. די פאָר העלע
אייגעלעך פלעגן אַרומשוועבן איבערן גרויסן וואַרעמען חור. אָן-
געשראָקענע און בייזע, ווי ביי אַ געפאַנגענער חיה.
און אַז אַלץ פלעגט איר דערעסן, פלעגט זי זיך אַרויס-

גנבענען פון שטוב איינוויקלען זיך אין ניכעס פאטשיילע און צוועק
צום שאַסי-וועכטער. דאָרט זענען דריי קינדער: צוויי שקצימלעך
און איין שיקסעלע. אלע דריי מיט ווייסע האָר אויף די קעפּ-
לעך. אויף די ווענט זענען געהאַנגען איקאָנעס און הייליקע ביל-
דער און אין שטוב האָט שטענדיק זיך געשפּירט אַ ריח פון קרויט
און נאָך עפעס ווערקייטן.
מיט דידאָזיקע דריי קינדער פלעגט זיך צילקע שפּילן
שעה'ן. ביי דעם וועכטער אין שטוב האָט מען זי זייער ליב
געהאַט.

די וועכטערקע פלעגט אָפּפּאַכן אַ גרויסן טאָפּ קאַרטאָפּל און
די קינדער מיט צילקען פלעגן זיך אַרומזעצן מיט גרויסע היל-
צערנע לעפל און עסן מיט אַ געוונטן אָפעטיט.
מיטאַמאָל עפנט זיך די טיר און איסר רוקט אַריין זיין
קאָפּ.

צילקע בלייבט זיצן מיט דערשראָקענע אויגן. דער לעפל
מיט די קאַרטאָפּל בלייבט ביי איר אין האַנט, ווי פאַרגליווערט.
דער טאָטע נעמט זי שווייגנדיק פאַר דער האַנט און פּירט
אַוועק אַהיים. קיין איין וואָרט רעדט ער נישט, נאָר צילקע פּילט
זיין כּעס און ווידער זיצט זי אין אַ ווינקל און הערט זיך איין.
ווי דער ווינט רוישט. אירע אייגעלעך בליצן, ווי צוויי בייזע
פּייערלעך.

דער טאָטע שווייגט.
די מומע ניכע שווייגט און צירעוועט אַ זאָק. אירע ליפּן
מורמלען עפעס. זי רעדט צו גאָט, מיט גאָט.
און דער לערער זיצט און גריבלט זיך אין ביכער, ער
האַט מיט זיך מער געלערנט, ווי מיט צילקען.
דערנאָך קומט דאָס ערשטע פרעסטל, דער ערשטער שניי
פּאַלט אַרויס, אין וואַלד דערהערט זיך אַ שאָט: די אַרומיקע פּרי-
צים גייען אויף יאָגד.

אַמאָל פלעגן אַזעלכע יעגערס פאַרבלאַנדזשען צו זיי אין
שטוב זיך אַנוואַרעמען און אויסטרונקען אַ גלעזל טיי.
דאָס זענען געווען הויכע געזונטע מענער מיט אַ נאַלצלעך.

מיט הינט און מיט ביקסן.
א סך מאָל פלעגן זיי קומען מיט א פאַרבלוטיקסן טויטן
האָז אַריבערגעוואָרן איבער דער פּרייצע. אירע גאָזלעכער פלעגן נע-
מען ציטערן, פונקט ווי זי וואָלט עפעס אַ פּריינטשאַפט, אַ קרובה-
שאַפט דערפילט אין די יעגערס.

און מיט די קינדער פון שאַסיי-וועכטער פלעגט זי דערנאָך
דאָס געשעעניש אַרומרעדן.

—דער האָז איז געווען אַזא פּרישער, מיט אַזא רויט
בזנט און די הינט האָבן אים כסדר באַשמעקט, אַ שאַד דעם האָז.
פלעגט זי אַרויסקוקן לאַנג פון פענסטער און טראַכטן צי
דער האָז האָט נישט געהאַט אַ שוועסטער, צי אַ ברודערל, וועל-
כע בענקען איצט נאָך אים.

און זי אַליין האָט געבענקט און שטייף צונויפגעדריקט אי-
רע יונגע פּויסטעלעך.

דערנאָך פלעגן זיך אָנהייבן די ווייסע ווינטער-טעג און
יעדן טאָג פלעגן די ביימער אַנדערע משונהדיקע געשטאַלטן פון
פּראָסט-שטויב באַקומען. מאַדנע ווייסע געשטאַלטן.

איבער נאַכט פלעגט צילקע דעם וואַלד נישט דערקענען.
די ביימער האָבן זיך אַלע אין ווייסן אָנגעפּעלצט, ווי אַ ווייסע
מחנה וואַנדערער: ווו קלייבן זיי זיך אַוועקצוגיין? דאָ איז די
וועלט פאַרפּרוירן און ווייס, אָבער ווייט-ווייט ביז פּרודנע, ביז
מסטיבאַווע, ביז גראַדנע—אומעטום איז דאָך די וועלט איצט פאַר-
פּרוירן און ווייס.

שטייט זי אַזוי און טראַכט. פּלוצלונג פּאַלט פון אַ בוים
אַראָפּ אַ הויפּן ווייסקייט און צילקע כאַפט זיך אויף פון אירע
חלומות.

און זי נעמט לויפן צום שאַסיי-וועכטערס הייזל.
דאָרט איז אינעווייניק וואַרעם, זי פעלצט אויף זיך אָן די
ווייס-האַריקע יאַטלעך און שלעפט זיי אַרויס אין וואַלד אַריין.
קריכן זיי אַרום אויף די אַלטע סכך-גאָדלען און אויף די
ווייסע אינזעלעך שניי.
ווייניק ווערטער האָבן זיי—די וואַלד-קינדער, שפּילן זיי

זיך מער מיט די הענטלעך, מיט די פיסלעך, נעמען זיך אויף
צו פלייסן שלאָגן, ווי יונגע וועלפעלעך.
מיטאַמאָל לויפן אָן עטלעכע גרויסע יאָגד-הינט. זיי לויפן
גלייך אויף די קינדער, די צושראָקענע נעמען אַנטלויפן און
יאָמערן.

אַבער די הינט זענען גאָרנישט אויסן, זיי באַשמעקן די
קינדער און לויפן, פאַרשוונדן ווייטער. נאָר פון שאַסיי-וועכטערס
הויז איז מען שוין אַרויסגעלאָפן. דער וועכטער אינאָן, זיין ווייב
מיט נאָך פּרעמדע פּויעריט. זיי לויפן צו צו די קינדער, באַרו-
יאָן זיי און אויף צילקען פאַלן זיי אָן. וואָס זי אַזאָ גרויסע
און צולאָזענע, האָט אַרויסגעשלעפט די קינדער אין אַזאָ קעלט.
זיי זינלען צילקען און בייזערן זיך אויף איר.

טראָגט זי זיך שוין אָפּ פון דאַנעט.
אַליין, אַ פאַרלאָזענע, איינגעוויקלט אין דער מומעס נייעם
שאַל. עס ווילט זיך איר צוריק אין שטוב נישט אַריין, עס ווילט
זיך נישט צום לערער, צו גיכען מיט די זאָקן.
קריכט זי אַזוי אַרום אין וואַלד, מאַכט שנייעלעך און
שרייט פון צייט צו צייט.

אַ פאַרפּרויערען עכאָ ענטפּערט אָפּ. „נישט אַזוי, ווי זומער“—
טראַכט צילקע. און פאַר פּעס רייסט זי אָפּ אַ צווייגל פון אַ בויס.
זוען די ביימער וואַלטן זיך לאָזן, וואַלט זי זיי גוט אָנגעשלאָגן!
פאַרוואָס שווייגן זיי אַלע.
זי בלאָנדושעט אַזוי לאַנג, ווייט.

פלוצלונג פאַרט אָן אַ פּור און זי דערזעט דעם טאַטן:
„שוין געקומען פון גראָדנע“, דער טאַטע דערזעט זי און פּרעגט:
—וואָס בלאָנדושעסטו דאָ?— און נעמט זי אַרויף צו זיך.

—גאָרנישט, —ענטפּערט צילקע.
—וואָס גאָרנישט?— בייזערט זיך איסר.
מיטאַמאָל באַטראַכט ער זיך, אַז דאָס „קינד“ לעבט דאָ
אַזוי איינזאַם.

—וואַסטט אפּשר איצטער וועלן פאַרן קיין גראָדנע! דאָרט
איז פּריילעך, דאָרט זענען דאָ אַ סך מענטשן.

צילקע שפאקלט מיטן קאָפּ: „ניין“.
דערהערט זי „שטאַט“—דערשרעקט זי זיך און זי באַקומט
אַזאַ רהמנות אויף דער מומע ניכען און אויף דעם גאַנצן וואַלד.
ווי וועט דאָ אַלץ אָן איר זיין? זי וועט אַוועקפאַרן און
עפעס אַ גרויס שטיק עלנד וועט דאָ בלייבן אַרום יעדן בוים,
אַרום יעדן בוים וועט שוועבן דער ווינט און וויינען.
אַזוי טראַכט זי, צילקע, ביז די פּור קומט צופאַרן און
בלייבט שטיין ביים שוועל.
די טיר עפנט זיך. די מומע ניכע רוקט אַרויס דעם קאָפּ
און אַ שטראַם וואַרעמע פאַרע כאַפט זיך אַרויס.
די טיר פאַרמאַכט זיך.
אַ שווייגנדיק מאַנאַטאָן לעבן גייט אינעווייניק.
פּון קוימען ציט אַ רוך און בלויט זיך צווישן די גרינ-
ווייסע צווייגן פּון די סאָסנעס. די איבעריקע צוויי היזער שטייען
אין וואַלד פאַרלאָזן און פאַרפּוירן.
דער ווינטער לעבט זיך איין אין וואַלד, באַרויקט זיך. דער
פּראַסט פּילט זיך יכער, ווי ער וואַלט דאָ אויף אייביק אַראָפּ-
געקומען.
אפּשר דאָרט, אונטער די וועלדער, אויף די פּרייע פעלדער,
אַטעמט נאָך דער ווינט און הייבט אויף דינע שניי-שאַלן און
זיימט מיט זיי אַרום די גראַבנס, די נישט צואַקערטע בייטן.
לאָזט ער נישט, דער ווינט, איינליגן דעם אומשולדיקן שניי און
שפּילט זיך מיט אים, בעת דאָ אין וואַלד שלאָפט אַלץ מיטן
אמתן ווינטער-שלאָף.
אַלץ שלאָפט מיט אַזאַ ווייסע רויקייט. די אָנגעזיפטע
שפיצן פּון די סאָסנעס, די קופּערנע שמאַלע פּייכער פּון די ביי-
מער שווייגן ווי אָנגעלאָדענע האַרמאַטן.
עטלעכע קאָלירטע ווינטער-פּייגעלעך יאָגן זיך נאָך און זיי
זינגען זיך צו יעדן פּלי זייערן. אויך אין פּראַסט ליבט מען זיך
אויף גאַטס וועלט.
נאָר אַט שפּרינגט אַרויס פּון ערגעץ אַ צושראַקענער האָז,
שטעלט ער אָן די לאַנגע אויערן, האַרכט די קלאַנגען און נישט-

קלאנגען פון וואלד הייבט אויף איין באשנייט פיסל און באלעקט זיך מיט דעם פארגליווערטן שניי-פראָסט פון וואלד...
ווער וועט אים דאָ באַליידיקן אין אזאָ שטילער ווערט פון שניי און גרינעם סכך?
כאַטש ווייט-ווייט הערט זיך אַ פאַרלוירענער עכאָ פון אַ שאַס.

דער האָז פאַרשווינדט.
דער וואַלד פלאָנטערט פאַרבשוּפט אויס די צווייגן, אַנדע-רע ציען זיך גלייך צום הימל, ווי זילבערנע פאַקעלן. די אַנדע-רע זעען אויס, ווי צובראָכענע קאַנדעליאַברעס און נאָך אַביסל ווייטער... גיב אַ קוק! צונויפגעקורטשעטע הענט פון גבורים, — דער פראָסט האָט זיי באַזיגט.
נאָר אונטער די אַלע בילדער, אונטערן פראָסט און גליווער רוט און קוקט אַרויס גאַטס אויג— די גרינקייט און זאָגט אָן דעם גלויביקן מענטשן, אַז עס וועט ווידער זיין פּרילינג, אַז דער פּרי-לינג, וואָס וועט קומען וועט זיין דער שענסטער און דער בעס-טער. אַלע מענטשן וועלן זיך פאַרליבן אין אזאָ פּרילינג. די סכך-נאָדלען ווינקען און שמייכלען...
עס וועט זיין פּרילינג, עס וועט זיין.

אפילו אין דער פאַרפרוירענער לופט שוועבט פּלוצלונג אַ שטראָם, אַ ריח, וואָס דערמאַנט זומער און שמעקנדיקן פאַרנאַכט. איצטער שווייגט נאָך דערווייל דער וואַלד. פון ערגעץ איז אַ הייפּנדל שניי אַראָפּגעפאַלן און אזאָ שאַרף האָט אויך אַן אַ אַין וואַלד.

דריי פאַרשנייטע הייזער שטייען דאָ און אַביסל ווייטער— אַ שטאַל. פון איין הויז גייט אַרויך און אונטער אים זענען אָנגע-פּלויגן אַ גאַנצע מחנה קראָען. זייער שוואַרצקייט גלאַנצט אין דער אַרומיקער וויסקייט. זיי שרייען נישט, זיי זוכן עפעס צו עסן.

לאַנג געדויערט און קיין טיר עפנט זיך נישט. שפעטער, נאָך אַ האַלבן טאָג, ווען שטיקער קאַלטע זון נעמען אַרום מיט פאַרגליווערטע אַרעמס אַ גאַנצע ריי ביימער, שפעטער עפנט זיך

פדוצלונג א טיר און עס גייט ארויס פון דארטן אן אָנגעפעלצטע פרוי אין שטיוול, מיט א טוך אַרומגעוויקלט דעם קאָפּ. דאָס איז צילקע.

זי שפּרייזט קיין מסטיבאָווע...

און אין מסטיבאָווע פליקט מען אַ גאַנצן ווינטער פּעדערן. צילקע האָט דאָרט עטלעכע באַקאַנטע הייזער, וווּ זי קומט אַריין. און אומעטום זינגט מען און מען פליקט פּעדערן. גלייך נאָך סוכות הייבט זיך דאָס אָן, ביז פּסח.

אַלע ווייבער, אַלע קינדער זענען טאָג און נאַכט איינגע-פּעדערט. צילקען דאַכט זיך, אַז זיי מאַכן דאָס דעם גאַנצן שניי מיט זייערע פּעדערן, דעם שניי, וואָס פאַרדעקט זייער גאַנצן וואַלד מיטן טיכל, מיטן שאַסיי.

מען פּרעגלט גענדו אין מסטיבאָווע און מען עסט גריבענעס. אויפן גאַס שטייט לאַנג דער פּראָסט און אין די הייזער איז אַזוי וואַרעם, ווייל קיין האַלץ פּעלט נישט אין דער באַוואַלדיקטער געגנט.

פּעדערט מען... מיידלעך און ווייבער, מען גייט אַרויס אַזוי אין גאַס איינקויפן, מען גייט צו גאַסט איינגעפּעדערטע. אין דער לופטן טראָגן זיך אינאיינעם מיטן שניי ווייסע אומשולדיקע פּוכעלעך, ווייסער און לייכטער, ווי דער שניי אַליין. פון די הייזלעך שלאָגט אַרויס אַ וואַרעמע פאַרע און די קוילמענס שיקן בלאַע זיגואַגן צום הימל.

ריק און וואַרעם גייט דאָס לעבן אין מסטיבאָווע.

צילקע קוכט אַהין. זי אַנטלויפט פון זייער עלנזן וואַלד. גאַנצע טעג איז זי אַליין מיט דער מומע ניכע. יענע בייזערט זיך, ווי אַן אַלטע קראַך. דערנאָך נעמען זיי ביידע שווייגן. טעג, לאַנגע טעג נאַכאַנאַנד שווייגן זיי, רעדן קיין וואָרט נישט אויס.

די יונגע צילקע איז אין כּעס אויף דער אַלטער ניכע, ווייל זי איז אַלט און בייז.

די אַלטע ניכע איז אין כּעס אויף דער יונגער צילקע, ווייל יענע איז יונג און חילד.

און פון דעם שווייגן קומט ארויס דאָס, וואָס צילקע ציט
ארויף אויף זיך די גרויסע שטיוול, פעלצט זיך איין און וויקלט
זיך אַרום מיט אַ טוך.

זי אַנטלויפט קיין מסטיבאָווע.

אַ גאַנצן טאָג זיצט זי דאָרטן ביי באַראַשן דעם סטאַראָס-
טע, וועלכער גיט אַלעמען אַרויס פעסער.

דער באַראַש האָט אַ יונגן זון, פרויקע, טראָגט ער גלאַנצני-
קע שטיוועלעך און שטענדיק זינגט ער און שטענדיק שפּאַסט ער.
דאָרטן זיצט צילקע גאַנצענע טעג מיט פרויקעס שוועסטער,
זי פליקט אויך פעדערן און זינגט דערביי מאַדנע לידלעך:

וואָס זאָגט די וועלט?

וואָס זאָגט די וועלט?

אַז פרויען ליבן געלט..

זי זינגט און פאַרשטייט ניט, וואָס זי זינגט, נאָר דאָ מיט
די מענטשן איז אַזוי גוט, אַזוי וואַרעם..

מען באַקט אָפּ קאַרטאָפל און מען דערקוויקט זיך מיט זיי.
די מאַנסבילן גייען אַוועק אין בית-המדרש. עס בלייבן
די ווייבער, פאַרנאַכט-צייט. מען צינדט אָן פייער, מען זינגט
לאַנג, לאַנג, ביו מיד-ווערן און דאָס זעקל מיט די פעדערן ווערט
נישט קלענער. און עס וועט, דאַכט זיך, קיינמאָל שוין קלענער
נישט ווערן. נאָר קיינעם אַרט עס, קיינער טוט עס נישט באַנג.
פאַראַן אויך ביי די באַראַשעס אַ זיידע, צי אַן עלטער-זיידע.
צילקע האָט עס גענוי געוויסט. גערופן האָט מען אים „ניקאָ-
לאַיעווסקער“, אַ ברייטע ווייסע באַרד האָט ער געהאַט און גערעדט
האַט ער מיטן „ר“. אָפּגעזאָגט צוויי ווערטער און געלאַכט, גע-
זאָגט אַ וואָרט און געלאַכט.

בעת ער פלעגט לאַכן, פלעגט שטענדיק אויסדוכטן, אַז עס
דונערט.

קיינער האָט נישט פאַרשטאַנען, וואָס דער אַלטער רעדט,
נאָר עס גיט געווען אָנגענעם אין זיין געזעלשאַפט. ער האָט
מיט זיין אַלטקייט געטרייסט די מענטשן.
עס האָט זיך געטראַכט דערביי:

ווי לאנג א מענטש קאָן לעבן, האָ, האָ!
 ער פלעגט זיצן פון ווייטן אין א ווינקל, נאָר די פערדער-
 לעך, די פוכיקע פינטעלעך האָבן נישט אויסגעמיטן. ער פלעגט
 נאָך ווייסער ווערן.
 דער זידע איז שוין אינגאנצן ווייס, פלעגן לאַפֿן די
 קינדער.

—עס וועט זיך אים חלומען ווייכע פערענעס.
 —מיט הונדערט יאָר צוריק איז ער געווען יונגער.
 —נישט אלע וועלן צו זיינע יאָרן דערלעבן.—דאָס פלעגט
 זאָגן איינע פון די עלטערע פרויען און די שפּאַסן פלעגן גלייך
 אויפהערן.

א סך מאָל בלייבט דאָרט צילקע נעכטיקן און די מיידלעך,
 פרויקעס שוועסטערס, דערציילן מאָדנע מעשיות: פון ליבע, פון
 פאַרליבענישן, פון אייפערזוכט.

צילקע פאַרשטייט זייער ווייניק פון זייערע רייד, נאָר זי
 האָט נישט ליב צו פרעגן. זי מוז אלץ דערגיין מיט איר אייגע-
 נעם שכל אַליין, אַליין דאַרף זי אלץ דערגיין.

דער באַראַש האָט אַן אייגן פערד מיט אַ שליטן. שפּאַנט
 פרויקע איין אַמאָד דאָס פערדל און מען לאָזט זיך איבערן שניי
 און מען שרייט, אַזוויי די דאָרפישע שקצים מיט די שיקסעס.
 עפעס אַזויפיל מיידלעך פאַקט ער אַריין, דער פרויקע,
 אין שליטן און ער איינער, אַ יונג לוסטיק בחור'ל האַלט די ליי-
 צעס און שמיסט דאָס פערד.

און צילקע האָט באַמערקט אַ מאָדנע זאַך: אַ סך מאָל לאָזט
 ער אָפּ די לייצעס און כאַפּט זיך צו צו אַ שכניטע, וואָס טוליעט
 זיך אין שליטן און ער נעמט זי קושן; די איבעריקע מיידלעך
 מאַכן זיך נישט זעענדיק. זי, צילקע, פאַרדרייט אויך דעם קאַפּ
 און זי ווערט עפעס ביזן אויף פרויקען און אויף דעם מיידל,
 וואָס ער קושט און אין דערזעלבער צייט נעמט ביי איר דאָס
 בלוט זידן פון אַנאומפאַרשטענדלעכער אויפּרעגונג.

זי וויל שוין גיכער אַהיים, בעט זי פרויקען, ער זאל אַ
 קירעווע טאָן צו זיי אין וואַלד.

פרויקע פאלגט, ער פירט זי אָפּ אַהיים.
 קריכט זי אַרויס פון שליטן מיט אַזעלכע שווערע פּיס, מיט
 אַ בייזקייט אויף וועמען.
 דער שליטן איז שוין אַזעקגעפאַרן צוריק קיין מסטיבאָווע.
 זי הערט נאָך לאַנג דעם עכאַ פון די געשרייען.
 כאַ, כאַ, כאַ! דער וואַלד מיט.
 און זי שטייט און גלאַצט מיט די אויגן אויף די דריי
 פאַרשנייטע הייער, פון וועלכע איינס איז בלויו באַוואָרנט און
 אָנגעוואַרעמט.
 זי שטייט און הערט זיך צו צום וואַלדס שווייגן.
 לאַנגזאַם קומט זי צו זיך. זי דערמאָנט זיך איצט מסטי-
 באַווע מיט די פעדערן, מיט די מיידלעך, וואָס פרויקע קושט און
 אַלץ זעט אויס אַזוי ווייט, אַזוי ווייט.
 פּלוצלונג וואַקסט פאַר איר אויס די מומע ניכע.
 —פאַרוואָס גייסטו נישט אין שטוב אַריין, איך האָב דער-
 הערט, ווי דו ביזט צוגעפאַרן, פאַרוואָס גייסטו נישט אַריין...
 עס געדויערט עטלעכע סעקונדן ביז זי פאַרשטייט די מו-
 מע, ביז זי נעמט שטעלן טריט.
 פונקט, ווי זי וואַלט באמת פרעמד געווען מיט די מענטשן.
 מיט אַלעמען, מיט דער גאַנצער וועלט.
 און אין שטוב, ווען זיי גייען אַריין האָט די מומע פרע-
 טענזיעס צו צילקען.
 —וואָס האָסטו מיטגעבראַכט אַזויפיל פעדערן? צו וואָס ציל-
 קע רירט זיך נישט צו ווערט עס באַלד פאַרפעדערט.
 —מומע, בייזער זיך נישט. —בעט זיך צילקע.
 און די מומע ניכע דערמאָנט זיך, אַז דאָס „קינד“ איז אַן
 עלנדע יתומה, קריגט זי אויף איר אַזויפיל גוטן רחמנות.
 וואָס זי זאָל נישט בעטן די צילקע...
 נאָר יענע בעט גאַרנישט. זי לייגט זיך שווייגנדיק שלאָפן
 און אין שטוב ווערט אַזוי שטיל, אַזוי שטיל און איינזאַם...
 חלומט זיך איר מסטיבאָווע, פרויקע מיט די מיידלעך,
 וועלכע ער קושט; חלומען זיך איר אַ סך קליינע ווייסע גענדולעך

זיי פליען און וואָס העכער זיי פליען אַלץ מער פון שיט זיך
אויף דר'ערד, אויף אַלע ביימער, אויף אַלע הייזלעך.
ווען וועט זיך דאָס ענדיקן די לאַנגע-אייביקע ווייסקייט
פון דער וועלט?

בײַ זי עפנט באַגינען די אויגן. טונקל אין שטוב, די מר-
מע ניכע זאָגט שוין תהלים. פון איר ניגון ווערט אַזוי אומעטיק.
גיט זיך צילקע מיט קאַפּריו ווידער אַ וואָרף אונטער דער
פּערענע און שלאָפט איין אין איין אויגנבליק.
ווען זי כאַפט זיך אויף צום צווייטן מאָל איז אין צימער
שוין ליכטיק און אין דרויסן דער וואַלד...

ווי אַ פאַרגליווערטער אָרקעסטער שטייט און וואַרט...
זאָל נאָר דער דיריזשאָר אַ ווינק טאָן מיטן שטעקעלע.
דערווייל, אָבער, אַטעמט דער פּראָסט אָן אַן אַטעם און שניי-
צו שנייעלע פּרעסט זיך פּעסטער צונויף און קוקט מיט זיין מיק-
ראָסקאָפּיש ברייליאַנטן אייגעלע אויף די איבעריקע שנייעלעך...
און אויף די אָפּגעדעקטע גרינע סכך-נאָדלען.
דערווייל הערט זיך קיין איין קלאַנג נישט. קיין שאַרף
נישט.

די האַלב-פאַרשנייטע סכך-צווייגן זעען אויס ווי גרויסע
אָדלער-פּליגל. אַ סך, אַ סך אָדלער-פּליגל אָנגעוואָרפן איינס אויף
דעם צווייטן, און פון אונטער די פּליגל רוקן זיך אַרויס לאַפקעס
מיט זילבער, לאַפקעס מיט זילבער.
עטלעכע קראָען פליען גידריק פאַרביי און זייערע פּליגל-
זינגען קוים-קוים. ווי דינע סטרונעס ציטערן דינע דורכזיכטיקע
טענער.

נון דאָס שווייגן שווייגט פאַר זיך אַליין. די ווייסקייט
ווייסט זיך פאַר זיך אַליין...
די דריי הייזער אין וואַלד זענען ווייס פאַרשאַטן, בלויז
צו איינעם פּירט אַ שמאַל שטעגל און עטלעכע פאַרפּרורירענע שויבן
האַבן שוואַצע פּלעקן.
אינעווייניק איז וואַרעם.

אַרום—אַ שטיק וואַלד פּילט, אַז דאָ שטייט אַ וואַרעמע שטוב.

דוכט זיך, און די פארפריינדע צווייגן ציען זיך צו דער וואך-
רעמקייט. דער שניי פילט זיך דאָ נישט זיכער. פאר זיין גלאַנץ
איז יעדער וואַרעמער אַטעם געפערלעך.

צילקע ליגט היינט אַ גאַנצן טאָג אין בעט אונטער דער
ווייכער פערענע און די מומע טאַנצט אַרום איר, ווי אַ גוטע
מאַמע.

עס קאָכט זיך עסן און אין חדר שפאַצירן אַרום עטלעכע
הינער מיט אַ האָן, וואָס מען האָט אַריינגענומען, זיי זאָלן נישט
פאַרפריירן ווערן.

— אַזאַ פראָסט היינט, — זאָגט די מומע ניכע. — אַ רחמנות אויך
דיין טאַטן, ער פרייט דאָרט ערגעץ אין די אַרומיקע וועלדער.
צילקע פאַרטראַכט זיך.
דער טאַטע...

זיגט זי געדענקט אים, האָט ער נאָך קיינמאַל מיט איר
נישט גערעדט אָט אַזוי, ווי עס רעדט צו איר מומע ניכע, ווי
עס רעדן אַנדערע צו איר.

שטענדיק קומט ער צו איר מיט אַ שווייגן, גלעט זי שוויי-
גנדיק און רעדט געציירטע קלאַנגלאַזע ווערטער.

און אַזוויי דער פראָסט שווייגט ער, דער טאַטע.
אין צילקע הערט זיך לאַנג צו צום וואַלד, טאַמער וועט
זיך אַ קלאַנג, אַ שאַרף דערהערן... ניין, בלויז אין אויוון קלאַפּט
דאָס האַלץ און שפריצט מיט פונקען.

זי ליגט אַזוי אין בעט און קוקט אויפן פייער פון אויוון,
פלוזלונג דערהעט זיך אַ לייכטער רויש אין וואַלד. שליטנס
פאַרן, מען פירט אַרויס געהילץ. און די שליטנס שלייפן דעם
פאַרפרייענעם שניי, פונקט ווי מעסער מיט מעסער וואַלט זיך
פעכטן.

דערנאָך ווערט ווידער שטיל... די שליטנס שטעין זיך אָפּ.
עטלעכע פויערים מיט פאַרפראַסטעטע וואַסן קומען אַריין צו
איסרן אין שטוב.

זיך אַנוואַרעמען.
פאַררייכערן.

זיי רעדן וועגן פראַסט און קלאַפּן האַנט אָן האַנט, פּוס
אָן פּוס...

— מען האָט געפונען פאַרפּרירענע מענטשן, זאָגט איינער.

— אזעלכע פּרעסט זענען נאָך נישט געווען!...

צילקע ליגט אונטער דער פּערענע און קוקט אויף די פּוי-

ערים.

די פּויערים קוקן אויף איר און שמייכלען:

— אָט אַ לעבן, ווי אַ קייזערין ליגט זי זיך אונטער דער פּע-

רענע און וואַרעמט זיך...

— אַלטע ניכע, פאַרוואָס בראַטסטו נישט אָפּ קיין טייבעלע

פאַר דיין קייזערין!

— אַ חתן באַדאַרף מען איר ברענגען.

צילקע פאַרשעמט זיך און באַהאַלט זיך אינגאַנצן אונטער

דער פּערענע.

און זי ווייסט שוין נישט, וואָס די פּויערים רעדן דאָרט און

צי זיי זענען שוין אַוועקגעגאַנגען.

זי טראַכט פון די ווערטער: „אַ חתן באַדאַרף מען זי ברענגען“.

און זי דערמאָנט זיך, אַז אין מסטיבאָווע, וווּ מען פליקט

שטענדיק פּערעין, אין מסטיבאָווע רעדן אַלע מיידלעך פון חתנים,

פון קושן זיך...

מיטאַמאָל רוקט זי האַסטיק אַרויס דער קאָפּ פון אונטער

דער פּערענע. די פּויערים זענען שוין נישטאָ, די מומע זיצט

אין אַ ווינקל און צירעוועט אַ זאָק.

לאַכט זי זיך טונאַנדער אויפן קול און נעמט שרייען...

— מומע ניכע, ווען וועסטו מיר ברענגען אַ חתן, איך וויל

אַ חתן, אַלע מיידלעך האָבן חתנים.

די מומע ניכע גייט צו מיט דעם זאָק נענטער און רעדט

גוטמוטיק.

— עס וועט זיין, מיט מזל, קינד. עס וועט זיין פאַר דיר

אַ חתן, אַ יידישע טאָכטער ווערט נישט פאַרלוירן. וועסטו האָבן

אַ מאַן, וועסטו האָבן קינדערלעך.

לאַכט צילקע אויפן קול, זי איז נאָך אַליין, אַוויזי אַ קינד

און זי וועט האָבן קינדערלעך. און עפעס אַ פּרעמדער מענטש
וועט קומען און וועט זיין איר חתן.
ניין, זי וויל נישט.

זי וויל נישט קיין פּרעמדן חתן.
די מומע ניכע קוקט זי נייגעריק אָן.
אַט ווי גיך זי איז אויסגעוואַקסן, די צילקע, שוין דאָך באמת
אַ פּלה-מויד.

און ווי לאַנג—האַט זי זיך געשמילט מיט דעם שאַסיי-
וועלטערס קינדער און דעם וועלטערס קינדער זענען שוין אויך
גרויסע, איין וון איז שוין אַוועק דינען.
און ווי לאַנג איז צילקע אַנטלאָפּן פון גראַדנע, פאַרבלאַנג-
זושעט זיך און די גאַנצע גובערניע האָט געטומלט מיט דער
געשיכטע.

זי דערמאָנט זיך, די אַלטע, אַז זומער איז דאָ געווען סאַ-
שע, דעם אַלטן לוריעס קדיש און ער פלעגט אויף לאַנגע שעה'ן
פאַרפּאָלן ווערן מיט צילקען.

אין געדיכטן פּלאַנטער פון וואַלד.
אַ פּחור מיט אַ מיידל צוזאַמען אין וואַלד.
זי דערמאָנט זיך עס און קוקט אויף צילקען.
און יענע רוקט אַרויס פון אונטער דער פּערענע אַ נאַקעטן
פּוס און נעמט קאַפּריזיש קלאַפּן אין דער פּערענע.
—אויך וויל נישט קיין חתן, אויך וויל נישט. אויך וויל
חתונה האָבן מיט סאַשען. ער איז אַזאַ גוטער צו מיר. זומער
האַט ער געזאָגט, אַז ווען אויך וויל וועט ער מיט מיר חתונה
האַבן.

—אַזוי גאָר...—שאַקלט מיטן קאַפּ די מומע ניכע.

—יאָ, יאָ, מומע ניכע...

—קינד מיינס! ווינטער פאַרגעסט, וואָס מען האָט זומער
צוגעזאָגט. ווערטער זענען ווי די פייגעלעך, זיי פליען אַוועק.
—ניין, ניין, ניין,—קלאַפּט צילקע מיטן פּוס און שלאָגט די
פּערענע.—נאָר מיט סאַשען. ער דערציילט אַזעלכע שיינע מעשיות
פון אויסלאַנד. ער איז אַזאַ גוטער...

און זי שפרינגט אַראָפּ פון בעט, לויפט צו צום קאַמפּאָד
און ברענגט מיט זיך מיט אין בעט אַ פעקל בריף.
—הער, מומע, וואָס ער שרייבט צו מיר.
די מומע שטעלט אָן א.י.ן און אויערן.
צילקע לייענט:

„צילקע, אין גראַדנע איז איצט זייער לאַנגווייליק, נאָר
איך אַרבעט גאַנצע טעג. מיר איז איינגעפאַלן אַנשרייבן אַ זאַך,
אַן ערצייילונג פון דיר פון וואַלד. דו האָסט מיך אַזוי אויסגע-
מונטערט אין דעם לעצטן זומער, אַז איך ווייס שוין נישט צי
איך וועל דיך קאָנען פאַרגעסן. איך דאַנק דיר נאָכאַמאָל פאַר
דעם קוש, וואָס דו האָסט מיר געגעבן לעס דער צוויילינג-סאַטנע.
—וואָס, דו האָסט אים געקושט?

—יאָ און ער מיך אויך... וואָס האָט זיך די מומע ניכע אַזוי
דערשראָקן, אַלע מיידלעך מיט בחורים קושן זיך.
—פון וואָנען וויסטו עס?
—איך האָב געזען אין מסטיבאָווע.

און אַזווייז זי וואָלט קאָקעטירן מיט דער מומען — באַהאַלט
זי זיך ווידער אונטער דער פּערענע. טרוימט און טראַכט.
איינע אַליין אין וואַלד, אין פּראָסטיקן וואַלד, וווּ עס דוכט
זיך אויס, אַז די ביימער וועלן שוין אייביק פאַרגליווערט זיין.
טעג, ווייס-רויקע טעג נעמט ער צו, דער וואַלד.

אַפּט, אַז אין וואַלד פּלעגט זיין זייער שטיל, פּלעגט צילקען
זיך אויסדוכטן, אַז זי הערט אין דער שטילקייט די ווייטע גרוי-
סע וועלט, און דידאַזיקע ווייטע, גרויסע — פּלעגט צילקען אין
אַזעלכע רגע'ס נאָך אויסזען גרעסער, אַ סך, אַ סך גרעסער
נייגעריק איז זי אַפּט געווען. געטראַכט האָט זי, ווי לעבן
זיי די מענטשן אין די גרויסע שטעט, נאָר זי האָט נישט גע-
בענקט.

דאָך, יעדעס געשעעניש, וואָס אַנדערע פּלעגן גיך פאַרגעסן,
איז פאַר צילקען געווען אַ זאַך אויף לאַנג צו געדענקען.
דערצו האָט זי נאָך געלען ביכלעך, וועלכע האָבן אויף
איר שטאַרק געוויקט. זי אַליין האָט געלעבט מיט איר פּאַנטאַזיע.

מיט קיינעם זיך נישט געטיילט. די מומע ניכע האָט דאָך איך
איר וועלט, זי רעדט בלויז וועגן רחל און לאה... וועגן די פרומע
אַבות.

איינמאָל, אין אַ לינדן ווינטער-טאָג, בעת דער שניי איז
געפאלן שטיקערווייז פון די ביימער און זיך צושאָטן ווי זאַלץ-
קאַשע, בעת די פענסטער פון זייער שטוב האָבן זיך פון דער
איבערלעכער וואַרעמקייט אינגאַנצן באַפרייט פון דעם פראַסט און
צילקע האָט אַרויסגעקוקט אויף דער אַרומיקער ווייסקייט, איז
פאַרבייגעגאַנגען דער שאַסיי-וועלטער.

ער איז געגאַנגען פון מסיבאַווע, און פון לאַנגווייליקייט
איז צילקע אַרויסגעלאָפן צו אים אויספּרעגן וואָס עס הערט זיך
דאָרט, אין שטעטל, ביי די באַראַשעס.

— אין מסיבאַווע, — האָט דער שאַסיי-וועכטער געענטפּערט —
אין מסיבאַווע איז היינט אַ גרויסער טומל.

— וואָס איז געשען? — האָט צילקע געפרעגט.

— דאָס גאַנצע שטעטל איז אויפן בית עולם, מען שרייט
מען זידלט זיך, — גנבים האָבן אַ קבר אויסגעגראָבן.

— וואָס? — האָט צילקע גענומען נייערדיק ווערן.

נאָר דער וועכטער איז זיך ווייטער געגאַנגען און צילקע
האָט מער נישט געזען ווי זיין קאַרק.

ער האָט מער נישט געענטפּערט, ער האָט נאָך אַלץ גע-
קוקט אויף צילקען, ווי אויף אַ קליין קינד, מיט וועלכן דערוואַק-
סענע מענטשן רעדן נישט קיין סך.

זי האָט זיך אויף אַ רגע פאַרטראַכט...

מסיבאַווע... בית-עולם... גנבים...

וואָס איז דאָרט געשען?

זי האָט געקוקט דורך די ביימער. דאָס טייכל איז פאַר-
פרוירן. די עטלעכע שטיקלעך הימל, וואָס זעען זיך דורך די
ביימער זענען גראַ, נאָר אַרום פילט זיך עפעס, אַז דער ווינטער
גייט שוין צום סוף. אפילו די קראַצען שרייען שוין מונטערער.
אַ קלער געטון האָט צילקע, אַז גיך וועט זיין פּרילינג,
זומער, מען וועט שוין ווידער קאָנען אַרומלויפן באַרוועס.

א קלער געטון און א שפרונג געטון פון אָרט.
אַריינגעלאָפן אין שטוב און אַרויסגעשלעפט פון אונטערן
בעט דעם טאָטנס שטיוול: דער שניי אין וואָלד ווערט דאָך שוין
פייכט און מען קאָן אין אַ וואָלד-זומפּ פאַרקריכן.
זי האָט זיך זייער געאַיילט. די מומע ניכע האָט עס באַ-
מערקט.

—וואָס איילסטו זיך אַווי, צילקע, ווהין?
—קין מסטיבאָווע, —האָט צילקע אין איילעניש געענטפערט.
—וואָס איז דאָרט? וואָס טרייבט דיך אַווי?
—וואָס? גאַרנישט! אינאָן דערציילט, אַז מען שרייט דאָרט...
אויפן בית-עולם... גנבים...

מער האָט די מומע נישט געהערט. צילקע האָט זיך שוין
אַנגעטון, אַרומגעוויקלט זיך דעם קאָפּ און אַנטלאָפן... די מומע
איז צוגעלאָפן צו דער טיר און גענומען רופן...
נאָר בלויז די סאָסנעס, די אַלט-באַקאַנטע סאָסנעס, האָבן
געהערט, ווי די מומע רופט:
—צילקע, צילקע!

נאָר זיי זענען פאַרנומען די סאָסנעס, זיי טרייסלען היינט
אַפּ דעם שניי פון זיך. דעם ווינטער טרייסלען זיי אַראָפּ פון זיך.
דער שניי וועט זיך צולייגן אויף דער ערד און אומבאַ-
מערקטערהייט וועט ער נעמען קריכן אין צושמאָלצענע שטראַ-
מען צום טייכל און פון טייכל...

ווער ווייסט וווּ דער שניי פון לאַנגן ווינטער גייט אַוועק?
דער ווינטער וועט אַוועק מיטן ווינט.

עס וועט אַרויסקוקן אַ גרינע ערד, אַ שוואַרצע ערד און
אויף די אַלטע סאָסנעס וועט צוקומען אַביסל פריש-נייע נאָדלען.
ווי פון די סאָסנעס אָפּגעריסענע שטיקלעך לעבן — וועלן
אַרומשפּרינגען די רויטלעכע וועווריקעס. די גאַנצע וועלט מיט
אַלע וועלדער וואָרטן שוין אויף דעם גליקלעכן טאַג. מיט גרויסע
אייז-פיס האָט דער ווינטער צוגעפרעסט דעם זומער, נאָר ער וועט
זיך באַפרייען, ער וועט זיך גיך באַפרייען. דער הימל ווייס שוין
דעם סוד און דעריבער שמייכלט ער אַווי. דאָס ווינטל ווייס שוין

אויך און דערפאר לויפט עס ארום פון בוים צו בוים און הויכט
אויף דעם איינגעלעגענעם שניי, דערוואַרעמט אים און צושמעלצט
אים.

אין שטאַל מעקען די בהמות, עס איז וואַרעמער געוואָרן
און עס ווילט זיך שוין אויף דער פריי. כל-זמן דער וועג איז
נאָך האַרט פון ווינטער, אײלן זיך די פויערים אַרויסצופירן דאָס
אויסגעהאַקטע געהילץ. עס וועט שוין באלד קיין צייט נישט זיין.
דער וועג וועט קאַליע ווערן און מען וועט מוזן גיין אַר-
בעטן אויף די פעלדער.

צילקע איז געקומען קיין מסטיבאָווע, נאָר אין שטעטל
האַט זי קיינעם נישט געפוגען. אלע, אלע זענען געווען אויבן
בית-עולם.

איז זי אַוועק אויפן בית-עולם, אַ קליין בית-עולם איז דאָס
געווען. אויף אַ בערגעלע איז עס געשטאַנען, עטלעכע אַלטע גאָ-
קעטע ביימער, וועלכע וואַרפן זומער אַוויפיל שאָטן. איצט זע-
נען זיי געשטאַנען אַליין, ווי מתים, וועלכע זענען געבליבן אָן
אַ קבר.

אַלע מצבות זענען פאַרשנייט און צווישן די מצבות קריכן
אַרום קנדער און אַלטע לייט, מאַמעס און טאַטעס.

מען שרייט שוין נישט. מען רעדט אַרום דאָס געשעעניש
צילקע געפינט אירע חברטעס — באַראַשעס טעכטער און פון

זיי דערגייט זי, וואָס דאָ איז פאַרגעקומען:

אין שטעטל האָט געלעבט אַן אַלטע אלמנה. דריי זין האָט

זי געהאַט, געזונטע יונגען מיט ברייטע פלייצעס, — בחורים, פאַר

וועלכע די גאַנצע געגנט האָט מורא געהאַט. געווען זענען זיי

אַלע דריי גנבים. פון איין תפיסה אַרויס אין דער צווייטער אַריין.

די אלמנה האָט געוואַסט, אַז זי האָט זינדיקע קינדער, נאָר זי

האַט זיי דאָך ליב געהאַט און כסדר געבעטן גאָט, אַז ער זאָל

זיי מוחל זיין. תהלים האָט זי טאָג און נאַכט געזאָגט.

די זין, די דריי גנבים האָבן זייער ליב געהאַט די מאַמע.

ווייל זי טוט תפלה פאַר זיי.

ווייל זי איז אַ גוטע מאַמע און זי האָט זיי ליב, נישט קוקן-

דיק, וואָס זיי ברענגען איר אַזוי פיל יסורים.
ווייל אַלע האָבן אויף איר געטייטלט מיט די פינגער:
זין האָט זי אויסגעהאָדעוועט — מערדער, גולנים...
זיי האָבן ליב געהאַט די מאַמען...
ווייל זי איז געווען אַ מאַמע.
און אַט איז זי געשטאַרבן.
די דריי קינדער זענען דאָן געווען אין דער „פרעמד“
זער פון זיי—אין תפיסה, ווער — אויף אַ שטיקל אַרבעט.
די גאַנצע געגנט האָט געקענט דידאַזיקע חברה. פּאַליציי
האַט מיט זיי שטענדיק צו טאָן, נאָר יענע זענען זייער פלינק געווען.
די אַלטע מאַמע פון די גנבים איז געשטאַרבן. האָט דאָס
שטעטל באַשלאָסן, אַז די מאַמע פון אַזעלכע קינדער טאָר נישט
באַגראַב, ווערן מיט לייטישע מענטשן צוגלייך, און מען האָט איר
געגעבן אַ פּלאַץ אונטערן פאַרקאָן.
עס זענען אַפילו געווען אַזעלכע, וואָס האָבן געבעטן פאַר
איר: ס'טייטש, וואָס איז זי שולדיק? זי איז דאָך פרום און גוט
געווען.
נאָר עס האָט נישט געהאַלפן. די אַלטע איז געלעגן אונ-
טערן פאַרקאָן געבן די זעלבסטמערדער, נעבן אַלע זינדיקסטע.
אַ צייט איז אַריבער נאָך דער אַלטערס טויט
האַבן זיך עס די דריי גנים דערוואַסט, און זיי זענען
אַלע געקומען צולויפן קיין מסיבאָווע.
זיך אַפּרעכענען מיט די בעלי-בתיים.
אויפן שטעטל איז אָנגעפאלן אַ פחד. מען האָט געפרוּווט
זיי געבן געלט, אַבי זיי זאָלן אַוועקפאַרן פון דאַנעט.
צום רב זענען זיי געגאַנגען און אים גוט אויסגעוידלט,
קיין געלט האָבן זיי נישט גענומען.
— אַ מאַמען פאַרקויפט מען נישט פאַר געלט.
און די אַלע דריי האָבן געשמאַק קדיש געוואָגט נאָך זייער
מאַמען און אַרויסגעגאַנגען זענען זיי מיט בייע בליקן. ביי יעדער
געלעגנהייט האָבן זיי אַ סקאַנדאַל געמאַכט.
מענטשן האָבן מורא געהאַט.

אזעלכע דריי גולנים, וועג-גולנים.
אָפֿט פֿלעגן זיי אין בית-המדרש נאָכן קדיש אָנהייבן רעדן
צו וועמען:

—פֿאַרוואָס האָבן זיי איר, דער פֿרוּמער מאַמע זייערער,
אַזאַ חרפה אָנגעטון?

אונטערן פֿאַרקאַן...

ווי אַ מיאוסן נפש פֿאַגראָבן.

נאָר מענטשן פֿלעגן ענטפֿערן

—פֿאַרפֿאַלן, פֿאַגראָבן איו פֿאַגראָבן

און אַנדערע פֿלעגן זאָגן:

—אויב זי האָט פֿאַרדינט, וועט איר גאָט סיי-ווי-סיי אין
גן-עדן אַרייננעמען.

די דריי געטרייע זין האָבן זיך, אָבער, מיט דעם נישט
פֿאַנונגט.

און אין דער לעצטער נאַכט זענען די דריי ברידער אַרויס
אָפֿטאַן גאָר אַן אומגעוויינלעך שטיקל אַרבעט:

זיי האָבן אויסגעגראָבן דעם קערפֿער פֿון זייער מוטער.
אויסגעגראָבן אַ נייעם קבר, וווּ עס ליגן די שענסטע לייט פֿון
מסטיבאָווע און דאָרט זיי פֿאַגראָבען.

דאָס איז געווען אַ שווערע און אַ געהיימע אַרבעט. זיי
האַבן געאַרבעט פֿאַרויכטיק, די גנבים, קיינמאַל האָט זייער האַרץ
אַווי נישט געקלאַפֿט.

טאָמער שטערט מען זיי.

מיט לאַמטערנעס האָבן זיי פֿאַלוּכטן דעם קבר און גע-
גראָבן, געגראָבן...

שווייגנדיק זענען זיי אַלע געווען, די זינדיקע בנים, נאָר
זייערס האָבן זיי אויסגעפֿירט.

זאָל די וועלט וויסן, אַז אַ מאַמע איו הייליק, אַז פֿאַר אַ
מאַמען מוז מען האָבן דרך-אָרץ.

צילקע האָט זיך דאָס אַלץ דערוואַסט און זי איו געווען
צוטומלט פֿון דער גאַנצער געשיכטע.

גנבים, ביינאַכט, אויפֿן בית-עולם...

זי איז אַרומגעגאַנגען צווישן די מענטשן, געטרעטן דעם
שניי מיט גרויסע שטיוול, נאָר זי האָט נישט געהערט, וואָס
בענטשן רעדן צו איר.

איין זאָך האָט זי געטראַכט, אַז אויך איר מאַמע ליגט דאָ
אויפן בית-עולם. אונטער וועלכער מצבה — האָט זי נישט געוואָסט.
אַלע מצבות זענען פאַרשאַטן מיט שניי.

זי האָט נאָר געהערט עטלעכע פראַזן:
די גנבים סטראַשען, אַז אויב מען וועט איצט אַנרירן
זייער מאַמע, וועלן זיי דאָס גאַנצע שטעטל אונטערצינדן.

— די גנבים האָבן גוט געטון, האָ? צילקע...
דאָס האָט פרויקע באַראַש אַריינגעשריגן צו איר אין אויער
אַרײן.

און ער האָט זיך צולאַכט.
שטענדיק לאַכט ער, דער פרויקע, און שטענדיק קוקט ער
מיט אַזעלכע דורשטיקע אויגן אויף איר.
זי וויל אַוועקגיין פון אים, גייט ער איר נאָך און שפּאַסט
פון איר אויסזען, פון אירע שטיוול..

— ווען דו וואָלט געווען אַ בחור, צילקע, נישט קיין מיידל.
ווען דו וואָלט געווען אַ בחור, וואָלט מען מיט דיר געקאַנט
מאַכן אַ גוטן שנאַפּס.

זי אַנטלויפט פון אים. אַ ברויג'ע און אַן אָנגעשראַקענע.
דערנאָך האָט צילקע לאַנג געהאַט צו רעדן מיט דער אַל-
טער ניכע וועגן דעמדאָזיקן געשעעניש.

די מומע ניכע האָט געהאַלטן, אַז די גנבים האָבן נישט
געטאָרט אויסגראַבן דעם קבר, ווייל דאָס, וואָס די ערד נעמט
אַרײן, טאָר מען מיט געוואָלט נישט אַרויסנעמען.

און צילקע האָט פאַרטיידיקט די גנבים.
— איך וואָלט אויך אַזוי געטון, — האָט זי געזאָגט צו דער
מומע און יענע האָט נישט אָפּגעענטפערט.

עס האָבן זיך איצט געצויגן לאַנגווייליקע נאַסע און נעבל-
דיקע טעג. דער פּרילינג האָט זיך לאַנגזאַם צוגערוקט.
אין וואַלד איז אַלץ נאַס געווען פון צוגאַנגענעם שניי און פון

נעפל. דאָס טייל האָט גענומען וואַקסן ברייטער און העכער
און איינמאַל אין אַ פרימאַרגן האָט זיך אויסגעדוכט, אַז די וועלט
גייט אונטער: אָט אַזאַ שניעק, אַזאַ שמאַל טייל האָט זיך צו-
גאַסן לאַנג און ברייט. אַ שטיק וואַלד האָט עס פאַרגאַסן און די
טאַסנעס זענען געשטאַנען ביז די קני אין וואַסער און געשפיגלט
זיך אין זיין מוטנעם גלאַנץ. אין דער הויך האָט גערוט אַ שטיק
בלאָער הימל, וועלכן ווייסע וואַלקנס האָבן פון צייט צו צייט
פאַרשלייערט... דאָס וואַסער האָט שוין באַלד דערגרייכט ביז צו
איסר'ס שטוב.

צילקע איז געשטאַנען אויף די טרעפּלעך פון זייער הויז
און געקוקט אויף די שטראַמען, וועלכע האָבן זיך דאָ לאַנגזאַם,
דאָרט האַטטיק גערירט, אויפן פּלאַך פון וואַסער האָבן זיך געזען
פאַראַיאַריקע בלעטער, סך-באַדלען און משונהדיקע אויסגעטרוי-
קנטע גראַזן.

די לופט אַרום איז פייכט און פריש געווען. עס האָט געמינ-
טערט דעם גאַנצן וואַלד.

אפשר שוין אַמאָל צען האָט צילקע אויסגעשריגן:

— מומע, קום אַרויס, קום זען דאָס וואַסער.

און די מומע פלעגט צולויפן אויף אַ רגע און זיך גוטמוטיק

בייזערן:

— וואָס איז דאָ? קיין וואַסער האָב איך נישט געזען?— און

צוריק אַריינלויפן אין שטוב אַרבעטן.

מען האָט נישט געזען פון וועלכער זייט דאָס וואַסער קומט.

עס האָט זיך אויסגעדוכט, אַז עס שטראַמט פון דר'ערד אַרויס און

צילקע האָט גוואַלדיק געוואַלט, אַז דאָס זאָל נישט אויפהערן.

זאָל זיך דאָס וואַסער נישט פאַרקלענערן, זאָל עס זיך אויפהייבן

הויך, הויך.

אַז זי מיט דער מומען ניכע זאָלן זיך דאַרפן אויפן בוידעם

באהאַלטן.

שפעטער איז געקומען שלמה פון דער גוראַלניע, ער האָט

זיך געקליבן אין שטאָט אַריין

— גריסט דאָרט סאַשען, בעט אים ער זאָל קומען אויף

זומער, איך וואָרט אויף אים.

שלמה האָט אַ שמייכל געטון:

—און ער אויף דיר וואָרט אויך?

צילקע איז אומעטיק געוואָרן פון דער פראַגע, נאָר באַלד

האָט זי זיך באַרויקט... זומער, זומער... וועט ער מוזן קומען...

זומער וועט דאָס זיין גוט.

און זי האָט אַ קוק געטון אין דער טיפעניש פון וואַלד:

דאָרטן האָבן זיך געזען עטלעכע הויפנס שניי. האָט זי באַקומען

אין דער רגע אַזאָ פאַרלאַנג: כאַפן אַ בעזעס אין אויף גיך-גיך

פאַרקערן דעם גאַנצן ווינטער. אויף גיך-גיך פאַריאָגן די לאַנג-

ווייליקע טעג.

פאַר סאַשען זאָל קומען דער זומער.

פאַר אַלע אירע אומבאַוואַסטע האַפנונגען.

פאַר דער מומען, פאַר דעם שווייגנדיקן טאַטן, וועלכער

פאַרט אַלץ צוליב לוריעס ענינים.

זאָל גיכער קומען דער זומער, פאַר דעם וואַלד. פאַר אַלע

וועוויקעס, פאַר דער מומען ניכע, וועלכע וועט עפענען אַ פענ-

סטער און נעמען דעם טייטש-חומש אין האַנט...

זי אין אַלע זומערדיקע שבתים.

איבער נאַכט האָט זיך דאָס וואַסער געהאַלטן אויף אײן

הויך, באַגינען האָט עס זיך גענומען איינציען. די סאַסנעס האָבן

באַפרייט זייער קני, דער גאַנצער וואַלד האָט לייכט געאַטעמט

מיט אַ קיל ווינטל, דאָס לעצטע ביסל שניי איז פאַרשוואַנדן גע-

וואָרן.

און אַלץ האָט אויף עפעס געוואָרט. צילקע אויך.

III

סאַשאַ לוריע.

אַ שטיפער איז ער געווען אין זיין קינדהייט. אַ שטאַלצער
יינגל, וועמען עס האָט זיך שטענדיק אויסגעדוכט, אַז אַלץ קומט
אים, אַז אים, סאַשען, טאָר מען אין קיין זאַך נישט אָפּזאָגן. אין
שולע זענען די לערער מיט אים זיך ווייכער באַגאַנגען. זיין רייכן
יהוס האָבן אַלע געוואַסט, ער איז געווען אַ פעיקער און אַ פוי-
לער, האָט שטענדיק געוואָלט, אַז אַלץ זאָל אַליין קומען אין
מויל אַריין.

און שטאַלץ איז ער פון שטענדיק אָן געווען. לערנען האָט
ער נישט געוואָלט, נאָר אַז אַ שילער זאָל אים איבעריאָגן, באַ-
קומען אַ בעסערן „באַל“ פאַר אים, דאָס האָט ער נישט געדולדעט.
אין אַלצדינק אַזוי:

האָט ער געקליבן אַ קאָלעקציע מאַרקעס, האָט זיין קאָלעק-
ציע געמוזט זיין די בעסטע. זיינע ליזשוועס צום גליטשן זיך — די
בעסטע. זיינע ביכער אין די בעסטע באַנדן.

ער איז דאָך לוריעס אַ זון, אים האָט מען דאָך פון ער-
שטן טאָג זיינעם געקעכלט.

די לוריעס...

מיט אַ גרויס דרך-דרך פלעגט מען דערמאָנען זייער נאָ-
מען. זיי זענען געווען יחסנים, רייכע מענטשן און דערצו מיט
גוטע כאַראַקטערן, זיי פלעגן אַלעמען העלפן.
זיי האָבן געהאַט אַ קאָטש מיט צוויי שוואַרצע פערד. די
איינציקע יידישע קאָטש אין שטאָט. צום גימנאַזיום פלעגט די
קאָטש צופאָרן און סאַשקעלע מיט די ביכער פלעגט, ווי אַ יונג-
גער פרינצל אַהיימפאָרן.

די גאַנצע גאַס פלעגט נאָכקוקן: זעט נאָר! אַזאַ יינגל נאָך
און פאַר אים שפּאַנט מען עס איין אַזעלכע צוויי שיינע פערד.
אין אַ קאָטש פאַרט ער מיט גומענע רעדער... מען האָט מקנא
געווען און מען האָט באַווונדערט זייער רייכקייט.

די לוריעס...

זיי האָבן געשעפּטן מיט אויסלאַנד, דער גובערנאַטאָר קומט
צו גאַסט צו זיי און דאָך זענען זיי נישט קיין שטאַלצע מענ-
טשן, פירן זיך יידישלעך—אויף וויפל אַזעלכע גבירים קאָנען זיך
פירן.

סאַשע איז געווען זייער האַפּנונג, סאַשען האָט מען זייער
ליב געהאַט.

און דאָס רונדע גימנאַזיסטל האָט געהאַט די בעסטע חברים.
אַלע האָבן זיך מיט אים געחברט.

דערנאָך, ווען פון יינגל איז אַ בחורל געוואָרן, האָט ער
זיך פאַרליבט אין אַ גימנאַזיסטין. די שענסטע פון שטאָט איז זי
געווען. אַלע גראַדנער האָבן פון איר שיינקייט גערעדט, אַלע—
אפילו אָפיצירן—האָבן שטאַרקער צוגעקלאַפט מיט די שפּאַרן, ווען
יענע פלעגט פאַרבייגיין די סאָבאַרנע גאַס. און אפשר דערפאַר,
ווייל אַלע האָבן גערעדט פון איר האָט זיך סאַשע אין איר פאַר-
ליבט.

זי איז געווען פון אַרעמע עלטערן און ער פון די לוריעס,
נאָר ווי אַזוי עס איז געשען? דאָס מיידל האָט פון אים נישט
געוואָלט וויסן:

—דער „בוך“ נעפעלט מיר נישט.—סאַשע איז געווען אַ

דיקער, א רונדער, כאָטש מיט זייער אַ סימפּאַטישער ווייכער שטים
און מיט גלאַנציק-שוואַרצע אויגן.
„בוץ“ האָבן אים גערופן זיינע שונאים און די גרעסטע
באַליידיקונג איז דאָס געווען פאַר אים, ווען ער פלעגט עס הערן.
ער פלעגט דאָן אַריין אין כּעס און טופּען מיט די פּיס און
שרייען.

—דער „בוץ“ געפעלט מיר נישט, האָט די גימנאַזיסטקע
געזאָגט און אַרומגעשפּאַצירט מיט אַנדערע בחורים און אפילו
מיט אָפיצירן.

מיט אַלעמען, נאָר נישט מיט לוריעס זונדל.
דאָס איז געווען אין זיין לעבן די ערשטע מפּלה.
פאַר דעם ניינצן-יעריקן בחור איז דאָס געווען גענוג, ער
זאָל ווערן אויף אַ לענגערע צייט מרה-שחורהדיק און געענדיקט
האָט זיך דאָס מיט אַ גרויסער דאָזע מישיאַק, פון וועלכער מען
האָט אים קוים אָפּגעראַטעוועט.
אַ לאַנגע צייט נאָכדעם האָט ער נאָך אַלץ גערעדט, אַז ער
וועט זיך דאָס לעבן נעמען, מען האָט אפילו ביי אים שוין גע-
פונען אַ רעוואָלוציע, נאָר קיין קוילן האָט ער צו אים נישט
געהאַט.

פון די אַלע איבערלעבענישן איז פון „בוץ“ געוואָרן אַ תּל.
ער איז געוואָרן דאָר און שווייגנדיק, האָט אויפּגעהערט צו לער-
נען, איז אַנטלאָפּן פון זיינע אַלע חברים.

שעטער איז מען מיט אים אַוועקגעפּאָרן קיין אויסלאַנד,
אַרומגעפירט אים פון בערלין קיין פאַריז, כּון פאַריז קיין ציריך,
דאָרט האָט ער זיך אַ לענגערע צייט פאַרהאַלטן, האָט זיך באַ-
רויקט און גענומען ווייטער שטודירן.

אין ציריך און אין אַנדערע שטעט פון דער שווייץ האָט
ער פיל באַקאַנטע און פריינט געהאַט. עס איז געווען אַ צייט,
ווען די גאַנצע יוגנט האָט געברענט מיט בלוטיקן האָס צום צאָ-
רים. עס האָבן זיך גרופירט אַלץ נייע פאַרטייען, די רוסישע
עמיגראַנטן און צווישן זיי טויזנטער יידישע יונגעלייט האָבן גע-
האַט איין חלום. איין שטרעבונג פטור צו ווערן פון דעספּאָטיזם,

אָרגאַניזירן די אַרבעטער. יעדן טאָג—מיטינגען, פּאַרלעוונגען, רע-
פּערצטן. סאַשאַ לוריע האָט זיך אויך געפּלאַנטערט און דעמדאָ-
זיקן עולם, נאָר ער איז צו קיינעם נישט צוגעשטאַנען.
ער פּלעגט פּון צייט צו צייט העלפּן מיט באַדייטנדע
סומען געלט דעם און יענעם פּון די רעוואָלוציאַנערן.

עס האָבן שוין פּיל געמיינט, אָו ער ווערט זייערער. ניין.
אויף מאַרגן פּלעגט ער גאָר אַוועקפאַרן אין די בערג מיט אַ גייער
„באַקאַנטשאַפט“. פּרויען האָבן אים ליב געהאַט און געלט האָט
ער געהאַט מער פאַר אַלעמען. פּון גראַדנע פּלעגט מען שיקן
איבערגענוג.

ער האָט געלערנט און זיך געגרייט צו אַ דיסערטאַציע. ער
איז אויסגעוואַקסן און זיין פנים האָט זיך אויסגעאיידלט. אין די
בערג פּלעגן אים די טוריסטן אָננעמען פאַר אַ מזרח-טיפּ, ער
פּלעגט אָפּשטעלן מיט זיין אויסזען און פּלעגט זיך רויק שפּרייזן
מיט זיינע בערישע און זיכערע טריט. זעלטן ווען פּון עפעס זיך
אָנצינדן, זעלטן ווען אויסערלעך רעאַגירן אויף פּיל געשעענישן
דאָן, בעת צנדערע פּלעגן זיין איבערראַשט.

אַ וועלט פאַר זיך איז ער געווען. אַזאַ איינער, וואָס האָט
מיט זיין אויסערלעכער רויקייט און אָפּגעוונדערטקייט געצווונגען
צו אויפּמערקזאַמקייט.

אויף פאַרזאַמלונגען, וווּ ער פּלעגט קומען פּון אַנגוויילי-
קייט, פּלעגט ער זיך צוהערן און אָפּקומען מיט אַ לאַקאַנישער
פּראַזע.

נישט איינמאָל האָט מען פּון אים געהערט אַזעלכע פּראַזן:
—צופּיל מענטשן זענען פאַראַן אויף דער וועלט, צופּיל...
מען וועט זיך נישט אָנטיילן מיט גאָטס גאָב, מען וועט זיך איי-
ביק רייסן און זאָל מען זיך רייסן, אַמאָל איז עס גאַנץ אינטע-
רעסאַנט.

—אַבער סאַשאַ, איינער אַרבעט פאַר דעם צווייטן, איינער
פאַר אַלעמען, אַלע פאַר איינעם...
פּלעגט ער באַמערקן, אָו מען וויל אים אַריינפירן אין אַ
דיסקוסיע און דאָס האָט ער זייער נישט ליב געהאַט, לאַפּט ער

זיך און רעדט שארף ארויס זיין שטענדיקן פעסטן: „נאָפּליעוואַט“
 און רוקט זיך אָפּ פון עולם.
 און דאָך האָבן פיל גערעדט, אָז ווען ער וואָלט וועלן —
 אַ גרויסאַרטיקער אַראַטאַר וואָלט ער געווען — אַ טוער, אַ מענטש
 וועלכן אַלע וואָלטן געפּאָלגט. פאַרשירענע גרופן האָבן אים גע-
 רופן צו זיך. ער פלעגט שמייכלען:
 —אַמאָל געפעלט מיר די וועלט, אָט אַזוי ווי זי איז זיך
 מיט אַלע אירע פריידן און ליידן און דאָן ווען זי געפעלט מיר
 נישט, געפעלט זי מיר נישט מיט אייך אַלעמען, מיט די אַלע,
 וואָס ווילן זי איבערמאַכן און גייט זיך געוונטערהייט!
 קיינער פלעגט זיך אויף אים פאַר זיינע שאַרפע ענטפערן
 נישט באַליידיקן, נאָר עס פלעגט פאַרדריסן: אַ שאַד, אַזאַ יונגער
 און באַגאַבטער מענטש און לעבט אָן אַ ציל.
 אָפּט, אָז ער פלעגט באַקומען פון דערהיים אַ גרעסערע
 סומע געלט, פלעגט ער אַוועקפאַרן אין מאָנטע-קאַרלאָ און פטר'ן
 די פאַר גראַשן און קומען צוריק אַ פריילעכער אַ מונטערער.
 —אַ מחיה געווען, אין איין שעה געווען אַ מיליאָנער און
 ווידער אויס. דער קאַפּ האָט געברענט, די נערוון האָבן געצי-
 טערט, אַ ווערט מיט איבערלעבונגען דאַרט אין מאָנטע-קאַרלאָ,
 אין גיהנום פון גאָלד.
 מען פלעגט אויף אים קוקן מיט אַ לייכטער פאַראַכטונג פאַר
 אַזעלכע מעשים, פאַרט אַ קינד פון דער ברוזשואַזיע. ער וועט
 שוין אַנדערש נישט ווערן.
 און דאָך אַזוי נישט לערנענדיק, האָט ער אַ סך דערגרייכט
 און האָט געענדיקט דעם פאַקולטעט בעסער פאַר אַלעמען. ער
 האָט שטענדיק געלאַכט פון ביכער און בון די מענטשן און דאָך
 האָט ער זיך אַזוי, נישט ווילנדיק, איבערגעלייענט כמעט אַלע
 קלאַסיקער, האָט זיך אינטערעסירט מיט באַטאַניק און אַסטראָנאָ-
 מיע און דאָס, וואָס אים איז שוין אַריין אין קאַפּ איז שוין
 צוריק נישט אַרויס. און פלעגט ער דיספּוטרן, איז ער געווען
 אַן אָפּאַנענט, מיט וועלכן מען האָט זיך שטענדיק גערעכנט.
 נאָר קיין זאַך איז נישט געווען ביי אים דער עיקר, נישט

דאָס לערנען און נישט מאָנטע-קארקאָ און נישט אַוואַנטורעס מיט די פרויען.

— צוליב וואָס לעבסטו? — פלעגט מען אים פּרעגן.

— אַ מאָדנע פּראָגע, — פלעגט ער ענטפּערן.

— יעדערער האָט אַ ציל.

— און וואָס האָט מען פון ציל?

— אַי, מען קאָן מיט דיר נישט רעדן, סאַשאַ?

— טאָ רעד נישט...

און זיין אויסגעקעכלטער קערפּער פלעגט זיך שטייף אויס-ציען, ער פלעגט אין אַזעלכע רגע'ס קוקן אָן דער זייט מיט אַ פאַרדרוס פון אַ פּרינג, וואָס מען האָט עפּעס מיט אַ נאַרישקייט געשטערט.

איינמאָל האָט ער זיך פאַרפלאַנטערט אין אַ געשיכטע מיט אַ פּרוי און צוליב דערדאָזיקער היסטאָריע האָט אים אַ קריסטלע-כער סטודענט באַליידיקט מיט אַ גראָב וואָרט. דער גראָדנער לוריע האָט אויפגעוהויבן זיין פעסטע האַנט און געפאַטשט. איז געוואָרן אַ טומל אין דער קאָלאָניע. אַ דועל, עס וועט זיין אַ דועל.

מען האָט סאַשען אַרויסגערופן זיך שלאָגן אויף שפּאַגעס. האָט ער זיך קאַטעגאָריש ענטזאָגט: אין האָב פיינט די קינדערשע קונצן. איך וועל אים אַ קראַץ טאָן אָדער ער—מיר. איך האַלט נישט פון די נאַרישקייטן. זענען צו אים פיל צוגעשטאַנען:

— עס וועט פאַלן אַ פלעק אויף אונז, יידן זענען פּחדנים— וועט מען זאָגן.— עס האָט געקאַכט און גערודערט און סאַשע האָט זיך געלאָזט איבעררעדען.

— גוט, איך וועל זיך מיט אים שלאָגן. נאָר נישט אויף שפּאַגעס. איך וויל פון דעם קיין שפּאַס נישט מאַכן... אויף רע-וואָלווערן.

האַבן זיך ביידע צדדים דערשראַקן: עס קאָן זיך ענדיקן מיט טויט. נאָר סאַשע לוריע האָט זיך געהאַלטן ביי זיינס. און ער האָט אויסגעפירט.

מען האָט אויסגעארבעט תקנות. די סעקינדאנטן האָבן זיך געסטאַרעט, וואָס לייכטער זיי צומאַכן.

און אין אַ העלן פאַרטאָג איז עפעס אַ פּרעמדער „פּרייז“ פון באַזאָרען מיט אַ פּרעמדן סאַשאַ לוריע פון גראַדנע געשטאַנען איינער אַנטקייגן צווייטן מיט רעוואָלווערן.

דער ערשטער האָט געשאָסן דער געפאַטשטער און נישט געטראַפּן. לוריע איז געווען זייער רויק, ער האָט שווער פאַר-וונדעט זיין געגנער. ער האָט נאָך לאַנג געהאַט צוטאָז דאז מיט דער פּאָליציי פון שווייצאַריען.

ער איז געוואָרן אַ העלד ביי אַ סך. נאָר ער האָט עס גע-האַלטן פאַר דאָס נאַרישסטע, וואָס ער האָט אין זיין לעבן אָפּגע-טאָן. דאָס איינציקע, וואָס אים האָט געטרייסט איז געווען דאָס, וואָס אין יענעם פּרימאַרגן בעת ער האָט געשאָסן איז געווען אַ זעלטן שיינער וואַויפּגאַנג און די בערג זענען געווען ווונדערבאַר באַלויכטן.

עס האָט זיך ביי אים אין האַרצן איינגעבאַקן יענער פּרי-מאַרגן.

אַ לאַנגע צייט האָט ער זיך נישט געקאָנט מוחל זיין, וואָס מענטשן האָבן אים געצוונגען נאָכצוטאָן זייערע נאַרישקייטן.

נאָך דעם צופאַל מיטן שיסן זיך האָט ער לאַנג גע-רייזט איבער איטאַליען. איינער אַליין איז ער אַרומגעקראַכן אין די בערג, ביים ברעג ים. און ליבער פאַר אַלץ האָט ער געהאַט זיך פאַרפּלאַנטערן אין די רואינען פון אַלטע איינגעפאַלענע שלע-סער. ער האָט מיט נייגעריקייט געקוקט אויף דאָס חרוב-געוואָ-רענע און האָט אַליין נישט פאַרשטאַנען. פאַרוואָס עס טוט אים שטאַרק הנאה, בעת ער זעט, אַז אַלץ ווערט חרוב.

נאָך דער רייזע האָט ער זיך אַוועקגעלאָזן צוריק אַהיים. אַוועקגעפאַרן איז ער אַ יונג בחורל מיט רונדע פלייצעס. אַנטלאָפּן פון זיין ערשטער מפּלה אין לעבן, פון דער נישט איי-געגעבענער ליבע, און צוריקגעקומען קיין גראַדנע שוין אַן על-טערער בחור מיט אַ דיפּלאָם, וועלכן ער האָט באַרגנישט געפרוווט אויסנוצן צו עפעס.

ער איז געקומען צום רייכן טאטן און זיך ביי אים אָוועק-
געזעצט.

נאָך די בערג, נאָך דעם אויסלענדישן טומל האָט אים
איצט גראָדנע אויסגעזען ווי אַ דערפּל, אַלץ—אַלע מענטשן, אַלע
הייזער, אַלץ, אפילו זיין אַמאָליקע ליבע, וויאָזוי האָט ער זיך
דאָס געקאָנט פאַרליבן און זיפּאַן פון ליבע און סמען זיך געוואָלט
צוליב ליבע? ניין, דעמלט איז געווען אַן אַנדער סאַשע
וואָס האָט ער געבראַכט פון אויסלאַנד?

אודאי איז ער איצט געווען אַ געביידעטער מענטש, נאָר
קיינעם האָט זיין בילדונג קיין נוצו גישט געבראַכט און אים
אַליין אויך גישט.

ער האָט גאַרנישט געטאָן.

מיט אַ סקעפטישער גוטמוטיקייט פלעגט ער באַגריסן מען-

טשן און גיין צו זיי.

אמת, נישט אַפּט, דער גרעסטער טייל פון זיין צייט איז
אַריבער אויף דעם טאַטנס ווייכע קאַנאַפּקעלעך, ער פלעגט אַ סך
שלאָפן, אַ סך עסן.

אַמאָל אַרויסשלעפּן עפעס אַ בוך און האַלטן זיך מיט אים
אַביסל צייט, און ווידער זיך פאַרקלערן.

ווער ווייס פון וואָס.

אַ לאַנדשאַפט פון דער שווייץ, אַ סאַראַכט, אַ באַגעגעניש
פלעגט פאַרביישוועבן און... מען דאַרף גיין שפּאַצירן אויף דער
סאַבאַרנע.

אַזעלכע לאַנגווייליקע טעג און אַזאַ לאַנגווייליקע גאס די
סאַבאַרנע מיט די גימנאַזיסטלעך, וועלכע קוקן אויף אים מיט
דרך-אַרץ, אַ קלייניקייט! ער האָט אַזוי פיל יאָר אין אויסלאַנד
שטודירט, ער איז אַזאַ געבילדעטער!

זעלטן האָט זיך אים איינגעגעבן צו געפינען מיט וועמען
צו פאַרברענגען, רעדן, שפּילן זיך אויף דעם רייקן גיעמאַן.

סך מאָל פלעגט מען אים זען איינזאַם זיצן אויף אַ באַנק
אין גאַרטן, שטענדיק אין נייע קליידער, נאָר אייביק און אומע-
טום אין דעם זעלבן אַפּגעקראַכענעם גראָען קאַפעליזש, וואָס ער

האָט געבראַכט פון אויסלאַנד.

אַלץ האָבן מענטשן פאַרשטאַנען:

לוריעס קדיש איז געפאַרן קיין אויסלאַנד זיך לערנען,
ווער דען זאָל פאַרן לערנען אין אויסלאַנד אויב נישט אַזאָ גבירס
אַ זון? לוריעס זונדל איז צוריקגעקומען פון אויסלאַנד אַן אויס-
געבילדעטער און טוט גאַרנישט... איז וואָס? נאָר די רייכע קאָ-
נען זיך דאָס דערלויבן.

לוריעס זונדל שפילט אין קאָרטן אין קלוב מיט די אָפי-
צירן און אַמאָל שפורט ער אויך מיט זיי. מענטשן האָבן דאָס
אַלץ פאַרשטאַנען.

נאָר איינס האָבן זיי נישט געקאָנט פאַרשטיין. פאַרוואָס
אַזאָ סאַשקע לוריע טראָגט אויף זיך אַזאָ אַלטן אָפגעקראַכענעם
קאַפעליוש? און דער סאַשקע טוט זיי אַלעמען צו להכעיס. אומע-
טום און שטענדיק מיט דעם זעלבן גראָען קאַפעליוש.
די מיידלעך פלעגן אים שוין פון דערווייטנס דערקאָנען
צוליב זיין גראָען הוט...

צום מיינסטנס פלעגט ער שפאַצירן אַליין אויף די שמאַלע
גראָדנער טראָטוואַרן. אין די באַשיידענע קרעמלעך האָט מען גע-
האַנדלט, מאַמעס האָבן געקלערט וועגן חתנים פאַר זייערע טעכ-
טער און די פראָווינציעלע מיידלעך האָבן זיך געפירט זייערע
ליבעס מיט די פאַרליבענישן.

אַמאָל אַ לוייה...

אַמאָל אַ חתונה...

אַמאָל אַ שרפהלע, אַ באַנקראַטלו..

מיט וואָס לעבט אַזאָ שטאַט?

נאָר דער דיקער יונגעראַן מיט זיין אייביקן קאַפעליוש,
מיט זיין בליק, וועלכער האָט, דאַכט זיך, אויף קיינעם און אויף
גאַרנישט געקוקט, לוריעס זון האָט עפעס אַ ניי פאַרב צוגעגעבן
צום גראָען לעבן פון דער שטאַט.

און אַז וועלכע עס איז פון די פריידינס פלעגט אַמאָל
פאַרביישפאַצירן מיט אים, פלעגט עס אַרויסרופן אַ וונדער, אַ
בייגעריקייט:

— האָ, האָ זי שפּאַצירט שוין מיטן גראַען קאָפּעליוש...
— זי שדכנט זיך צו זיין טאַטנס מיליאָנען.

מען האָט שוין אַזאַ מקנא געווען. נאָר סאַשע לוריע האָט
נישט געטראַכט פון קיין שדוכים און די גאַנצע שטאַט מיט אַלע
אירע זאָרגן און טומלענישן איז אים זייער ווייניק אָנגעגאַנגען.
עס האָט אויסגעדוכט, אַז ער איז פון ערגעץ אַראָפּגעטאַלן
אין אַ טאַל אַריין און קאָן זיך פון דאַנעט נישט אַרויסקריגן. עס
האַט אויסגעדוכט, אַז ער קומט דאָ אָפּ גלות.

פון אויסלאַנד פלעגט ער באַקומען פיל דייטשע און פראַנ-
צויזשע זשורנאַלן. איינמאַל אין חודש פלעגט ער זיך צוכאַפּן צו
דעם — בלעטערן, בלעטערן און אַוועקוואַרפּן...

לאַנגווייליק איז אים פיל מאָל געווען און די לאַנגוויילי-
קייט פלעגט אָפּסמען זיין גאַנצן ווילן, צונעמען ביי אים דעם
מוט אַוועקצופאַרן פון דאַנעט — זאָל עס גיין, ווי עס גייט.

און ברענגען פלעגט עס צו מאַדנע איינפאַלן;
סאַשע לוריע האָט זיך פאַרליבט אין הינט.
מאַפּסן, בערנאַרדן, יאַגד-הינט. דאָס איז געווען אַ לאַנגע
ליידנשאַפט ביי אים.

ער האָט אָנגעהויבן קויפּן הינט, ווכן ביי אַלע יעגערס די
בעסטע מינים. פלעגט אים איין „נפשׁ“ דערעסן איז באַלד דאָ
אַ צווייטער.

דער ליידיקייטער האָט זיך געוויילט מיט די פלבים.
די שכנים האָבן געלאַכט און טאַטע-מאַמע האָט עס געדול-
דיק איבערגעטראָגן. ביי זיי איז ער נאָך אַלץ געווען דער קליי-
נער סאַשעלע, וועמען מען באַדאַרף אַדץ נאָכגעבן.

אין יענע טעג האָט מען סאַשען אַליין קיינמאַל נישט גע-
זען: יעדעס מאָל האָט אים באַגלייט אַ פיר-פּיסקער חבר.
אַז מענטשן האָבן אַזאַ רייכקייט.

אַז קיין זאָרגן זענען נישטאַ.
חברט מען זיך מיט פלבים. פאַרפאַלן! הינט באַדאַרפּן אויך
לעבן און זיי פילן זיך גאַרנישט שלעכט, ווען זיי סאַלן אַריין
אין אַוועלכע הענט.

וויפל מאָל פלעגט זיך ביי די לוריעס עפענען די טיר און
 „עפעס“ און אָפּגעריסענער מענטש פרעגט:
 — איר ט'קויפן אַ הונט, און עכטע ראַסע...
 — נישט איך, — פלעגט זיך דער אַלטער לוריע וויצלען, — איך
 האַנדל מיט וואַלד, דאָס איז מיין זונס מסחר. — און עס פלעגט
 זיך דערהערן אַ קול:
 — סאַשע, קום אַריין, מען האָט דיר געבראַכט סחורה.
 און סאַשע פלעגט די סחורה באַטראַכטן און גלעטן...
 אָבער אַלץ ביז אַ צייט. דאָס האָט אים אויך דערעסן און
 די פערנאַרדעס מיט די כאַרטן זענען נעלם געוואָרן פון האַרי-
 זאַנט. ער איז ווידער געבליבן ביים גראַען אָפּגעקראַכענעם קא-
 פעליוש...
 אַמאָל מיט די ביכער.
 אַמאָל אין קלוב מיט די אָפיצירן אין קאָרטן.
 די שטאַט האָט אים פון מויל נישט אַרויסגעלאָזט:
 — ווען אַזאָ וואָלט וועקן, וואָלט ער דעם בעסטן שידוך
 געטון.
 און געשעפטן... דער טאַטע זיינער ווערט אַלט. פרעמדע
 מענטשן קירעווען מיט דעם טאַטנס וועלדער און זעג-מילן.
 אַזאָ ליידיקייטער.
 אַזאָ אוממענטש...
 און דאָך, קיין פעס האָט קיינער אויף אים נישט געהאַט.
 און רופן פלעגט מען אים נישט אַנדערש ווי „סאַשקע“
 כאַטש נישט אַלע האָבן אים פערזענלעך געקענט און ער האָט
 זיך זייער נישט גערן געחברט.
 דער טאַטע, די קרובים פלעגן צו אים צושטיין:
 — וואָרף שוין אַוועק די שמאַטע.
 דאָס האָבן זיי געמיינט דעם גראַען קאַפעליוש.
 פלעגט ער לאַכן און גוטמוטיק קוועטשן מיט די פלייצעס.
 און אַז מען פלעגט ביים אַלטן לוריע פרען וועגן זיין זון—
 פלעגט ער ענטפערן:
 — ער איז געווען אין אויסלאַנד, האָט מיך אָפּגעקאַסט אַ

פארמעגן און געברעכט האָט ער פון דאָרט אַן אַלטן קאַפּעליוש.
צו, דער קאַפּעליוש.

דער אַלטער האָט אָבער סאַשען זייער ליב געהאַט און
געלט האָט ער אים געגעבן וויפל יענער האָט נאָר פאַרלאַנגט.
און אַוועק איז ביי סאַשען אַ פּעריאָד פון קאָרטן-שפּיל.
ער פּלעגט טעג נאָכאַנאַנד אין דערהיים נישט קומען און דער-
ציילט האָט מען, אַז ער קאָן שפּילן דריי טעג נאָכאַנאַנד, ער
שלאָפט זיך אויס אויפן שטול און שפּילט ווידער. נעמט וויי-טון
דער קאָפּ — בינדט מען אַרום מיט אַ האַנטוך, קאַלט וואַסער
לייגט מען צו און ער שפּילט ווידער.

אינדערהיים האָט מען וועגן דעם געוואַסט, נאָר קיינער
האָט אים קיין וואָרט נישט גערעדט.

—ס'וועט איבערגיין, — האָט דער אַלטער יוריע געזאָגט און
ער האָט געקענט זיין בן.

אין איין שיינעם טאָג האָט סאַשע די קאָרטן אַוועקגע-
וואָרפן. פאַרוואָס?

ער האָט דערפּילט, אַז דאָס ווערט ביי אים דער עיקר און
פאַר דעם האָט ער מורא געהאַט מער ווי פאַר אַלץ.
ווערן אַ קנעכט פון ליידנשאַפט, האָט ביי אים געהייסן זיין
אין גיהנום, און אינדעראַמתן האָט ער ליב געהאַט אַביסל עולם-
הזה...

פויל איז ער געווען און שלעפּעריק צו אַרבעטן און אַן
ערציונג האָט ער באַקומען, וועלכע האָט אים צום קאַמף מיטן
לעבן נישט געצווונגען.

קיין נאָר איז ער נישט געווען. האָט ער זיך אַביסל גע-
לאַכט פון דער קליינער גראַדנע און פון דער גאַנצער וועלט...
אויס קאָרטן...

ער האָט אפילו אין קלוב אויפגעהערט צו גיין.
עס איז געווען דאָן זומער, פּלעגט ער יעדן פאַרנאַכט גע-
מען אַ שיפּל און פאָרן ווייט מיטן שטרעם און רייכערן ציגאַרן.
די פאַרלעך מיט די מיידלעך פּלעגן שוין פון ווייטן אין
דער פינסטער זיין שיפּל דערקענען.

— דאָס איז דאָך סאַשע...

— דאָס פייערלעך זיך זיין ציגאַר.

נאָר דער גראַען קאַפעליש האָט ער נישט אַוועקגעוואָרפן.
אַ מאָדנע איינגעשפאַרטקייט. עס קאָן זיין, אַז דער קאַפע-
ליש האָט אים דערמאָנט זיינע סטודענטישע יאָרן אין אויסלאַנד...
ס'קאָן זיין, יעדער מענטש האָט אין זיך אַזאַ קוריאָזע איינגע-
שפאַרטקייט אין קלייניקייטן.

נאָך די קאַרטן האָט ער זיך עטלעכע וואָכן געגריבט אין
די ביכער, געגעסן און געשלאָפן.

סאַשע איז געשלאָפן ביינאַכט און סאַשע איז געשלאָפן
בייטאָג, ער האָט אפשר אַליין נישט געוואוסט, ווי אָפגעזיט זיין
שלאָף איז געווען. די דינסטן פלעגט מען אָנזאָגן נישט צו קלאָפן
מיט די טירן, נישט צו רוישן...

און דער טאַטע אַליין פלעגט מיט זיינע טוהרים אַוועקגיין
אין לעצטן חדר, פדי דעם בן-יחיד נישט צו שטערן דעם שלאָף.
דער בן-יחיד האָט אָבער גאָרנישט געטון און דאָס האָט
מענטשן גערופן די אויגן.

„מענטשן“ זאָרגן דאָך איינער פאַר דעם צווייטן.

איז שוין דער אַלטער לוריע פיל מאָל צו אים צוגעשטאַנען:
— פאַר מיט מיר אין וואַלד אַמאָל, איך האָב אַזאַ פאַר-
מעגן, איך ווער אַלט, פאַר וועמען זאַמל איך דאָס אַליץ, — העל-
מיר צו אַביסל...

סאַשע פלעגט קוועטשן מיט די פלייצעס און גאָרנישט
ענטפערן.

איינמאָל אָבער האָט ער אויף דעם טאַטנס בקשה יאָ עפעס
געענטפערט.

ער האָט דעם טאַטן אַ רגע אָנגעקוקט און ווי צו זיך זען
געזאָגט:

— אפשר... מיר'ן פאַרן.

פאַר דער אַלטן איז דאָס געווען אַ פרייד. ער האָט וועגן
זיין זון געהאַט אַ באַזונדערע מיינונג. ער האָט געטראַכט, אַז סוף
בל סוף וועט ער ווערן אַ מענטש, אַז אין אַ שיינעם טאַג וועט

ער דעם גרענען קאפעליש אַוועקוואַרפן און אויסלאַנד מיט זי
אויסלענדישע משוגעתן וועלן זיך אויסוועפן.

סאַשע וועט נאָך ווערן אַ מענטש.

עס האָט זיך נאָך אַביסל צייט פאַרצויגן.

סאַשע האָט זיך נישט געאַיילט. די ווייסע קאַנאַפקעדען

האַבן אים, ווי צוגעשמידט צו זיך און דערצו האָט זיך אים
עפעס אויסגעדוכט:

ער איז געווען אין לאַסאַנסע, אויף דאַטשע, האָט ער דאָרט

פאַמערקט איינע... גאָר אַ פראַכטפולע פיגור, אַ שווייגעדיקע
אַביסל אין זיין געשמאַק.

איז ער שוין עטלעכע מאָל געווען אין לאַסאַנסע, נאָר ער

האַט אַ מאַך געטון מיט דער האַנט אויף דעם.

אין איין קורצער פראַזע האָט ער איינגעשלאָסן זיין מאַמענ-

טאַדע אַנטציקונג און האָט געמאַכט אַ סוף מיט דעם:

„צופיר געבילדעט“

ער האָט זיך דער ערשטער דערמאָנט, וואָס ער האָט צו-

געזאָגט דעם טאַטן און אים דערמאָנט:

—ווען לאָזן מיר זיך אין דיינע וועלדער?

—כאַטש מאַרגן!— דער אַלטער האָט אויף קיין רגע נישט

געוואַרט, טאָמער קריגט סאַשע חרטה.

פאַרנדיק מיט אים אויף מאַרגן דורך די לאַנקעס אין וואַלד

אַריין, האָבן זיי ביידע גערייכערט ציגאַרן און ביידע האָבן גע-

שוויגן.

ביז זיי זענען געקומען אין וואַלד. דער אַלטער לוריע איז

אַריינגעקאָנגען צו איסרן אָפּגעמען חשבון פון דער אַרבעט און

סאַשע איז געבליבן ביים טייכל, וועלכעס איז געווען אַרומגערינגלט

מיט הייכע סאַטנעס.

דער וואַלד האָט געוונגען. עפעס האָט זיך גענומען בענקען

ביי דעם בחור סאַשע אין דער נשמה.

ער האָט אַ שמייכל געטון:

„מײן טאַטע האָט וועלדער און ער האַקט זיי אויס.“

וואָס פאַר אַ שיין לעבן מען וואַלט דאָ געקאָנט פירן, ווי

רויק מען וואָלט דאָ געקאָנט שלאָפן.
 אָט אַזוי האָט ער געטראַכט.
 אין דעם איז אָנגעקומען אַ באַרוועס מיידל, דאָס איז גע-
 ווען צילקע.
 סאַשע האָט זי דערקענט פון זיינע קינדערייַזן.
 ער איז צו איר צוגעגאַנגען.
 — אַזאַ מיידעלע געווען, אויטגעוואַקסן, האַ? —
 דער וואַלד וואַקסט אויך, זאָל אים נאָר אייער פאָטער
 נישט אויסהאַקן...
 עפעס איז היימלעך געוואָרן אינגאַנצן וואַלד. רעדן האָט
 זיך פאַרוואַלט איינפאַכע גוטמוטיקע ווערטער...
 טיף אין האַרצן, אומבאַווסטזיניק, האָט זיך סאַשע מיט
 עפעס דערפרייט.
 ווערטער האָבן זיך נישט געפונען.
 איז זי אָפגעגאַנגען צוריק צום טייכל און געקוקט אין
 דער גרינער העלקייט אַריין, אין טייכל געקוקט און געשוויגן.
 זי איז געווען שלאַנק געבויט, און אפילו אין דעם פראַסטן
 זומערדיקן קליידל האָט זי אויסגעזען נישט געוויינלעך.
 עס געדויערט אַ לענגערע צייט זייער שווייגן. דער וואַלד
 האָט זיך דערווייל צוגעוונגען.
 — איר זענט אַמאָל געווען ביי אונז אין גראַדנעץ? — האָט
 זיך סאַשע אָנגערופן.
 — און אַנטלאָפן, — האָט צילקע איינדיק געענטפערט.
 — פאַרוואָס?
 — איך האָב דעמלט זייער ליב געהאַט דעם וואַלד...
 — און היינט? — איז סאַשע צוגעשטאַנען.
 — היינט בין איך שוין אַ גרויסע. עס בענקט זיך נאָך
 מענטשן, עס ווילט זיך אַסך מאָל זען, ווי די וועלט זעט אויס.
 — די וועלט איז זייער גרויס און זייער קליין... — האָט סאַ-
 שע אָנגעהויבן.
 — אַז איר וועט מיט מיר אַזוי רעדן וועל איך גאָרנישט
 פאַרשטיין, איך בין אַ פראַסט מיידל.

אין דעם איז ניכע געקומען צולויפן.

—צילקע, מען באדארף פאר די געסט עפעס מאַכן צום
עסן, קום, העלף מיר.

די פרויען זענען פאַרשוונדן אין היז אַריין און סאַשא
לוריע איז געבליבן אַליין ביים וואַסער, וואָס האָט אָן ווילן גע-
רוישט און געקייקלט זיך ווייטער.

אַ ציגאַר האָט ער פאַרריכערט און געוואָלט טראַכטן, רויק
טראַכטן, ווי זיין שטייגער איז געווען. נאָר עס האָט זיך נישט
געטראַכט, ער האָט פסדר געקוקט אויף דעם גרויסן, איינשטאַ-
קיקן הייז, וואָס איז געשטאַנען אַזוי נאָנט. פראַסטע פענסטער,
מיט נישט געפאַרבלטע לאַדנס, די שפּאַלטן אין די ווענט זענען גע-
ווען פאַרשטאַפט מיט גרין-שוואַצן מאַך.

און פון אינעווייניק האָט זיך געטראָגן אַ געזאַנג. אויפגע-
הערט און ווידער...

רייוקע זיצט אין פענסטער

און אסתר גייט פאַרביי,

אסתרקע, וואָס מאַכסטו!

—מיינער איז נישט טריי.

ער האָט זי שוין געהאַט גוט באַטראַכט, ווי אַ מבין, די
בלאָע אויגן, דעם באַרג העלע האָר אויפן קאָפּ און די באַרוועסע
פיס... אָט ווי מען וואַקסט דאָ אויס אין וואַלד!

עסן האָט ער נישט געוואָלט, איז ער אַוועקגעגאַנגען טיף
אין וואַלד. געגאַנגען און געקלאַפט מיט אַ שטעקן די ביימער,
פונקט, ווי ער וואָלט אַלעמען אָנוואַגן: „איך בין געקומען“.

מיטאַמאַל פליט דורך אַ געדאַנק ביי אים אין קאָפּ:
„ווען אַזאַ וואָלט זיך ווייזן אין ניצע צי אין מאַנטע-
קאַרקאָ!“

„אַזאַ פרושע שיינקייט“, עס באַמערקט זיך אין אירע אויגן
דער יידישער בליק, ווען זי וואָלט געווען אַ קריסטין... אויף די
ביימער וואָלט זי פון ווילדקייט געקלעטערט“.

ווערט ער אין כעס אויף זיך:

„וואָס טראַכט איך אַזויפיל“, יינגלשע שטיק“.

ווען ער איז אוועקגעפאָרן צוריק מיטן טאָטן איז צילקע
דערביי נישט געווען און סאָשע האָט אַרומגעזוכט מיט די בליקן.
די זון איז פאַרגאַנגען און די רויט־מעשענע אָפּגלאַנצן זענען זיי
פּסוד נאָכגעלאָפּן, ווי עמיצער וואָלט אומישנע געפּאָכעט מיט
פּייער.

קומענדיק צוריק אין גראָדנע, האָט ער פאַר עטלעכע מענ-
טשן דערציילט:

— פאַראַן דאָרט ביים טאָטן אין וואַלד אַ משרת, אַ שוויי-
גנדיקער ייד מיט אַ גרויסער באָרד, וואָס פאַרדעקט אים זיין מויל.
האָט דער ייד אַ טאָכטער...

און ער האָט גענומען אָפט פּאָרן אין דעם טאָטנס וואַלד,
וואָס איז געלעגן לעם דעם שטעטעלע מסטיבאָטע.
ער פלעגט פּאָרן אויף דער לינייקע, די עטלעכע צענדליק
וואָרסט פלעגן זיך דורכפליען.

אַמאָל פלעגט ער אויך פּאָרן מיטן טאָטן. דעם אַלטן לוריע
האָט שטאַרק הנאה געטון, וואָס זיין זון פאַרט מיט אים.
אמת, סאָשע האָט דאָרט גאָרנישט געטון, ער פלעגט זיצן
ביים טיכל מיט צילקען, אָדער אַזוי אַרומבלאָנדזשען לאַנגע
שעה'ן אין די ענדלאָזע לאַבירינטן פון די ביימער.

נאָר זאָלן מענטשן מיינען, אַז זיין יורש מיט דעם אייביק-
גראָען קאָפעליזש אינטערעסירט זיך מיט עפעס און איז נישט קיין
געשווירענער ליידיקגייער.

איינמאָל אויף אַזאַ רייזע האָט זיך סאָשע צום טאָטן אָנ-
גערופן:

— דו ווייסט, טאָטע, אַז אַזאַ צילקע וואָלט אין פאַריז אָדער
ערגעץ אין אַ צווייטער גרויסער שטאָט געשפּילט אַ גרויסע ראָל...
— וואָס אַזוי? — האָט דער טאָטע איבערגעפרעגט.

— טאָטע, דאָס איז אַ זעלטענער עקזעמפּליאַר... דאָס איז אַ
מענטש פון דער נאַטור, אַ פּרוי — אַ קאַץ.

דער אַלטער לוריע, אַזאַ רונדער אויסגעקעכלטער גוטמוטי-
קער גביר, האָט מיט אַ רגע פּריער געטראַכט וועגן אַ פּלאַן, וואָס
די דייטשן פון קעניגספּערג האָבן אים אויסגעגעבן: מיינען אַ

טארטאק און ליפערן קיין דייטשלאנד פארטיק געהילק.
עס האָט געדויערט עטלעכע סעקונדן ביז ער האָט פאַר-
שטאַנען, וואָס זיין זונדל האָט אים דאָ אַריינגעזאָגט.
—האַל!— האָט ער איבערגעפרעגט...—צילקע, יאָ אַ וויל מיידל
פון קינדווייז אָן, נאָר אַ ווילדע. געדענקסט, ווי זי איז אַנטלאָפן
קינדווייז פון גראָדנע צו פּוס צוריק אין וואַלד אַריין?... אַ וויל-
דע איז זי...

נאָר סאַשען האָט שוין גלייך פאַרדראָסן, וואָס ער האָט
מיטן טאַטן אָנגעהויבן צוזאָ געשפרעך און ער האָט גענומען
שווייגן און קוקן אין דער ווייט אַריין אויף די פעלדער, אויף
די וועלדער...

ביז די לינייקע האָט זיי געבראַכט צו איטרן דעם משרת.
פון אונטער די ביימער איז געגאַנגען אַ געזאַנג: צילקע
האַט געזונגען און עס האָט לאַנג געדויערט ביז סאַשע האָט גע-
פונען איר באַהעלטעניש.

— ביזט שוין ווידער דאָ?

אַזאָ פראַגע.

סאַשע באַליידיקט זיך.

— אויב דו ווילסט, פאַר איך באַלד צוריק, די לינייקע

וואַרט.

— פאַר! פאַר זיך!

נעמט ער שפּרייט צוריק און זי לאַכט זיך פונאַנדער...

— נאַרעלע!

צו אים, צו אַזאָ גרויסן בחור, רעדט זי מיט טייל טייל.
זי, וואָס גייט קיינמאָל פון וואַלד נישט אַרויס. אַ באַרוועסע. אָן
אומאַנטוויקלטע.

און עס איז אים אָנגענעם, דאָך אָיגענעם צו הערן פון
איר די צאַרטע ווערטער, דאָס וואַלד-געלעכטער.
ער פאַרט שוין נישט צוריק. זיי האָבן ביידע אַ סך אַר-
בעט: די מומע ניכע האָט וועש געוואָשן און זיי ביידע, צילקע
און סאַשע הענגען אויף די שטיקלעך גרעט אויף שטריק.
דער וואַלד זינגט און זיי רעדן.

—שטענדיק וואָשט זי, דיין מומע, שטענדיק ביים טייכל מיט די גרעט.

—זי איז שוין אַזאָ. נאָר וואָשן און שייערן.
און די מומע ניכע איז דערווייל אומרויק. זי ווייס פון שטענדיק, זי ווייס עס, עס איז ביי איר ווי אַ געזעץ. אַ באַהור מיט אַ מיידל טאָר מען צוזאַמען נישט לאָזן, מען טאָר נישט. און אַכטונג צו געבן זענען בלויז פאַראַן איין פאָר אויגן. דער מומע ניכעס אויגן דאַרפן אַכטונג געבן, אַז עס זאָל צו קיין אומגליק נישט קומען.
זי בייט זיי נאָך, זי רופט זיי אין שטוב. נאָר עס העלפט נישט.

אַלע פאַרלטן האָבן שוין אַזאָ טבע: נאָר זיי ווילן בלייבן באַזונדער, און געווערט האָט זי, די מומע ניכע, וועגן דעם סאַ-שפּן, אַז ער איז אַ דעג-יונג, שפּילט אין קאָרטן, שפורט מיט אַפּיצירן.

אַ שרעק.

וואָס קאָן מען שוין דערוואַרטן פון אַזאָ.
האָט זי געפרוּחט רעדן מיט איסרן:
—דו ביסט אַ טאַטע, האָסט איין קינד, גיב אַכטונג. איז איסר אין כעס געוואָרן און דער מומען ניכען געגור-גען זינדלען, ביזו איז ער געוואָרן ווי קיינמאָל נישט, און איז אָפּגעגאַנגען.
זי האָט בלויז געהערט, די אַלטע, ווי איסר האָט זיך גע-ברומט עפעס.

—מיט מײן קינד... גאָט זאָל אויסהיטן!
די מומע ניכע האָט גענומען מער תהלים זאָגן.
דער וואָלד, אַבער, האָט זיך דערווייל גערוישט. אויף מיל-יאָנען פריש-גרינע נאָדלען האָבן ווינט און ווינטלעך אויסגעשפּילט זייערע שטומע און קלאַנגלאָזע מעלאָדיען.
וואָלד לינקס, וואָלד רעכטס, וועלדער, וועלדער. די גאַנצע נענט איז געווען פאַרפלאַנטערט אין אַ נעץ פון קופּערנע סאָס-זעס מיט גרינע מיצן.

ערגעץ ווו האָט מען זיי אויסגעהאַקט, די הויכזי שטאַלצע
ביימער, נאָר די פריילעכקייט איז נישט אַוועק פון יי געבלי-
בענע וועלדער.

די וועוויקעס האָבן זיך איינער צום צווייטן איבערגע-
קויטשעט.

און אונטן צופוסנס פון די ביימער, האָבן טייללעך זיך גע-
שלענגלט און גערוישט.

לוליקע וואַלד, לוליקע וועלט. עפעס טומלען זיי די מענ-
טשן, שאַפן און בויען, טוען שלעכטס און טוען גוטס.

אַבער מיר פליטיקע זילבער-שלוחים פון דער אייבוקייט...

לויפן מיר, שוועבן מיר און שפיגלען אָפּ אין זיך אַלע

וועלדער, אַלע שטעט און די הימלען. מיר קייקלען זיך אונטער

דער ערד און איבער דער ערד. מיר גייען אין ימען אַריין און

גייען פון ים אַרויס, אויף באַרג, אויף טאַל...

און צו וואָס לויפן מיר, צוליב וואָס עגבערן מיר שטיינער

און פעלן...

גאָט האָט אונז געשיקט.

מיר וואַסערלעך און וואַסערן. מיר זענען דאָס בלוט פון

דער ערד. מיר פליסן אין אירע אַנדערן און מיר מאַכן אַלץ לע-
בעדיק.

וועלדער, וועלדער...

די גרינע לאָקן פון דער ערד. און עס פלאַנטערן זיך אין

די לאָקן שמעטערלינגען, פייגעלעך, קאָלירטע פיצעלעך לעבן. זי-
גען זיי און פלאַנטערן אין די ליכטיקע טעג...

זיצן אַזוי צוויי מענטשן, אַ יונגעראַן און אַ יונגע פרוי

און זיי לערנען זיך איצט רעדן.

זיי דאַרפן געפינען ווערטער פאַר זיך. איינער דעם צווייטן

זאָל פאַרשטיין.

ווייל זיי זענען פרעמדע, פון צוויי באַזונדערע וועלטן.

זיי זענען שוין נאָנט, דאָך איינער פאַרשטייט נאָך נישט

אינגאַנצן דעם צווייטן, שפראַך פעלט.

אמשר וועט דער רויש פון די ביימער זיי אויסלערנען רע-

דן? אפשר דאָס מורמלען פון טייכל?
דערווייל וואָרפן זיי שפענדלפּך און שישקעס אין וואַסער
און לאַכן פון זאָרגלאָזן גאַרנישט.
אַ וועווריק קוויטשעט, אַ האַק קלאַפט ערגעץ ווייט, ערגעץ
ווייט.

מען האָט געעפנט די צווייטע שטוב, אין וואַלד, וווּ סאַשע
האַט זיך אַביסל איינגעאַרדנט. ער פלעגט דאָרט זייער אָפט נעכ-
טיקן, געבראַכט ביכער פון דערהיים און פון צייט צו צייט גע-
אַרבעט.

אין דער אמתן האָט אים דער וואַלד שטאַרק געצויגן, ער
האַט שוין געהאַט זיינע וועגעלעך, זיך באַקאַנט מיטן שאַסיי-
וועכטער, ער איז געווען אין אַלע נאָנטע דערפער און ישובים—
אַ סך מאָל מיט צילקען און זייער אָפט אַליין.
צילקע...

איינמאָל שפאַצירנדיק מיט איר אַווי, ער— אין העל-גראָפן
שטאַטישן אַנצוג מיטן אַלטן קאַפעליוש. זי— אַ באַרוועסע מיט אַ
לייכט ווייס קליידל, די האָר פאַרדעקט מיט אַ פוייעריש טיכל.
זי האָט געהערט וואָס ער רעדט, און פון אַלץ געלאַכט. מיט-
אַמאָל גיט זי אים אַ פרעג:

—סאַשע, מיר פירן אַ ליבע?
איז ער געבליבן שטיין אַביסל צוטומלט. דערנאָך געענט-
פערט:

—דו געפעלט מיר, צילקע, ביסט אַן אמת נאַטור-קינד.
ביסט...

—רעד מיר נישט פון קיין אַנדערע זאַכן!
„אַנדערע זאַכן“ האָט ביי איר געהייסן אַליק, וואָס זי האָט
נישט פאַרשטאַנען.

—ניין! צילקע—האַט סאַשע אין שפאַס געענטפערט—דער-
ווייל פירן מיר נאָך נישט קיין ליבע, אפשר ווען מיר נאָך פירן.
—„ווען?“, „ווען?“—איז זי צוגעשטאַנען, אַלע מיידלעך אין
מסטיבאַווע פירן ליבעס.

—מען דאַרף זיך דאָך פריער פאַרליבן.

צילקע האָט אויסגעהויבן אויף אים אירע ליכטיקע אויגן.
נישט פאַרשטאַנען האָט זי זיינע ווערטער. נאָר אין דער רגע
איז ער איר זייער געפעלן געוואָרן. די גרינקייט פון וואָלד האָט
געוואָרפן אַ מאַטאַווע שיין אויף זיין געזיכט, די שוואַרצע גוטע
אויגן זיינע האָבן אַרױסגעלויכטן און געשמייכלט, ער האָט גע-
טראַכט אין דער רגע, אַז דיראַזיקע צילקע ווייסט נאָך גאַרנישט.
אַבער גאַרנישט, נאָר אַז זי וועט זיך אויפמאַכן פון איר וואָלד-
שלאָף, אַז זי וועט צום ערשטן מאַל אַרומנעמען אַ מאָן, וועט דאָס
זיין אַ פייער, וועט דאָס זיין אַ פייער...

נאָר צילקע האָט עטלעכע סעקונדן אַריינגעקוקט אין זיינע
אויגן און געווען איז דאָס דערפאַר, ווייל די מומע פלעגט איר
שטענדיק זאָגן, אַז אַ מענטש באַדאַרף מען אַריינקוקן אין דער
נשמה, כּדי אים צו דערקענען.

ער פלעגט שפּרייטן לאַנגזאַם מיט בערישע טריט. דערצױ
דערצױלן צילקען אמתע און אויסגעטראַכטע מעשיות. ער האָט
זיך געסטאַרטע צופאַסן צו איר, זי זאָל אים פאַרשטיין
וואָס האָט ער געוואָלט פון איר?

וואָס האָט ער דאָ געזוכט אין וואָלד?
ער האָט עס נאָך אַליין גוט נישט פאַרשטאַנען. וועלט און
מענטש האָט ער שוין אַביטל געקענט, — נמאס איז אים די וועלט
נישט געוואָרן, לאַנגזױליקייט פלעגט אים נישט שרעקן — דער
ערשטער ציגאַר פלעגט יעדע לאַנגזױליקייט פאַרטרייבן. אַבער
דערדאַזיקער מענטש, וואָס האָט נאָך קיין שווערע זאָרג אין לעבן
נישט געהאַט, אַ מענטש, וואָס איז נאָך אין קאַמף פון לעבן קיינ-
מאַל נישט געבאַנגען... ער האָט דאָך געהאַט עטלעכע זינגנדיקע
סטרונעס אין זיין נשמה און די קלאַנגען זייערע האָבן געזוכט
אַפּקלאַנגען.

פלעגט ער זיי געפינען, די אַפּקלאַנגען, אַ סך מאַל אין דער
איינזאַמקייט, אין דער רויקייט, אין זיין פאַרטראַכטער אַפּגעוונ-
דערטקייט.

און קלעטערנדיק אויף די שפיצן פון די אַלפן, האָט ער
אַ סך מאַל געכאַפט דעם אַטעם פון יונגן פּרימאַרג, אַדער דאָס

לעצטן קלענגלעך זיפן פון פארגעגענעס טאג...
ער פלעגט זיך דערביי שטארק פארטראכטן.
אָנגעשפּאַרט אָן אַ פעלו, אַרומגערינגלט אינגאַנצן מיט רויט-
לעכע אָפּגלאַנצן פון זון-פאַרגאַנג, פלעגט ער אָפּט גאַנץ זייטלעך
דערזען זיין איינזאַמקייט.

ער אַליין, נישט אַלע האָבן דאָ אַרױפּגעקלעטערט אין דער
הויך. פאַרוואָס? פאַרוואָס איז ער נישט געבליבן מיט זיי דאָרטן,
מיט זייערע טומלענישן אין טאָג-טעגלעכע קלייניקייטן.

און ער פלעגט אויף זיך נעמען קוקן, ווי אויף עפעס אָן
אַנדערן, אָן אויסדערוויילטן... ביו ער פלעגט זיך פונאַנדערלאָזן
פון זיך אַליין און טאַקע גלייך אַראָפּגיין אונטן צו אַלעמען
אפשר דאָך... אפשר איז ער טאַקע אָן אַנדערער? דאָס
נישט קענען זיך צונויפגיטן מיט אַלעמען, דאָס אַנטלויפן צו די
קאָרטן און דאָס שטענדיקע יאָגן זיך נאָך די פרויען... אפשר
איז דאָס צוליב דעם, וואָס ער וויל זיך אַליין פאַרטרייבן פון זיך?
אפשר איז ער אַ פּאַעט?

און מיט דעם פלעגט סאַשע לוריע אַ סך מאָל טאַקע זיגן-
דיקן. ער פלעגט אָפּט שרייבן, נאָר גלייך דערמאָנט ער זיך, וואָס
ביי די הברה-לייט קומט פאַר. ער דערמאָנט זיך די טיפן מיט
די לאַנגע האַר, מיט די באַקן-בערד אין סאַמעטענע קורטקעס און
ער פאַרשעמט זיך פאַר זיך אַליין, צורייסט ער גלייך דאָס אָן-
געשריבענע.

וואָס זוכן זיי פאַרט די זינגענדיקע סטרונעס פון זיין נשמה?
ער האָט אויך אויף דעם געהאַט אַן ענטפער: אַט דער-
פאַר זינגען זיי די סטרונעס, ווייל זיי זוכן עפעס...
און איצט אין וואַלד...

די רויקייט האָט אים אַרומגענומען פון אַלע זייטן. אַ יאָר
לעבן אין זומפ פון גראַדנער אָפּגעשטאַנענעם לעבן האָט אים ווי
איינגעשמידט זיין גאַנצן קערפער, נאָר איצטער, דאָ אין וואַלד,
האַט דאָס באַרוועטע מיידל מיט די העלע אויגן, זי האָט אים
אויפגעוועקט, אויפגעוועקט, ווי די אמת'ע נאַטור אַליין.

די סטרוגעס האָבן זיך צעזונגען...
 נאָר דער רוין פון ציגאַר האָט עס פאַרשטעלט, ער האָט
 זיך אליין קאָנטראָלירט און... אַלץ מער פאַרבראַכט אין וואַלד.
 די זומערריקע טעג רויערן זייער לאַנג. מען קאָן אַ סך
 טראַכטן אין אַוויפיל שעהן, און דאָס לעבן אליין איז צוויי נאָנט...
 צילקע מיט די באַרוועטע פּיס האָט גערייצט.
 ער האָט זי נאָכגעפאַרשט און נאָכגעאַנגען...
 שוין מיט אומרויקייט.
 שוין ביזן אויף זיך פאַר אומבאַפרידיקטע פאַרלאַנגען.
 און זי אליין...
 ווי אַ צייטיקער עפל האָט זי אויסגעזען.
 ווי אַן עפל, וואָס ווייס אליין נישט זיין טעם און רייך.
 אַ פייער, וואָס צינדט אָן און ברענט אליין נישט.
 וואָס האָבען זיי אויסגעטראַכט אויף איר, אַז זי איז אַ
 ווילדע?

ווי ווילדקייט, ווען ווילדקייט?
 יידישע מיידלעך זענען נישט ווילד.
 סאַשע האָט זיך געבייזערט דערפאַר אויף זיך, אויף איר...
 נאָר פון וואַלד פלעגט ער אַוועקפאַרן אויף זייער קורצע
 טערמינען און באַלד צוריקקומען.
 אין דערהיים האָט מען עס באַמערקט.
 דאָס אַלטע פאַרפאַלק לוריע האָט צווישן זיך געהאַט אַ שמועס:
 — ער לויפט אין וואַלד, איסרס טאַכטער געפעלט אים. — דאָס
 האָט לוריע אליין געזאָגט.
 און זיין ווייב די יחסנטע האָט זיך פאַרקרימט.
 — מיט אונזער משרת טאַכטער.
 האָט שוין דער אַלטער לוריע געהאַט אַזא פלאַן:
 — הלאוי פאַרדרייט זי אים דעם קאַפּ, ער זאָל מיט איר
 חתונה האָבן, וועט ער דעמלט אַוועקוואַרפן זיין גראַען קאַפּעליש
 מיט אַלע נאַרישקייטן.
 ווען סאַשע וואַלט הערן אַזא שמועס... ער וואַלט טאַטע-
 מאַמע אָפּגעזיולט, וואָס מישן זיי זיך אין זיינע ענינים.

ער האָלט אַ סקאַנדאַל געמאַכט.
 אים טאָר מען נישט אַנרירן. האָט מען זיך נאָר געשוש-
 קעט וועגן דער געשיכטע...
 דער אַלטער איסר, דער שווייגנדיקער...
 איינמאָל גאַנץ פרי, בעת צילקע איז נאָך געשלאָפּן, איז
 איסר צריינגעקומען צו סאַשען און גלייך צוגעטראַפּן:
 —איך האָלט דיך פאַר אַן אָרנטלעכן מענטש. איך ווייס,
 אַז אין גאָט גלויבסטו נישט, נאָר זיי האָסט אַ האַרץ, דאָס פיל
 איך...

סאַשע האָט אים רויק אָנגעקוקט.
 —מער ווי איין קינד האָב איך נישט...
 און אין דעם אַלטנס קול האָט זיך געפילט געוויין. ער
 האָט עס צווייגערעדט און האַסטיק צווייט פון חדר.
 —איסר!— האָט סאַשע אַ געשריי געטון און איז צוגעלאָפּן
 צום פעסטער.

האָט ער באַמערקט, ווי דער אַלטער ווישט די אויגן.
 —איסר, איך שווער איך...

וואָס ער שווערט האָט ער אין דער רגע זיך אַליין קיין
 דעכנונג נישט אָפּגעגעבן. איסר איז שווייגנדיק אָפּגעגאַנגען און
 סאַשע האָט צווייגערקוקט אין פרימאָרגנדיקן וואַלד. די זון-פאַסן
 זענען איצט געלעגן אַסך גענטער, ווי באַטאָג. די יונגע סאָס-
 נעס האָבן געשמעקט און כאָטש ער איז אַביסל צוטומלט פון דער
 אומגעריכטן באַגעגעניש, דאָך איז אים פריילעך געווען אויף דעם
 גשמה און ער האָט געוואַרט מיט אומגעדולד אויף צילקען...

דער טאָג האָט זיך מער געלאָזט פילן.
 פון פעלד האָט אַ שייגעץ געבראַכט די צוויי קי און זיי
 זענען געשטאַנען און געוואַרט אויף עפעס... צוויי ברוינע קי,
 ווי די סאָסנעס, אַזא קאָליר האָבן זיי געהאַט.
 און סאַשען איז די ענלעכקייט געפּעלן געוואָרן.
 „וואַלד לאָזט שפורן“:

צילקעס האָר זענען אויך ענלעך צו די סאָסנעס.
 שפּעטער איז געקומען פון מסטיבאָווע די מומע ניכע. זי

אין, ווייזט אויס, זייער טרי אַוועק איינקויפן. זי איז פאַרבייגע-
גאַנגען דעם פענסטער. סאַשע האָט איר אָפּגעגעבן, גוט מאַרגן.
די האָט קאַלט געענטפערט.

— זייט נישט ביז אויף מיר, מומע ניכע.
— איך בין נישט ביז, סאַשע!— און זי איז אין שטיב צו זיך
אַריין.

אין גאַט גלייב איך נישט, נאָר אַ האַרץ האָב איך.
אַזוי האָט געזאָגט איסר...
און אויב ער וועט אַ סך בעטן, וועל איך אין גאַט אויך
גלייבן.

אַבער אַ האַרץ האָב איך.
עס איז גוט צו האָבן אַ האַרץ.
און פילן אַזאָ טייערן פרימאַרגן.
אין...

זי שטייט שוין אויפן גאַניק פון איר טאַטנס הויז און זשמר-
דעט פון די זון די אויגן און ציט זיך אויס, ווי אַן אויפגע-
וואַכטע בייגיקע קאַץ און באַמערקט נישט, אַז לוריעס זון, אַט
דער וואָס איז געקומען פון אויסלאַנד, לוריעס זון, וואָס קומט
איצט אַזוי אַסט אין וואַלד... צוליב וואָס קומט ער דאָ, דער
סאַשע?

ער שטייט און קוקט אויף איר און באַוונדערט איר יעדן
בייג, יעדער שטראַל פון אירע האַלב-אַפּגעדעקטע גלידער...
אַט אַ פרוי... אַ פיגור. ער האָט וועגן אַזאָ אפילו געחלומט
אין זיינע בעסטע חלומות.

מיטאַמאָל נעמט זי רופן:
— מומע ניכע, מומע ניכע! די בהמות וואַרטן — און זי לויפט
אַוועק און פלאַנטערט זיך דאָרט ערגעץ אין שטאַל.
נעמט זינגען און הערט אויף. זינגט און הערט אויף.
דער וואַלד אַבער זינגט כּסוד.

IV

פֿרויקע...

אין מױסביאָווע איז זײַן טאַטע אַ גאַנצער „מאַכער“. ער איז סטאַראָסטע, גיט אַרויס פּאַספּאָרטן אַלעמען און איז גבאי אין שול.

פּרויקע איז אַ בן-יחיד. איין „קדיש“. ער האָט נאָך צוויי קלענערע שוועסטער, וועלכע חבֿרן זיך מיט צילקען פֿון וואַלד. פּרויקע איז שוין אַלט העכער צוואַנציק, דער טאַטע זײַ-נער האָט אים שוין „אַרויסגעדרײט“ פֿון פּריזיוו און ער וואַלט שוין וועלן, דער סטאַראָסטע באַראַש, אַ זײַן בן-יחיד זאָל שוין טון אַ שידוך. שדכנים קומען אַ סך, נאָר פּרויקע לאַכט זיך אויס פֿון דעם.

אין מױסביאָווע זענען דאָ גענוג שיקסעס און ייִדישע מײַד-לעך. ער איז דער פּרינץ פֿון דעמדאָזיקן שטעטל. אַ שײַנער הויך-געוואַקסענער בחור מיט שעלמישע אויגן, מיט אַ רונד פנים. ער האָט קיין זאָרג נאָך נישט געפילט. שפּאַצירט ער זיך איבער זײַן מױסביאָווע פֿון איבער די גאַנטע ישובים אין אַ פּאַר גלאַנציקע שטיול, זומער—אין אַ טונקל

אויסגענייט העמדל, ווינטער—אין א בעקעשע מיט א קארקולן היטל
און די פויערים רופן אים נישט אַנדערש ווי „פּאַניטש“.
ער איז אַ גוטער רייטער און קען גוט טרינקען.
ער האָט שוין זיין געזעלשאַפט: דעם אוריִאָדניק, דעם שריי-
בערל פון דער גמינע און אַמאַל פאַרפאַרט ער טאַקע צום סטאַ-
נאַוואָי אליין, וואָס וווינט אין וואַלקאַוויסק.
דער טאַטע גיט אים געלט, נאָר אויסער דעם האָט שוין
פרויקע אייגענע פרנסות: ער טוט וועמען אַ טובהלע ביים פּריס-
טאַו און פאַר אַזעלכע זאַכן באַצאַלט מען.
מיט אַלעמען איז ער אויף „דו“, האָט פאַר קיינעם קיין
מורא נישט, דער טאַטע זיינער האָט פון אים קיין נחת נישט.
און וויפל מאָל האָט שוין פאַסירט, בעת אַ סקאַנדאַל אַפּעס, דער
אַלטער האָט אים פאַרגעלייגט אַוועקצופאַרן אין די אַמעריקעס,
ער האָט דאָרט רייכע קרובים, נאָר פרויקע האָט איין ענטפער:
— מיר איז דאָ נישט שלעכט, — און ער נעמט זיך מיט דעם
גמינע-שרייבער מיט נאָך וועמען פון די קריסטלעכע שכנים און
גיט אַוועק טרינקען אין דער איינציקער שענק פון מסטיבאַווע.
ער עסט דאָרט ראַקעס און קאַלבאַס... אין שטעטל ווייסט מען
וועגן דעם, מען ווייס און מען זיפצט טרויעריק.
אַן אַנשיקעניש, אַן אומגליק איז עס, בעת אַ יידישער בחור
נעמט זיך חברן מיט שכורים...
ער איז אָבער נישט קיין שלעכטער בחור און דערצו נאָך
אַזוי יונג, יונגע מענטשן זענען נישט-שלעכט, נאָר פאַר זיינעם
אַ קאַפּריו, פאַר אַ באַליידיגונג וועט ער נישט מוחל זיין, ער וועט
שוין זוכן און לויערן.
ביו די צייט וועט קומען.
בעת ער איז שכור.
בעת ער ווערט אין כּעס, דערקענט מען דעמלט, אַז פון
דעמדאָזיקן שיינעם יינגל וועט אַמאַל אַרויסוואַקסן אַן אַכור, אַ
כּעסן, וואָס איז גרייט אויף אַליק.
און דערדאָזיקער פרויקע האָט געוואָרפן אַן אויג אויף דער
ציילקע, וואָס קומט פון וואַדד.

זי קומט שוין צו זיי אין שטוב אריין פון א סך יארן. פון קינדוויי אן.

איסר, צילקעס טאטע, איז געווען גוט באפריינדעט מיט דעם אלטן באראש, וועלכער האָט זייער טייל רעספעקט געהאַט פאַר די לוריעס פון גראָדנע, וועלכע האָבן דאָ כמעט אלע וועלדער אין דער געגנט.

צילקע פלעגט קומען צו זיי פאַרברענגען, פליקן פּעדערן און זינגען לידלעך מיט פרויקעס שוועסטער און מיט נאָך מיידל-לעך פון שטעטל, וועלכע פלעגן זיך צונויפקלייבן אין דער יחוס-שטוב — ביי באראשן.

פריער אָבער זענען זיי נאָך קריינע קינדער געווען: פרוי-קע — אַ צולאָזט יינגל און צילקע — אַן אָנגעשראַקן וואָלד-מיידל. איצט, ווען פרויקע האָט שוין אויסגעקושט אלע מיידלעך פון מוטיבאָזע — ווי ער פלעגט זיך באַרימען — איז אים איין ציל-קע נישט אונטערטעניק געווען. אינסטינקטיוו האָט זי זיך פאַר אים געשראַקן, ווען ער פלעגט צוגיין צו איר.

ער פלעגט עפענען, ווי אַ חיה, זיינע ווייסע ציין און איין רגע... ער וועט זיך באַלד נעמען בייסן.

צילקע האָט אים גערייצט. זי האָט געשמעקט מיט וואָלד, מיט יוגנט, זי האָט גערייצט. ער נעמט אָן איר האַנט, זי דער-לאַנגט זי אָבער באַלד מיט אַזאַ אימפעט אַריס אַרויס, אַז יעדער בלייבט שטיין, ווי מען וואָלט אים מיט אַ קלאַץ איבערן קאָפּ דערלאַנגט.

צילקע האָט נאָך נישט פאַרשטאַנען פאַרוואָס זי האָט מורא פאַר פרויקען. זי האָט נאָך גאַרנישט פאַרשטאַנען, נאָר צו זיך פלעגט זי נישט דערלאָזן.

אַמאָל פלעגט עס אויך אַזוי טרעפן אין וואָלד. די פּויע-רים פירן דורך לאַנגע פורן מיט קלעצער, שטעלן זיי זיך אָפּ לעס זייער שטוב און רעכנען זיך אויס מיט איר טאַטן איסר, וועלכער פלעגט זיי אַרויסגעבן אַזעלכע קוויטלעך, פאַר וועלכע זיי פאַקומען געלט דערנאָך.

פלעגט טרעפן צווישן די פּויערים אַ יונגערער, אַ דרייטע-

דער און דעם, שרייבערס טעלעטער פלעגט זיין פויער רייזן,
גייט ער צו און וויל זי א גלעט טאן.

—פאשעלן—גייט זי א געשריי און דערלאנגט אפט מיט די
הענט דערפאר.

פארוואס גלעטן זיי אירן פארוואס קוקן זיי אויף איר מיט
אזעלכע שפודע אויגן.

צילקע האָט עס לאַנג, לאַנג נישט פאַרשטאַנען.
איז זי עלטער געוואָרן און אין וואַלד האָט זיך באַוווּן
סאַשע לוריע, אָדער דער „אויסלענדער“, ווי אין גראַדנע און אין
מסטיבאַווע פלעגט מען אים רופן.

אין מסטיבאַווע האָט מען שוין גערעדט, אז צילקע, פירט
א ליבע מיט דעם „אויסלענדער“.

און דאָס האָט אויך געוואַסט דער פרויקע באַראַש.
עס האָט אים פאַרדראָסן, עס האָט אים שטאַרק געקרענקט
דאָס, וואָס צילקע האָט דעם לעצטן זומער זיך אינגאַנצן שוין
נישט באַוווּן אין מסטיבאַווע.

ער איז שוין עטלעכע מאָל געקומען רייטנדיק צופאַרן
אין וואַלד אַריין.

נאָר דעם לוריע האָט ער קיינמאָל נישט באַגעגנט.
צילקע האָט געאַרבעט מיט דער מומע ניכע, געוואָשן וועט,
געשייערט דאָס קובער און אַמאָל פלעגט זי זיך אַוועקזעצן און
לייענען ביכלעך ביים טייכל.

„א גאַנצע באַרישניע“—האָט פרויקע געטראַכט און געוואַלט
אַפּשאַסן פון צילקען.

זי האָט אים אויסגעמיטן, האָט פאַר אים מורא געהאַט.
די מומע ניכע פלעגט אים רופן: אַרעסטןײַט. די מומע ניכע
האָט אויף אים געהאַט אַ באַזונדער כּעס, וויל בעת פרויקע איז
נאָך געווען אַ יונגל האָט זי געטראַכט, אז „דאָס“ וועט זיין פאַר
צילקען אַ גוטער שידוך. צום סוף איז „דאָס“ אויסגעוואַקען אַ
שיכור, אַ קאַלבאַס-פרעסער.

נישט איינמאָל איז שוין פרויקע געקומען מיט זיינע שוועס-
טער אין וואַלד אַריין. צילקע פלעגט מיט די שוועסטער גוט

בארבעענען און פרויקען אויסמיידן.

ער פלעגט בייסן די ליפן און געטראכט פון נקמה.

נאָר איינמאָל האָט ער אַזוי ווי אַריינגעקוקט צו זיך אין דער
נשמה און ער האָט דערפילט, אַז ער האָט פאַר איר מורא, פאַר
איר, פאַר צילקען האָט ער מורא.

וואָס איז דאָס אַזוינס?

פאַרן טאַטן האָט ער קיין מורא נישט, פאַר אַלע פּויערים
און שקצים האָט ער קיין מורא נישט, פון אוריאַדניק לאַכט ער,
מיטן פּריסטאַוו—שיפורט ער...

און פאַר אַזאַ גאַרנישט, פאַר עפעס אַ וואַלד-מיידל, וואָס
לויפט אַרום באַרוועס און שיערט קופּערנע פּאַנען ביים טייכל—
פאַר איר האָט ער מורא.

און נאָך עפעס האָט פּרויקע דערפילט, אַז עס ציט אים
צום וואַלד, אַז צילקעס נאָמען וועקט אין אים גאָר אַנדערע אי-
בערלעבונגען...

שיקסעס, מיידלעך, בראַנפן און קאַרטן — דאָס אַלץ איז
גאָר אַ באַזונדערע זאַך. אַ וואַכנדיקע בייזאַך אין זיין לעבן.

צילקע, אָבער, מאַכט אים אומרויק און יום-טובדיק.

אַט איז ער ווידער געקומען אין וואַלד, געקומען איז ער
צופאָרן רייטנדיק. לעס איסרס שטוב איז געשטאַנען אַ לינייקע,
דאָס פערד איז אויסגעשפּאַנט. דאָס פערד האָט זיך רויק געקייט
פרישע קאַניטשינע...

טיר און פענסטער ביי איסרן אין שטוב זענען געעפנט,
נאָר קיין לעבעדיקן נפש אויסער דאָס פערד זעט מען נישט. איז ער
אַריין אין שטוב. ליכטיק, אויפגערוימט. אויפן טיש זענען געלעגן
אין אַ סאַמעט-זעקעלע תפילין און אויף די ווענט הענגען עטלעכע
בילדער פון רבנים. אין קיך איז אַ גאַנצע וואַנט באַהאַנגען מיט
קופּערנע פּאַנען, מיט געל-מעשענע מעדניצעס.

פרויקע האָט געזוכט אַ מענטש און קיינעם נישט געפונען.
אויף איין שטול איז געלעגן אַ גראַעז אָפּגעקראַכענער מע-
זער-הוט און אַ בייטש...

מער גאַרנישט, שטיל. פליגן זשומען מעלאַנאָכאַליש, דורך די

פענסטער זינגט דער וואַלד. ס'טייכל רוישט זיך צו.
פרויקע איז אַרויסגעגאַנגען פון שטוב, האָט אַ ביזן קוק גע-
טון אויפן פּערדל און פאַרוואַלט האָט זיך אים אין דער רגע
דעם פּערד דערלאַנגען מיטן פּוס אַ זעץ...
האָט ער נאָר אַ טראַכט געטון וועגן דעם, איז אים דאָס
בלוט אין קאָפּ אַריין פון ווילדקייט.
אַ שפּרונג געטון...

און דאָס שוואַרצע פּערד פון די לוריעס האָט באַקומען אַ
קאָפּ מיט פּרויקעס שטיוול אין בויך אַריין... דאָס פּערד איז
אויפגעשפּרונגען, אַ הויפּן קאָניטשינע איז אים געבליבן שטעקן אין
זיין פּערדיש מויל... אַ רגע... דאָס פּערד האָט זיך באַרעכנט, און
נישט אים מיינט מען דאָס און עס האָט גענומען ווידער זשווען
דאָס פּרישע זאָפטיקע גראָז.

פרויקע האָט געקוקט אין אַלע זייטן, אין וואַלד אַריין, צו-
געהערט זיך, דערנאָך האָט ער אָפּגעריסן אַ פּריש צווייגל מיט
סכך-נאָדלען, האָט ער יעדע רגע אָפּגעצופּט אַ נאָדל און געזויגן
די ביטערקייט און געשפיגן.
לאַנג האָט עס געדויערט.

ער האָט שוין פאַרשטאַנען, אַז לוריעס זונדל, דער „אויט-
לענדער" איז דאָ פאַרצאָן. דאָס וואַלדערט זיך דאָרט אויפן שטול
זיין קאָפּעליוש. דאָס האָט ער אויסגעשפּאַנט דאָס פּערד...
און איצט שפּאַצירט ער אודאי מיט צילקען אין וואַלד.
טיף אין וואַלד.

עס האָט אים עפּעס געברייט די נשמה. אָט צווי ווי אַ חיה
וואַלט ער איצט וועלן אויף אַלע פּיר צוועקקריכן טיף אין וואַלד
אַריין, זיי נאָכקוקן, נאָכקוקן.

דערווייל איז אָנגעקומען ניכט, פון מסטיבאַווע איז זי גע-
קומען, האָט דאָרט איינגעקויפט צום עסן, פלייש, גרינס,

—וואָס טוסטו דאָ, פּרויקע?— האָט זי אים געפּרענט.

—איך האָב ליב אייער וואַלד,— האָט ער געענטפּערט.— וווּ

איז איסר? וווּ איז צילקע? וועמענס איז דאָס פּערד?

נילע ענטפּערט אָן ווילן:

—איסר איז אין פרודנער וואָלד אַוועקגעפּאַרן. צילקע...
ווער ווייסט זי, לוריעס וונדל איז געקומען צופּאַרן, איז זי שוין
מיט אים אַוועק.

פרויקע הערט אַלץ אויס און מיטאַמאָל גיט ער אַ שפּרונג
צו צו ניכען, וועלכע וויל שוין אין שטוב אַריין מיטן קאָשיק
שפּיין, וואָס זי האָט געבראַכט פון מסטיבאָווע.
—הערט נאָר, ניכע!

—וואָס ווילסטו?

—רעדט איבער מיט איסרן, ניכע! איך וועל אַלץ אַוועק-
וואַרפן, איך וועל ווערן פרום, וואָס איר ווידט נאָר, נאָר זאָל
צילקע ווערן מיין פּלה, זאָל צילקע ווערן מיין פּלה...
דערלאַנגט זיך ניכע אַ ריס פון אַרט, גיט אַ שפּיי און
רעדט אַרויס.

—האָסט מיך איבערגעשראַקן מיט דיין אימפעט... גיי, גיי
אין מסטיבאָווע פרעסן קאָלבאַס.

פּלוצלונג האָט ער זיך פאַרשעמט, וואָס ער, אַזאַ יונגער
בחור רעדט מיט אַזאַ צוקראַכענער יידענע און זעט אויס, ווי אַ
נאָר ביי איר אין די אויגן.

און דער וואָלד אַרום איז געווען פאַרשוועריש שטיל. אַ סך
יונגע נייגעבוירענע פייגעלעך האָבן זייערע ערשטע טענער גע-
שענקט דער שטילקייט. פרויקען איז עס נישט אָנגעגאַנגען. ער
איז געווען ביזן און זיין פּערד, אויף וועלכן ער איז אַהיים גע-
ריטן האָט זיין בייזקייט גוט געפּילט.

אין דערהיים האָט מען אים די לעצטע צייט נישט דער-
קענט.

מען האָט געמיינט, אַז ער איז קראַנק.

פרויקע איז שווייגנדיק פרויקע שטיפט נישט.

אַלע האָבן זיך געוונדערט אויף דעם...

צילקע האָט פון פרויקען נישט געטראַכט. זי האָט געלעבט
ייטן וואָלד.

ווי דער וואָלד...

אַמאָל איז זי שווייגנדיק און אין די גראַלעכע אויגן קומט

צו בלאַקייט און טיפקייט, די ליפלעך פאַרמאָכן זיך, ווי אַ בלום-
בעלער, און מעג זיך די מומע אַ גאַנצן טאָג שרייען, אָו צילקע
זאָל זיך נעמען צו דער אַרבעט, זי גיט אַ פעסליקן טרייסל מיטן
אַקסל און שאַקלט מיטן קאַפּ:

—ניין!

—וואָס, דו ווילסט נישט אַרבעטן? וועסט גאַרנישט טאָן?—
פרעגט די מומע.

—גאַרנישט!—דאָס וואָרט גנבעט זיך אַרויס פון אירע ליפן
און מער קיין ווערטער וועט מען שוין פון איר נישט הערן.
זי פאַרשווינדט.

ווי פאַרברענגט זי? אין פּרודנעז ביים שאַסיי-וועלטער? מיט
טאַשען? ביי וועמען?

אין אַן אַנדער אָרט וואָלט איר פאַרשווינדן אַרויסגערופן
אומרויקייט. נאָר דאָ אין וואָלד, ווי זי איז געבוירן געוואָרן, ווי
אַלע ווינקעלעך זענען איר באַקאַנט. מען איז שוין צוגעוויינט צו
אַלע אירע קאַפּריון.

אָפט טרעפט, אָו זיי שווייגן ביידע איינעם: זי און דער
וואָלד. זי שפּרייזט לאַנגזאַם און דער וואָלד האַלט איין זיינע טע-
נער. ביימער ציען זיך נאָך לענגער אויס פון שווייגן. אַ וועווריק
האַקט איבער איר קוויטש אין דערמיט...

פון וואָס קלערט צילקע און פון וואָס קלערט דער וואָלד?
פונקט, ווי דאָס שווייגן וואָלט געווען אַ נויטווענדיקייט, אַ
געזעץ פון דער נאַטור...

אפילו דאָס טייכל רוישט היינט נישט אַזוי שטאַרק, באַ-
לעקט יעדעס שטיינדל און לויפט ווייטער און גלעט מיט נאַסן
סאַמעט די ברעגן.

און זי קוקט אויף די ביימער: פאַרוואָס זעען זיי נישט
פאַרוואָס רעדן זיי נישט? זי קוקט אויף זיי, ווי אויף געשטאַלטן
מיט נשמות: אַנדערע פון זיי זעען אויס ווי טאַטעס, ווי מאַמעס
אַנדערע פון זיי זעען אויס ווי קינדער, וואָס וואָקסן אונטער
צווייגן ציען זיך פון איין בוים צום צווייטן, ווי הענט, וואָס
גיבן „שלום“, ווי הענט וואָס גלעטן...

זי לעבט אין וואָלד און לעבט מיטן וואָלד. אָביסל ווייטער
פון זייער הויז פליסט דאָס טייכל טיפער.

נעמט זי זיך באַדן.

עס שווייגט די געגנט. קיין איין מענטש. קיין שום טומל
און בלויז איין פרוי באַרט זיך.

אַ שיינע, אַ יונגע אומבאַריטע וואָלד-בלום

און זי האָט לאַנג, לאַנג נישט געוואָסט, אַז איינמאָל האָט
סאָשע זי געווען אינגאַנצן נאַקעט אין וואַסער און אויפן ברעג.

ער האָט לאַנג געקוקט אויף איר.

ער האָט נאָר איין זאַך אין דער רגע גאָט און וואָלד גע-
בעטן, אַז זי, צילקע זאָל אים נישט באַמערקן.

ווייל אין דעראמתן איז זי געווען באַשרעקעדיק שעמעוודיק.

און עס איז אַוועק צווי אַ שעה.

זי האָט עס לאַנג נישט געוואָסט.

שפעטער האָט איר סאָשע דערציילט וועגן דעם, זי האָט

זיך באַליידיקט, נאָר ער האָט געקאָנט באַרויקן און איבעררעדן.

אירס אַ פרימאַרגן...

זי שפּרינגט אַראָפּ פון איר געלעגער, ציט עפעס אויף זיך

אַרויף אַ צומליקט קליידל, צווי אַז די אַרעמס קוקן אַרויס, ווי

בלייכע רונדע פאַקעלן.

זי נעמט זיך זינגען. פון זיך אַליין, אַן אַ סיבה, זינגט.

זינגט אַן אויפהער.

די מומע ניכע שלאָפט נאָך, דער טאַטע שלאָפט נאָך און

צילקעס זינגען וועקט זיי נישט אויף.

געפינט זי אַן עצה: אויף די ווענט הענגען קופערנע פאַ-

נען, מעדזיצעס... כאַפט זי אַ שטעקן און נעמט פויקן אין דעם

מעש...

עס נעמט הילכן איבערן גאַנצן הויז, איבערן וואָלד.

פונקט, ווי מחנות זעלנער וואָלטן אָנגעלאָפן און זיך צוהוי-

לעט, און זיך אין זיגערישן טאַנץ געלאָוט.

כא, כא, כא זי האָט צלעמען אויפגעוועקט און אַליין

אַרויסגעלאָפן אין וואָלד, געעפנט די שטאַל, אַרויסגעטריבן די

צוויי בהמות. דער ריח פון וואַרעמן בהמה-מיסט גייט אַרויס פון שטאַל און צומישט זיך צוזאַמען מיט דעם ריח פון די יונגע צוגעוואַקסענע סאַסנע-צווייגן.
גיט זי אַ וואַרף מיט די אויגן אויף אַלע זייטן און לאַכט שטיל, לאַכט בלויז מיט די העלע גרויסע אויגן.
זי פרייט זיך אָן באַווסטזיין און לויפט צוריק פֿריין אין שטוב.

באַגעגנט זי די מומע מיט שטרעף-רייד.
—דו האָסט דאָך מיט דיין פויקן אויף טויט געקאָנט דער-
שרעקן.

דער טאַטע וויקלט שוין אויף זיך די תּפּלין. ער שטייט אַנטקייגן פענסטער.

פאַר אַ בלייכער ער איז זיין פנים שפיגלט זיך אין דער גרינקייט פון וואַלד און ער זעט אַריס מאַט-גריין און גריין-בלייך. צילקע דערמאָנט זיך, אַז אין וואַלד זענען פאַראַן נאָך ביימער, נישט קיין גאַלדענע סאַסנעס. שווייגעדיקע געזונטע דעם-בעס, פעסטע אַלבעס. זיי זענען, ווי אַפּגעזונדערט פון אַלע ביי-מער, זיי האָבן דאָ פאַרבלאַנדזשעט.

און איר טאַטע, וואָס דאַונט איצט ביים פענסטער, דער-מאָנט איר איצט אַזאַ אַפּגעזונדערטן בוים.

—מומע ניכע! וואָס וועט היינט זיין?
יעדן טאָג וואַלט זי וועלן, אַז עפעס זאָל זיין. עס זאָלן קומען געסט, מען זאָל גיין קיין מסטיבאַווע. נאָר די מומע ניכע ענטפערט.

—וואָס וועט היינט זיין? דו ווייסט נישט, מען וועט אָפּ-שאַבן קאַרטאָפּל און מען וועט עס עסן מיט פוטער.

דערמאָנט זיך צילקע, אַז זי איז שוין טאַקע הונגעריק און מען נעמט זיך צום פרישטיק.

דער טאַטע דאַונט שוין נישט, ער האַלט זיין אייביק ביי-כעלע און נאָטירט עפעס.

וואָס גייט עס צילקען אָן?

זי גייט ארויס פון שטוב, זי באדארף אויספרוון דעם וואלד.

אויב דער קוקוק וועט אויסשרייען א „גראָד“—וועט סאָשע היינט נישט קומען, אויב אָן „אום“, וועט סאָשע יאָ קומען, און זי וואָרט...

פלוצלונג שטעלט זיך איר דאָס האַרץ אָפּ.

דער „קוקוק“ שרייט...

„איינס“

„צוויי“

„דריי“

און אַנטשוויגן געוואָרן.

נעמט דאָס האַרץ קלאַפן מיט אימפעט און זי גייט צו דער מומע ניכע „עפעס“ אַרבעטן. זי גייט מיט פרייד...

שפעט נאָכמיטאָג איז סאָשע געקומען.

צילקע האָט נישט געוואַסט, אָז ער איז שוין אין וואַלד.

זי איז געזעסן ביים טייכל און געלייענט.

אַ רויט שטיק גאַלד-פייער איז געלעגן אויף דעם גאַנטסטן בוים און דער בוים צוזאַמען מיטן פייער האָבן זיך אָפגעשפיגלט אין שמאַלן וואַסער. דאָס וואַסער האָט געאיילט איבער די שטיי-נער און שטיינדלעך און איילנדיק צוגעמורמלט אָן אומפאַר-שטענדלעכע אָוונט-תפלה.

זון אויף יענער זייט פון טייכל איז געשטאַנען סאָשע מיט אַ טונקל רונד פנים, וואָס האָט אויסגעזען אין די שאַטנס פון די ביימער מאַט-בלאַט. ער האָט זיך באַהאַלטן אונטער די ביימער און לאַנג געקוקט אויף אַלע באַוועגונגען פון צילקען.

די אויגן זענען ערנסט געווען ביי אים, די ליפן צוגע-מאַכט און פאַרשטיין איז שווער געווען צי ער אַנטציקט זיך מיט צילקען, צי ער פאַרשט אויס איר כאַראַקטער, וויל עפעס דערגיין אַ סוד פון דער צילקען.

ער האָט געקוקט און געטראַכט מיט וואָס האָט זי גיט אַזוי איבעראַשט, דאָסדאָזיקע וואַלד-מיידל? „פאַרוואָס אַנטלויפט ער פון שטאַט, וווּ אַלץ איז אים איצט לאַנגווייליק געוואָרן פאַר-

וואָס האָט ער אָפגעלייגט זיין רייזע קיין אויסלאַנד צוליב אירז
—צילקע!

זי דערלאַנגט אַ ציטער, דאָס בוך פאַלט אַרויס פון איר
האַנט. הייבט זי אויף די אויגן. דערזעט סאַשען און געמט לאַכן.
ערשט אין אַ רגע שפעטער כאַפט זי זיך צו פאַרדעקן מיטן
קלייד די נאַקעטע פיס.

און סאַשע טראַכט:
—וויילד, וויילד און די פיס, די צופיל אָפגעדעקטע באַ-

האַלט זי.

זי באַגריסט אים מיט איר פריילעך געלעכטער.
צוּערשט קלינגט דאָס לאַכן פּרעמד אין אָוונט-וואַלד אָפּ...
איצט, ווען אַלע קלאַנגען האָבן זיך ערגעץ באַהאַלטן אין קליינע
נעסטעלעך, ווען די שאַטנס פון די ביימער ציען זיך חבּריש צו
איינער צום צווייטן.

נאָר באַלד ווערט אַ שטיק וואַלד אָנגעפילט מיט איר לאַכן.
עפעס האָט אָפגעלעבט און גענומען זיך קויקלען ווייט, ווייט...
אַ סעקונדע, אָן עכאָן...

פון שטוב דערהערט זיך אַן אויסגעשריי:
—וואָס לאַכסטו, צילקע, וואָס לאַכסטו אַזוי
דאָס האָט זיך אָנגערופן די מומע ניכע, וועלכע האָט צו-
געגרייט עסן...

—סאַשע איז געקומען, — ענטפערט פריילעך צילקע.

אין שטוב ווערט שטיל:

און סאַשע שפּרייזט איבער דעם קלעצל, וואָס ליגט, ווי
אַ בריקל אויפן טייכל.

זיצט ער שוין נעבן צילקען.

—זעסט, איך בין געקומען.

—און איך האָב צו דיר געשריבן. האָסטו מיין בריוו נאָך

נישט געקריגן?

—ניין! אָן בריוו בין איך געקומען, עס האָט געצויגן. גע-

צויגן ווי אַ פּישוף.

דערביי האָט ער אויפגעהויבן די אויגן און באַטראַכט אַרום
זיך אַ שטיק וואַלד: גרינס האָט אין גרינס זיך געשפיגלט. אַנדע-
רע סאָסנעס האָבן געהאַט גלייכע צווייגן און ביי די צווייטע האָבן
זיך די צווייגן משונהדיק געפלאַנטערט. ערגעץ האָט אַ פּיקהאַלץ
געקלאַפט מיט זיין שוואַבל טעמפּ אַ בוים, אַ דרימלדיקע לויטער-
קייט האָט דורכגעשטראַלט דורך עטלעכע צווייגן...
שטיל...

צילקע האָט אויפגעהויבן אַ צווייגל מיט פּריש גרינע נאָד-
לען. יעדע רגע האָט זי אָפּגעריסן איין נאָדל און שפּילנדיק עס
אַראָפּגעלאָזן אין וואַסער. די דינע נאָדל בלייבט שטיין אַ רגע
אויפן פּלאַך פון טייכל ביז אַ פּאַליע, אַ שטראַמל נעמט עס מיט
מיט זיך. פּלוצלונג ווערט צילקען מיאוס אַזאַ לאַנגווייליקע אַרבעט
און עס פּאַרדריסט איר אודאי, וואָס סאַשע האָט זיך אויף אַזוי
לאַנג פּאַרטראַכט.
אַ רגע...

און סאַשע דערפּילט, ווי אַ גאַנצער פּאַכער מיט פּרישע
טראַפּנס באַשפּריצן זיין פנים. דאָס האָט צילקע מיטן סכך-צווייגל
גענומען אַרבעטן איבערן וואַסער. סאַשע קוקט שוין מער נישט
דורך די צווייגן אין דער לויטערקייט אַריין, ער וויל ביי איר
אַרויסרייסן דאָס צווייגל און אין געראַנגל רירן זיינע ליפּן אָן
צילקעס נאַקעטן אַקסל און ער בלייבט אַזוי אויף אַ סעקונדע צו-
געשמידט צו איר ביז אירע אויגן שטעלן זיך אָן אויף אים:
—וואָס האָסטו געטאָן?
—אַ קוש...

—צו-וואָס?— פּרעגט צילקע און די אויגן אירע לאַכן מיט
דער גאַנצער טיפּקייט.

סאַשע נעמט אויך לאַכן, אַזוי שטיפּעריש-יונג נעמט ער
לאַכן, עס קליידט זיך נישט אַזאַ לאַכן צו אים, צו אים, וואָס
שטעלט אַזעלכע לאַנגזאַמע טריט און קוקט אויף אַלץ אַזוי גלייכ-
גילטיק-רויק.

און גיי דערצייל פאַר דעם נאַאיוון וואַלד-מיידל פון וואָס
אַזאַ בחור ווי סאַשע האָט איצט געלאַכט: אַזויפיל פּרויען האָט

ער שוין געקושט און קיין איינע פון זיי האָט קיינמאָל נישט
געפרעגט: „צו-וואָס“.

— און דורך ווילט זיך נישט קושן?— פּרעגט שוין סאַשע ביי איר.
„יאָ-ניין“!— ענטפערט זי, און פאַרשעמט זיך...
דער וואָלד, דאָס טייכל און סאַשע לוריע פון גראַדנע,
אַלץ זעט און פאַרשטייט, אָז זי ווייסט אַליין נישט, פאַרוואָס זי
האַט זיך פאַרשעמט ביי דעמדאָזיקן זינדיקן „יאָ-ניין“.

פון אונטער די ביימער, דאָרט, שטראַמט דאָס וואַסער פון
טייכל און נעמט מיט אין זיין לויפן אַזויפיל גרינע שאַטנס פון
דעם סכך און נעמט מיט דאָס קלאַפן פון צוויי הערצער. אַזעלכע
הויכע-הויכע זענען ביימער און די מענטשן אַזוי קליין אַנטקיי-
גען זיי.

סאַשע האָט דרין-ארץ פאַר דעם גרויסן אַלטן וואָלד און
אין זיינע שאַטנס האָט ער גענומען טראַכטן, שוין לאַנג נישט-
געטראַכטע געדאַנקען.

אַז ער, וואָס האָט פיל מאָל געמיינט, אָז די וועלט איז
זיינע פילט זיך גאָר אין דער אמתן ווי אַן איבעריקער אויף
דער וועלט...
נאָר...

זי איז אַזוי דרייסט צו אים די צילקע. זי נעמט אים
טרייסלען און שטראַפן:

— פאַרקלער זיך נישט, הערסטו דער וואָלד שווייגט, די
מומע ניכע שווייגט, דער טאַטע שווייגט און דו וועסט אויף
שווייגן?

— ניין, עס טראַכט זיך אַביסל, דאָ איז אַזוי רויק...
— פון וואָס טראַכסטו? פון דיינע שטעט? פון וועמען טראַכ-
סטו, פון וואָס טראַכסטו? זי לאָזט אים נישט איינזיצן.
און אָז ער קלערט נאָך אַלץ פון „זיינע שטעט“, דער סאַ-
שע, ווערט זי שוין גאָר ברוגו און זי כאַפט זיין גראַען קאַפּע-
ליוש, וואָס וואָלגערט זיך לעס זיי ווי אַן עדות פון פאַרגאַנענע
צייטן און זי וואַרפט אים אַריין אין טייכל.
און לאַכט און פאַטשט מיט די הענט.

דער קאפעליוש פאלט אויפן פלאך פון וואסער מיטן דעק
ארעפ און שעפט נישט אן קיין וואסער, נעמט ער שווימען לאנג-
זאם-לאנגזאם.

סאשע הייבט זיך אויף פון אָרט און וויל אַרויסראַטעווען
זיין „טאליסמאַן“ — ווי זיין מוטער האָט אַמאָל אָנגערופן זיין גראָען
הוט. צילקע לאָזט אים נישט.

דער קאפעליוש שווימט און זיי גייען אים נאָך אַ שטיק
וועג.

צילקע גייט באַרוועס, זי וואָלט קאָנען אַריינלויפן און אים
לייכט אַרויסנעמען, נאָר עס ווילט זיך איר רייצן דעם סאַשען,
וואָס וויל זיך נישט שידון מיט אזאָ אַלטן קאפעליוש.

אַ שטיק וועג אין וואַלד אַריין, דאָס טייכל האָט זיי פאַר-
פירט, אָבער דער קאפעליוש שעפט אַליץ מער וואַסער אָן און
נעמט שוין זינקען. לויפט דאָן צילקע אַריין אין טייכל מיט די
באַרוועסע אָפגעדעקטע פיס און קומט צוריק מיטן גראָען הוט.

און סאַשע מוז אים אַזוי אָנטון דעם קאפעליוש מיטן וואָ-
סער אויפן קאָפּ. עס העלפן נישט קיין רייד, זי לאַכט בעת עס
ווערט אים קאַלט און נאַס אין קאָלנער. זי האָט אויסגעפירט און
איז גליקלעך.

אַז איך וועל זיך אַזוי לאָזן — טראַכט סאַשע, וועט זי פון
מיר מאַכן אַ פיינעם סך-הכל. און אין האַרצן טוט אים שטאַרק
הנאה, וואָס אַזעלכע קינדערשע שטיפערייען פרייען אים אויך און
עס טוט אים טאַקע הנאה דאָס, וואָס ער האָט איצט אויף אַן
אמת פאַרגעסן „זיינע שטעט“ מיט אַלצדינג.

זי הייבט אויף יעדע רגע אויף אים די אויגן, פונקט ווי
זי וואָלט וועלן דערגיין פון אים עפעס אַזוינס, וואָס זי ווייסט
נאָך נישט און בעת אירע גראָ-בלאָע אויגן קוקן אַריין אין זיי-
נע, דוכט זיך אים דאָן, אַז די זון קוקט אַריין אין וואַלד, אין
אַלע פאַרשאַטנטע וויקעלעך קוקט זי אַריין און עס ווילט זיך
באמת נעמען זינגען, שפּילן...

פּלוצלונג דערהערן זיך אַ סך טריט און אַ סך שטימען. ביי
דע, צילקע און סאַשע, הייבן אויף די אויגן און זיי דערזעען, ווי

עס קומט אָן אַ גאַנצע מאַנה פּויערים מיט זעגן און העק. אַנ-
דערע גייען באַרוועס, אַנדערע אין פּאַסטעלעס. זיי רעדען און
קוקן אויף דר'ערד.

סאַשע באַטראַכט זיי נייגעריק און צילקע דערקלערט אים,
וואָס דאָס זענען פאַר אַ מענטשן:

— דאָס זענען האַלץ-העקערס. דאָרטן ווייט האַקט מען אויס
אַ שטיק וואַלד, זיי גייען איצט פון דער אַרבעט.

און אין דער רגע וואַלט שוין סאַשע וועלן, אַז זיין טאַטע
זאָל נישט האַנדלען מיט די וועלדער און מען זאָל זיי נישט
אויסהאַקן.

אין וואַלד איז גוט. נאָר אין וואַלד קאָנען אויסוואַקסן
זועלכע צילקעס. און וווּ וואַלט ער איצט אַזוי גוט-רויק פאַר-
בראַכט? צילקע רופט זיך ווידער אָן:

— דער טאַטע דערציילט אָפט, אַז אויך אונזער וואַלד וועט
מען פאַרקויפן און אויסהאַקן. נאָר עס גלייבט זיך נישט

— טאַקע, עס גלייבט זיך נישט—ענטפערט סאַשע—וואָס וועט
זיין מיט אַלע וועווריקעס און מיט צילקען וואָס וועט זיין?

דערהערט זי: „וועווריק“—דערלאַנגט זי אַ שפּרונג, איז שוין לעס
אַ בוים און נעמט קלעטערן, פלינק, פלינק... שוין הויך אַרויפגע-

קלעטערט און מיטאַמאָל אַ שפּרונג אַראָפּ. און לאַכט...
סאַשע איז געשטאַנען אַן איבערראַשטער. אַן אַנטציקטער

פון איר פלינקייט...

דאָס פנים אירס האָט קינדיש און שעלמיש געלאַכט. זי
וויל שוין נישט איינשטיין אויף איין אָרט, זי וויל שוין לויפן
און סאַשע זאָל איר נאָכיאָגן.

אַט אַזוי שטענדיק: צוליב דעם. דאַכט זיך, איז זי געבוירן
געוואָרן, עמיצער זאָל איר שטענדיק נאָכיאָגן און זי זאָל זיך

רייצן מיט עמיצן.

זיי יאָגן זיך. זי איז פלינקער, און ער ווערט גיך מיר.
—שעם זיך, סאַשע, שעם זיך, שעם זיך!

מיטאַמאָל דערפילט ער מיט פרייד, אַז וואָס אַ טאָג ווייטער
פאַרגעסט ער זיך אַלץ מער, אַז ער איז שוין נישט „ער“.

און אליין האָט ער געטראַכט, אָז ער איז שוין געווען אַן
ערנסטער מענטש, אפילו שוין אַביסל צו ערנסט, צו סקעפטיש,
צו אַלץ, צו אַלע פרייד פון לעבן און מיטאַמאָל אַזאַ יינגלשע
געשיכטע.

לויפן אין וואַלד צו אַ באַרוועס מיידל, צו איר, דעם
משרת טאָכטער.

לויפן אָן קאָפּ, אָן איבערקלערן, וואָס איז דאָס? וואָס
טוט זיך דאָ מיט אים.
וואָס דאָ איז?

ער איז דאָ רויק, ווי ביי דער בעסטער מאַמען, ווי בייים
בעסטן פריינט. יעדעס וואָרט, וואָס ער רעדט, קומט אַרויס פון
אַ באַרויקטער נשמה. אַט ציט ער זיך אויס אונטער די ביימער.
קוקט אויפן טייכל און אויף דעם פלאַנטער פון די צווייגן, קוקט
אויף צילקען, רעדט און שווייגט און ס'איז אים גוט.
מיטאַמאָל רייסט צילקע איבער די שטילקייט:

—די מומע ניכע לאַכט פון מיר. זי זאָגט, אָז דו האָסט
אין שטאַט שענערע מיידלעך פאַר מיר, דו וועסט, זאָגט זי, מיט
מיר נישט חתונה האָבן.

האַ! חתונה האָבן. פון וואַנען האָט זיך גענומען צו איר
אַזאַ געדאַנק, צו איר?

און ער דערמאָנט זיך סאַשע, אָז איינמאָל האָט ער צו
איר געזאָגט, אָז אויב אים וועט זיך וועלן, וועט ער מיט איר חתונה
האַבן און ער וועט ביי קיינעם נישט פרעגן.

יאָ, נאָר ער האָט עס שוין פאַרגעסן, און עס ווילט זיך
איצט וועגן דעם נישט רעדן.

—ניין, צילקע, נישטאָ קיין בעסער מיידל פאַר דיר. דו—דו—
ער געפינט נישט קיין וואָרט און צילקע העלפט אים אַרויס.
זי נעמט ווידער לאַכן.

איצט קומט שוין די מומע ניכע אַרויס, זי באַטראַכט זיי
מיט אַ לייכטער בייזקייט, זי איז אומרויק, וואָס דער סאַשע קומט
אין וואַלד.

דאָס מיידל איז אַ יתומה און מען דאַרף גוט אַכטונג געבן.

די מומע ניכע האָט עפעס אַ ברום געטן און איז צוריק
אריין אין שטוב.

—זי איז ביין דיין מומע?—האָט סאַשע גערעגט
—זי איז אַ גוטע. נאָר ווען דו קומסט ווערט זי גאָר אַן

אנדערע.

דערווייל איז נאַכט געוואָרן. אַ וואַנט איז געוואָרן פון
שוואַרצן וואַלד און בלויו דאָס טייכל האָט גערעדט. איצט האָט
עס אַלץ דערציילט, וואָס באַטאָג איז געשען—אַז וועוויקעס
האַבן געקויטשעט און געשפרונגען, אַז ווייט-ווייט האָט מען אַ
סך בייער אויסגעהאַקט און אַז אידקע האָט אַ גאַנצן טאָג גע-
בענקט...

—מיר דאַכט זיך—זאָגט צילקע,—אַז קיינמאָל וועל איך זיך
קיין אָרט נישט געפינען. מענטשן שרעקן מיך און דאָ אין וואַלד
איז אַמאָל אַזוי אומעטיק, אַזוי איינזאַם.

דער טאַטע איז שוויגנדיק, די מומע ניכע ווערט אַלץ על-
טער, נישטאָ מיט וועמען אַ וואָרט צו רעדען.
סאַשע האָט זי לאַנג שוויגנדיק אויסגעהערט און געריי-
כערט איין פאַפיראַס נאָכן צווייטן.

—צילקע! וואָס וואַלסטו וועלן מער פאַר אַלץ אויף דער
וועלט?—האָט סאַשע ביי איר געפרעגט...

—איך ווייס אַליין נישט. באַנאַכט ווייס איך נישט, וואָס
איך וויל. באַנאַכט, ווען דער וואַלד שלאָפט, איז מיר אומעטיק,
באַטאָג טראַכט איך פון קיין זאַך נישט...

—און איך וויל, דו זאָלסט שטענדיק לאַכּן. שטענדיק וואָרג-
לאַז זיין.

אינדעם איז אָנגעקומען די מומע ניכע און גערופן עסן.
פון דער גרויסער הילצערנער געביידע האָבן געקוקט העלע פיי-
ערלעך. צילקע איז די ערשטע אַריינגעלאָפן אין שטוב און גע-
נומען זינגען.

סאַשע האָט אונטערגעכאַפט די מעלאָדיע, נאָר די מומע
ניכע האָט געוואָרן ביזע פייערלעך אויף ביידן.
און די גאַנצע נאַכט איז זי נישט בעשלאָפן, ווייל צילקע

מיט סאשען זענען אזוי אָפגעזעסן ביים טייכל ביז פאַרטאָג.
פון וואָס האָבן זיי גערעדט? און פון וואָס האָבן זיי נישט
גערעדט אין די לאַנגע שעהן פון וואַלד-פינסטערניש?
גערעדט האָט מער סאשע. ער האָט שוין איצט געוווסט,
ווי צוזוגיין צו-איר נשמה אַזוי, אַז זי זאָל אים פאַרשטיין. און
כאָטש אַ סך מאל האָט ער זיך אויפגעהויבן צו הויך, ער איז
אָוועק רעדן איבער מענטשן, איבער ווייטע פאַרגאַנגענע צייטן;
פלעגט אָפט פאַרמסרן די גאַנצע וועלט. גראַד פאַר איר האָט
זיך אים געוואָלט עפענען זיין נשמה. דערציילן אין וואָס ער
גלויבט נישט.

זי האָט געהאַרט און געלאָזט אים רעדן וועגן „עפעס
אַנדערש“. ביסלעכווייז, לאַנגזאַם האָט זי אָנגעהויבן פאַרשטיין אַ
סך פון דעם „עפעס אַנדערש“ און פּרעגן פּלעגט זי ביי סאשען
אַ סך פּראַגן, וועלכע האָבן אים פּריילעך געמאַכט ביז צום לאַכן.
איינס האָט שטאַרק גערייצט סאשע לוריע: זי, די טאַכטער
פון דעם שווייגנדיקן יידן איסר, זי, דאָס וואַלד-מיידל, וואָס
לעבט אזוי נאָנט דאָ לעס דער נאַטור, מיט דער נאַטור — זי
ווייסט נאָך גאָרנישט.

זי ווייסט נישט פאַרוואָס ער, סאשע, קושט זי אַזוי הייס,
פאַרוואָס אים איז אַזוי טייער איר האַנט, בעת ער האַלט איר אין
זיין האַנט, פאַרוואָס אים רייצט איר יעדעס פּיצעלע אָפּגעדעק-
טער קערפּער...

זי ווייסט נישט ?

און אפשר ווייס זי עס יאָ, נאָר דאָס איז בלויז אַ פּרוּען-
שפּיל, אַ קאָקעטעריי, מיט וואָס זי וויל אים נעמען.
ניין, פון די אַלע שמועסן, פון די אַלע באַאָבאַכטונגען
זיינע האָט סאשע אַרויסגעטראָגן אַ באַשלוס, אַז זי איז טאַקע
נאָאויז, נאָאויז ביז דעם קינדערשן נישט-וויסן...
עפעס פּילט זי יאָ. דאָס בלוט איז שוין רייפיק און עס
פאַדערט עפעס אַזוינס, פון וואָס מען ווערט שעמעוודיק און רויט,
נאָר דאָס איז אַלץ ביי איר אַזוי אומבאַווסטויניק, אַזוי אומ-
פאַרשטענדלעך, און...

זי הילדע צילקע.

סאשע זיצט מיט איר ביים טייכל א גאנצע נאכט. פון שטוב האָט צילקע אַרויסגעטראָגן אַ קאָלדרע און זי אויסגעשפּרייט אין וואַלד. זי פּאַלט צו צו סאַשען, טוליעט זיך צו מיט טריי-שאַפט פון אַ קינד און נעמט שווייגן, רייסט איבער דערנאָך די שטילקייט מיט אַזאַ פּראַזע:
—דער טאַטע איז שוין מער ווי אַ וואָך אין דערהיים נישט

געווען.

צו זיך אַליין האָט זי עס געזאָגט. צום וואַלד, צום טייכל, אָבער נישט צו סאַשען, וועלכער האָט דאָ אין וואַלד גענומען מאָדע טראַכטן, אַריין איז ער אין זיך, די שטילקייט האָט אויף אים שטאַרק געווירקט און נישט איינמאָל האָט ער דאָ שוין איבער-געשאַצט אַלע ווערטן. ער האָט זיך געאַמפּערט אין די געדאַנקען זיינע מיט דער וועלט, וועלכע האָט פון אים עפעס געפּאָדערט און פון וועלכער ער האָט נאָכמער געפּאָדערט... מיטאַמאָל דערשפּירט ער, אַז לעס אים, כּמעט אויף זיין האַרץ קלאַפט אַ צווייט האַרץ.

צילקע שלאָפט, און ער, דער, וואָס האָט שוין אַזוי פיל פרויען באַגעגנט און געשיידט, ער האָט רויק איר שלאָף אָפּגע-היט און עס איז אים אַזוי טייער די רגע.
אפשר איז דאָס געווען די ווירקונג פון דער נאַכט, וועל-כע האָט דאָ אין וואַלד זיך אָנגעטון אין אירע שוואַצסטע קליידער.

און אין דערהיים איז איינע אַליין געשלאָפּן די מומע ניכע-איר גרויער קאָפּ האָט אַ סך מאָל אין אומרו זיך געוואָרפּן אויפן געלעגער: דעם לוריעס סאַשקע איז ווי אַ בייזער וואָלף אין וואַלד דאָ אַריינגעקומען.

נאָר וואָס קאָן זי, אַן אַלטע יידענע העלפּן, קיינער, אפילו די נאַכט האָט אירע זיפּצן נישט געהערט.
די נאַכט רוקט זיך שוין אַוועק. אַט האָט זיך אַ העל גע-טון צווישן די ביימער אין וואַלד און דאָס טייכל קוקט אַרויס, וון אַ לאַנג שטעגל אַ באַלויכטענס.
דאָס טייכל לויפט און ציוואַגט זיך צום פּרימאָרגן אין זיי-

נע אייגענע וואסערן.

דער שאַסיי-וועלטער איוואַן איז געקומען ביי סאַשען פּרעגן, צי ער וועט באַלד פּאַרן אין שטאָט, ווייל ער דאַרף עס וויסן. ער באַדאַרף דאָך איינשפּאַנען דאָס פּערד. און סאַשע דערמאָנט זיך, אַז ער האָט דאָ אַ פּערד מיט אַ לינייקע, אַז ער באַדאַרף טאַקע היינט זיין אין שטאָט.

צילקע כאַפט זיך דערווייל אויף, און אַז זי דערהערט וועגן סאַשעס אַוועקפּאַרן ווערט זי אומעטיק.

—פּאַר נישט, סאַשע. דער טאָג ציט זיך אַזוי לאַנג, ווען דו ביסט נישט. פּאַר נישט, סאַשע—בעט זי זיך ביי אים און דאָ פּאַרדריסט עפעס סאַשען; ער באַדאַרף דאָך יאָ פּאַרן נייטיק אין שטאָט און ווען זי בעט אים, ער זאָל בלייבן, נעמט ער זיך קווענקלען און ער פּאַרלירט אַביטל זיין גלייכגעוויכט. עס פּאַר-דריסט אים אומבאַוואַוסטויניק.

נאָר ער געפינט זיך און דרייט זיך אַרויס מיט אַ צוואַנג—מאָרגן, נאָכמיטאָג, קום איך ווידער און איך וועל שוין פּאַרבלייבן דאָ אויף עטלעכע טעג.

זי באַגלייט אים ביז דעם שאַסיי-וועלטערס הייזל. עס איז נאָך גענוג פּרי. דער וואַלד איז אַבער, שוין גענוג באַלויכטן און זון מיט לייכטן ווינטל פּאַרצוקן די לעצטע טוי-טראָפּנס. וואַלד שמעקט מיט פּרישע צוגעוואַקסענע צווייגלעך. אַ קאָלירטער שמע-טערלינג פּלאַנטערט זיך צווישן די ביימער, באַווייזט זיך און פּאַרשווינדט, באַווייזט זיך און פּאַרשווינדט.

אַמאָל פּלעגט צילקע זיך יאָגן נאָך אַזאַ שמעטערלינג, נאָכ-לויפן ביז די טיפענישן פון וואַלד. און איצט שטייט זי און קוקט, ווי סאַשעס לינייקע לויפט אַוועק מיטן ווייטן שאַסיי. ער קוקט זיך אום, סאַשע, און לאַכט מיט זיינע גרויסע אויגן און מאַכט מיט די הענט...

גייט זי צוריק פּאַרטרויערט, נישט פּאַרטרויערט, פּריילעך, נישט פּריילעך. ער זינגט דאָך אַזוי האַרציק, דער וואַלד, עס איז אַזוי ליכטיק, יונג-פּרימאָרגנדיק, ווי קאָן מען זיין אומעטיק? ער איז דאָך, אַבער, צוועקגעפּאַרן סאַשע און ביז מאָרגן נאָכמיטאָג

וועט זי ווארטן אויף אים און די מומע ניכע וועט די גאנצע צייט ווארפן שוויגנדיקע בליקן, ביזע בליקן און אויב דער טאג-טע וועט קומען, וועט ער אויך זיין שוויגנדיק... ווי קאָן מען זיין פריילעך?

גייט זי אריין אין שטוב. די מומע ניכע איז שוין אין מסטיבאָוע אַוועק איינקויפן צום עסן. די קופערניע פאָנען לייכטן פון דער זון, וואָס רייסט זיך אריין אין צימער. די געלעגערט זענען נישט אויפגעבעט, פונקט ווי קיין מענטש איז דאָ שוין לאַנג נישט געווען. עטלעכע פוילע פליגן זשומען... ווערט איר לאַנגווייליק און שווער...

שטיל אויף דער וועלט, אַווי שטיל אין וואַלד. און אין דער שטילקייט דערהערט זי, ווי דאָס טייל רוישט און רופט. דערמאָנט זי זיך, אַז זי האָט זיך נאָך היינט נישט געוואָשן, כאַפט זי זיך און האַנטוּך און גייט צום טיילל... צום ערשטן שפּיגלט זי זיך גוט אָן אין וואַסער און ווען עס דערעסט איר, ווייזט זי זיך אַליין אַ צונג און זי ווערט פון אַזאַ שפּאַס אויפגעמונטערט. נעמט זי שווענקען די פיס און אַזאַ שטיפּערין וואַלט וועלן, אַז דאָס וואַסער זאָל זיך צוליב איר אָפּ-שטעלן, זי וואַלט וועלן רעדן מיטן וואַסער, מיט די ביימער — זי איז דאָ אַליין, אַליין...

דערנאָך האָט זי אָפּגעדעקט טיף דעם האַלדז און גענומען שעפּן מיט די הענט גרויסע הויפּנס וואַסער און ווי אַ קאַטשקע זיך געפליעסקעט פּסדר, פּסדר... אַווי, אַז די מומע ניכע, וועלכע איז איצט אָנגעקומען פון מסטיבאָוע, האָט זיך נישט אייג-געהאַלטן און גענומען לאַכן מיט איר אַלט קול... די מומע ניכע לאַכט און צילקע האָט זיך דערפרייט, אַבי זי וואַרפט נישט קיין ביזע בליקן וועט שוין זיין אַ גוטער טאָג.

און דער טאָג און די נאַכט זענען אַריבער רויק אין אַר-בעט, אין זינגען און אין שלאַפּן. צילקע האָט געוואַרט אויף סאַ-שען און די מומע ניכע האָט זיך געפרייט, וואָס סאַשע איז אַוועקגעפאַרן.

סאַשע איז דערוויל שוין געפאַרן צוריק אין וואַלד, אַליין

איז ער געפאָרן אויף זיין לינייקע. ער האָט מיטגענומען עטלעכע
כע ביכער, געטראַכט צביטל צו צורבעטן.

עס האָט אים געפרייט, וואָס ער האָט וואָרט געהאלטן און
דאָס, וואָס צילקע וועט זיך פרייען מיט זיין קומען.

ער האָט געטראַכט, אז עס איז גוט, ווען עמיצער בענקט
און וואָרט אויף דיר. דער שאַכיי האָט זיך געצויגן אָן אויסגע-
פּוצער, אַ גלאַטער, מיט וואַלד פון ביידע זייטן. האָט דאָס פּערדל
געוואָלט איז עס געלאָפן פלינקער, האָט זיך עס פאַרגלוסט—האָט
עס גענומען שטעלן לאַנגזאַמע טריט. סאַשע לוריע האָט עס
נישט געיאָגט... דער וואַלד מיט צילקען וועלן נישט צנטלויפן.
ער האָט זיך גאַנץ רויק געטראַכט..

וועגן וואָס?

טאַקע וועגן צילקען.

צי געהערט זי צו „זיינע“ מענטשן?

ער האָט זיך געהאַט אַ באַגריף וועגן מענטשן, וועלכע ער
האָט צוטיילט אויף „זיינע“ און „נישט זיינע“.

„זיינע“ מענטשן האָבן ביי אים געהייסן אַזעלכע, וואָס
האָבן נשמות מיט סטרונעס, זינגנדיקע נשמות. מענטשן, וואָס מען
קאָן פון זיי שטענדיק עפעס דערוואָרטן אַ נייעם קלאַנג, אָן אומ-
געריכטע באַוועגונג, אַ ציטער, אָן אויפּרעגונג; מענטשן, נישט אינ-
גאַנצן אַנטפּלעקטע, נישט קיין פאַררונדעטע, נישט קיין פאַרענ-
דיקטע. אַזעלכע, וואָס דערזאָגן נישט אַלץ און וואָס גיבן אַלץ
נישט אַוועק. רייכע זענען אַזעלכע מענטשן, רייך אפילו אין אַרעם-
קייט... נישט איין וואָרט: מענטשן מיט „סטרונעס“. און אז מען
האָט סטרונעס קאָן מען דאָך אויף זיי שפּילן אַלע מעלאָדיעס,
אַרויסבאַקומען אַלע קלאַנגען און שטענדיק בלייבט נאָך איבער
אין זיי מוזיק. דאָס נישט געשפּילטע, דאָס נישט אַרויסבאַקומענע.
די איבעריקע אַלע, די „נישט זיינע“—האָט ער גערופן
„קוואַדראַטן“, פאַרמאַכטע פון אַלע זייטן, פּירקאַנטיקע, פאַרענדיק-
טע טרומנעס.

פון אַזעלכע איז סאַשע אַנטלאָפן.

צילקע האָט יאָ סטרונעס און כּמעט אַלע נישט קיין גע-

רירטע, בעת אַז וועט דערפילן, וואָס דאָס איז אַזויגס ליידן-
שאַפט, וועט עס זיין אַ פּייער... בעת זי וועט זיך אַפּיסל באַ-
קאָנען מיטן לעבן...

סאַשע לוריע האָט זיך אַזוי געפירט זיינע געדאַנקען...
פּלוצלונג האָט מיט אים פּאַסירט אַזויגס, וואָס אים וואָט זיך מיט
אַרבע פּריער און מיט יאָרן פּריער גישט געחלומט.
פון וואָלד זענען אַרויסגעלאָפּן דריי פּויערים מיט שטעקנס,
באַרוועסע פּויערים, זיי זענען צוגעלאָפּן צו זיין פּערד, אים אָפּ-
געשטעלט און מיט אַלע כּוחות גענומען שלאָגן סאַשען מיט די
שטעקנס, מיט די הענט, עס איז געווען אַזוי אומגעריכט, ער האָט
אפילו גישט באַווין צו פּרעגן: „פּאַרוואָס“, ער איז בלוז פון
דער לינייקע אַראָפּגעשפרונגען און פאַר זיינע אָנפּאַלערס איז דאָס
נאָך געווען בעסער, זיי האָבן ערשט איצט אים געקאָנט ווי גע-
העריק דערלאָנגען מיט די שטעקנס.

גיד, פּלייגק האָבן זיי אים אָנגעשלאָגן און אַריינגעלאָפּן
צוריק אין וואָלד...

סאַשע איז אַזוי געשטאַנען עטלעכע מינוט אַ צומישטער,
דער קאָפּ זיינער איז געווען צובלוטיקט, דער קאַרק, זיי הענט
האַבן ווי געטון. ער האָט געוואָלט זיין רויק און איז געווען
רויק. נאָך ער האָט גישט געקאָנט פאַרשטיין... וואָס איז דאָ
אַזויגס געשען? אפשר איז דאָס אין חלום: ניין. דער קאָפּ טוט
צו שטאַרק וויי און ס'איז עפעס אַזוי מיאוס אויף דער נשמה:
צום ערשטן מאל אין זיין לעבן האָט ער קלעפּ באַקומען. ער
האַט זיך טיף פאַרשעמט פאַר די רויקע וועלדער, פאַרן הימל,
פאַר זיין פּערד, וואָס האָט צוגעזען די גאַנצע געשיכטע...
אַבער פּאַרוואָס? פּאַרוואָס האָבן אים פּרעמדע מענטשן גע-

שלאָגן?

ער איז דאָך געווען רויק, איז ער צוגעפּאַרן צו אַ וואָ-
סער און אָפּגעוואָשן דעם קאָפּ, וואָס שטייט אַפּיסל אין דער
זייט פון שאַסיי.

צילקע האָט אים שוין אָפּגעוואָרט, זי האָט זיך דערפּרייט
און באַלד זיך דערשראָקן. בעת זי האָט דערזען די בלוט-פלעקן

אויף זיינע בגדים...

—וואָס איז געשען?

סאַשע האָט לאַכנדיק דערציילט דאָס, וואָס עס איז פאַרגע-
קומען אויפן שאַסיי, די מומע איז אַרויס און זי האָט אַלצדינג
אויטגעהערט. זי איז געלאָפן ברענגען פון שטוב וואַסער מיט
לייונט. מען האָט סאַשען דעם קאַפּ איבערגעבוונדן.

—אַבער ווער און פאַרוואָס?

צילקע האָט אַ רגע געטראַכט און פלוצלונג אַגעשריי געטון:

—דאָס איז פרויקעס אַרבעט... פרויקעס, פרויקעס אַרבעט.

—ווער איז דאָס דער פרויקע?—איז סאַשע צוגעשטאַנען.

און צילקע האָט גענומען דערציילן וועגן מסטיבאַווע, וועגן
די לאַנגע ווינטער-נעכט מיט דעם פליקן די פעדערן, וועגן פרוי-
קען, וועגן די מיידלעך, וואָס ער פלעגט קושן. די גאַנצע קינ-
דער-געשיכטע אירע האָט פאַרבייגעשוועבט פאַר סאַשען פון איר
דערציילונג.

זי האָט אַ סך געפלאַפלט, זי האָט זאָכט זיך, פאַרגעסן אין
דער רגע אָן סאַשען און אַז ער איז פאַרווונדעט, סאַשע אַליין
האָט פאַרגעסן, וואָס מיט אים האָט אויפן שאַסיי פאַסירט, אַזוי
לעבעדיק אויפגעלייגט האָט זי גערעדט און געמאַלט זומער נאָך
זומער, ווינטער נאָך ווינטער; טעג, יאָרן זענען פאַרבייגעשווימען
און אין די טעג האָט זיך איינגעפלאַנטערט עפעס אַ פרויקע מיט
גלאַנציקע שטינעלעך; אַ בחור, וואָס קושט אַלע מיידלעך און
שיכורט מיטן סטאַנאַוואָי פריסטאָוו; אַ פרויקע, פאַר וועלכן די
גאַנצע געגנט האָט מורא. און דער פרויקע זאָל דאָס האָבן אָן-
געשיקט אויף סאַשען די דריי פויערים, זיי זאָלן אים אָנברעכן
די ביינער דערפאַר, ווייל זי, צילקע, לאָזט זיך נישט קושן...
זי האָט טאַקע אַזוי געזאָגט זי צילקע: „ווייל איך לאָז זיך נישט
קושן“.

—און פאַרוואָס לאָזט זיך נישט קושן פון אים, אַלע מייד-

לעך לאָזן זיך דאָך יאָ...

האָט צילקע געשוויגן און אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ.

אין דעם זעלבן אָונט איז געקומען איסר אין וואַלד און

איו פארבליבן אויף עטלעכע טעג. אויף מאָרגן איז אויך אַראָפּ-
געפאָרן דער אַלטער לוריע מיט סוחרים. אין וואָלד האָט אַביטל
געטומלט פון שטאַטישע מענטשן. די מומע ניכע האָט געאַרבעט,
צילקע אויך.

סאַשע האָט געלייענט און געבלאָנדזשעט אַליין, דער וואָלד
האָט אים זייער באַרויקט, נאָר זייער אָפט פלעגט ער זיך דער-
מאַנען די קלעפּ, וואָס ער האָט באַקימען.
עס האָט אים רוען נישט געלאָזט און ער האָט זיך איינ-
מאַל אָפּגעטראַכט אַזאָ שטיקל אַרבעט: ער איז אַוועק קיין מסטי-
באַווע.

גייענדיק האָט ער זיך געלאָזט דערמאַנען פאַרשידענע אי-
בונגען פון „פייט“, וואָס אים האָט אַמאָל געלערנט אַ חבר אין
די בערג:

„מיט דער רעכטער האַנט שלאָגט מען דעם געגנער, מיט
דער לינקער פאַרטיידיקט מען זיך. דערלאָנגען מעג מען אומע-
טום, נאָר נישט נידעריקער פון פאַס. אויב דער געגנער טראָגט
ברילן, טאָר מען אין פנים נישט שלאָגן...“
אַ שוָאָד נאָר וועט זיין, אויב דער פרויקע טראָגט ברילן.
ניין, אַזאָ לעב-יינגל טראָגט אודאי נישט קיין ברייגן. מענטשן מיט
ברילן האָבן קיל בלוט...“

איז זיך סאַשע געאַנאָגען און געטראַכט:
אַ מענטש האָט הענט און ער מוז זיי אַמאָל אויסניצן.
געקומען אין מסטיבאַווע האָט ער אַרויסגערופן פרויקען.
„אַן בריילן“—האָט ער אַ טראַכט געטון.

—איך בין אַלעקסאַנדער לוריע,—האָט ער זיך פאַרגעשטעלט,
פון גראָדנע, סאַשע לוריע. מיין טאַטע האָט דאָ וועלדער, איצט
האָט ער געקויפט אַ נייעם וואָלד ביי סוויסלאָטש, מיר באַדאַרפן אַ
מענטשן...“

פרויקע האָט אויף אים כיטרע אַ קוק געטון און גענומען
שפּרייזן.

—וואָס ווילט איר פון מיר ?

—מען האָט מיר דערציילט, אַז איר גייט אַרום אָן אַרבעט.

אפשר וואָלט איר וועלן אָננעמען די שטעל...
— איך אין וואָלד?—האָט זיך פרויקע געוואַנדערט.
סאַשע איז מיט אים דערווייל אָפּגעגאַנגען אַלץ ווייטער
פון זייער שטוב און אַלץ נענטער צום פעלד און דאָס איז טאָ-
קע געווען סאַשעס פּונה: אים אַרויספירן אין אָפּענעם פעלד
צריין.

און אין פעלד...
סאַשע איז גלייך צוגעטרעטן:
—פאַרנדיק מיט אַ וואַך צוריק אין וואָלד צריין זענען מיך
באַפאַלן דריי פּויערים און זיי האָבן מיך געשלאָגן... קיינער קאָן
מיך דאָ נישט, קיינעם קיין שלעכטס נישט געטון, עס איז אָבער
פאַרצן אַ חשד, צו דאָס האָט איר אונטערגעשטעלט די פּויערים...
פרויקע האָט פאַרביסן די ליפּן און געשוויגן.
ביי סאַשען האָט פרויקעס שווייגן צוגענומען דעם כּעס. אַ
מענטש, וואָס שווייגט האָט חרטה און דאָס אַנטוואָפּנט. איז ער
אוגעשפרונגען און אים אָנגעכאַפט פאַר דער האַנט.
— איר זענט זיך מודה, יאָן איר זענט באַגאַנגען...
— נאָר פרויקע האָט פּלוצלונג אַרויסגעכאַפט די האַנט און
זיך גענומען גרייטן צום קאַמף.
איין רגע...

און סאַשעס פּויסטן האָבן זיך גענומען שיטן אויף פרויקעס פנים
און קערפּער. ער איז געווען דער אָנפאַלער, דער ערשטער, און
אים האָט זיך איינגעגעבן, כאַטש פרויקע האָט זיך געוואָרפן מיט
זיין גאַנצער בריה'שקייט אויף אים. זיי האָבן זיך שוין געשלאָגן
אַן יעדער מעטאָדע, געהאַקט זיך מיט די פיס, מיט די הענט,
געביסן זיך...

סאַשע—דער בערישער, דיקער יונגערמאַן—האָט געזיגט. ער
איז געלעגן אויף פרויקען און נאָר געוואַרט, אַז יענער זאָל זיך
אונטערגעבן, און ווי נאָר אַ ריר—כאַפט פרויקע פּרישע קלעפּ
דענאָך האָט זיך סאַשע אויפּגעהויבן. פרויקע איז געבליבן
ליגן אויף דר'ערד אַ צוביילטער. אַ שטיק פעלד איז פון זייער

געשרעג צופאקערט געוואָרן. — סאַשע האָט גערעדט ביזו און אויפֿ-
גערעגט:

— אָנשיקן אויף איינעם דריי מיט שטעקנס, אָנשיקן אויף
איינעם דריי, דאָס איז אַ נידערטרעכטיקייט און אָט האָט איך
באַצאָלט...

פרויקע האָט געשוויגן. דאָס גאַנצע געשעעניש איז פאַרגע-
קומען אַזוי אומגעריכט און קלעפֿ האָט ער באַקומען נישט קיין
קליינע. ער האָט געשוויגן. ווי יעדער שולדיקער פּחדן און סאַשע
האָט זיך לאַנגזאַם גענומען גיין צוריק און איז אַוועק פֿון מסטי-
באַווע אַ באַרויקטער, אַוועק צוריק אין וואַלד, ווי ער האָט קיי-
נעם פֿון דער געשיכטע אַ וואָרט נישט דערציילט.

אין דעם זעלבן אָונט איז איסר אַוועקגעפֿאַרן. די מומע
ניכע איז ווידער שטאַרק אומרויק געווען און צילקע מיט סאַשען
האַבן אָנגעצונדן אַ שייטער אין וואַלד און געזעסן ביים פּייער.
שפעטער איז געקומען דער וואַלד־וועכטער, ער האָט זיך געביי-
זערט, וואָס מען לייגט אָן טייער אין וואַלד. נאָך ווען ער האָט
געזען, אַז ער האָט דאָ צו טון מיט לוריעס זונדל, האָט ער אַראָפֿ-
גענומען דאָס היטל און זיך אַוועקגעזעצט רעדן וועגן וועלדער.
וועגן פּריצים און וועגן יאַנד...

און אין רעדן האָט ער אַליין, שוין דער וועכטער פֿון וואַלד
צוגעוואָרפֿן טרוקענע צווייגן..

צילקע דערוויסט זך...

פרויקע האָט פאַרשוויגן די גאַנצע געשיכטע און קיינער האָט אין שטעטל נישט געוויסט זיין מפלה, און ער צליין האָט נישט שטאַרק געליטן, וואָס דער יונגער לוריע האָט אים אָנגע-בראַכן די ביינער.

דאָס איז דאָך פאַרט לוריע. ווען אים, פרויקען, וואָלט אַ צווייטער אָנגעשלאַגן, אַזאַ איינער פון זיין גלייכן, דעמלט וואָלט ער אַ סך מער געליטן און ער וואָלט עס נישט פאַרשוויגן. נאָר אין אַלגעמיין איז אין פרויקען פאַרגעקומען אַ גרויסע איבערקערעניש. ער איז געוואָרן רויקער, פון צייט צו צייט פלעגט ער נאָך מאַכן אַ געזונטן שנאַפּס, אַ הוילע טאָן... ער האָט אָבער אויפגעהערט זיך נאָכצוויאָגן נאָך יעדער שיקסע, האָט אויפ-געהערט אַפּאָלאָכן פון אַלעמען און האָט שטאַרק גענומען העלפן דעם טאַטן אין זיינע געשעפטן, האָט איבערגעשריבן זיינע פּאַ-פירן און געפּאָלגט אַלץ, וואָס דער אַלטער באַראַש האָט געהייסן. אַ סך מאָל האָט מען אים געזען זיצן פאַרן הויז אָן אַפּי געזונדערטן. שוויגנדיק איז ער געזעסן מיטן פּאַפּיראַס אין מויל

און האָט געטראַכט, געטראַכט...

אַט דאָרטן, דריי וויאָרטס פון דאָנעט, אין לוריעס וואָלד...
אַט דאָרטן... אַ באַרוועסע לויפֿט זי אַרום אין אַ לייכט
קליידל...

און דער לוריע, וואָס האָט זיך מיט אים געשלאָגן קוקט
אויף אירע נאָקעטע פיס, אויף איר אָפּגעדעקטן האַלדז. זיי בלייבן
אַליין גאַנצע שעה'ן און קיינער זאָגט זיי אַ וואָרט נישט... ער
איז דאָך לוריעס זון, דעם גבירס זון, דער געבילדעטער, דער
„אויסלענדער“

כעס מיט ווייטיק האָבן אים געפייניקט. ער האָט געשוויגן
און גערייכערט, דער פרויקע, און געקוקט אויף זיינע שטיוועלעך,
וואָס גלאַנצן שוין היינט נישט אַזוי ווי אַמאָל. עפעס איז ער
צו אַלץ גלייכגילטיק געוואָרן, צו דער גאַנצער וועלט מיט אַלע
מיידלעך.

און די מיידלעך אין מסטיבאָווע האָבן דערפילט, אַז זייער
„שמשון“ איז אויס העלד געוואָרן, מען האָט גענומען לאַכן און
שפּאַסן אין די ווינקעלעך און אַמאָל אויך אין די אויגן:
— פרויקע, דו ביזט פאַרליבט...

— פרויקע, צילקע איז אַ וויל מיידל. נאָר גראַדנע געפעלט
איר בעסער, ווי מסטיבאָווע, אמת?

ער פלעגט ביז אָפּענטפערן און זיך אַוועקלאָזן שפילן אין
קאָרטן. — מיטן שרייבערל פון דער גמינע, מיטן בעקערס זון. געשפילט
האָט מען איצט, אין זומער-צייט, אין די קאָרן אונטערן שטעטל.
ווי-נישט-ווי האָט מען שוין די קאָרן אַראָפּגענומען. אין אַנדערע
ערטער האָט מען זיך איצט ערשט גענומען צו דער אַרבעט—און
דאָ ליגן זיך אין שאַטן פון אַ בוים עטלעכע ליידיקגייערס און
מען שפילט לאַנגע שעה'ן

פרויקע פלעגט כמעט שטענדיק געווינען, נאָר גייענדיק צו-
ריק פלעגט ער זיך איצט אָפּטיילן פון זיינע חברים, אין קע-
שענע קלינגען די געוואונענע מטבעות, נאָר עס פרייט אים נישט
זי אַמאָל. עס נאָגט און עס נאָגט אינעווייניק— ער בענקט נאָך
צילקען.

און יענע וויל אפילו נישט רעדן מיט אים.
אין וואלד דאָרטן, ביי זיי, נישט ווייט פון איסרס שטוב,
האָט זיך איצט באַזעצט אַ ציגיינערישע משפּחה. אַ מאַן צען
דערוואַקסענע מיט אַ גאַנצער כאַליאַסטרע יונגע ציגיינערלעך, וואָס
לויפן אַרום נאַקעטע אין וואַלד ווי היהלעך...

זיי לעבן אין וואַלד אונטער די ביימער. אויף דרערד זע-
נען אויסגעשפּרייט גרויסע פּלאַכטעס פון לייונט. דאָ שטייען צוויי
פורן מיט אויסגעשפּאַנטע פּערד, עטלעכע ווינט ליגן און שווינגן
לעס די פּורן, וווּ עס זענען אָנגעוואָרפן מעשענע קעסעלעך.
קווערט, עמער און עפעס צופּליקטע משונהדיקע בגדים פון אַלטן
סאַמעט.

איין ציגיינערין זייגט אַ קינד. זי דעקט אינגאַנצן אָפּ אירע
בריסט און פון וואַלדס שאַטן זעט איר לייב נאָך טונקעלער אויס.
מאַטער...

צילקע קוקט מער אויף איר, אויף דער מוטער-ציגיינערין.
אַ מאַדנע נייגעריקייט האָט זי צו איר. און דאָס קליינע ציגיי-
נערל האַלט פאַרמאַכט די אויגן און זייגט, זייגט...

די עלטערע ציגיינער שנאָרכן און בלאַנדזשען ערגעץ אַרום
אין דער געגנט, איבער די דערפער. די קליינע נאַקעטע יאַטלעך
פליען אַרום איבערן וואַלד, טאַנצן אין טייכל און באַלד-באַלד, דאַכט
זיך, וועלן זיי געמען קלעטערן ווי די וועווריקעס אויף די ביימער...
פאַר צילקען איז עס אַ פּרייד, וואָס די ציגיינער זענען גע-
קומען אין איינזאַמען וואַלד, ווייל סאַטע איז שוין עטלעכע טעג
אין גראַדנע.

פאַרוואָס איז ער אַוועקגעפּאַרן?

זי ווייסט נישט, זי פאַרשטייט אים נישט.

אַט קומט ער מיטאַמאַל צופּאַרן און רעדט צו איר די
בעסטע רייד, דערציילט פאַר איר אַ סך זאַכן, וואָס נישט אַלץ
פאַרשטייט זי.

און מיטאַמאַל ווערט ער שווייגנדיק, ווי גאָר אַ פּרעמדער,
ווי גאָר אַ פּרעמדער און אַנטלויפט פון וואַלד.
פאַרוואָס?

אודאי ווערט אים דאָ לאַנגווייליק, אָדער ער האָט דאָרטן
אין שטאָט אַנדערע מענטשן, צו וועלכע עס ציט אים.
צילקע איז איצט גאַנצענע טעג פאַרנומען מיט די ציגיי-
נער און מיט די ציגיינערלעך, כאָטש די מומע בייזערט זיך, —
מען טאָר מיט זיי נישט האָבן צו טון; זיי עסן טאַבאַק און זיי
זענען מלשפים—מען דאַרף זיך היטן פאַר זיי.
מען האָט מורא געהאַט, זיי זאָלן נישט פאַנגבענען. איז
שלמה פון „גוראַלניע“ געקומען און גענעכטיקט ביי אַיסרן אין
שטוב, דער שאַסיי-וועכטער האָט אויך געהאַלטן אויג אויף די
ציגיינער.

פאַנאַכט איז דער וואַלד געווען באַלויכטן פון דעם ציגיי-
נערישן שייטער. זיי האָבן געקאָכט עסן און גערייכערט ליולקעס
אַרום פּייער.

שוואַרצבערדיקע מענטשן מיט קאָלטאַנעוואַטע האָר, האָבן זיי
גערעדט אויף זייער האַרט פּרעמד לשון, אָפט האָבן זיי געזונ-
גען אַלע אין כאָר. נאָר איינער דער עלטערער, אַ בלינדער אויף
אין אויג, „קאַראַהאַ“—האָט ער געהייסן, וואָס אויף ציגיינעריש
פאַטייט עס; בלינדער—ער האָט שטענדיק געשריגן. און אויסגע-
דוכט האָט זיך, אַז ער וויסט אַסך שרעקלעכע סודור
צילקע פלעגט צוקומען, רעדן מיט זיי און מיט ניגערדיקע
גרויסע אויגן געפאַרשט די „ברואים“, ווי די מומע פלעגט זיי
דופן.

פון מסטיבאָווע און פון די נאַנטסטע פּאָלואַרקן פלעגן קי-
מען מיידלעך מיט בחורים, קוקן אויף די ציגיינער און, לייגן
קאַרטן.

פּרויקע איז אויך געקומען פון מסטיבאָווע, ער האָט זיך
גאַנץ גיך אויפגעחברט מיט דער גאַנצער באַנדע, געטרונקען
מיט זיי און געשפילט אין קאַרטן. איינמאָל האָט ער זיך געלאָזט
אין טאַנץ מיט אַ יונגער ציגיינערין. יענע האָט געטראַגען עטלעכע
געדיכטע שנורן מיט רויטע קרעלן און איז געגאַנגען אָנגעטון
אין אַ געפּלעקט בלומען-קלייד, וואָס האָט זיך געשלעפט ביז
דערעד.

זי האָט געהאַט אַ רונדלעך טונקל פנים מיט גרויסע גרינע אויגן, ווי צוויי נישט צייטיקע וואָלד-עפעלעך. דער האָלדו האָט אויסגעזען ווי מיט סמאָלע אָנגעשמירט — אַזוי שוואַרץ און גלאַנציק איז ער געווען. אַ שטייפע שלאַנקע פיגור, האָט זי איינ-מאָל אַרומגעכאַפט דעם בחור פון מסטיבאָווע און אַוועק מיט אים טאַנצן. האָט עפעס געשריגן צו אירע חברים און יענע האָבן אָפגעזענטפערט מיט געשריי, דערביי געלאַכט און גערייכערט. צילקע איז דאָן צוגעקומען. עס האָט איר עפעס אַ צי גע-טון צו די צוויי טאַנצנדיקע מענטשן, זי האָט זיי אין דער רגע מקנא געווען.

איין קאַראַהאַד, צוויי.

און פרויקע מיט דער ציגיינערין האָבן ביסלעכווייז אַוועק-געטאַנצט פון עולם טיפער, טיפער אין וואָלד-פלאַנטער. קיינער פון די ציגיינער האָט זיך מיט די צוויי פאַרשוונן-דענע מער נישט אינטערעסירט. נאָר ביי צילקען האָט דאָס האַרץ שטאַרקער גענומען קלאַפן פון אַן אומפאַרשטענדלעכער נייגעריקייט. זי האָט כסדר אַריינגעקוקט אין וואָלד אַריין, דאָרט וווּ פרוי-קע האָט אַוועקגעטאַנצט, נאָר זי האָט גאָרנישט געהערט און גאָר-נישט געזען.

דאָס איז געווען פאַרנאַכט און ווען די נאַכט איז שוין גע-ווען אין וואָלד, איז נאָך פרויקע צוריק מיט דער ציגיינערין נישט געקומען...

צילקע האָט זיך דאָן קיין אָרט נישט געפונען. זי האָט געטראַכט פון פרויקען, פון דער ציגיינערין. אים, פרויקען, האָבן אַלע מיידלעך ליב און אַלע לאָזן זיך קושן פון אים — פאַרוואָס איז זי צו אים אַזוי פרעמד געווען און פאַרוואָס טראַכט זי איצט פון אים און עס שוועבט איר אַלץ פאַר די אויגן. ווי ער פאַר-רייסט דעם קאַפּ און טאַנצט.

די נאַכט האָט זי פאַרבאַכט אומרויק.

עטלעכע מאָל צוגעגאַנגען צום פענסטער און אַרויסגעקוקט. געווען האָט זי, ווי דער וואָלד-וועלטער איז פאַרביי און מיט די פיס צוטרעטן די לעצטע פונקען, וואָס זענען פאַרבליבן, פון דעם

ציגיינערישן שייטער, דערביי האָט ער געברומט און געשאַלטן.
אויף מאָרגן איז פרויקע ווידער געקומען. ער האָט זיך
אַרומגעדייט אַרום איסר'ס שטוב, נאָר ווען ער האָט באַגעגנט
צילקען האָט ער זיך געמאַכט, אָן ער איז דאָ גאָר צופעליק.
—פאַרוואָס קומסטו נישט אין מסטיבאָוועז?— האָט ער גע-
פרעגט ביי איר.

צילקע איז בייו געוואָרן און געענטפערט:
—גיי, גיי צו דיין ציגיינעריין,—און אַליין איז זי געגאַנגע-
גען זוכן דער מומע ניקע.

פרויקע איז געבליבן שטיין אַרגע פאַרטראַכט. דערנאָך האָט
ער אַ פייף געטון, אַ זיגערשן פייף...

כא, כא, עס פאַרדריסט זי. דאָס איז גוט
און ער האָט זיך געלאָזט גיין צו דער חברה ציגיינער,
וועלכע האָבן געבלאָנדזשעט און געזוכט יאָגדעס אין וואַלד.
נאָכמיטאָג. צילקע האָט געפענקט נאָך טאַשען און דאָס,
וואָס פרויקע פלאָנטערט זיך דאָ אין וואַלד מיט דער ציגיינעריין
האָט איר אומרויק געמאַכט. דער טאַטע איז היינט געקומען אויף
עטלעכע שעה און באַלד צוריק אַוועקגעפאַרן. די מומע איז פון
שטוב נישט אַרויס—געהיט האָט זי זיך פון די ציגיינער.
צילקען איז עפעס לאַנגווייליק שווער און זי האָט זיך גע-
קליבן צוגיין קיין פרוודנע.

עס איז שוין געווען אין שפעטן זומער. אין וואַלד זענען
צוגעקומען אַ סך נייע טענער פון די אונטערגעוואַקסענע פייגל, די
יונגע טענער האָבן זיך שטאַרק אונטערגעשיידט פון די אַלטע.
נאָר דער וואַלד האָט כסדר געוונגען. עס האָבן זיך געהערט לאַנגע
און קורצע קלאַנגען פון די פייגל, האַלבע קלאַנגען. זינגענדיקע
מינוטן און סעקונדן, רגע'ס פריילעכע און פאַרבענקטע. עס האָט
אויסגעזוכט, אָן איין פייגל רופט וועמען און אַן אַנדער פייגל
שטרעפּט וועמען מיט זיין קלאַנג... און דאָ האָט אַ גריל אין אַ
טונקעלן וואַלד-ווינקל געמיינט, אָן עס איז שוין אָונט און ער
האָט זיך גענומען זענן די לופט און באַלד איבערגעריסן — עס
איז נאָך טאָג.

צילקע איז געגאנגען קיין פרוזע. זי איז שוין אריבער
דעם שאַסיי, האָט אַ קוק געגעבן אויף זיינע צוויי ווייסע אומ-
ענדלעכקייטן אויף רעכטס און לינקס און איז ווידער אַריין אין
וואַלד. פּלוצלונג האָט זי דערזען אַ פּאָר נאַקעטע פּיס און פּאַלד
נאָך אַ פּאָר פּיס אין שטיוול...
פּרויקע און די ציגיינערין...

זיי זענען געלעגן נאָנט איינער צום צווייטן. דער ציגיינע-
ריגס האָר זענען געווען צוואַרפן, די גרינע אויגן האָבן זיך
אַנגעשטעלט אויף צילקען מיט אַזאַ שפּאַסיקער בייזקייט... פּרויקע
האַט גענומען פּייפן.

זיין שוואַרצע בלוזע איז געווען פּונדערגעשפּילעט און
אַ שטיק פּאַרוואַקסן לייב האָט אַרויסגעקוקט. האָט ער באַמערקט,
אַז צילקע פּאַרקירעוועט האַסטיק אָן דער זייט און גייט אַוועק,
איז ער אויפגעשרונגען און זי גענומען נאָכיאָגן...
—צילקע!— האָט ער אַ געשריי געטון.

זי איז געבליבן שטיין.

—וואָס ווילסטו?

אויסדעוּכט האָט זיך איר, אַז פּרויקע איז שיפור און זי
איז שוין גרייט געווען זיך צו פּאַרטיידיקן. זי, אַ באַרוועס מיידל,
די „קאָוקע“, ווי אַלע פּלעגן איר רופן.

זי האָט געהאַט אַ פּאָר שטאַרקע הענט און זאָל ער נאָר
פּרווון, דער פּרויקע.

—וואָס ווילסטו?— האָט זי נאָכאַמאָל געפּרעגט און געוואָ-
דערט האָט זי זיך אַליין אויף דעם: זי האָט איצט געוואַרט אויף
אַן ענטפּער, געוואָלט עפעס הערן פון אים.

און פּרויקע האָט געוואָלט דערציילן מיט איין געשריי...
אַלצדינק אויסזאָגן, אַלע זיינע טרויערן, אַז דאָס לעבן האָט אים
דערעסן אָן צילקען. זאָל זי נאָר זאָגן איין וואָרט, וועט ער אַ
שפּיי טון אויף דער ציגיינערין און אויף אַלעמען. נאָר אַנשטאַט
דאָס אַלץ האָט ער אַרויסגערעדט איין פּראָזע:

—דער לוריע, דער אויסלענדער, וועט דיר בלויז דעם קאַפּ
פאַרדרייען, ער וועט דיך אומגליקלעך מאַכן...

אין דער רגע האָט די ציגיינערין זיך אויפגעהויבן
אַרט, צוגעלאָפּן צו פרויקען און אים דערלאנגט אַ ציג. זיך, זי
האָט אים אַרומגעקאַפט און שוין נישט אָפגעלאָזט...

צילקע האָט זיך דערווייל אָפגערוקט ווייטער, שפעטער האָט
זי זיך אומגעקוקט: דער ציגיינערנס הענט האָבן זיך געפלאַכטן
אַרום פרויקען, דערנאָך האָט ער אויך זיינע הענט אויסגעשטרעקט
און זי צוגעפאלן קושן...

זי איז געגאַנגען, געוואָלט האָט זי טראַכטן פון סאַשען...
יא, מאָרגן אָדער איבערמאָרגן וועט ער קומען און וועט בלייבן
אויף עטלעכע טעג, ער וועט...

אַבער אין דעמדאָזיקן טראַכטן דערוועט זי מיטאַמאָל צוויי
פאָר אויגן אויף זיך. דער ציגיינערנס אויגן און פרויקעס.

פרויקעס אויגן... „ער וועט דיר בלויז דעם קאַפּ פאַרדרייען,
דער אויסלענדער.“ צוליב וואָס האָט ער איר דאָס געזאָגט?

זי טרייבט אַוועק די געדאַנקען און שוין לעס פרוונע, דוכט
זיך איר ווידער אויס, אַז זי זעט זיי ביידע ליגן צוזאַמען און
זיי פלעכטן זיך צונויף מיט זייערע הענט.

צוטומלט עס איר און דאָס האַרץ קלאַפט...

זי איז געקומען קיין פרודנע.

זי פלעגט פון צייט צו צייט אַראָפּקומען אַהער אין פּאָל-

וואַרק. זי האָט דאָרט געהאַט חברטעס - דעם פאַכטערס טעכטער.

דאָס זענען געווען צוויי געזונטע הויך-וואַקסיקע מיידלעך

מיט פאַרגרעבטע פנימער. אויסגעווען האָבן זיי מיט צען יאָר על-

טער, ווי אין דער אמתן. שטענדיק אַביסל פאַרשלעפּערט, זיי

קליידער פלעגן אויף זיי הענגען אָן אַן אַרדנונג. זיי פלעגן אַ

סך אַרבעטן. נאָר אַלץ לאַנגזאַם און פויל, פאַרשלעפּענערהייט...

און צילקע?

צילקע, וואָס קומט צו די „פאַרשלעפּענע מיידן“ - אַזוי פלעגט

מען זיי רופן, צילקע האָט געזוכט מענטשן. פון צייט צו צייט

באַפּאלט איר אַזאָ בענקשאַפט: אַנטלויפן צו וועמען, הערן אַ

פרעמד קול, אַ פרעמד לאַכן.

נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס זי איז געווען אַזוי צוגע-

בונדן צום איינוואַמען וואַלד, אַזוי איינגעלעבט מיט דער שטיל-
קייט, דאָך פלעגט זי דויפן קיין מסטיבאַוווע, אָדער קיין פרודנע.
זי האָט עס אַזוי איינגעטיילט:

ווינטער פלעגט זי גיין קיין מסטיבאַוווע, וווּ מען פליקט
גאַנצע טעג און נעכט פּעדערן. זומער—קיין פרודנע.

ביים פאַכטער איז געווען אַ גרויסע שטוב מיט אַ סך פענס-
טער. זומער זענען אַלע פענסטער געווען אָפן און טויזנטער פליגן
האַבן באַלאַגערט יעדעס ברעקל שפייז, אויף די אויסגעקאַלכטע
ווענט זענען געהאַנגען עטלעכע אַמעריקאַנער פּאַטאַגראַפיעס און
צוויי זעקלעך מיט תּפּלין. שטענדיק איז די שטוב ליידיק געווען.
טיר און פענסטער—אָפן. אַלע פון דער משפּחה האָבן ערגעץ גע-
אַרבעט. דער פאַכטער מיטן זון פלעגן פירן אין שטאַט אַריין
די „פאַרשלאָפּענע מיידן“ מיט דער פאַרשלאָפּענער מאַמע, האָבן
געוואָשן די קאַנען פון מילך, שטענדיק זענען זיי פאַרנומען און
פאַרשמיעט געווען.

אַביסל ווייטער פון פאַכטערס הויז איז געשטאַנען אַ צווייט
הויז מיט געפאַרבטע לאַדנס און מיט ברוינע גוימסלעך איבער
די פענסטער. אין דעמדאָזיקן הויז האָט געלעבט דער אַרענדאַר
פון גאַנצן פּאָלוואַרק, אַ קריסט, אַ בייזער מיט שפיציקע וואָנסן,
מיט קליינע בייזע אייגעלעך. ער איז שטענדיק אַרומגעגאַנגען
ניט צוויי גרויסע הינט און שטענדיק האָט מען אים געהערט
שרייען אין דעם אָדער יענעם ווינקל פון „הויף“.

דאָרט איז אויך געווען אַ גרויסער סאָד, אַ גערטנער און
נאָך מענטשן.

פאַר צילקען פון דעם ליידיקן וואַלד איז דאָ געווען אַ סך
צו זען און צו הערן. דערפאַר טאַקע פלעגט זי דאָ אָפט אַראָפּ-
קומען.

אין די צוויי „פאַרשלאָפּענע מיידן“ פלעגט זיך דאָן אַמאָל
אויפכאַפן אַ פונק פון יונג-לעבן און דערצו נאָך מיט דער שטי-
פּערישער צילקע אינאיינעם.

זיי פלעגן אַנדערציילען צילקען זאַכן, וואָס קומען פאַר
אין מסטיבאַוווע און אין גראַדנע—פון דער גרויסער גראַדנע פלעגן

זיי רעדען.

אָפּט אַרויסגעגאַנגען מיט איר אין פעלד. זומער—נאַנטע און
ווייטע קאָרן-שטרעקעס, און אין די קאָרן-פעלדער אַרום זיי
שוואַרצען זיך קליינע און גרויסע וועלדער, ווי טונקעלע שיסן
אויפן באַשטראַלטן ים.

ווי צווימען, ווי שוואַרצע פּאַלאַצן זעען אויס די וועלדער.
יונגע שקצים גייען פאַרביי און וואַרפן ווערטלעך צו די
דריי פרויען, וויצלען זיך און לאַכן.

און איינמאָל, אָנהייב זומער— צילקע געדענקט עס גוט: איי-
נע פון דעם פּאַכטערס טעכטער האָט זיך אָפּגעטיילט פון זיי און
האַט זיך באַהאַלטן אין די קאָרן. צילקע האָט געהערט אַ לאַכן
פונם קאָרן, זי האָט אויפגעציטערט, געשוויגן און גאַרנישט גע-
פרעגט ביי דער צווייטער שוועסטער... און נישט פאַרשטאַנען
האַט זי דאָס, וואָס זי האָט שוין יאָ קוים פאַרשטאַנען. עפעס איז
נאָך געבליבן אַוויגס, וואָס זי ווייסט נישט.

פאַרוואָס וואַרפט זיך פרויקע באַראַש מיט אַזאָ ווילדקייט
קושן אַלע מיידלעך? פאַרוואָס פאַרשעמען זיך די מיידלעך בעת
מען קושט זיי?

די דאָזיקע שקצים פון די פּרודנער פעלדער...
זיי קוקן מיט אַזאָ נייגעריקייט אויף די מיידלשע באַר-
וועסע פיס... פאַרוואָס?

און זי, צילקע אַליין, ווען זי האָט געהערט, ווי דעם
פּאַכטערס טאָכטער לאַכט אין די קאָרן, האָט אויפגעציטערט ביי
איר דער גאַנצער קערפּער און דאָס בלוט נעמט ברייען אין די
אָדערן.

זי שפּרייזט אויף דער אָנגעוואַרעמטער ערד, זי גייט אינ-
איינעם מיט דער צווייטער „פאַרשלאָפּענער מויד“, יענע
בייגט זיך צו די קאָרן, רייסט אַ בלימל און וויל גאַרנישט רעדן
צוויי פרויען שווייגן איינע צו דער צווייטער, בעת די
דריטע לאַכט דאָרט אין די קאָרן מיט דעם יונגן פויער...

איצט איז צילקע ווידער אין פּרודנע.
זי איז צוגעקומען צו דער שטוב און האָט געהערט ווילדע

געשרייען פון אינעווייניק. האָט זי אַריינגעקוקט אין פענסטער
און געזען האָט זי דאָרט אַזאַ בילד: דער פּאַכטער מיט דעם
גראָבן ווייב ויינס, דעם פּאַכטערס זון, אַלע אינאיינעם האָבן גע-
שלאָגן די „פּאַרשלאָפענע מויד“, וועלכע האָט זיך דאַן אין יענעם
טאָג באַהאַלטן מיט דעם יונגן פּויער אין די קאָרן.

די קליידער אויף איר זענען געווען צופליקט, דאָס לייב
צובלוטיקט, די האָר צוואַרפן. זי איז געשטאַנען אַנטקייגן זיי אַ
גרויסע, אַן אומגעלומפערטע מיט אַזעלכע מידע אויגן און מידע
באַוועגונגען, פונקט ווי זי וואָלט וועלן שלאָפן.

און טאַטע-מאַמע מיט ברודער האָבן געשלאָגן און געשאַלטן:
אַ ממזר וועט זי אונז ברענגען, אַ ממזר.
די צווייטע טאַכטער האָט זיך באַהאַלטן אונטער דער שטוב:
צילקע איז צו איר צוגעגאַנגען.

—פאַרוואָס שלאָגט מען דיין שוועסטער?

—פאַרוואָס? דו פאַרשטייסט נישט, זי וועט געבוירן אַ קינד...

—אַ קינד... זי וועט געבוירן אַ קינד, דערפאַר שלאָגט מען

זי? און אַז איך וועל געבוירן אַ קינד וועט מען מיך אויך שלאָגן?

—אי, נאַר... האָט זיך געבייזערט די צווייטע „פאַרשלאָ-
פענע מויד“.

—אַבער דערצייל מיר, פאַרוואָס שלאָגט מען דיין שוועסטער?

—דאָס וועט דאָך זיין אַ ממזר. דו געדענקסט אַנפאַנג וו-

מער אין די קאָרן, איז זי מיטן כלאַפ... דו געדענקסט, ווי זי האָט

געלאַכט?

צילקע האָט גאַנץ גוט געדענקט, נאָר גענוי האָט זי אַלץ

נישט פאַרשטאַנען. און פון שטוב האָבן זיך נאָך אַלץ געהערט

די געשרייען, ווי שיפורע האָבן זיי דאָרט געליאַרמט. זי איז פון

דעם אַלעם צוטומלט און דערשראָקן געוואָרן.

אין וואַלד, צוריק אין וואַלד אַריין.

ביימער און שאַטנס פון ביימער, זי האָט זיך געפלאַנטערט

אין די שאַטנס. שוין באַלד נאַכט, שוין באַלד פינסטער, נאָר זי

האַט גוט געוואוסט דעם וועג צו איר טאַטנס הייז, יעדער דורכ-

גאַנג צווישן די ביימער איז איר גוט באַקאַנט.

נאָר די וועגן צו די מענטשן, צו זייערע טומלענישן און
ליידנשאַפטן, — זיי זענען איר אַזוי פרעמד, אַזוי אומבאַקאַנט.
זי האָט געבראַכט פון דעם טאָג אַהיים אַ פול האַרץ מיט
פראַגן.

און מיט וועמען רעדט מען, וועמען פרעגט מען?
די מומע ניכע הערט אַלץ אויס און ביזערט זיך פאַרוואָס
צילקע ווערט פאַרפאַלן פון שטוב.
אַבער איצט, אין די שעה'ן פון פאַרנאַכט און נאַכט, טרעט
צילקע נישט אָפּ פון דער מומע ניכע.

פאַרוואָס און פאַרוואָס?
פאַרוואָס האָט מען דעם פאַכטערס טאַכטער אַזוי געשלאָגן?
און וואָס איז דאָס אַזוינס „ממזר“?
די מומע ניכע שאַקלט טרויעריק מיטן קאָפּ:
— דער פאַכטער מיט זיינע קינדער...

— זיי לעבן ווייט פון יידן, לעבן בלויז מיט די פויערים
און ווערן אַליין ווי פויערים, ווי די חיות ווערן זיי.
— אַבער מומע ניכע, מיט וואָס האָט דעם פאַכטערס טאַכט-
טער געזינדיקט?

די מומע ניכע קווענקלט זיך און פאַררעדט זיך, דערביי
שמייכלט זי אַזוי אַלט און גוטמוטיק צו צילקען. און פלוצלונג
ווערט דער שמייכל יונגער, יונגער... פּמעט אַ מיידלשער חן גיסט
זיך אויס אויף דער מומעס פנים:

— מען זאָגט אויף דיר, צילקע, אַז דו ביזט אַ קאָזקע און
דאָס איז אמז... דו ווייטט נאָך גאַרנישט...
— וואָס ווייס איך נישט?

— דאָס, וואָס אַלע מיידלעך אין דיינע יאָרן ווייסן שוין יאָ.
— וואָס ווייסן זיי, מומע?

עס איז שוין געווען נאַכט, כאָטש דורכן פענסטער, דורך
די ביימער האָט דורכגעקוקט אַ שטיק רויטס, אַן אָפּגלאַנץ פון
אַ מאַרשפעטיקטן וואַלקן-פלאַם און עטלעכע קופּערנע פלים אויף די
וועגט האָבן קאַלט מיטגעברענט.
גרילן האָבן געגרילט, ווי עמיצער וואַלט לאַנגוואָס געפויקט

אויף קליינע פייקלעך.

די מומע ניכע האָט אין יענעם אָונט לאַנגנאָם און פּאָר-
זיכטיק דערציילט פּאָר צילקען פון איר יוגנט, פון איר החונה.
איינגעהאלטן-פרום מיט האַרץ-קלאַפּעניש האָט זי צילקען
פּאַרטרויט דאָס, „וואָס אַלע מיידלעך אין אירע יאָרן ווייטן שוין
יאָ.“ צילקע האָט זיך צו איר צוגעטוליעט, צוגעמאַכט די אויגן
און געהערט, ווי די מומע רעדט...

פונקט, ווי דער אַלטער וואָלד האָט לשון באַקומען און ער
זאָגט איר אויס דעם סוד פון לעבן... און צי דען האָט זי עס
נישט געוואָסט: ניין! זי האָט עס, דאַכט זיך, יאָ געוואָסט, נאָר זי
האָט נישט פּאַרשטאַנען, זי האָט עס געפילט, נאָר נישט שטאַנען.
שטאַנען.

אַ גליק, וואָס עס איז פינסטער אין שטוב און די מומע
זעט נישט, ווי צילקע ווערט רויט יעדע רגע.
און די מומע דערלאַנגט אָפט אַ זיפן, און דער זיפן באַ-
טייט:

—קינד, קינד! יאָרן גייען, יאָרן לויפן, פון אַזעלכע ציל-
קעס ווערן מאַמעס, און פון די מאַמעס ווערן באַבעס... יאָרן
לויפן...

און זי גלעט איר קאָפּ, אירע האַר, וואָס דער וואָלד-טוי-
האָט פייכט און שמעקעדיק געמאַכט, זי גלעט און דריקט צו זיך
די יתומה פון וואָלד און דערמאָנט זיך, אַז זי איז אַליין אַמאָל
יונג געווען...

די מומע האָט געוואָלט אָנצינדן פייער, האָט זיך צילקע
דאָן אַרויסגערוקט פון שטוב, אַוועקגעשטעלט אויפן גאַניק און
געקוקט אין וואָלד. די ציגיינער האָבן זיך עסן געקאָכט, נאָר
עס האָט איר צום שייטער נישט געצויגן...

—אוי גאָר...—האָט זי צו זיך עטלעכע מאָל אַ זאָג געטון. —
„איך האָב דאָס אַלץ געוואָסט“—און דער קערפער אירער גיט אַ
צאָפּל...— „איך האָב דאָס נישט געוואָסט“—טראַכט זי ווייטער און
דערמאָנען דערמאָנט זי זיך איצט אַ סך בילדער פון פאַרגאַנגענע
טעג. פון מוסיבאָווער מיידלעך, וואָס פלעגן אָפט רעדן אַזעלכע

אומפארשטענדלעכע ווערטער און זיי האָבן געמיינט, די מירלעך, אז זי, צילקע, פאַרשטייט עס, זיי האָבן געלאַכט און זי האָט מיט-געלאַכט אַ סך מאל, כאַטש זי האָט נישט געוואָסט פאַרוואָס און פון וואָס מען לאַכט...

דערפאַר האָט זיך דאָס דעמלט די „פאַרשלאָפּענע מויד“ באַהאַלטן אין די קאָרן...

און פרויקע מיט דער ציגינערין היינט אין דער פרי! און דאָס, וואָס סאַשע קושט זי אָפּט, דאָס פנים, דעם האַלדז, דעם קאַרק... אַך, זאָל ער נאָר קומען, זי וועט אים אויך קושן, זי וועט אים אַ סך קושן.

דערשרעקט זי זיך פאַר דעם געדאַנק: „אפשר טאָר מען נישט“ און זי גייט אַוועק שלאָפן פול מיט זיסער אומרויקייט. אין שלאָף יאָגט זי ווער אויפן פעלד אין די קאָרן. זי אַנטקויפט און וויל שטאַרק, אז יענער זאָל זי כאַפן—דאָס איז דאָך פרויקע מיט די שטיוועלעך, מיט דעם שוואַרצן העמדל. זי לויפט און לאַכט... לויפט. און לאַכט...

איר לויפן האָט קיינער נישט געזען, נאָר איר לאַכן אין שלאָף האָט די מומע דערהערט און זי איז צוגעלאָפן צו איר געלעגער:

—צילקע, וואָס איז מיט דיר, וואָס לאַכסטו?
כאַפט זי זיך אויף פון שלאָף און נעמט זידלען פרויקען.
—וואָס פרויקע, ווו פרויקע, מיינע שונאים...
—די מומע שפייט דריי מאל אויס און נעמט עפעס מור-

מלען.

שפעטער שלאָפן די פרויען ווידער איין. אויפן גאַנצן שלאָפט שלמה פון גוראַלניע, ער היט די שטוב פאַר די ציגינער. דער וואַלד שלאָפט, די גאַנצע וועלט שלאָפט, און אז דאָס ווינ-טעדע האָט חשק, גיט עס אַ טרייסל די סכן-צווייגן, — צוקושן זיי זיך און שלאָפן ווידער איין.
אַ גרויסע שטילקייט האָט זיך צולייגט אין וואַלד און אויב עמיצער זיפצט אין אַזאַ רויקער נאַכט אין וואַלד איז דאָס די שטילקייט אַליין...

טריער פאַר דער מומע ניכע האָט זיך צילקע אויפגעכאַפּט,
 זאָט זי אַ קוק געטון אויף דער מומעס בעט, אויף דער מומעס
 אַלטן פנים און אויף איר גראָען קאַפּ — עפעס אַ טיפן רחמנות
 האָט זי דערפֿינדט צו דער אַלטער: „זי, די מומע, וועט זיך שוין
 מיט קיינעם מער נישט קושן, זי האָט שוין אָפּגעלעבט.“
 פּאַרויכטיק האָט זי זיך אַרויסגעגנבעט פון שטוב, אַרויס
 אויפן גאַניק. שלמה'ס געדעגער איז שוין געווען ליידיק, שלמה
 אַליין אין שוין אודאי אַוועק אין גוראַלניע...
 האָט זי גענומען זוכן מיט די אויגן די ציגיינערישע יאַט-
 לעך, וואָס פלעגן שטענדיק אין דער צייט שוין אַרומלויפן אין
 וואַלד און טומלען. קיינער איז אָבער נישטאָ. קיינער נישט...
 איז זי אַראָפּגעלאָפּן פון גאַניקל, אַ קוק געטון אין וואַלד
 אויף רעכטס, אויף לינקס... פּוסט, ליידיק, דאָרט וווּ די ציגיי-
 נער האָבן זיך אויפּגעהאַלטן איז איצט געווען אַ ליידיקער פּלאַץ
 מיט שוואַרצע אויסגעברענטע פּלעקן אויף דער ערד. עס האָבן
 זיך דאָרט געוואַלדערט עטלעכע קעפלעך פון געשאַכטענע עופות,
 אַ שטריקל, אַן אָפּגעריסענער אַרבּל פון אַן אַלטן בגד... און מער
 גאַרנישט.

צילקען איז אויף אַ רגע זייער אומעטיק געוואָרן — אַלץ.
 וואָס גייט אַוועק און פאַרשווינדט פון די אויגן; אַלץ, וואָס איז
 געכטן געווען און היינט איז עס שוין נישטאָ — לאָזט איבער אַ
 פּיינדלעכע בענקשאַפּט אין איר נשמה...
 נישטאָ שוין די ציגיינער — אומעטיק אין וואַלד. עס זענען
 בלויז געבליבן די זעלבע סטיעזשקעס צווישן די ביימער, די איי-
 גיקע גרינגייט פון די נאָדלען און דאָס טייכל...
 דאָס טייכל...

עטענדיק האָט עס איין שפּראַך, אייביק לויפט עס מיט דעם
 זעלבן וועג און טראָגט אויף זיינע געהויקערטע פּאַליעס די שאַ-
 טנס פון די הויכע סאָסנעס און וויל זיך נישט אָפּשטעלן אויף
 איין רגע און אויספרעגן ביי אַזאַ צילקען, וועלכע שטייט איצט
 ביים ברעג מיטן פינגער אין מויל, ווי אַ יונג מיידעלע...
 — צילקע, פון וואָס טראַכסטו?

קיין איין בוים, קיין איין פויגל—קיינער פּרעגט נישט ביי
צילקען, פון וואָס זי טרוימט און טרויערט, און פאַרוואָס זי שעמט
זיך איצט אַרײַנצוגיין אין שטוב און קוקן דער מומען אין די
אויגן...

נעכטן פּאַנאַכט האָט די מומע איר פאַרטרויט מאָדנע זאַכן...

כא, כא, כא...

און עס דאַכט זיך איר אויס, אַז נישט נעכטן אין אָונט
האַט עס איר די מומע פאַרטרויט, נאָר שוין לאַנג-לאַנג מיט יאָרן
צוריק און צילקע האָט זיך געהאַט פאַרגעסן. איצט האט זי זיך
דערמאָנט... איצט.

— צילקע!

דאָס רופט זי די מומע, מ'פּאַדאַרף אַרבעטן, היינט וועט
אוראי קומען דער טאַטע.

אַרבעטן זיי ביידע שווייגנדיק, רוימען אויף אין יעדן וויג-
קעלע, די בעטן זענען שוין פאַרבעט און פאַרפּוצט מיט ווייסע
קישנס. ליכטיק-צילטיק, עסן זיי אָפּ און די מומע נעמט דעם קאָ-
שיק און גייט שוין קיין מסטיבאַווע.

פאַרן אַוועקגיין פאַרריכט זי זיך דאָס שייטל און קוקט אפילו
נישט אין שפיגל אַרײַן. פאַרן אַוועקגיין גייט זי צו צו צילקען און
גלעט איר עטלעכע מאָל איבערן קאָפּ.

און אַז די מומע גייט אַרויס פון שטוב נעמט צילקע וויי-
נען. אָן אַ פאַרוואָס, אָן ווייטיק וויינט זי און עס ווערט איר
אַזוי גוט אויפן האַרצן, נאָכדעם. ווי די טרערן הערן אויף צו
פּאַלן.

אַליין איז זי איצט, צילקע, אין גרויסן וואַלד, די פענסטער
זענען אָפּן און די גרינקייט פון די נאָדלען און דאָס גאַלד פון
די סאַסנעס מאַכן פול די שטוב מיט וואַלד, מיט רויקן וואַלד.
זי זעצט זיך אַוועק ביים פענסטער, קוקט אויף די עופות,
וואָס קריכן דאָ איינציקווייז און זוכן זיך שפייגל קוקט אויף דעם
און אויף יענעם בוים, — וועלכער פון זיי האָט מער צווייגן.
פלוצלונג נעמט זי אינערלעך שמייכלען און דער שמייכל
צולייגט זיך לאַנגזאַם אויף איר געזיכט, אויף די ליפּן, אין די

אויגן... דער שמייכל ציט זיך צו יעדן בוים, צום גאנצן וואלד
 און עס ענדיקט זיך מיט א קורצן קלינגענדיקן „כא, כא, כא“.
 פון וואָס? פאַרוואָס? פון וועמען האָט צילקע איצט געלאַכט?
 דער וואַלד ווייסט נישט, און דער וואַלד פּרעגט נישט.
 די זון שווימט דערווייל איבער דער וועלט. אַמאָל פּאַלט
 אַריין אין וואַלד אַ גאַנצער ים מיט ליכט און דעמלט קלינגען
 העכער די פייגלשע טענער. די שטראַלן מיט די קלאַנגען מיטן
 זיך אויס אינאיינעם און עס קלינגט זילבערדיק יעדער טאָן, יע-
 דער טרעל. רוקט זיך די זון ערגעץ אַוועק און שאָטן לייגט זיך
 אויס אויף אַלע ביימער, אויף אַלע שטעגן און אין דעם פאַר-
 שאָטנטן וואַלד גייט דורך אַ לייכט קיל-וואַרעם ווינטל. אַלץ ווערט
 דעמלט איינגעהאַלטענער. מען טרויערט נישט אין וואַלד. דער
 פייגל-כאָר שווייגט נישט, נאָר מען פרייט זיך נישט ביז די זון
 נעמט ווידער שיטן ליכט אויף פאַרשידענע שטיקער וואַלד, זיל-
 בערנע שלאַנגען וויקלען זיך אויף די ביימער, און אויף אַלע
 שפיצן פון די נאָדלען בליצט אַן אַנגעצונדענער דימענט... און
 דעמלט דערהערן זיך אַלץ מער נייע טענער, אַזעלכע קלאַנגען.
 וואָס רעדן זיך צונויף בלויז מיט די שטראַלן, בלויז מיט דער
 ווייט-הויכער בלאַקייט, וואָס פליסט אַזוי רויק פאַר אַלעמען, פאַר
 דער גאַנצער וועלט און פאַר קיינעם נישט...
 צילקע איז לאַנג אַזוי געזעסן און געטראַכט. זי האָט זיך
 געוונדערט, וואָס סאַשע איז נאָך נישטאָ...
 סאַשע...

וואָס איז ער פאַר אַ מענש? און צי איז דאָס אמת, וואָס
 ער האָט אַמאָל געזאָגט, אַז אויב זי, צילקע, וועט וועלן וועט ער
 מיט איר חתונה האָבן. בלויז איינמאָל האָט ער דאָס געזאָגט,
 נאָר זי געדענקט עס גוט. נו, און אויב יאָ, אויב זי וועט וועלן
 און אויב ער וועט יאָ מיט איר חתונה האָבן, ווו וועלן זיי דע-
 מלט לעבן: דאָ אין וואַלד אַדער אין גראַדנע? אין גראַדנע. סאַ-
 שע וועט דאָ נישט קאָנען איינזיצן. נאָר דאָרט אין גראַדנע
 וועלן זיין אַזויפיל פּרעמדע מענטשן און די הייזער מיט די גאַסן—
 אַלץ וועט איר פּרעמד זיין.

זי טראכט אזוי פון סאשען און פלוצלונג גיט א שוועב
פאר די אויגן פרויקע מיט דער ציגיינערין, ווי זיי טאנצן אזוי
אזעק ווייטער און ווייטער אין וואלד פריין...
ניין, אין וואלד זענען שוין די ציגיינער נישטאָ. דער
אוריגאניק מיט עטלעכע פויערים זענען צוגעקומען צו איסרס
שטוב און אויסגעפרעגט ביי צילקען:

ווען זענען זיי אזעקגעפארן, די ציגיינער?
וויפל צייט זיי זענען דאָ געווען און וואָס צוגעגעבעט?
ווייל אַרום אין די דערפער און אין די נאָנטע פּאָלוואַרקן האָבן
זיי אָנגעמאַכט אַ חורבן...
ניכע איז געקומען פון מסטיבאָווע, זי האָט זיך היינט זיי-
ער לאַנג געזאַמט דאָרטן אין שטעטל.

פארוואָס?

זי דערציילט איצט פאר צילקען, אַז די באַראַשעס האָבן
פאַרבעטן צו זיך אין שטוב דער מומע ניכע און לאַנג גערעדט
מיט איר. גערעדט האָבן זיי וועגן צילקען טאַקע. אַזאָ מיידל
באַדאַרף שוין חתונה האָבן און ביי זיי איז פאַראַן אַזאָ דער-
וואַקסענער זון...

ער איז טאַקע איצט נאָך צולאָזן, דער פרויקע, אָבער ער
וועט ווערן אַ מענטש, ער האָט עס אַליין געזאָגט. שוין עטלעכע
מאָל האָט ער גערעדט מיט ניכען, און ניכע האָט שוין גערעדט
וועגן דעם מיט איסרן, איז איסר ביז געוואָרן: „מיט דעם קאָל-
באַסניק“— האָט ער געשריגן — „וועט מײן טאָכטער נישט חתונה
האַבן“.

און צילקע שטעלט זיך אזעק אינמיטן צימער, ציט זיך
אויס, ווי פון פוילקייט און פאַרשלאָפּנקייט און רעדט צו דער
מומען:

— לאַז איצט מיט די חתנים, לאַז צורו דעם פרויקען, ער
האַט זיך דאָ קנאַפּ אָנגעטאַנצט מיט דער ציגיינערין.

— וווּ האָט ער געטאַנצט? ווען האָט ער געטאַנצט?

זי נעמט דערציילן וועגן אַלץ, וואָס זי האָט געווען אין
וואַלד, וועגן פרויקען מיט דער ציגיינערין.

אינדעם דערהערן ביידע פרויען, אז עס פאָרט ווער צו.
די מומע שרייט אויס:
—אודאי דער טאָטע...

נאָר צילקע דערקענט די טריט פון לוריעס פערד.
—ניין, דאָס איז סאַשע—און זי איז שוין אין דרויסן און
איר געלעכטער קלינגט שוין פאָרן גאַנצן וואָלד.
—ווי זי האָט זיך דאָס דערפרייט מיט אים, עס וועט נאָך
זיין אַן אומגליק, אַן אומגליק וועט זיין...

און סאַשע האָט אָנגעבראַכט צוקערקעס, שאַקאָלאַדקעס מיט
ביכלעך. זיי האָבן דאָס אַלץ געלאָזט ליגן אויף דר'ערד און אַליין
זענען זיי אַוועק צום שאַסיי-וועכטער, איוואַן, ער זאָל זיך פאַר-
נעמען מיטן פערד.

זיי זענען געגאַנגען געלאַכט און גערעדט. צילקע האָט
דערציילט פון די ציגיינער און פון די פרוינער „פאַרשלאָפּענע מיי-
דן“, נאָר זי האָט פאַרשוויגן דעם גאַנצן געשפּרעך מיט דער
מומע, פאַרשוויגן די חלומות פאַנאַכט. פּלוצלונג, אָבער, האָט זי
נישט אויסגעהאַלטן און האָט זיך ווידער אַליין, צו זיך, און מער
צו קיינעם נישט, פריילעך פאַנאַנדערגעלאַכט...

—וואָס לאַכסטו? — האָט סאַשע געפרעגט.

—איך האָב זיך עפּעס דערמאָנט.

—וואָס האָסטו זיך דערמאָנט?

—אז פון די מיידלעך ווערן מאַמעס און פון די מאַמעס

ווערן באַבעס...

—וואָס? וואָס פּלאַפּלסטו?—האָט סאַשע נייגעריק געפרעגט.

אַן אַן ענטפער האָט צילקע אַ שפּרונג געטון, אַ שפּרונג
געטון צו סאַשען און אים געוואָלט אַ קוש געבן, נאָר אַנשטאָט
דעם קוש האָט זי אים דערלאָנגט אַ ביס אין האַלדן...

ער האָט איינגעהאַלטן אַ געשריי פון ווייטיק צי פון פרייד.
זי האָט גענומען לויפן, די באַרוועסע, ער האָט זי נאָכגע-
יאָגט און דערביי האָט ער געטראַכט:

—דער וואָלד, דער וואָלד כאַפט זיך אויף...

זי איז געלאָפּן אין די באַרוועסע פּיס האָבן איילנדיק געלויכטן

אויף די פארשאַטנטע שטעגן פון וואָלד.
זי איז ווייט פון אים אָפגעלאָפן און פון ווייטן נישט אויפ-
געהערט זיך צו רייצן:

—האָסט מיך נישט געכאַפּט...

סאַשע האָט זי מער נישט נאַכגעיאָגט. ער איז געבליבן
שטיין, באַטראַכטנדיק צילקען פון דערווייטנס. פאַר דער צייט
פון זומער איז זי פיל רייפער און שענער געוואָרן. די העלע
האַר האָבן זיך אַפּיסל פאַרטונקלט, די אויגן זענען טיפער גע-
וואָרן, פאַרשנדער. די אויגן... אין שאַטן ווערן זיי פון גראַץ—
בלאָ און סאַשע האָט אייגנטלעך נישט געוואוסט, ווי אָנצורופן
אירע אויגן. די פאַרב פון זיי האָט זיך שטענדיק געביטן.
צילקע איז געשטאַנען אַנטקייגן סאַשען, האָט נישט גע-
וואָלט צוגיין צו אים. עפעס מאַדנע האָט זי געקוקט אויף אים.
—וואָס, דו זעסט מיך צום ערשטן מאָל, צילקע?

צילקע האָט געענטפערט:

—אַפּט גיב איך אַטראַכט פון דעם: וואָס טוט ער דאָ, סאַ-
שע, אין וואָלד? ווי קומט ער דאָ? צו וועמען? און ווי לאַנג
וועסטו דאָ נאָך קומען?

—וואָס פאַלט דיר איין? דו דאַרפסט פון קיין זאך נישט
קלערן, אָט אַזוי ווי דער וואָלד אַזוי באַדאַרפטו זיין...
—דער וואָלד קלערט אויך, דער וואָלד זיפצט אָפּט. אפשר
אַנדערע הערן דאָס נישט, איך ווייס נישט, אָבער איך... אָפּט
דאַכט זיך מיר, אַז דער וואָלד וויל נעמען רעדן, אויסדערצייילן
אַ גרויסע בענקשאַפט... און די צווייגן ציען זיך צו וועמען זיי
הענט...

סאַשע האָט אויסגענוצט די געלעגנהייט, וואָס זי האָט זיך
פאַררעדט און איז צוגעשפרונגען צו איר, אַרומגעכאַפּט און אַ קוש
געטון...

צום ערשטן מאָל האָט סאַשע דערפילט, אַז זיין קוש האָט
זיך טיף אין איר אָפגערופן: זי האָט אַ ציטער געטון און צוגע-
פאלן צו אים. זי האָט געאַטעמט אים אין פנים, און די אויגן
האַבן עפעס געפרעגט און אין דער זעלבער צייט האָבן זיי גע-

ברענט מיט אַ ניי בייו פייערל פון אַ ווילד זיהלע.
אַ הוסט האָט זיך נאָנט דערהערט: דאָס איז פאַרבייגעגאַנגן
גען דער שאַסיי-וועכטער.
— איוואָן!

ער האָט זיך אָפגעשטעלט און אויסגעהערט דעם פאַפעל
אויסצושפּאַנען דאָס פּערד. ער איז אַוועקגעגאַנגען פּאָלגן.
סאַשע מיט צילקען זענען געגאַנגען נאָך אים: ער האָט
דערציילט בייעס פון שטאָט. פון דערהיים זענען אַלע אַוועק
קין אויסלאַנד. אין שטוב איז ליידיק, בלויו אָן אַלטע דינסט
איז דאָרט געבליבן און סאַשע רעכנט דאָ איצט צו ווילן אין
וואַלד ביו סוף זומער.

זיי זענען געקומען צוריק אַהיים. דאָרט האָבן זיי איצט
געפונען איסרן, וועלכער האָט שווייגנדיק געגעסן. צילקע האָט זיך
אויפריכטיק דערפרייט מיטן טאַטן. דער אַלטער איז געווען אויפ-
געלייגט און האָט אַרויסגערעדט עטלעכע איבעריקע ווערטער,
נאָר צילקע האָט אָנגעשטעלט אויגן און אויערן בעת זי האָט די
דאָזיקע ווערטער דערהערט. דער טאַטע האָט אַווי געזאָגט:
— איר וויסט, — ער האָט גערעדט צו אַלעמען, — איר וויסט,
אַז „מיר“ האָבן פאַרקויפט דעם וואַלד. — „מיר“ האָט ביי אים גע-
הייסן די פירמע לוריע. — „מיר“ האָבן פאַרקויפט דעם וואַלד און
אינגיכץ וועט מען אים נעמען אויסהאַקן.

צילקע, איסר און די מומע ניכע וועלן אַוועקגיין פון דאָ-
נעט, אַוועקגיין פון טייכל, פון שאַסיי-וועכטער, פון מסטיבאַווע.
זיי וועלן זיך אַריבערטראָגן קין סוויסלאַטש, וווּ דער אַל-
טער לוריע האָט אַנדערע וועלדער.

סאַשע איז געשטאַנען ביי דער טיר, ער האָט זיך אַביסל מורא
געהאַט פאַר דעם שווייגנדיקן איסר. צילקע איז געווען פאַרטרוי-
ערט פון דעם טאַטנס בשורה און סאַשע האָט איר מיטגעפילט.
— ר' איסר — האָט ער זיך אָפּגערופן, — אַז איך וועל בעטן
דעם טאַטן מיינעם, וועט ער אפשר לאָזן דעם וואַלד.

— דער וואַלד איז שוין פאַרקויפט, עס איז שוין פאַרפאַלן, —
און ער האָט כמעט ווי אַ שמייכל געטון, דער אַלטער איסר. עס

הָאָט אים אָביסל געווינדערט, וואָס סאַשע נעמט זיך אינטערעסירן מיט דעם טאַטנס וועלדער.

דערנאָך האָט דער איסר אַרויסגענומען אַ ספר פון שאַנק און זיך איינגענורעט אין אים: ער האָט, דאַכט זיך, סאַרגעסן, אַז ער האָט אַ טאַכטער, אַז ער האָט אַ בעל-הבית לוריע, וועל-כער פאַרברענגט אין קאַרלסבאַד, און דער לוריע האָט אַ זונדל סאַשע, — אַ ליידיקייטער, וועלכער קומט איצט יעדע פּאָר טעג אין וואָלד... צו וואָס און צו ווען?

דעם טאַטנס שווייגן האָט אָביסל געשראַקן און אין דער זעלבער צייט האָט עס אויסגעזען, ווי אַ שטיקל הספּמה. צילקע מיט סאַשען זעגען אַוועק אין וואָלד. די מומע — צום טייכל שייערן די פּלים. שפּאַצירנדיק אַזוי מיט סאַשען האָט צילקע פּלוצלונג גע-
נומען שמיכלען און לייכט לאַכן...

— וואָס, צילקע!

גאַרנישט — ענטפּערט זי און לאַכט נאָכמער, און סאַשע זוערט נאָכמער פאַרווינדערט, ווען זי פּאַלט צו אים אַ צווייט מאָל צו און דערלאַנגט אים ווידער אַ קוש מיט אַ ביס אינאיינעם... און עס ווערן אַזוי שפּילנדיק און פּריילעך די שעהן. זיי שפּילן זיך, פון יעדער קלייניקייט פּרייט מען זיך. געפונען אַ יאָג-דע — פאַרבייסט מען עס מיט אַ קוש... נאָר מיטאַמאָד דערמאָנען זיי זיך ביידע, אַז אין שטוב זיצט דער שווייגנדיקער טאַטע. גייט מען לאַנגזאַם אַהיים. דער טאַטע איז אַוועקגעפּאַרן. שוין אַוועקגעפּאַרן...

— ער איז אין פּעס געווען? — פּרעגט צילקע ביי דער מומע ניכע.

— ווען איז ער נישט אין פּעס? ער איז אַוועקגעפּאַרן קיין

סוויסלאַטש, אויף עטלעכע וואָכן אַורא...

צילקע גיט אַ קוק אויף דער וואַנט. די הפּלין זענען נישטאָ און דאָס איז דער בעסטער סימן, אַז דער טאַטע איז אַוועקגע-פּאַרן אויף אַ לענגערע צייט. אין האַרצן טוט עס איר הנאה, און סאַשע נעמט פּלוצלונג זינגען. ער האָט זיך דערמאָנט אַ ליד פון די בערגלייט. צילקע מאַכט אים נאָך און ביי דער מומע ניכע פּאַלן די פּלים פון די הענט אַרויס...

VI

שפעט-זומער...

אין מסטיבאָווע האָט מען דערווייל געהאַט וואָס צו רעדן:
דער יונגער לוריע, דער אויסלענדער, איז ביי אלעמען אין מויל
נעלעגן.

— און אז מען האָט שוין יאָ צו רייכן טאַטן, מעג מען שוין
אַלצדינג טון?
— האָט זיך צוריינגעזעצט אין וואַלד מיט דעם אוימבאַשיצטן
מידל...

— עס וועט אָן אומגליק זיין, עס וועט זיין אָן אומגליקן
— אַ רחמנות אויף דעם אַלטן איסר, איין קינד האָט ער...
— ער איז אַליין שולדיק, אין אַלץ שולדיק: פאַרוואָס איז
ער אַוועק קיין סוויסלאַטש אין געלאָזט זיין טאַכטער מיט
לוריעס קדיש?...

און אז די מומע ניכע פלעגט צראַפּקומען קיין מסטיבאָווע
איינקויפן שפּיז, איז זי שטענדיק צרומגערינגלט געוואָרן פֿון
בייגעריקע:

— וואָס הערט זיך אין וואַלד? ער איז נאָך דאָרט... יאָ...

אין צילקעז הלואי זאל זיך עס גוט ענדיקן.
די מומע ניכע פלעגט ברייט אויפפענען די אויגן, פונקט
ווי די מענטשן וואלטן איר איצט דערמאנט, אז די ספנה איז
נאנט. און זי פלעגט שוין איילן צוריק צוהיים, נישט ענטפערנדיק
קיינעם.

די מיידלעך פלעגן איר באגלייטן מיט נייגעריקע אויגן:
— די אלטע ווייסט אלץ, נאָר זי וויל נישט דערציילן, זי
שווייגט, ווי אַ מכשפה.

אומעטום האָט מען זיך געשושקעט און גערעדט אויפן קול.
אז לוריעס זונדל "פירט" אַ ליבע מיט צילקען.
און פרויקע פלעגט אַנשטעלן אויערן און כאַפן אַ וואָרט. אַ
מאַכטלאָזע בייזקייט האָט אים געפייניקט:

זען נישט דער לוריע. צילקע וואָלט פון אים נישט גע-
לאָפן. צילקע וואָלט אים נישט אַפגעשטויסן. און אזא בלינדער
איז ער געווען, פריער האָט ער זי גאָרנישט באַמערקט — געווען
אַ מיידל, ווי אַלע מיידלעך, אַביסל ווילד, אַביסל שווייגנדיק...
אַבער איצטער איז זי אַזוי שלאַנק אויסגעוואַקסן, אַזוי
שיין, אַז אפילו דער שטאַטישער לוריע, דעם גבירס זון טרעט
פון וואָלד נישט אָפּ.

און אין וואָלד...

דער וואָלד איז עלטער געוואָרן, שווייגנדיקער. גייט אַוועק
דער טאָג — ציט זיך אַראָפּ אויף אים אַ שוואַרצער ליילעך, באַ-
שאַטן מיט גאַלדענע פינטעלעך און אַלע קלאַנגען, אַלע טענער,
אַלע זיפּצן פון וואָלד קנולן זיך צונויף אין אַ גרויס שווייגן און
שאַ...

דאָס ווינטל האָט דאָ עטלעכע נאָך נישט-פאַרענדיקטע סודות.
אַ האַלב-טויטער זשוק דראַפעט די קאָרע פון אַ סאַסנע. דער זשוק
איז שוואַרץ, די נאַכט איז שוואַרץ און צו די גאַלדענע פינטע-
לעך פון שוואַרצן ליילעך איז אַזוי ווייט, אַזוי ווייט...
דערנאָך רוקט זיך די שוואַרצקייט אַוועק, אַוועק... און אין
דער בלייב־קייט פון דעם נייעם פרימאַרגן נעמען אַרויסקוקן די שפיצן
פון די ביימער, און נאָך אַביסעלע שפעטער טיילט זיך אָפּ איין

בוים פון צווייטן — גענוג זיך צו קושן אין דער פּינסטערניש. יע-
דער בוים פּאַרנעמט זיין נעכטיקן פּלאץ, ציט זיך אויס, ווי אַ זעל-
נער אויף זיין פּאַסטן און וואַרפט שאַטן.

נאָר אויב די ביימער שווייגן — רעדען פאַר זיי די וועוו-
ריקעס און די פייגעלעך. די לעצטע שמעטערלינגען פון זומער
פּלאַנטערן זיך באַגינען צווישן די ביימער — אומזיסט זענען זיי
אָוועק פון פעלד; דאָ איז ווייניקער זון.

און וועמען פון די אַלע גאַסס דראָבנע באַשעפענישן גייט
עס אָן, וואָס עס טוט זיך אין וואַלד ?

באַטאָג ברענט נאָך די זון, און וווּ זי געפינט נישט קיין
באַשאַטט ווינקל, קאָנצענטרירט זי אירע אַלע שטראַלן און ציט
אַרויס יונגע גרעזלעך פון דער ערד, אַזוויי אין אָנהייב פון
פּרילינג.

דאָך ערגעץ-ווּ איז שוין ליידיק אַ נעסט און פון צייט צו
צייט פליט פון דאָרטן אַרויס אַן איבערגעבליבן פעדערל, אַ פאַר-
טרוקנט שאַלעכצל פון אַן אויסגעפיקט אייעלע, און שפינוועבס-
פעדעס שוועבן אין דערלופטן, שוועבן און פאַרפּלאַנטערן זיך צווישן
די צווייגן, ביז דער ווינט רייסט זיי אָפּ און לאָזט זיי ווידער
זיך שלענגלען אין די פּאַליעס פון דער לופט.

די נאַכט גייט אָוועק און לאָזט איבער אין באַלויכטענעם
וואַלד איר גרויס שווייגן. וואָס אַ טאָג ווייטער אַלץ ערנסטער
און טיפּער ווערט דאָס שווייגן. פייגל רייסן איבער זייער גע-
זאַנג אינמיטן. די גרילן הערן זיך שוין זעלטן. בלויז דער וועוו-
ריק מיט זיין קעציש שרייען וויל נישט וויסן פון איינגעהאַלטן-
קייט און זיין געשריי היילכט נאָך איצט דייטלעכער, ווילדער...
עפעס אַזוי ווי אַן אָנוואַג, ווי אַן אויסרוף קלינגט זיין געשריי.

שוין עטלעכע וואָכן זיצט סאַשע אין וואַלד און ער וויל
נישט און קאָן שוין נישט פון דאַנעט אַרויס. עס איז געשען.
ער האָט נאָך פריער געפילט, אַז ער וועט פון דאַנעט נישט אַרויס.
אַ שטיק לעבן האָט אים אַרומגענומען מיט פעסטע צווייגיגע
אַרעמס און צוגעשמידט... צילקע איז זיינע...

עס זענען געווען ביי אים באַווסטזיגיקע מאַמענטן, בעת

ער האָט פעסט באַשלאָסן, אַז ער מוז פון דאָנעט אַנטלויפן. נאָר
אין דער זעלבער צייט האָט ער געפילט, אַז ער וועט דאָס נישט
איבערלעבן, אויב זי וועט צו אים נישט געהערן. און זי אַליין
איז אים אַנטקייגן געלאָפן, קיין רגע פון אים נישט אָפגעטרעטן.
אירע ליפן האָבן זיך געצויגן צו זיינע, אירע אָרעמס האָבן אים
געהאַלדוט... ווערטער האָט זי דאָך שטענדיק געהאַט ווייניק—
האַט זי ווייניק גערעדט נאָר אַלץ טיפער, טיפער מיט אירע אויגן
אַריינגעקוקט אין זיינע... געקושט און געשוויגן און אַמאָל—גע-
לאַכט. שטיל-שטיל איינגעהאַלטן געלאַכט, און דאַכט זיך, אַז זי
האַט זיך גערייצט מיט סאַשען...

און איינמאָל האָט זי אַריינגעוואָרפן אַזאַ פראַזע:
—פאַרוואָס קושסטו מיך נישט אַזוי ווי פרויקע האָט זיין
ציגיינערין געקושט?
—וואָס פרויקע? וועלכע ציגיינערין?— האָט זיך סאַשע גע-
וונדערט.

און זי האָט אים דערציילט, וואָס זי האָט אַנומלט געזען
אין וואַלד.
סאַשע האָט זיך פאַרטראַכט אין טיף-טיף אין האַרצן האָט
ער זיך אַביסל פאַרשעמט פאַר דעם וואַלד-מיידל... זי פלעגט אים
אַבער נישט לאָזן טראַכטן, און שרעקן טלעגט עס אים בעת זי
זאָגט:

—פון דאָנעט וועסטו שוין נישט אַוועקגיין, מירן דאָ בלייבן
אין וואַלד.

—דעם וואַלד וועט מען אינגיכן אויסהאַקן, צילקע!
—וועלן מיר אַריבערפאַרן קיין סוויטלאַטש.
—אַזוי טראַכסטו?

—יאָ, יאָ, יאָ, און יעדן „יאָ“ באַגלייט זי מיט אַ קוש. ער
פילט און זעט, וואָס עס טוט זיך מיט איר: אַ לעבן האָט זיך
אויפגעכאַפט צום לעבן, אַ פייער, אַ פאַרבאַרגן פייער האָט זיך אָג-
געצונדן און ער ווערט אַלץ מער אַליין פאַרבלענדט און געפאַנג-
גען. ער האָט געטראַכט, געטראַכט...
בזו ער האָט אויפגעהערט צו טראַכטן.

טאָג אין נאַכט האָבן זיך צונויפגעגאַסן. פון זיין קאָפּ האָט זיך פּלוצלונג אויסגעוועבט אַלץ, וואָס ער האָט אין זיין לעבן דורכגעמאַכט: זיין „אויסלאַנד“, זיין „קוק אויפן לעבן“, זיין רויקע שווערקייט. ער האָט אויפגעעפנט זיינע אָרעמס, ער האָט אויסגעעפנט זיין האַרץ און ברייט פאַרן גאַנצן וואַלד, פאַר דער גאַנצער וועלט אָפּגעאַטעמט... עס זענען אַוועק טעג און נעכט פון ליידנשאַפט, פון פאַרגעסונג. פריער פלעגט אים אַמאָל פאַר-דריסן, וואָס צילקע פאַרשטייט אים אַזוי ווייניק, וואָס ער מוז זיך צופאַסן צו איר, אויסזוכן ספּעציעלע ווערטער, נאָר איצט האָט ער דערפילט, אַז מען באַדאַרף נישט, מען באַדאַרף נישט קיין ווערטער, קיין געדאַנקען... נאָר טיפּער, טיפּער זיך אַריין-קוקן איינער דעם צווייטן אין די אויגן, איינבייסן זיך מיט די ציין בעתן קושן זיך און דאָס איז די בעסטע שפּראַך, דאָס וויכ-טיקסטע, דאָס הייליקסטע...

און צילקע האָט זיך געביסן ווילד, דורשטיק, אומגעריכ-טערהייט... עס האָט זיך געדוּכט, אַז זי האָט ביי אַ וועוריק צו-גענומען די שאַרפע ציינדלעך און איצט נוצט זי עס אויס אויף סאַשעס ליפּן, אויפן האַלדז... ער פלעגט זיך טאַקע פאַרטיידיקן פון איר, ווי אַ בער פון אַ פלינק חיהלע. באַרויקן פלעגט ער איר, גלעטן, שמייכלען, לאַכן צו איר, ווי אַן עלטערער קלינגע-רער ברודער און צום סוף — אַליין נעמען בייסן און זיך אינגאַנצן פאַרגעסן...

איסר איז די גאַנצע צייט געווען אין סוויסלאַטשער וואַלד. נאָכע זיפצט און אירע זיפצן ווערן אַלץ שווערער, פּול מיט נח.

די פאַרליבטע צילקע האָט זיך אויסגעלערנט אָפּנאַרן דער אַלטער; באַנאַכט פלעגט זי זיך לייגן שלאָפן און נאָר אָפּוואַרטן, אַז די מומע מיט די גראַע האַר, וואָס קריכן אַרויס פון אונטערן שייטל, זאָל איינשלאָפן. און דעמלט ציט זי אַרויף אויף זיך צו-ריק דאָס קליידל און לויפט אַריין אין דער צווייטער שטוב, צו סאַשען...

ער פלעגט זי אָפּוואַרטן. איז די נאַכט וואַרעמער — פאַר-

ברענגען זיי אין וואַלד. דעמלט הערט מען בלויו, ווי דאָס טיי-
כל קייקלט זיך איבער די שטיינדלעך און רעדט, רעדט אויף
דעם אומפאַרשטענדלעכן וואַסער-לשון. אַמאָל נעמען די נאָדל-
צווייגן לייכט רוישן, ווי עפעס שטערט זיי אין זייער וואַלד-
הלום.

זיי שלאָפן אין וואַלד צווישן די ביימער, רוען ווי די אייביק
אויסגערוטע, ביז דער האַלץ-העקער וועט קומען מיט זיין שאַרפער
האַק. אַ ווינטל גייט פאַרביי און דאָס ווינטל ווייסט דעם סוד
פון אַלע לעבעדיקע און טויטע.

טוליעט זיך צילקע צו סאַשען, פלאַפלט, וואָס אין קאַפּ
קומט אַריין. זי האָט אָנגעהויבן איצט צו רעדן. פלעגט ביי סאַ-
שען אַלץ אויספרעגן, פונקט ווי זי איז איצט ערשט געבוירן
געוואָרן, און ביי סאַשען וויל זי דערגיין: וואָס איז דאָס פאַר אַ
וועלט? וואָס זענען דאָס פאַר אַ מענטשן אין שטאָט?

און איינמאָל, אין אַ רגע, ווען זייערע אַרעמס האָבן זיך
נאָר וואָס פאַרנאָדערגענומען און סאַשע האָט אין דער פינטטער
צונויפגעקליבן אַ געדיכטן פלאַנטער פון אירע האַר, האָט זי ביי
אים אַ פרעג געטון:

—סאַשע, אַלע מענטשן זענען אַזוי:

—ווי „אזוי“—האָט סאַשע אין דער שטילקייט פון וואַלד

איבערגעפרעגט.

האָט זי זיך פאַנגעדערגעלאַכט:

—אַט אַזוי, ווי מיר,—און זי האָט אים ווידער גענומען קושן.

און איר צאָפּלדיקער קערפּער איז צוגעפאַלן צו זיינעם. דער
וואַלד אליין האָט אויסגעהערט איר פאַר'הלש'ט פייערדיק מור-
מלען: „אַט אַזוי, אַט אַזוי, אַט אַזוי.“ און עס איז ערגעץ אַוועק-
געגאַנגען, ערגעץ אַוועקגעלאָפן דער מורמל, ער איז צוגעפאַלן צו
די ביימער, ווי סאַמעט, ווי זייד, ער האָט געוואַרעמט די לאַפּט...
„אַט אַזוי“

דערנאָך איז זי אַ רויקע לעם אים איינגעשלאָפן אין איר

וואַלד, צווישן אירע ביימער, וועלכע האָבן אירע ערשטע טריט
געזען און געהערט איר ערשט לאַכן. נאָר סאַשע איז דאָ גע-

זיין א פרעמדער, א ווייטער פון גראַדנע. פון אויסלאַנד איז ער געקומען מיט א סך איינגעשטילטע ספקות און פאַרלאַנגען.

ער האָט זיך פאַרטראַכט. אין די אויערן האָבן נאָך גע-
קלונגען צילקעס ווערטער... יאָ, יאָ—אַט אַזוי" איז די גאַנצע
וועלט. און מאַדנע געפילן האָבן זיך ביז באַגינען געראַנגלט אין
אים. פון איין זייט איז ער עפעס שטאַלץ געווען ביי זיך, וואָס
אַזא צאַפּלדיקע צילקע, אַזא קינד פון דער נאַטור איז אַריינגע-
פאַלן צו אים אין די הענט, און פון דער צווייטער זייט האָט ער
שוין געפילט, אַז זיינע הענט זענען צוגעשמידט צו איר... עט-
לעכע מאָל האָט ער דערפילט אַ גרויסע אומרויקייט אין זיך, נאָך
ער האָט עס געטריבן פון זיך, ער האָט נישט ליב געהאַט צו ליידן.
אַט שלאַפט זי רויק— אודאי חלומט זיך איר דער באַטאַגי-

קער וואַלד— וואָס האָט זי געזען אין איר לעבן?

ביז דער פאַרטאַג איז אָנגעקומען און סאַשע האָט געקאַנט
אַריינקוקן אין איר פנים, וואָס די נאַכט האָט אַזוי בלייך געמאַכט.
און אין דער רגע האָט ער אַטיף גוט געפיל געהאַט צו איר. אַ
רחמנות, ווי צו אַ קינד. ער וועט זי קיינמאָל נישט פאַרלאָזן. ער
וועט זי היטן פון לעבנס שלעכטס. אַזוי האָט ער געטראַכט אין
דער גוטער רגע...

און באַטאַגי...

סאַשעס גראַער קאַפעליוש האָט זיך כסדר געוואַלגערט אי-
בערן וואַלד אַדער אין שטוב. ער האָט אים די גאַנצע צייט
נישט אָנגעטון. די מומע ניכע האָט צוגעגרייט עסן מיט ציטער-
דיקע הענט, מיט אומרויקע בליקן. זי האָט שוין עטלעכע מאָל
געוואַלט שיקן שלמהין פון גוראַלניע, ער זאָל צופאַרן קיין
סוויסלאַטש צום אַלטן איסר און אים דערציילן, אַז דער סאַשע
זיצט נאָך אַלץ אין וואַלד און טרעט נישט אָפּ פון צילקען, אַז
קיין גוטס וועט פון דעם נישט אַרויסקומען.

וועגן די נעכט, דאָס וואָס צילקע גנבעט זיך אַרויס האָט

זי נאָך גאַרנישט געוויסט.

איינמאָל האָט סאַשע געזאָגט, אַז ער וואַלט וועלן אויף אַ
פּאַג אַריינגלויבן קיין גראַדנע: קיינער איז אין דערהיים נישטאַ.

אפשר זענען בריף אָנגעקומען פאַר אים.
איז צילקע בלייך געוואָרן. די שטאַט מיט די בריף, וואָס
ער וואָרט אָפּ, האָבן איר דערשראָקן. און גלייך, וואָס געטראַכט
באַלד אַרויסגערעדט:

— דו פאַרסט אַוועק און איך האָב מורא, אַז דו וועסט שוין
מער צוריק נישט קומען.

— וואָס פאַלט דיר איין, נאַריש קינד. — אָט דאָסדאָזיקע מיידל
וועט אים שוין, דאַכט זיך, קיינמאַל נישט אָפּלאָזן. ער האָט זיך
נאָכמער דערשראָקן פאַר צילקען און איז אין זיך אַריין, אין
פעס געוואָרן אויף איין סעקונדע און באַשלאָסן נישט צו פאַרן.
צילקע האָט זיך דערפרייט.

שפעטער פאַרנאַכט איז זי צו אים צוגעשטאַנען, מיט אַ
פראַגע, וואָס האָט סאַשען שטאַרק צוטומלט:
— סאַשע, אַז איך וועל געבוירן אַ קינד, וועט עס זיין אַ

ממור?

ער האָט נישט געוואוסט וואָס צו ענטפערן. ער האָט גע-
וואָלט פאַררעדן, אָפּווענדן איר פראַגע, נאָר זי האָט זיך נישט
געלאָזט:

— אין פרודנע האָב איך געזען, ווי מען האָט געשלאָגן
דעם פאַכטערס טאַכטער, ווייל זי האָט געדאַרפט געבוירן אַ ממור.
אַ שווער געראַנגל איז אין אים פאַרגעקומען, ער האָט
נישט געהאַט פאַר איר קיין ענטפער. די גאַנצע ווירקלעכקייט
פון לעבן איז צוגעגאַנגען צו אים מיט דער איינער קורצער פראַ-
גע: „וואָס וועט זיין?“ און ווען ער האָט געזען, אַז צילקעס
פנים פאַרטרויערט זיך, האָט ער זי צוגעדריקט צו זיך און טריי-
אַרויסגערעדט:

— קינד, קיינער וועט דיך נישט שלאָגן, איך וועל דיך נישט
לאָזן באַליידיקן, עס וועט אַדך גוט זיין.

און שפעטער, ווען ער איז אויף אַ קורצער צייט געבליבן
אַליין, איז ער אַוועק אין וואַלד און גענומען טראַכטן, באַטראַכטן
זיין לאַגע. עס האָט אים אַלץ אויסגעזען אַזוי שרעקלעך מאַדנע.
אַזוי אומגעלומפערט שרעקלעך: ער האָט זיך אַליין אַזוי פאַרפלאַג-
ט.

טערט, ער. וואָס איז שטענדיק אַנטלאָפֿן פֿון דעם „עיקר“ און
נישט געוואָלט זיך לאָזן באַזיגן — איצט האָט אים דער „עיקר“
געכאַפט און געשמידט הענט און פיס, ווייל...

צילקע איז דאָך נישט און וועט דאָך נישט זיין גלייך צו
זיינע אַלע פֿריערדיקע באַגעגענישן מיט פֿרויען... דאָרט אין אויס-
לאַנד — נישט זיי האָבן פֿון אים אַ סך פֿאַרלאַנגט, יענע פֿרויען,
נישט ער פֿון זיי, — קורצע באַגעגענישן, קורצע ליידנשאַפטן, וועל-
כע האָבן צו גאַרנישט פֿאַרפֿליכטעט. נאָר צילקע איז אַן עלנדע
יחומה. איסר איז ביי זיי אַ משרת און איסר האָט מיט אים שוין
אַמאָל גערעדט און טרערן האָבן זיך דעמלט געשטעלט ביים
שוויגנדיקן יידן אין די אויגן...

ער האָט אַזוי שפּאַצירט מיט זיינע לאַנגזאַמע טריט אַלץ
טיפּער אין וואַלד אַריין. געטראַכט האָט ער פֿון זיין איינזאַם
לעבן, האָט זיך געשטראַפּט אין דער רגע פֿאַר זיין פּוילקייט און
נישט-צוגעפּאַסטקייט צום לעבן. דוכט זיך, אַזוי יונג, עס פעלט
אים נאָך פּיל צו דרייסיק יאָר, און אַלץ האָט ער שוין איבער-
געקלאַנגט, פֿון אַלץ זיך אויסגעלאַכט, און צו צילקען? וועלכע געפּילן
האָט ער צו איר? וואָס איז דאָס? ליבע, אָדער בלוז ליידנשאַפט?
ער האָט זיך קיין רעכנונג נישט געקענט אָפּגעבן. גיכער פֿאַר
אַלץ איז דאָס געווען ביי אים אַן ענטציקונג, ער האָט דערזען
אַ זעלטענעם נישט-גערירטן עקזעמפּליאַר און איז פֿאַרבלענדט
געוואָרן...

און צילקעס געשטאַלט שוועבט פֿאַר די אויגן. ער פֿרוווט
זי פֿאַרגלייכן מיט אַלע פֿרויען, וואָס ער האָט ווען באַגעגנט. ער
פֿאַרגרעטערט און פֿאַרקלענערט איר שיינקייט, איר יונג פייער,
וואָס האָט אים אָנגעצונדן. ער שטעלט זיך קלאָר די פֿראַגע, צי
וועט ער קאָנען איצט אַוועקגיין, אַוועקפֿאַרן אין דער וועלט אַריין
און זי פֿאַרגעסן? און ער פּילט, אַז אַן אומבאַקאַנטע בענקשאַפט
נעמט אַרום זיין גאַנץ וועזן... אפשר איז דאָס טאַקע ליבע?
אַזא געפּיל האָט ער נאָך נישט געהאַט...

וואָס וועט דאָ זיין? וואָס וועט דאָ זיין?
ער קוקט זיך אום אין וואַלד. אַ גרויסע רויקייט ליגט דאָ

צווישן די ביימער און איבער די ביימער. שטיקער זון פאלן מיד
אַראָפּ אויף יעדן שטיק באַפרייטן ווינקל פון וואַלד און ערגעץ
זינגט זיך, זינגט זיך פון זיך אליין.

ער וואַלט שוין וועלן אָט די דאָזיקע גרויסע רויקייט אַריין-
נעמען צו זיך אין האַרץ— דאָס טראַכטן מאַכט אים מיד. ער קאָן
נישט ליידן און וויל נישט ליידן.

זייטאַמאָל דערהערט ער זיין נאָמען. דאָס רופט אים ציל-
קע, זי פאַטשט מיט די הענט און שרייט „סאַשע“.

רופט ער זיך אָפּ, גייען זיי שוין צוריק צוזאַמען. לאַכט זי,
זי הייבט גאַרנישט אָן צו וויסן, אַז סאַשע איז אמרויק, איר
לאַכן גיט זיך אים איבער, ער כאַפט זי אויף די הענט אַרויף
און טראַגט זי אַ שטיק וועג אין וואַלד. צו ערשט ראַנגלט זי
זיך, דערנאָך מאַכט זי צו די אויגן און נעמט הייס אָטעמען.
דאָס לייכטע קליידל פלאַנטערט זיך ביי סאַשען אין די הענט.
מיט די פינגער זיינע רירט ער אָן דורכן קליידל איר קערפער
און עס ברייט זיך אָפּ זיין גאַנץ וועזן. די גרינע ביימער
שימערן אין די אויגן, די זון-שטראַלן פלאַטערן צווישן די ביי-
מער. נאָך אַ פּאַר טריט און ער פאַלט אום מיט צילקען.

אַליין, אליין, ווייט פון אַלע מענטשן. זאָל נאָר דער פויגל,
וואָס זינגט אויפן בוים זיי נישט אַרויסגעבן.

דערנאָך ווען צילקע עפנט אויף די אויגן, אין וועלכע די גאַנצע
גרינקייט פון וואַלד שפּיגלט זיך אָפּ, רופט זי זיך אָן צו סאַשען...

— דו?.. דו... איך האָב געמיינט, אַז דאָס איז פרויקען...

— וואָס פרויקען? ווי קומט דאָ פרויקען?— ווונדערט זיך סאַ-
שע. נאָר צילקע ווייסט נישט וואָס צו ענטפערן. אַ סך מאָל האָט
עס שוין מיט איר פּאַסירט: ווען סאַשע צינדט זיך אָן און נעמט
זי שטאַרק קושן, ווען ער טראַגט איר אויף די הענט אַזוי פלינק
אַזוי לייכט, שוועבט מיטאַמאָל פאַר איר אַרויס דער פרויקע באַ-
ראַש, פאַר וועלכן זי האָט זיך שטענדיק מורא געהאַט... ווייל ער
האַט זי שטענדיק געוואַלט קושן, און איצט איז מיט איר דאָס
זעלבע געשען, זי האָט אויפגעעפנט די אויגן, געקוקט אויף סאַ-
שען און געזען פרויקען מיט זיין פונאַנדערגעשפילטער שוואַצער

בלווע. ער האָט געקוקט אויף איר און אַביסל בייולעך געשמייכלט.
סאַשע האָט גאַרנישט פאַרשטאַנען... און זי האָט שוין ווי-
דער געשטרעקט די הענט צו אים, געלאַכט און געשטיפט ביז די
זון האָט זיך אַריבערגעוואָרפן אויף אַ צווייט שטיק וואַלד. פון
דעם בוים, אונטער וועלכן זיי זענען געלעגן האָבן לאַנגזאַם גע-
טריפט פּעך-טראַפּנס, ווי גרויסע בורשטין-טרערן. דאָס האָט די
זון, פאַר איר אַוועקגיין, מיט די שטראַלן אויסגעוויגן דעם זאַפט
פון בוים...

זיי זענען געגאַנגען צוריק. סאַשע האָט אַלץ פאַרגעסן,
וואָס ער האָט נאָר וואָס געטראַכט. זי האָט פיל געלאַכט און איר
לאַכן האָט געכונטערט. יעדע רגע פלעגט ער ברייט אויפּשטענען
די אויגן און באַוונדערן איר שפּרונג, איר זאָרגלאַזיקייט.

די מומע פלעגט זיי שטענדיק צוגרייטן עסן, נאָר אליין
פלעגט זי יוצן אָדער שטיין פון דערווייטן. טיף אין האַרצן איז
זי ביז געווען אויף ביידן. זי האָט נאָך גאַרנישט געוואוסט און
האָט שוין ביידע געהאַלטן פאַר זינדיקע. זי איז געווען מאַכטלאָז,
האָט גאַרנישט געקענט העלפן און זי האָט זיך אינגאַנצן פאַר-
לאָזט אויף גאָט. איין האַפּנונג האָט זי יאָ געהאַט; דער זומער
רוקט זיך אַוועק און דער סאַשע וועט דאָ לאַנג אין וואַלד נישט
בלייבן.

טעג האָבן זיך געצויגן טרוקענע, געזונטע, און נעכט—פינט-
טרע, טויט-שווייגעדיקע. און איינמאָל אין אַזאַ נאַכט האָט די
מומע ניכע דערהערט אַ שאַרף אין צימער. זי איז פון מידקייט
באַלד ווידער איינגעשלאָפן, נאָר דער שלאָף איז שוין געווען אַן
אומרויקער, עס האָט געדויערט אַביסל, דערנאָך האָט זי אויפגע-
עפנט די אויגן, גענומען זיך אַרומקוקן אין דער פינטטער און
אויסערופן:

—צילקע.

קין ענטפער. איז זי אויסגעשטאַנען, אָנגעצונדן פייער...
צילקע איז נישט געווען, דאָס בעט אירס איז ליידיק און צו-
וואָרפן. די אַלטע איז בלייך געוואָרן פון שרעק... איז זי צוגע-

לאָפן צו דער טיר און נאַכאַמאָל אויסגערופן: „צילקע“. אין וואָלד
 איז נאַכט געווען און די נאַכט האָט נישט געענטפערט.
 אין דער רגע האָט זי אַלץ געוואָלט וויסן, אַלץ דערגיין.
 זי איז פול געווען מיט פאַרדאַכט און צאָרן, די מומע ניכע, אָט
 די צילקע, וואָס אויף אירע אַלטע הענט האָט זי זיך אויסגעהאַדע-
 וועט, אָט די צילקע נאַרט איר. פון שטוב גנבעט זי זיך אַרויס
 אינמיטן נאַכט... זי איז אַרויס אין וואָלד און איז אָפגעגאַנגען עט-
 לעכע טריט אויף לינקס, עטלעכע טריט אויף רעכטס. עס איז געווען
 אַביסל קאַלטלעך פאַר אירע אַלטע ביינער און זי האָט צוגעצוי-
 טערט. דאָס ווינטל האָט געצופט אירע גראָע האָר. זי האָט מער
 צילקען נישט גערופן, ניין, ניין. זי וויל דערווען דעם סוד. זי
 וויל וויסן צי די זינד איז שוין געשען. ווי אַ פאַרשווערערין
 האָט זי זיך געגנבעט, צום טייכל איז זי צוגעגאַנגען. דאָס וואָסער
 האָט זיך געמאַכט זיין שטענדיקן וועג און עפעס אומרויק צוגע-
 מורמלט. אַזוי שטום איז די נאַכט פאַר דער אַלטער. אַזוי אָנגע-
 זאַפט מיט פחד. פאַטאָג פילט זי גאָר קיינמאָל נישט אַזוי איר
 אַלטקייט ווי איצט אין דעם חושך צווישן די ביימער. זי פאַר-
 געסט אויף אַ רגע אָן צילקען און טראַכט פון איר אייגן לעבן,
 פון אַזוי פיל עלנדע יאָרן, און פילן פילט זי, אַן צום בית-
 עולם איז שוין אַזוי נאָנט, אַזוי נאָנט. פאַר וועמען האָט זי גע-
 לעבט און ווער וועט נאָך איר וויינען?
 צילקע...

זי האָט איר אָפגעגעבן די גאַנצע נשמה און איצט האָט זי
 זיך אַרויסגעגנבעט זינדיקן.
 אין וואָלד געפינט זי איר נישט. אפשר זענען זיי אַוועק-
 געגאַנגען נאָך ווייטער, האָט זי נישט קיין פוח מער צוגיין,
 די אַלטע, און די אויגן זעען קיין זאָך נישט - גייט זי צוריק איב-
 דעם דערהערט זיך צילקעס קול, צילקעס פאַרשטיקט לאַפן. די
 אַלטע ציטערט אויף, זי לאַכט פון סאַשעס צימער, פון דער צוויי-
 טער שטוב, וואָס שטייט אין וואָלד קומט דאָס לאַפן...
 זי גנבעט זיך צו נענטער און שטייט עטלעכע רגעס אונ-
 טערן פענסטער, שטייט און ציטערט אויף ביי יעדן קלאַנג, וואָס

1. טעגלאַפּוויטש.

זי הערט אויס— צרץ איז קלאָר. אַלץ איז שוין זיכער און די
נאַכט ווערט טאַפלט פינסטער פאַר איר, די פיס ברעכן זיך איר
אונטער, זי וויל שוין גיין צוריק, דערהערט זי ווידער צילקעס
לאַכן. האַלט זי נישט אויס און נעמט קלאַפן אין פענסטער און
רופן: „צילקע, צילקע, צילקע“.

עס ווערט שטיל אינעווייניק ביי סאַשען אין חדר. אינגאַנצן
וואַלד, אויף דער גאַנצער וועלט ווערט שטיל. די אַלטע שלעפּט
זיך צוריק אַוועק אין שטוב און פאַלט מיט אַ קרעכץ אַראָפּ אויף
איר געלעגער. און דעם וואַלד דאַכט זיך, אַז טויזנטער שטימען
האַבן זיך אין אים אַריינגעלאָזט און אַלע שטימען רופן: „צילקע,
צילקע“. אין אַלע פינסטערע ווינקעלעך לויפט עס אַרום, דאָס קויל,
אויף אַלע צווייגן הענגט עס זיך אָן, אין טייכל פאַלן די קלאַפּ-
גען און די פאַליעס טראָגן עס אַוועק מיט שטיקער נאַכט אינ-
איינעם.

די מומע ניכע יאָמערט אין איר קישן. אויף איר, אויף
איר אַליין פאַלט די זינד. זי האָט צילקען אויף אַרגע נישט גע-
טאַרט אָפּלאָזן. זי, די מומע, האָט געדאַרפט דעם סאַשען פאַר-
טרייבן פון וואַלד, ווי מען פאַרטרייבט אַ קראָך, וואָס קראַקעט
צו לאַנג אונטערן פענסטער. ווי מען פאַרטרייבט אַ הונט.
דערנאָך הערט זי, ווי די טיר עפנט זיך און ווי צילקע
לייגט זיך אויף איר געלעגער. עס איז פינסטער אין חדר. ביידע
פרויען שווייגן. איינע, וואָס האָט אַזוי פרום אָפּגעלעבט אַ לעבן—
און די צווייטע, וואָס האָט אַזוי זינדיק אָנגעהויבן צו לעבן.
און דאָרט ביי זיך אין צימער איז געבליבן סאַשע אַליין.
דאָס געשריי „צילקע“, וואָס איז געקומען פון וואַלד, האָט אים
איצט אויף אַן אמת אויפגעוועקט.

דאָס האָט גערופן די מומע ניכע, נאָר אים האָט זיך אויס-
געדוכט, אַז די נאַכט אַליין האָט צו אים אַריינגעשריגן, די בייזע
נאַכט האָט אים איצט שלאָפן נישט געלאָזט. ער האָט גענומען
רייכערן איין פאַפיראַס נאָכן צווייטן, איז צום פענסטער צוגעגאַנג-
גען און געקוקט אין דער פינסטערניש.
וואָס וועט דאָ זיין?

די ווילדע צילקע.

איין רגע און אים האָט זיך אויסגעדוכט, אַז דאָס איד
גאַנץ פשוט: אין דערפרי וועט ער צוגיין צום שאַסיי-וועסטער
איוואַן און אים הייסן איינשפּאַנען דאָס פּערו. ער וועט אַוועק
פון וואַלד, אַוועק, אַוועק...

„גיין, דאָס וועט דאָך קיינמאַל גישט זיין“— האָט ער שוין
אין אַ רגע שפּעטער באַשלאָסן. און מיטאַמאַל האָט ער דערפּילט,
אַז ער בענקט נאָך דער צילקען, וועלכע האָט זיך אַזוי דער-
שראָקן, בעת די מומע האָט אין פענסטער אָנגעקלאַפּט. וואָס טוט
זי דאָרטן איצטער? זי וויינט אודאי און די מומע שטראַפּט און
שילט, שטראַפּט און שילט.

זי האָט זיך געוואָרפן פון איין געדאַנק צום צווייטן. דער
קאַפּ זיינער האָט געברענגט פון אויפּרעגונג, ער האָט זיך אָנגע-
וויבן פילן, ווי אַ פאַרברעכער און האָט אַליין געוואַלט אויס-
טראַכטן פאַר זיך אַ שטראַף, אַ שווערע שטראַף, אַזוי ווי ער האָט
פאַרדינט.

עטלעכע מאָל האָט ער אויפגעציטערט. אים האָט זיך
אויסגעדוכט, אַז דער וואַלד רופט ווידער: „צילקע, צילקע“ און
צילקעס וואַרעמקייט האָט זיך נאָך געפילט אין צימער. דער וואַלד-
ריח פון אירע האַר האָט אים פאַרפאַלגט. עס איז אים געווען אין
דער רגע גוט און שלעכט, און מיטאַמאַל האָט זיך אין אים אויפ-
געוועקט דער אַלטער זאָרגלאָזער סאַשע לוריע. „זאָל זיין!“—
האָט ער צו זיך אַ זאָג געטון און איז אַוועק שלאָפן.

אויף מאַרגן איז ווידער געווען אַ זון-טאָג. און דאָס ערשטע,
וואָס סאַשע האָט דערהערט— איז געווען צילקעס זינגען. ער איז
צוגעגאַנגען צום פענסטער און זי געזען פון דערווייטן. זי האָט גע-
וואַשן וועט ביים טייכל.

זי זינגט גאָר...

און די פאַרגאַנגענע נאַכט מיט ניכעס קול אונטערן פענס-
טער האָט אים אויסגעזען ווי אַ חלום. אין וואַלד איז אַזויפיל זון
געווען, און בעת די זון שיינט ווערן אַלע זאָרגן פאַרקלענערט;
אין די טונקלסטע ווינקלעך פון דער נשמה צולייגן זיך אירע
שטראַלן, עס לאָזט נישט טרויערן און עס צווינגט אין עפעס נאָך

צו גלייבן. סאשע האָט זיך אויף גיך אַרומגעװאַשן, אָנגעטון זיך
און איז אַרויס אין וואַלד. ער איז אַוועק אָן אַ צייט. צילקע האָט
אים נישט באַמערקט. זי האָט געקלאַפּט די וועש און פון צייט
צו צייט געזונגען, אָנגעזויבן און אויפגעהערט. אין וואַלד האָט
איר קול זיך ווייט פאַרטראַגן, אויפגעהויבן זיך איבער די שפיצן
פון די ביימער און פּלוצלונג זיך אָפּגעהאַקט מיטן עכאַ.

לוריעס זון האָט עפעס באַטראַכט אַ פּלאַן און צוריקוועגס
האַט ער גענומען האַסטיקער שפּרייזן. ער איז צוגעקומען צו
איסרס שטוב און איז אַריין.

ניכע האָט געאַרבעט, אירע אויגן זענען געווען פאַרוויינט.
סאשע איז צו איר נענטער צוגעגאַנגען:

—ניכע! הערט זיך איין, מומע ניכע, איך באַדאַרף אייך
אויף היינטיקן טאָג, איך באַדאַרף אייער הילף.

ניכע האָט אויף אים נישט געקוקט און קאַלט געפרעגט.
—וואָס?

—מומע ניכע! אין מסטיבאָווע איז פאַראַן אַ רב, יאָ?

זי האָט אויף אים פאַרווונדערט אַ קוק געגעבן:

—פאַראַן אַ רב. צו וואָס דאַרפסטו אַ רב?

—הערט זיך איין, מומע ניכע, אויב איר וועט מיר צו-

העלפן, וועל איך אליין אַלצדינג טון, היינט נאָך מוז דאָס געשען.

—וועגן וואָס רעדסטו, איך פאַרשטיי דיך נישט.

—איך וויל שטעלן אַ חופּה מיט צילקען. איר הערט, מומע

ניכע, היינט נאָך מוז דאָס געשען.

די מומע ניכע איז אַזוי צוטומלט געוואָרן, האָט אויסגע-

גלאַצט אַ פּאָר אויגן אויף סאשען און פון אירע הענט האָט אַלץ

גענומען פאַלן. אַ שרעק און אַ פרייד האָט זיך אויפגעוועקט אין

איר.

—צו וואָס אַזא איילעניש, אָן אַטאַטן, אָן קיינעם נישט?—

סאשע האָט זי נישט געלאָזט רעדן.

—עס איז אַ שאַד די צייט, גייט אַוועק גלייך קיין מסטי-

באָווע, רעדט איבער מיטן רב, זאָל ער אַלץ צוגרייטן און מיר

וועלן נאָכמיטאָג דאָרט קומען.

— איך וועל שיקן שלמה'ן קיין סוויסלאַטש, זאָל איסר קומען,
ער איז דאָך אַ טאַטע. — ניכע האָט זיך געבעטן.

— מען דאַרף נאָך קיינעם נישט שיקן. — האָט סאַשע פעסט
אַרויסגערעדט. — איר האָט דאָך ליב צילקען, עס גייט אין איר
גליק... שפעטער וועט אפשר צו שפעט זיין. — זי האָט געקוקט
אויף אים מיט אַ פאַר אָפענע אַלטע אויגן און פאַרשאַרט די
גראַע האָר אונטערן שייטל.

זי האָט זיך דאָך נישט גערירט פון אָרט, איז סאַשע צו-
געגאַנגען און זי אָנגענומען פאַר דער אָהאַנט, האָט איר צוגעפירט
צום קאַסטן, וווּ עס איז געלעגן איר פאַטשיילע. — נעמט די פאַ-
טשיילע און גייט קיין מסטיבאָווע!

זי האָט געפאַלגט. נאָר פריער איז זי צוגעלאָפן צו דער
גוראַלניע זוכן שלמה'ן. זי האָט אים געוואָלט שיקן קיין סוויס-
לאַטש, נאָר שלמה איז אין גוראַלניע נישט געווען. איז זי געשטאַנען
אַ רגע און געקלערט, דערנאָך גענומען גיין קיין מסטיבאָווע און
דעם גאַנצן וועג האָט זי פאַרווייט מיט אירע זיפצן.
סאַשע איז דערווייל צוגעקומען צו צילקען.

— גוט מאַרגן!

נאָר אָנשטאַט אַן ענטפער האָט זי אַ פאַטש געגעבן מיט
דעם וועש-קלאַפער אין וואַסער און סאַשען באַשפּריצט פון קאַפּ
ביז די פיס. און ווידער געאַרבעט.

— די מומע האָט עפעס פאַנאַכט גערעדט צו דיר?

— ניין!

— וואָס האָט זי געטון?

— געוויינט...

— און דו?

— איך בין געשלאָפן.

האָט ער געטראַכט אין דער רגע, סאַשע, אַז זי נעמט עס
אָן אַ סך פשוטער, ווי ער. זי איז גלייך געגאַנגען שלאָפן אין
ער האָט זיך אַזוי לאַנג געפייניקט ביים פענסטער.

— צילקע, האָסט עפעס אַ שייך קליידל?

— יא, איז וואָס?

- און שײך האָסטו אויך?
 - שײך האָב איך אויך, דער טאַטע האָט נישט לאַנג גע-
 בראַכט, אָבער צו וואָס פּרעגסטו עס?
 - מיר'ן גיין קיין מסטיבאָווע...
 - האָ? - זי האָט אַוועקגעלייגט דעם וועש-קלאַפער און צו-
 געגאַנגען צו סאַשען, וועלכער איז געשטאַנען נאָנט לעס וואָסער
 און גערייכערט. - האָ וואָס וועלן מיר טון אין מסטיבאָווע?
 - מיר'ן גיין צום רב שטעלן אַ חופּה.
 האָט זי סאַשען אַרומגעכאַפט מיט אירע נאַסע הענט און
 גענומען לאַכֵן, פּלאַפלען און שפּרינגען, זיי זענען ביידע שיער
 נישט אין טייל אַריינגעפאַלן. געפרייט האָט איר די גאַנצע גע-
 שיכטע צוליב דעם, וואָס מען וועט ערגעץ גיין, מען וועט עפעס
 טומלען, עס וועט זיין לעבעדיק, די גאַנצע ערנסטקייט פון דער
 מינוט איז איר נישט אָנגעגאַנגען. און סאַשע האָט עס אַלץ אין
 איר פאַרשטאַנען, זי איז אים דערפאַר זייער טייער געווען.
 און אינמיטן רייסט זי איבער די שטילקייט.
 - אָבער צו וואָס שײך? אין מסטיבאָווע גיי איך זומער
 באַרוועס, שטענדיק באַרוועס.
 סאַשע האָט איר איינגערעדט, אַז זי זאָל אָנטון שײך, ווייל
 עס „פאַסט נישט“, כּאָטש אין האַרץ האָט ער ביי זיך געטראַכט,
 אַז דאָס וואָלט געווען זייער אַריגינעל, ווען זי וואָלט געשטאַנען
 אונטער דער חופּה באַרוועס.
 דערנאָך, זוען צילקע האָט ווייטער געאַרבעט, האָט זי אָן-
 געהויבן אַביסל באַטראַכטן טיפּער דעם גאַנצן ענין און צו סאַשען
 זענען געפּלויגן פּראַגן:
 - וואָס וועט זאָגן דער טאַטע מיינער?
 - דיין טאַטע? מיר האָבן דאָך ביי קיינעם נישט גע-
 פּרעגט.
 סאַשע האָט זי באַרויקט:
 - קינד, און נעכטן, און אייערנעכטן און די גאַנצע צייט,
 וואָס מיר קושן זיך דאָ אין וואַלד? מיר האָבן דאָך פריער אויך
 קיינעם גאַרנישט געפּרעגט.

—טאקע, מיר האָבן ביי קיינעם נישט געפרעגט, מיר זע
נען דאָך שוין גרויסע...

און זי האָט קאָקעטיש אויסגעגלייכט איר גאַנצע פיגור.
זיך אַוועקגעשטעלט שטאַלץ אַנטקייגן סאַשען. אַנטקייגן אַלטן
וואַלד. סאַשע האָט איצט נאַכאַמאָל געזען, ווי רייף זי איז די
לעצטע צייט געוואָרן, ווי אויסגעוואַקסן.

„מיר זענען דאָך שוין גרויסע.“ עס האָט אָפּגעקלונגען ביי
אים אין די אויערן. ער האָט זי באַגייסטערט אָנגעקוקט.

—נו, גיב אַ קוש, וואָס גלאַצסטו מיט די אויגן?—האָט ער
דאָס שוין געוואָלט טון, איז זי אָפּגעשפרונגען און זיך נישט גע-
לאָזט כאַפּן. זי לויפט און ער לויפט נאָך, דער וואַלד הערט זיך
צו צו זייער לאַכן. די וועש ביים טייכל איז געבליבן ליגן אָן
אַ בעל-הבית ערגעץ ווייט, אונטער אַ סך ביימער. ווייט אין וואַלד
האָט סאַשע איר געכאַפט און זי האָט איר קוש באַקומען מיט אַ
גרויסן פּראָצענט.

דערנאָך איז זי אַריין אין שטוב צוגרייטן שיך און קליידל.
סאַשע איז געבליבן אַליין.

ער האָט געטראַכט...

ער האָט געטראַכט, אַז דאָס, וואָס ער גייט איצט טון,
מוז געטון ווערן. פון אַלץ, וואָס אין קאָפּ האָט זיך אים איצט
געפלאַנטערט האָט ער איינס פאַרשטאַנען: צילקען טאָר מען אַווי
נישט לאָזן... מען מוז דאָס טון, וואָס גיכער, נאָך היינט, און די
חופּה מוז געשטעלט ווערן. ס'קאָן זיין, אַז ער האָט מורא געהאַט
פאַר זיך אַליין. און אַז ער וועט באַקומען חרטה, און טאָמער
מישן זיך אַריין זייטיקע סיבות און דאָס וועט אים שטערן צו
זיין פאַראַנטוואָרטלעך פאַר זיך אַליין. ער האָט נישט געוואָלט
טראַכטן צי ער האָט צילקען שטאַרק ליב, צי זיין ליבע וועט
לאַנג דויערן... אין קאָפּ האָט עפעס געעגבערט אַ פּחדל, אַ ססּקל—
נאָר ער האָט עס געיאָגט פון זיך...

אין דעם האָט ער דערזען אין וואַלד צווישן די ביימער
אַ נייעם נפש: דאָס איז געווען אַ ייד אין די מיטעלע יאָרן מיט
צוקנייטשטע בגדים און מיט אַ צוקנייטשטן האַרטן קאַפּעליוש. ער

איז לאַנגזאַם צוגעגאַנגען צו סאַשען
—שלום-עליכם, מזל-טוב אייך!— און ער האָט אויסגעשטרעקט
די האַנט, סאַשע האָט אים אויך דערלאָנגט זיין האַנט, נאָר דער-
ביי האָט ער אים באַטראַכט מיט נייגעריקע בליקן, וועלכע האָבן
גערעדט: „ווער זענט איר און וואָס ווילט איר?
— איך בין דער שמש ביים מסטיבאָווער רב, — האָט זיך דער
ייד פאַרגעשטעלט.
און סאַשע האָט דערפילט, ווי עפעס אַ שליה פון אַ פרעמד-
דער וועלט איז צו אים געקומען.
— שוין אַלץ צוגעגרייט, — האָט דער ייד ווייטער גערעדט. —
די אַלטע ניכע וואָרט אויף אייך, אויב איר ווילט קאָנען מיר
שוין גיין.
סאַשע האָט דעם יידן אַוועקגעשיקט צום שאָטיי-וועכטער
איוואָן, אַז יענער וואָל גלייך איינשפאַנען דאָס פערד. דער ייד
איז געלאָפן דערפילן.
און צילקע איז שוין געשטאַנען אויפן גאַניקל אין איר
ווייס קליידל און אָנגעטון אין שיד, וועלכע האָבן נישט זייער גע-
פאַסט צו דעם שטענדיק באַרוועסן מיידל.
דערפאַר האָט זי אויסגעזען העכער, שלאָנקער און אַ שע-
מעוודיקער שמיכל האָט זיך געלייגט אויף איר פנים. אין דער
צייט, וואָס זי האָט זיך איבערגעטון האָט זי געמוזט עפעס אַ סך
איבערקלערן, אַ באַחנטע ערנסטקייט האָט געקוקט פון אירע אויגן.
זי האָט זיך אַרומגעקוט, האָט באַטראַכט דעם וואָלד פון אַלע
זייטן, פונקט, ווי זי וואָלט זיך זעגענען מיט אירע איינציקע באַקאַנ-
טע— מיט די ביימער.
סאַשע האָט זי באַמערקט און איז צוגעגאַנגען צו איר. „די
אויגן זענען ביי איר היינט ווידער בלאָע“— האָט ער אַטראַכט גע-
טון, מערקווירדיק, ווי זיי בייטן זיך ביי איר, די אויגן— פון גראָ
ווערן זיי אָפט בלאָע.
— צילקע, אַ ייד, אַ שמש איז געקומען פון מסטיבאָווע, די
מומע וואָרט שוין אויף אינו.

איך האָב געשיקט דעם ייד צו איוואַנען, ער זאָל ברענגען די לינייקע.

וי איז צו אים צוגעגאַנגען, צוגעלייגט דעם קאָפּ צו זיין ברוסט און באַלד אויפגעהויבן דעם בליק און אַריינגעקוקט אין סאַשעס אויגן...

עפעס אַ בדאָע דורכזיכטיקע וועלט, אַ גוטמוטיקע נשמה האָט אַריינגעקוקט אין זיין נשמה און האָט דאָרט אָנגערירט די בעסטע סטרוועס. סאַשע איז צום ערשטן מאָל אין זיין לעבן אַזוי טיף גערירט געווען, ווי אין דער רגע. דאָס האַרץ האָט אים געקלאַפּט... זי איז דאָך זינע. ווי אַ קינד האָט זי זיך אים אָפּגעגעבן און פאַר דערדאָויקער פאַרטרוינג צו אים, וויל ער קיין שלעכטס נישט טון. אין דעראמתן האָט ער זיך געהאַט זיין אָרנטלעכקייט. פיל מאָל האָט ער געטראַכט וועגן דעם, אַז פאַרשמזן זיינע הענט וויל ער נישט... בלויז אַמאָל-אַמאָל אַביסל נישט אַנשטענדיק גע-ווען, אַבער אויף אַזויפיל, אַז מען זאָל מיט זיף דאָס קאָנען אָפּוואַשן...

צילקע טראַכט אַ רגע, און פּרעגט דערנאָך:

--וויילסט טאַקע מיט מיר חתונה האָבן?

--יא, קינד, איך האָב עס פּעסט באַשלאָסן.

--און וועסט נישט האָבן הרטה?

סאַשען נעמט קלאַפּן דאָס האַרץ פון אַזא פּראַגע, פון אַזא טיף-געצילטע פּראַגע, נאָר ער האָט דאָך פּריער באַשלאָסן, אַז היינט טאָר ער זיך נישט גריבלען אין דער נשמה. דאָס מוז גע-שען אין שטאָט. אַן ענטפּער באַקומט צילקע אַ קוש אין די ליפּן, און דאָס באַרויקט זי.

די לינייקע מיט איוואַנען, מיט דעם יידן פאַרט צו.

אַלע פיר זעצן זיך אויס אויף דער לאַנגער לינייקע און מען פאַרט. נאָנט שטייען לידיקע פעלדער אינגאַנצן באַגאַסן מיט זון און אַלע פעלדער זענען אַרומגערינגלט מיט וואַלד.

צילקע האָט אַלץ פאַרגעסן. די זון, די ליכטיקייט אַרום ווירקן אויף איר. זי שרייט צום פּערד „ניא“ און נעמט עטלע-כע מאָל זינגען. סאַשע רעדט אָפּ מיטן שמש, אַז אין שטעטל

זאָל קיין טומל נישט ווערן. קיינער אויסער די, וואָס מוזן זיין
 דערביי זאָלן נישט וויסן פון דער חופה.
 די לינייקע בלייבט שטיין נישט ווייט פון שטעטל. דער
 שמש גייט דער ערשטער. צילקע מיט סאַשען גייען נאָך. ווי
 פאַרבלאָנדזשעטע גייען זיי נאָך דעם פרעמדן ייד. צילקען איז
 שווער צו גיין אין די שיד-צווי לאַנג באַרוועס אַרומגעלאָפן.
 און דערנאָך זענען זיי געזעסן אין אַן ענגן צימער. דאָרט
 האָט זיך צונויפגעזאַמלט אַ מנין מענטשן. די מומע האָט אַלץ צו-
 געגרייט, זי האָט כסדר געזיפצט, נאָר זיפצנדיק האָט זי איינס
 פאַרשטאַנען, אַז אויב דער סאַשע האָט זי אומגילקלעך געמאַכט,
 זאָל ער עס איצט פאַרריכטן מיט דער חופה.
 דער רב האָט עפעס אויסגעפרעגט ביי סאַשען און עס פאַר-
 צייכנט אין אַ גרויסן ספר, דערנאָך האָט מען אויפן הויף אַרויס-
 געטראָגן אַ שטיק אויסגענייט צייג אונטער פיר דרענגלעך.
 מען האָט אים עפעס געהייסן זאָגן, דערלאַנגט אַ רינגעלע,
 דערלאַנגט אַ כוס וויין. ווי ערנסט און צוטראַגן ער איז נישט
 געווען אין יענע מינוטן, האָט זיך אים עטלעכע מאָל געוואָקט
 לאַכן: וואָס ווילן זיי, די אַלע מענטשן?
 נאָר באַלד כאַפט זיך סאַשע צוריק און טראַכט:
 „דאָס איז נייטיק. דאָס איז נייטיק.“ נאָך אַ פאַר מינוט,
 איך וועל פון זיי פטור ווערן.
 דערנאָך האָבן די אַלע מענטשן גענומען „זשווען, ווי
 ושוקעס:

„מול-טוב“, „מול-טוב“, „מול-טוב!“
 צילקע האָט אַזוי נעבענדיק פאַרלייגט די הענט און גע-
 קוקט אויפן עולם. די מומע האָט געוויינט און כסדר געקושט
 צילקען.
 צו סאַשען איז צוגעגאַנגען אַ ייד און האָט אָנגעהויבן רעדן:
 — די לוריעס, אַ קלייניקייט אַזא יחוס!
 סאַשע האָט אים דערלאַנגט אַ פאַפירענעם צען-רובל-שטיק
 און דער ייד האָט זיך אָפגעטראָגן. באַלד איז צוגעקומען אַ צווייטער.
 — אייער פאַטער...

סאשע האָט דעמדאָזיקן אויך דערלאַנגט אַ מטבע און יע-
נער האָט זיך באַלד אָפגעטרָגן. דער דריטער איז צוגעגאַנגען
מיט אַ שמיכל אויף די ליפן:

— די פּלה האָט זיך גאָרנישט גענאָרט... כַּע. כַּע...
מיטאַמאָל האָבן זיך צו אים אויסגעשטרעקט אַזויפיל הענט.
עפעס אַ שמש און נאָך אַן אונטער-שמש.

— מול-טוב, מול-טוב, — און פאַר יעדן מול-טוב האָט סאשע
געצאָלט. עטלעכע מיידלעך האָבן זיך דערוואַסט די גאַנצע גע-
שיכטע. אַלץ וואָס קומט פאַר ביים רב. זיי זענען געקומען צו-
לויפן, אין צילקע איז געשטאַנען אויפן שוועל פון אַ צווייטן צי-
מער און עפעס גערעדט מיט זיי. די מומע האָט זיך געשושקעט
מיטן רב און סאשע איז אויף אַ קורצער צייט געבליבן זיצן אַליין
אויף אַן אַלטמאָדישן ווייסן פּאַטעל.

ער איז מיטאַמאָל עפעס קלענער געוואָרן אין וואָס און
אין זיין גאַנצן וועגן. ער האָט אין זיך געשמייכלט: אויסגעדוכט
האָט זיך אים, אַז מען האָט אים אָפגעשמיסן.

פון צימער האָבן זיך אַרויסגערוקט די בערדיקע יידן. ני-
כע האָט זיך אויפגעהערט צו שושקען מיטן רב. צילקע האָט אין
רעדן מיט די חברטעס אַ לאַך געטון און סאשע האָט זיך אויפ-
געכאַפט פון זיינע געדאַנקען...

ער איז צוגעגאַנגען צו דער אַלטער ניכע:

— נו, מומע ניכע, איר זאָלט שוין מער נישט וויינען און
זייט נישט ברוגז אויף מיר.

האָט זי זיך ערשט פונאַנדערגעוויינט אויף אַן אמת. עס
האָט געדויערט עטלעכע מינוט ביז זי האָט זיך באַרויקט.
צילקע האָט שוין אויך געוואָלט נעמען וויינען. זי האָט גע-
מיינט אַז מען באַדאַרף אַזוי. נאָר סאשע האָט שוין פריער
אַרויסגעשיקט דעם שמש, ער זאָל ברענגען אַיוואַנען מיט דער
לינייקע, וועלכע איז געשטאַנען נישט ווייט פון שטעטל.
זיי זענען אַרויס פון רב, אַרום זענען שוין געשטאַנען פיל
גייעריקע. ווער וואָלט עס געקאָנט אַיינהאַלטן אַזאָ סוד.
— לוריעס זון האָט חתונה געהאַט מיט איסרס צילקע.

— א באַרוועס מיידל האָט חתונה געהאַט מיט דעם „אויס-
לענדער“.

— ער איז אודאי משוגע געוואָרן.

צילקע האָט אָבער אויך געהאַט פאַרטיידיקער:

— די שטאָטישע מיידלעך מעגן זיין אַ כפרה פאַר איר

— זי איז דאָך אַזוי שיין, ווי אַ בת-מלכה...

סאַשע האָט זיך געפרייט, ווען די לינייקע האָט זיך שוין

גענומען רירן. ער האָט צו די מענטשן גאָרנישט געהאַט. זאָלן

זיי טומלען, נאָר אים ווילט זיך זיין וואָס ווייטער פון זיי.

אָט איז שוין פעלד. זיי פאָרן, די מומע ניכע ווישט נאָך

אַלץ די אויגן. צילקע האָלט זי צו, זי זאָל נישט אַראָפּפאַלן, און

אַליין וויל זי עפעס פרעגן ביי סאַשען. נאָר זי שעמט זיך. האָלט

אָבער נישט אויס און פרעגט יאָ:

— סאַשע, ווען וועט שוין זיין אונזער חתונה?

לאַכט סאַשע, ער פאַרשטייט וואָס זי מיינט: ביי איר הייסט

„חתונה“ מוזיק מיט טענץ מיט אַ סעודה...

— עס וועט זיין, קינד, שפעטער, עס וועט זיין.

און איוואָן, דער שאָסיי-וועכטער, וואָס טרייבט דאָס פערד,

איוואָן מאָנט אויך זיין חלק:

— באַרין, ווען וועט מען מאַכן אַ שנאַפּס? אַזאַ יום-טוב, אַזאַ

שיין מיידל צוגענומען פון אונזער וואָלד.

און דאָס „שיין מיידל“ זיצט נישט איין אויף דער לינייקע.

דערזעט זי אַ פאַרשפעטיקט בלימל אין פעלד—שפרינגט זי אַראָפּ

פון דער לינייקע.

זי האָט שוין אַ גאַנצן בוקעט מיט פעלד-בלומען. די פאָר

וואָרסט פליען גיך דורך.

בעת זיי פאָרן אַריין אין וואָלד ברענגט שוין די זון איר

לעצט פייער. אין וואָלד אויף די ביימער פאַלן פיל גרויסע אומ-

געלומפערטע פלאַמען און זיי ליגן אויף די ביימער מיט זייערע

גסיסה-צונגען.

טונקעלער ווערט. אַלץ טונקעלער. דער אייביקער אַוונט-

אומעט גייט מיט זיינע מעלאַנאָלישע טריט נענטער צום מענטשן

צו... און צילקע האָט איך דערפילט דאָס שוויגעניש פון אַרום.
 נאָר זי וויל נישט זאָרגן, אפילו קיין רגע נישט.
 בעת די לינייקע שטעלט זיך אָפּ לויפט זי צו צו סאַשען
 און נעמט אים טרייסלען און לאַפּן דערביי:
 —חחונה געהאַט. האָ, סאַשע, חחונה געהאַט?
 סאַשע גלעט איר קאַפּ רויק, פאַרטראַכטערהייט. דער יריד.
 דאָרטן אַרום דער חופּה, האָט אים אַביסל צוטומלט, דאָך איז אים
 עפּעס יום-טובדיק געווען אויף דער נשמה...
 יום-טובדיק און אומעטיק.
 און אין יענעם אָונט זענען די מיידלעך מיט די בחורים
 אין מסטיבאָוע ביז שפּעט נישט געגאַנגען שלאָפּן. עס האָט אַלע-
 מען איבערראַשט און פאַרהלומט דאָס געשעעניש.
 —אין ביכלעך דערציילן זיך אַזעלכע מעשיות?
 —און וואָס וועט זאָגן דערצו דער שווייגנדיקער איסר?
 —און די לוריעס, וואָס וועלן זאָגן?
 —זי וועט איצט לעבן אַ טאָג, די צילקע...
 —ווער ווייסט?—ס'איז דאָך נישט קיין גלייכער שידוך...
 נאָר איין פּרויקע האָט זיך פון די אַלע שמועסן באַהאַלטן-
 ער איז אַרויס פון שטעטל און צוויי מאָל געגאַנגען אויפן וועג
 צום וואַלד, וווּ עס שטייען די דריי הייזער, נאָר ביידע מאָל איז
 ער דאָרט נישט דערגאַנגען.
 אין עטלעכע טעג אַרום האָט ער איינגעשפּאַנט דעם טאַטנס
 פּערד אין דער בריטשקע און איז אַוועקגעפּאַרן קיין וואַלקאָוויסק.
 ער איז צוריק נישט געקומען. עס איז אַוועק אַ וואָך צייט.
 דער אַלטער באַראַש איז אים געפּאַרן זוכן און דערגאַנגען איז
 ער, אַז פּרויקע האָט דאָס פּערד מיט דער בריטשקע פאַרקויפּט,
 דאָס געלט האָט ער פאַרשיפורט, און ער שיפורט נאָך אַלץ. אַהיים
 וויל ער נישט פּאַרן.
 —דאָס איז אַלץ צוליב צילקען.—אזוי האָט מען אין מסטי-
 באָווע גערעדט.

VII

מען האקט דעם וואלד...

אין די רויקע טעג האָט מען נאָר באַדאַרפֿט אַביסעלע אָנ-
שטרענגען דאָס אויער און עס האָט זיך דייטלעך געהערט, ווי
די העק אַרבעטן.

דאָס האָט מען געהאַקט דעם וואַלד. אַלץ נענטער און נענטער.
ביי איסר אין שטוב האָבן שוין אַלע געוואָסט פֿון דעם,
אַז דער וואַלד זייערער האָט געציילטע חדשים... מען האָט גע-
וואָרט אויפֿן הערבסט, דאָן וועלן קומען אַ סך מער אַרבעטער.
אין הערבסט זענען די ביימער פעטער און עס איז נוצלעכער
זיי אַוועקצולייגן אין דערדאָזיקער צייט.
דער זומער איז אַוועק.

אויב אין וואַלד האָט, ווי פֿריער, די גרינקייט געהערשט
און די רעשטלעך פֿון די וואַרעמע זומערדיקע לופט-שטראָמען
האַבן נאָך פֿון צייט צו צייט געשוועבט צווישן די ביימער, איז
אַבער אין פעלד שוין געווען הערבסט. וווּ נאָר אַ בלעטער-בוים
איז ערגעץ געשטאַנען האָט שוין די געלקייט פֿון זיינע בלעטער
פֿון ווייטן אָנגעזאָגט: אַז עפעס שטאַרבט און עפעס איז שוין גע-
שטאַרבן.

אָרום דעם שאַסי-וועכטערס הייזל איז געווען אַ גערטל מיט עטלעכע ביימלעך קאַלינעס. איצט זענען זיי געבליבן אָפּ-געדעקט, די קנױלן מיט די קאַלינעס, און זיי האָבן גערייצט, גערייצט...

אָרום איז גרין. רעכטס, לינקס פון אַלע זייטן גרינען די סאַסנעס, און אין דעמדאָזיקן טאָל פון גרינס טאַפּט זיך שטיפע-ריש-פריילעך אַריין די רויטקייט פון די קאַלינעס.

סאַשע האָט ליב געהאַט דאָסדאָזיקע ווינקל. אַ סך מאָל איז ער דאָ געקומען מיט צילקען און אָן צילקען. דאָ פלעגט ער טראַכטן פון זיך און פון דעם וואַלד-מיידל, מיט וועלכן ער איז געווען אין מסטיבאָווע ביים רב.

הייסט עס, אָו ער האָט שוין אַ ווייב, דאָס איז דאָך שוין געשען און דאָך פלעגט ער זיך פיל מאָל אויפּמאַפּן און אַ ציטער טון... אפשר, אפשר איז דאָס אַ חלום די גאַנצע געשיכטע? אַ שיינער חלום, פון וועלכן דאָס בלוט צינדט זיך אָן, און נאָך וועל-כן מען ליגט לאַנג מיט צוגעמאַכטע אויגן, מיט אַ רױקייט אין דער נשמה...

ניין, עס איז נישט קיין חלום. זאָל ער אַביסל אונטערזואַרען און זי וועט פאַלד אָנקומען, די צילקע. זי וועט זיך אונטערזען-גען און אים צודעקן די אויגן מיט די הענט.

— צילקע! — רופט אים סאַשע.

און זי שווייגט.

נאָכאַמאָל „צילקע“

— יאָ, יאָ, איך, איך...

און דער „איך“ קלינגט איבערן גאַנצן וואַלד, איבער דער גאַנצער וועלט. און אין סאַשעס נשמה קלינגט ער אַריין, ווי אַ רוף, ווי אָן אָנזאָג, ווי אַ גוטמוטיקער באַפעל... אָבער דאָך אַ באַפעל...

ער טאָר אויף לאַנג נישט אַוועקגיין, זי לאָזט אים נישט פאַרן אין שטאַט, פונקט ווי זי וואַלט מורא האָבן, אַז עמיצער זאָל אים דאָרט נישט צונעמען פון איר, זי באַפעלט אים נישט, זי בינדט אים נישט. נאָר אין אַוועלכע מאָמענטן מאַכט זי צו די

ליפן און ס'דויערט לאנג ביז זי עפנט זיי. זי איז אויף איר שטיי-
גער אַ גרויסע עקשנטע.

אין צוויי זאכן:

אָדער זי אָרעמט אים כסדר, דעם סאַשען, — קושט און בייסט
זיך, אָדער זי שווייגט, ווי אַ יונג סאַסנעלע, שיין, רונד מיט
פריש גרינס באַפּוצט און שווייגט.

מיט גרויס מי האָט זיך סאַשע אָפּגעבעטן ביי איר אויף אַ
טאַג. ער איז געפאָרן קיין סוויסלאַטש צום אַלטן איסר. ער איז
געפאָרן זיך פאַרצושטעלן נישט אַלס לוריעס זון, נאָר אַלס אַן
אייִרעם פון דעם זעלבן איסר, וועלכער איז אַ משרת ביי זיין טאַטן.
ער האָט אים געטראָפּן אין אַ פריש-אויפגעבויט הייל אין
וואַלד, דערביי זענען געווען נאָך מענטשן. האָט סאַשע אָפּגעוואַרט אַ
לענגערע צייט און דערנאָך צוגעטראָפּן צום ענין:
— ר' איסר, אייך קומט אַ מזל-טוב...

איסר האָט אויפגעהויבן זיין פאַרוואַקסן פנים, האָט אַריינ-
גערוקט עטלעכע פינגער אין באַרד און נאָך אַ סעקונדע שווייגן
געפרעגט.

— וואָס?

— מיט אַ וואָך צוריק האָב איך חתונה געהאַט מיט אייער
טאָכטער, מיט צילקען. — דער אַלטער איז געבליבן שטיין, ווי אַ צוגע-
שמידטער.

— יא, חתונה געהאַט ביים רב אין מסטיבאָווע.

— מיט מיין טאָכטער? — האָט איסר אויסגעשריגן... — וואָס? ווי

צוויי צו וואָס?

— ר' איסר, דאָס איז שוין אַ געשעענע זאַך, איך האָב זי
ליב, איך האָב זיך צוגעוויינט צו איר. זי איז מיינע, מיין ווייב.
האָט אויסגעדוכט אין דער רגע, אַז איסר האָט אַלץ, אַלץ
פאַרשטאַנען. אַלץ וואָס סאַשע האָט גערעדט און וואָס ער האָט
נישט גערעדט. ער האָט געשוויגן, איז צוגעגאַנגען צו דער טיר
און געקוקט לאַנג-לאַנג אין וואַלד. צו סאַשען איז ער געשטאַנען
מיט דער פלייצע און געפילט האָט זיך דעמלט סאַשע זייער
נישט היימלעך, אין ביידל איז האַלב פּיִסטער געווען און דאָס

הָאָט נאָכמער געווירקט אויף זיין שטימונג.
נאָר אָט גייט ער צו, דער יונגער לוריע, צו זייער אַלטן
משרת, און פּרעגט אים גוטמוטיק.

—וואָס, עס געפעלט אייך נישט דער שידוך? ר' איסר!
אין האַרץ האָט איסר דעם סאַשען נישט פיינט געהאַט,
כאָטש ער האָט געהערט וועגן אים שלעכטע זאַכן און איצט איז
ער געשטאַנען, סאַשע, אַנטקייגן אים מיט אַ גוט אָפּן פנים...
ער האָט אים דערלאַנגט די האַנט, אַרויסגערעדט: „איך
נעם צו דיין מזל-טוב" און זיך פונאַנדערגעוויינט. סאַשע האָט
אויפגעצייטערט. אַזאַ וויינען פון אַ מאַנספערשויך האָט ער נאָך
נישט געזען. פונקט ווי אַ הונדערט-יעריקער בוים האָט זיך גע-
בראַכֶן, אַ שטיין האָט פון זיך אַליין געפלאַצט... דער גאַנצער
קערפער האָט זיך אים געטרייסלט און גרויסע טרערן זענען גע-
לאָפּן איבערן פנים, איבער די האַריקע באַקן.
סאַשע האָט געפילט, אַז ער באַדאַרף אַוועקגיין און ער
איז אַוועק בלאַנדזשען אין פּרעמדן וואַלד.
בעת ער איז צוריקגעקומען צום הייל, איז איסר צו אים
צוגעגאַנגען און שווייגנדיק אַ קוש געטון. דערנאָך האָט ער ביי
אים געפּרעגט:

—און דיינע עלטערן ווייסן שוין פון דעם?
—נאָך נישט, די טעג וועלן זיי שוין וויסן. איך שרייב
צו זיי.

—צי וועט עס דיין טאַטן געפעלן ווערן?
הָאָט סאַשע געענטפּערט:
—מיין טאַטע האַנדלט מיט וועלדער...
—איז וואָס?
—איז גאַרנישט. מיר וועלן שוין דורכקומען.
צוריק איז סאַשע געפאַרן מיט איסרן, וועלכער האָט נאָר
אויף איין טאַג געהאַט צייט זיך אַפּצורייסן פון טוויסלאַטש קיין
פרודנע.

געפאַרן זענען זיי און אַ גאַנצן וועג געשוויגן.
איסר, דער ייד, וואָס האָט אַ לעבן אַפּגעלעבט אין די

וועלדער און האָט זיך אויסגעלערנט פון די ביימער שווייגן; ביי
וועלכן די פרוי איז געשטאָרבן אַ יאָר נאָך זיין התונה און האָט
מיט זיך אין קבר מיטגענומען זיין גליק און האָפנונג; אַ מענטש
איז ער געווען, וואָס האָט שטענדיק כּוּרָא געהאַט, אַז אַנדערע
זאָלן אים נישט צווינגען צו רעדן...
און סאַשע...

ער פלעגט זעלטן ווען אַריינקוקן אַ צווייטן מענטש אין
דער נשמה, נאָר וועגן איסרן האָט ער איצט געטראַכט די
גאַנצע צייט פון זייער פּאָרן. ער איז זיכער געווען, אַז דער
אַלטער וועט בלויז מיט אַ וואָרט אָפּקומען און דערפּאַר האָט ער
מיט אים קיין שמועס נישט פאַרפירט. ער האָט נישט געקאָנט
פאַרשטיין, צי דער אַלטער בייזערט זיך, צי ער איז כּאָטש אָבסיל
צופרידן מיט דעם געשעעניש.

דאָס פּערדל איז געלאָפּן איבער די ליידיקע פעלדער. די
לעצטע קאַרטאָפּל האָבן פאַרשפּעטיקטע פּויערים אויסגעגראָבן, אין
די איבערגעברענטע קרויט-פעלדער האָבן קראָען עפעס געזוכט...
עס איז געווען אַ גרויסע ליידיקע וועלט אַרום, און די גרויסע
ליידיקייט האָט זיך אין האַרץ צויליגט אַזוי ברייטלעך און אַזוי
פּוסט...

דער וועג האָט זיך לאַנג געצויגן. ווען איין מענטש שווייגט
פאַר זיך, אין זיך, איז אים דאָס פיל לייכטער, ווי צו שווייגן
באַנאַנד. אָבסיל צופרידן איז דאָך סאַשע געווען, וואָס ער איז
געפּאָרן קיין סוויסלאַטש. „איך האָב דערפילט אַ פליכט“—האַט ער
זיך געטראַכט און אויסגעזוכט האָט זיך אים, אַז ער איז איצט
געוואָרן אַ „מענטש פון פליכטן“ פאַר איסרן, פאַר דער מומע
ניכע, פאַר אַלע מענטשן האָט ער איצט פליכטן. און ער האַלט
זיך אויס, גייט נישט אַרויס פון טאָן, קוקט אַלעמען גלייך אין
די אויגן... און אין דער אמתן, אין דער אמתן...
ער וויל נישט טראַכטן, ער וויל זיך אַליין נישט מודה
זיין, אַז צו דעם אַלעם באַדאַרף ער זיך שטאַרק אַנשטרענגען.
ווען איסר איז געקומען אַהיים איז צילקע אים אויפן האַלדז
אַרויפגעפּאַלן און געקושט זיך מיטן טאָטן—פריער פלעגן זיי זיך

שווייגנדיק באגעגענען. די מומע ניכע האָט געווישט די אויגן.
ווען איסר האָט צו איר געזאָגט:

—זאָל זיין מיט גליק, ניכע, אַזוי איז דאָך באַשערט געווען,
און דערנאָך איז ער אַוועק מיט ניכען צווישן די ביימער. האָט
אַלץ אויסגעהערט און אויף אַלץ געענטפערט מיט קורצע פראַזן.
פון צייט צו צייט אַ זיפּץ געטון.

—באַשערט, באַשערט. אַזוי איז עס באַשערט.
—און וואָס וועט אויף דעם זאָגן לוריע, ווען ער וועט

קומען פון אויסלאַנד?
צו אַלע זיינע זאָרגן איז אים נאָך איין זאָרג צוגעקומען.
עס האָט אים שטאַרק געקומערט פאַרן אַלטן לוריע, ער האָט זיך
עפעס שולדיק געפילט געגן זיין בעל-הבית.

פאַר דעם מעת-לעת, וואָס איסר איז געווען אינדערהיים
האָט מען זיך פון אים דערוויסט, אַז דעם היגן וואַלד וועט
מען דעם אָנקומענדיקן הערבסט אינגאַנצן אַוועקלייגן און אויך דעם
סוויסלאַטשער וואַלד וועט מען אויסהאַקן, אַזוי אַז עס בלייבט
אים איבער זיך צו באַזעצן אין מסטיבאַווע מיט דער מומע ניכע...
—און די „קינדער“ וועלן פאַרן קיין גראַדנע, — האָט די
מומע ניכע אַרויסגערעדט.

סאַשע האָט אין זיך אַ שמייכל געטון. מיטאַמאָל איז ער
געוואָרן אַ „קינד“, און צילקע האָט אויפגעציטערט: „קיין גראַדנע,
קיין גראַדנע, צווישן פרעמדע.“ זי האָט פאַרביסן די ליפּן און שיער
זיך נישט פונאַנדערגעוויינט.

איז סאַשע צוגעקומען צו איר און זי גענומען באַריוקן:
—עס וועט דיר דאָרט זיין גוט, אייביק קאָן מען דאָך
נישט לעבן אין וואַלד.

—מען קאָן יאָ, מען קאָן יאָ, איך באַדאַרף נישט קיין
פרעמדע מענטשן.

זי איז אָבער געווען אַביסל אויפגעמונטערט און נייגעריק
פון דעם נייעם לעבן, וואָס איר שטייט פאַר. נאָך איסרס אַוועק-
פאַרן, האָט זי אָבער אָפט געבעטן ביי סאַשען, ער זאָל נאָך אָפּ-
וואַרטן מיטן פאַרן אין שטאָט. עס האָט זיך איר נישט געוואַלט.

פארלאזן דעם וואלד, וועלכן מען וועט דאך אינגיכן אויסהאקן...
„הארר“, הארר“...

פון ווייטן הערט מען ס'פאר אן ארבעט עס גייט דאָרט.
צענדליקער העק האקן די ביימער, און מיטאַמאָל דערהערט זיך
אַ גערויש, אַ קרעכץ, —דאָס האָט מען אַוועקגעלייגט אַ בוים, אָן
אַלטן תּוֹשֵׁב פֿון וואַלד. אַלץ נענטער, אַלץ דייטלעכער הערט זיך
דער אומבאַקאַנטער טומל, די אומבאַקאַנטע עכאַס...

און וואָס נענטער דער טומל פֿון די האַלץ-העקער איז צו-
געקומען צו איסר'ס שטוב, אַלץ עפּטער פּלעגט סאַשע מיט צילקען
אַוועקגיין צו יענעם אָרט, וווּ מען לייגט אַוועק די ביימער.
אַ גרויס שלאַכט-פעלד איז געוואָרן דער וואַלד. צענדליקער
פּויערים זענען דאָרט אַרומגעקראַכן ביז די קני פֿון די אַלטע
ביימער און מיט שאַרפע העק אויסגעהאַקט „וונדן“ ביי יעדן
בוים, צו וועלכן זיי האָבן זיך גענומען. ווי די קאַרליקעס האָבן
זיי זיך געפּאַרעט. דערנאָך, ווען אַ בוים האָט שוין געהאַט דורכ-
געהאַקטע קנאַכן פּלעגט מען אים קונציק אַ טרייסל טון און אַליין
שפּרינגען זיי פּלינק אָפּ, די אַלע פּויערים — דער בוים קאָן נאָך
זיין לעצטע נקמה נעמען.

עס איז געווען פּריילעך און טרויעריק צו קוקן אויף דער
אַרבעט: אָט שטייט די סאַסנע שטאַלץ און רויק. הונדערט יאָר
האַט זי זיך געצויגן צום הימל, העכער, העכער, אין דער ערד
האַט זי פּאַרזעצט אַלץ טיפּערע וואַרצלען. ווי אַ גאַלדענער ספּינקס
אינגעדעקט אין אַ גרינעם מאַנטל איז זי דורות אָפּגעשטאַנען, און
איצט נאָך, אין דער לעצטער רגע פֿון איר שוויגעדיק לעבן, איז
זי פול מיט שיינקייט און זיכערקייט. איר קני איז שוין אונטער-
געהאַקט, אָבער זי אַליין האָט איר קאָפּ אַריבערגעשטיגן איבער
אַ סך אַנדערע ביימער...

צו דער זון, צו דער קידער זון פֿון פּרייהיקן הערבסט האָט
זי אויפּגעהויבן איר קאָפּ און באָדט זיך אין ליכטיקייט. פּלוצלונג
נעמט זי זיך טרייסלען און די צווייגן-אַרעמס צעצאַפּלען זיך און
נעמען זיך מיטטרייסלען. זיי פּלאַנטערן זיך אויס די צווייגן און
ווי צעשראַקענע הענט ווילן זיי איינהאַלטן דעם בוים — דעם

קערפער. נאָר באלד נאָכן ערשטן טרייסל קומט דער שרעקלעכער
פּאַל. דער בוים ציט זיך אויס, מיט אימפעט גיט ער אַ פּאַל און
צעברעכט פּאַלנדיק פיל פון זיינע צווייגן-אַרעמס. בלייבט ער אַזוי
ליגן אַ וואָך, צוויי וואָכן, ביז זיינע גרינע נאָדלען באַקומען דעם
זשאַווער-קאָליר — מער פייכקייט וועלן שוין די נאָדלען נישט אַרויס-
ציען פון אים. דעמלט גייט מען צו צו אים און מיט שאַרפע
העק האַקט מען אַרָאָפּ אַלע זיינע הענט. עס בלייבט אַ רונדער,
אַ לאַנגער סקעלעט. פון די ווונדן, פון די סענקעס טריפן טראָפּנס
פעכיק בלוט, אַ קליינע מוראַשקע קלעפט זיך דאָרט איין די פיס-
לעך און קאָן זיך נישט ראַטעווען.

און דאָרט ווייטער אַרבעטן פלייסיק ווי פויערים
„האַרר“, „האַרר“...

די העק האָבן אַ שלעכט און טעמפּ קור, דאָס ווידערקול
פון וואָלד געמט זיי אויף מיט פאַרטאַפּלטער בייזקייט:
וועלדער, היט זיך! די סכּנה איז גרויס! מענטשן שאַרפּן
אַלץ מער העק פאַר אייך!

אַ שטיק וואָלד איז ווידער אָפּגערוימט געוואָרן. פאַר דער
זון האָט זיך געעפנט אַ נייער פּלאַץ, און אויף דעם באַפרייטן
שטיק ערד איז עפעס די ליכט ליכטיקער, די לופט—לופטיקער.
די שטראַלן האָבן דערלעבט נקמה. ביז איצט האָבן די שאַטנס
זיי געשטערט צו פאַרגרעסערן די הערשאַפט פון דער זון...
— סאַשע, זיי קומען אַלץ נענטער צו אונז, די האַלץ-
העקערס.

—וועלן מיר פּאָרן אין שטאַט, צילקע.
ווערט זי שווייגעדיק, און אַזוי מיטן שווייגן פּלאַנטערן זיי
זיך צווישן די אַנידערגעלייגטע ביימער, זיי רעדן מיט די האַלץ-
העקער. פּלוצלונג שרייט מען צו זיי, זיי זאָלן אָפּלויפן אַביסל
ווייטער. אַ בוים, אַ גרויסער בוים גייט זיך אויסציען אויף דר'ערד.
מאַכט וועג!

נאָר דער בוים פּאַלט אַביסל אין דער זייט און פאַרטשע-
פעט זיך ביי אַ צווייטן בוים. בלייבט ער שטיין אָנגעשפּאַרט אויף
זיין חבר, עס דוכט זיך אויס דעמלט, אַז ער האָט די הענט

פארלייגט אויפן קאפ און וויינט, וויינט...
די ריחות פון וואלד, פון פרישן איינגעזעגטן האלץ מיטן
זיך אויס מיט דעם אָנגעוואַרעמטן הערבסט-ווינטל. עס מונטערט
די נשמה, כאַטש יעדע רגע כאַפט זיך טרויערן פון אַן אומבאַ-
ווסטער סיבה.

און דאָס וואָס מען האַקט אויס דעם וואַלד, וואָס דאָס
הערבסט-ווינטל ווערט אַלץ קילער, און דאָס וואָס סאַשע האָט
צוויי שטאַרק אָנגעהויבן רעדן וועגן שטאַט, וועגן פּאַרן—דאָס
אַלץ לייגט אַ שטיק אומעט אויף צילקעס נשמה. אַ סך מאָל גייען
זיי שווייגנדיק צוריק פון דעם אָרט, וווּ מען האַקט דעם וואַלד.
צווערשט איז סאַשע צופרידן, וואָס זי שווייגט. זי לאָזט אים צורו
און ער קאָן זיך טראַכטן. ער האָט אַזוי ליב געקריגן די לעצטע
צייט צו זיין מיט זיך, אַריין אין זיך, דערמאָנען די אַלט טעג,
ווען ער איז געווען און ווען ער האָט געקאָנט זיין אַליין...
אויף אַ פעלו אַרויפקריכן אין די בערג און מיטנעמען בלויו
איין נשמה—זיין אייגענע און ווי אַ שפּיזל אין איר אַריינקוקן.
איצט...

דאָס שווייגן געדויערט שוין צו לאַנג, צילקע האָט שוין דעם
פינגער אַרײַנגערוקט אין מויל און דאָס איז אַ סימן, אַז זי איז
מיט עפעס נישט צופרידן.

—צילקע!

זי ענטפערט נישט. וויל ער זי אַרומנעמען—רייסט זי זיך
אַרויס און אַנטלויפט, און בעת ער כאַפט זי, וויל זי לאַנג נישט
ענטפערן.

—פאַרוואָס ביסטו ביין, צילקע!

—ווייל דו שווייגסט, פאַרוואָס שווייגסטו?

—קינד, איך האָב זיך פאַרטראַכט.

—פון וואָס טראַכסטו?

עס ווערט סאַשען צוויי נישט היימלעך פון דערדאָזיקער
אויספאַרשונג. נאָר ער וויל נישט און ער וועט עס נישט אַרויס-
ווייזן. ער וויל זי באַרויקן.

—פון וואָס?—פרעגט נייגערדיק סאַשע.

—האָסט אַמאָל אודאי אָן אַנדערע ליב געהאַטו— שוין נישט
צום ערשטן מאל דערמאָנט זי דאָס. „אַלע פרויען זענען די זעל-
בע“— טראַכט ער אַזוי און בייזערט זיך אין זיך. נאָר ער באַהערשט
זיך אינגאַנצן און טוליעט זי צו זיך.

—איך שווייג דאָך שוין נישט... זעסט, הערסט, איך שווייג
נישט!— און נעמט זינגען לערמאָנטאָווס ליד:

עפנט אויף פאַר מיר די תּפּיסה,

גיט די ליכט מיר, פונם טאָג;

אַ שוואַרצאויגנדיקעס מיידל,

אַ פלינק-לויפנדיקעס פּערד.

אויף דעם פּערד, אַך, לאָזט מיך רייטן

איבער באַרג און איבער טאָל,

אויף דער פּרייהייט, אויף דער פּרעמדער

לאָזט אַ קוק טאָן מיר אַמאָל.

ער זינגט זאַפּטיק, מיט קראַפט און מיט אַביסל אויפּרעגונג.

דער גאַנצער וואָלד פאַרווונדערט זיך, דער עמאָ באַווייט נישט
אַלץ צו ווידערהאַלן.

און ציליקע ווערט גאָר אָן אַנדערע, זי עפנט ברייטער די

אייגן. סאַשע זעט, אַז עס געפּעלט איר, זינגט ער ווידער:

גיט אַ פּאַלאַץ מיר אַ הויכן

מיט אַ גאַרטן אַלט-געפּלאַנצט—

אין זיין שאַטן אין זיין ברייטן

זאָלן וויינטרויבן מיר זיין.

און פּאַנטאַנען זאָלן שפּריצן

אין אַ זאָל פון ווייסן שטיין....

—וואָס עס געפּעלט דיר?

—אַ...—

—וועסט קומען אין שטאָט, צו אונז אין שטוב, וועל איך

פאַר דיר שפּילן און זינגען.

—און אין שטאָט וועסטו צו קיין אַנדערע מענטשן נישט

אָוועקגיין? האַ!

אַ קורץ שווייגן. סאַשע געפינט נישט קיין ענטפּער, עס

פארדריסט אים, וואָס ער מוז אַלץ נאָכגעבן. מיט דידאָזיקע טראַגן
שטעלט זי אים באַדינגונגען און דאָס האָט ער קיינמאָל נישט ליב
געהאַט. נאָר זי איז אים טייער און פון איר טרויער ווערט אים
אַזוי שווער. דריקט ער זי צו זיך און מורמלט גוטמוטיק:

— יאָ, איך וועל שטענדיק זיין מיט דיר, שטענדיק, שטענדיק.
די זון פאַרגייט שוין איצט אַ סך פריער. יעדן טאָג שטאַרבט
זי מיט רויטע פייערן, וועלכע לעשן זיך זייער גיך. סאַשע מיט ציל-
קען קומען אַהיים, וווּ די מומע ניכע זאָרגט שוין פאַר זיי, גרייט
צו דאָס עסן.
„פאַר די קינדער“...

זי האָט איצט אַ סך אַרבעט. די מומע ניכע: פאַר צילקען
האַט מען גענייט אין מסטיבאָווע עטלעכע נייע קליידלעך, אַבסיל
וועט און שיך. צוליב דעם אַלץ איז זי צוויי מאָל אַ טאָג גע-
לאָפן אין שטעטל. זי האָט אָנגעהויבן גלייבן, אַז אַרץ וועט גוט זיין.
האַט ער דאָך, דער סאַשע, געשטעלט אַ חופּה, פאַרט ער דאָך
נישט אַוועק פון דאַנעט און פאַלגט צילקען אין אַלע קלייניקייטן...
אויב אַזוי וועט ווייטער גיין, וועט דאָס דאָך זיין אַ גרויס גליק
פאַר דער יתומה... און זי אַרבעט איצט מיט גרויס פלייסיקייט,
גרייט צו דאָס בעסטע עסן „פאַר די קינדער“.

און אין דער זעלבער צייט באַדאַרף מען זיך שוין נעמען
גרייט אַרויסצופאַרן קיין מסטיבאָווע. איטר האָט געדונגען ביים
סטאַראַסטע באַראַש אַ האַלבע שטוב און דאָרט וועלן זיי איצט
לעבן: איטר און די מומע ניכע. זי וועט איצט זיין אַליין. ציל-
קעס געלעכטער און צילקעס ליכטיק פנים וועט איצט פאַרשווינדן
ערגעץ אין שטאַט, דאָרטן ביי די לוריעס.

עטלעכע מאָל איז זי שוין געווען ביי איוואַנען דעם שאַ-
טיינעכטער און גערעדט מיט אים, ער זאָל איר העלפן שפע-
טער, ווען די „קינדער“ וועלן אַוועקפאַרן, ער זאָל העלפן זיך
אַריבערציען קיין מסטיבאָווע.

איוואַן האָט צוגעזאָגט. דערביי האָט ער געשמייכלט, דער

איוואַן:

— אַזאָ צילקע, גענומען חתונה געהאַט — און מיט וועמען?

מיט לוריעס זון, אַ מידיאָנערס אַ זון... אַזאַ צילקע.
—וואָלן זיי נאָר זיין גליקלעך, —האַט זיך די מומע געזעטן
זי האָט מורא געהאַט פאַר אַן עין-הרע.

—און אין וואָלד וועט ווערן ליידיק, —האַט זי צוגעגעבן.
—וואָס וואָלד? עס וועט שוין קיין וואָלד מער נישט זיין.
מען וועט אַלץ אויסהאַקן, דאָס טייכל וועט שטיין נאַקעט, דער
שאַסיי—נאַקעט, און מיין הייזל וועט אויך מער קיין שאַטן נישט
האַבן.

זי האָט געוואַרט, אַז די „קינדער“ זאָלן שוין זאָגן ווען
זיי וועלן פאַרן. זי מוז זיך שוין נעמען גרייטן צום ווינטער אין
מסטיבאַווע.

נאָר די „קינדער“ האָבן אַלץ אָפגעלייגט. טעג האָבן זיך
געצויגן שיינע, ליכטיקע, קיין וואָלקנדל איז נישט געווען צו זען.
נאָר דאָס טייכל אַרום איסרס הווז איז איצט אַזוי אַרעם געווען
אין וואַסער, עס האָט אויסגעזען ווי אַ לאַנגער שטראַל-ווייסער
ליילעך מיט גרויסע לעכער. דאָס האָבן די שטיינער און פאַר-
פוילטע וואַלד-וואַרצלען אַרויסגעקוקט און די שטראַמען וואַסער
האַבן זיך שטאַרק געאיילט, נישט געוואָלט דאָ בלייבן אויף ווינטער.
„ביו עס וועלן זיך אָנהייבן די רעגנס.“ אַזוי האָבן זיי
אָפגערעדט, צילקע מיט סאַשען, און דאָן ווען די רעגנס וועלן
זיך אָנהייבן וועט זי אָנטון איר ניי קליידל און די נייע שיך
און זיי וועלן פאַרן אין שטאַט.

דערווייל איז יעדע פאַר טעג אין שטאַט געפאַרן שלמה
פון גוראַלניע. סאַשע פלעגט אים שיקן נאָך פאַרשידענע זאַכן.
ער פלעגט אים ברענגען פון דאָרט פאַפיראַסן, ציגאַרן און נאַש-
וואַרג פאַר צילקען.

סאַשע האָט זיך דערמאַנט, אַז ער האָט נאָך אַ „פליכט“.
ער באַדאַרף שרייבן צו „זיינע“ אין אויסלאַנד און זיי דערציילן,
וואָס דאָ איז מיט אים פאַרגעקומען. און ער האָט אָנגעשריבן אַ
קורצן קלאַרן בריף וועגן זיין חתונה.

אין אַ וואַך אַרום אין אָנגעקומען אַן ענטפער. דער אַלטער
לוריע איז גאַרנישט אומצופרידן געווען מיט דעם גאַנצן „ענין“.

„איך גלייב“—האָט ער געשריבן צו סאַשען,—„אַז איצט וועסטו שוין ווערן אַ מענטש און אַלץ וועט גוט זיין“.—די מאַמע האָט בלויז צוגעשריבן צוויי ווערטער: „מזל-טוב“.

די מאַמע בלאָזט זיך... זאָל זיין אַזוי.

ער איז געווען צופרידן און רויק, וואָס „זיינע“ ווייסן שוין וועגן אַלץ. און ווען צילקע איז צוגעקומען האָט ער איר געוויזן דעם בריף...

—פאַרוואָס שרייבט דיין מאַמע בלויז דעם „מזל-טוב“ זי מוז זיין אַ שלעכטע. איך וועל נישט פאַרן אין שטאָט צו זיי, איך וועל נישט פאַרן פון דאַנעט...

און סאַשען האָט אַ סך מי געקאָסט איידער ער האָט זי באַרויקט, ער האָט געמוזט זאָגן אַ ליגן, אַז ביי דער מאַמען זיינער ציטערן די הענט און זי קאָן קיין סך נישט שרייבן.

נאָר דאָס זענען געווען בלויז קורצע רגעס פון קאַפּריז און עקשנות. בלויז קורצע רגעס... זי האָט, ווי פריער געטראַגן איר ליכטיק פנים און באַלויכטן מיט אים פיל פאַרשאַטנטע ווינ-קעלעך אין וואַלד און סאַשעס נשמה. זי איז געווען יינגער פאַר אַלעמען אין וואַלד. אויף יעדן האָט זי געקוקט ווי אויף אַזעל-לן, וואָס באַדאַרף צו איר גוט זיין, ווייל זי האָט דאָך אַפּגע-לעבט אַ לעבן אין וואַלד אָן אַ מאַמען מיט אַ שווייגנדיקן טאַטן. און קוים איז געקומען אַזעלכער, וואָס האָט זי צוגעטוליעט צו זיך און צום לעבן אויפגעוועקט איר קערפּער און איר נשמה, האָט זי צו אים זיך אַלץ מער צוגעבונדן. אַלץ מער טרייהייט און קושן פאַרלאַנגט.

סאַשע האָט נישט געקאָרגט קיין צערטלעכקייטן, כאָטש פיל מאָל האָט זיך אים שוין געוואָלט אַרויסגיין פון וואַלד, אַוועקגיין קיין גראַדנע און זיין פריי ווי ביז איצט. און אין דערזעלבער צייט האָט ער געפילט, אַז דאָס איז אוממעגלעך, זי איז אים אין האַרצן אַריין, די הענט אירע האָבן אים געהאַלטן. די ליכטיקע, גלייביקע אויגן אירע האָבן אים אומעטום באַגלייט און אויסער דעם...

די פליכטן, וואָס ער האָט גענומען אויף זיך. ער האָט דאָך

באַדלֶאָסן אַ „מענטש“ צו ווערן, ער האָט דאָך גענומען אויף זיך
אַזאַ גרויסע פּאַראַנטוואָרטלעכקייט.

ווער ווייסט וווּ זיינע געדאַנקען וואָלטן אים נישט פאַר-
פירט? צילקע האָט אים אָבער קיינמאָל נישט געלאָזט טראַכטן,
פונקט ווי זי וואָלט פילן, אַז דאָס איז פאַר איר נישט גוט.

שטענדיק שפּרינגט זי אונטער, דערלאָנגט אים אַ טרייסל,
אַ קוש, אַ ביס און קוקט אים אַריין אין די אויגן:

— וואָס האָסטו געטראַכט? אַלצדינג זאָג אויס!

— איך האָב געטראַכט וועגן דיר, אַז אין גראַדנע וועל איך

דיך שיין אָנטון...

— און קיינמאָל וועל איך שוין מער באַרוועט נישט אַרוסלויפן?

— און דאָס טייכל... ווען מען וואָלט כאָטש קאָנען דאָס

טייל מיטנעמען אין שטאָט אַריין.

סאַשע רופט זיך אָפּ:

— הער זיך איין, צילקע!

— וואָס?

— דו דאַרפסט זיך דאָן לערנען. איך בין עלטער פאַר דיר.

— און פונדעסטוועגן קוש איך זיך בעסער פאַר דיר.

אויף אַזאַ ענטפער ריכט זיך נישט סאַשע און ער שטעלט

אָן אויף איר אַ פּאָר פאַרווונדערטע אויגן; וויפל העזע און דרייסט-

קייט עס לעבט אין דער נאַאיווער צילקע.

און איידער וואָס... זי האָלט אים שוין אין אַרומנעמען און

רייצט זיך מיט אים, שטעלט צו די ליפן צו זיינע און כאַפּט זיי

באַלד צוריק, קעצלט זיך מיט אים אַ שטיק צייט און לויפט

אַוועק. לויפט אַריין אין שטוב: פון מסטיבאַווע איז אַ שניידערין

געקומען.

סאַשע בלייבט אַליין, „פונדעסטוועגן קוש איך זיך בעסער

פאַר דיר“ — אַזוי האָט זי געזאָגט, און זי איז טאַקע גערעכט. ער

דערמאָנט זיך די נעכט זייערע.

זי שלאָפט שוין פּסדר ביי אים אין, זיין שטוב. זי איז

שעמענדיק און דרייסט אינאיינעם. אין דער פינסטער וואַרפט זי

אַרעפּ דאָס קליידל פון זיך און זוכט מיט די הענט סאַשעס קאַפּ,
זיינע ליפּן.

—מיינער, מיין סאַשע...—

—דיינער, צילקע!

דערלאַנגט זי אים אַ ביס אַזוי, אָז סאַשע שפּרינגט אויף
און בייזערט זיך גוטמוטיק.

—האַסט דאָך אַליין געזאָגט, אָז דו ביסט מיינער?

—נו איז וואָס?

—מעג איך דיר דאָך בייסן.

אַ שטיק אומרויק פייער אַרעמט אים אַרום, גלעט אים,
קושט אים. עס נעמט צו ביי אים אַלע געדאַנקען, אַלע געפילן,
פון דעם וואַלדס-טיפעניש איז זי געקומען. די לאַנגע זומערן און
זיינטערן האָבן אויסגעטאַקט לאַנגזאַם אירע גלידער, ווי די צווייגן
זענען שטייף אירע אַרעמס. פון די האָר שמעקט מיט פּעך...
און די ציין זענען שאַרף, די ליפּן ברייען, דער גאַנצער קערפּער
אירער פּלאַמט...

פיל מאָל, ווען סאַשע כאַפט זיך אויף באַגינען און דורכן
פּענסטער קוקט שוין אַריין אַביסל ליכט, דערזעט ער צילקען,
ווי זי שלאַפט רויק לעם אים און אויף דער גאַנצער קישן זענען
ציוואַרפן אירע האָר, ווי אַ פעלכל פון אַ חיה...

און אַ שטאַלץ, אַ געוואַלדיקע באַפּרידיקונג פילט ער דאָן.
ער גלייבט אין אַזעלכע מינוטן, אָז ער איז צוגעגאַנגען צום
אמתן לעבן און דאָס לעבן איז צו אים צוגעגאַנגען.
מיט גוטע אויגן קוקט ער אויף איר.

ווערט זי אויף אַ רגע אומרויק אין שלאַף. שטרעקט זי אויס
די הענט און זוכט עפעס, זוכט און געפינט אירע אייגענע קנוילן
האַר, פּלעכט זיך איין אין זיי און שלאַפט ווייטער.

ווילד און יונג, נאַאיוו און דרייסט, אָט טראַכט ער, אָז
ער וועט קומען אין שטאַט, וועט ער זען מיט איר אַביסל לער-
נען און באַלד פאַרדריסט אים. דאָס חיהלע געפעלט אים אַזוי
זוי זי איז. נישט קיין דרעסירטע.

אַ סך מאָל גנבעט ער זיך אַרויס פאַרטאַג פון צימער און

גייט ארויס אין וואַלד אַרײַן, צום טײכל, צו דער צווילינג-סאַס-
נע, וווּ צילקע האָט אַזוי ליב צו זײַן.

ער רײכערט און קוקט אויף די פּאַרטרויערטע בײַמער. ער-
געץ ווייט אין וואַלד הילכט אָפּ אַ שאַס און ער דערמאָנט זיך.
סאַשע, אַז איצט הייבט זיך אָן די צײט פון יאָגד און ער איז
שטאַרק מקנא די מענטשן, וואָס נעמען אַ ביקס אויף דער פלייצע
און גײען אין וואַלד אַוועק...

„אַז לעבן איז גוט.“ ער פּאַנטאַוירט, מאַלט זיך אויס אין
די געדאַנקען אַ גאַנצע אידיליע און גיט באַלד צו זיך אַליין אַ
שמײכל: „לאַנגווייליק“.

ווען ער קומט צוריק צו די דריי הייווער באַמערקט ער,
אַז אויך די מומע ניכע האָט שוין געמאַכט טאָג. זי טראָגט אַ
צעבער אין שטאַל צו דער בהמה. דאָס קליידל הענגט אויף אי-
רע אַלטע בײַנער אַזוי אומגעלומפערט, דער קאַפּ-אַן דעם שײטל,
און זי זעט אויס עלטער, רחמנותדיקער... באַמערקט זי סאַשען.
פאַרשעמט זי זיך און אײלט גיכער אין שטאַל אַרײַן, ווייל זי
גײט אָן אַשײטל און פון שטאַל שרײט זי אַרויס:

— סאַשע, דאָס קינד שלאָפט נאָך?

— יאָ, מומע ניכע...

— צי סאַשע, סאַשע! — זי זיפצט פון שטאַל אַרויס.

— וואָס זיפצט איר, זיכע?

— איר וועט מוזן ביידע אין שטאַט פאַרן, עס ווערט שוין

קעלטער. האָסט ביי מיר צילקען צוגענומען און איצט האָב איך
שוין קײנעם נישט...

פאַלט אים אײן אַ גוטער געדאַנק:

— פאַרט מיט אונז, מומע ניכע! אײך וועט ביי אונז נישט

שלעכט זײן און אויך צילקען וועט עס פרייען.

— נײן, סאַשעלע, איך וועל שוין אַריבערטרייבן מײן ביסל

יאָרן אין מסטיבאַווע, איך וועל צוגרייטן כאָר אײסרן אַ שטוב,

זאָל ער האָבן וווּ זיך אויסצורוען אַמאָל... נײן, סאַשעלע!

דאָס גאַנצע געשרעך ווערט געפירט אַזוי, אַז סאַשע זעט

נישט ניכען, זי איז אין שטאַל און ער ווייסט, כל-זמן ער וועט

נישט אַוועקגיין, וועט זי פון שטאַל נישט אַרויס.
גייט ער אַוועק צום טייכל און טראַכט און לאַכט אין זיך;
די מומע האָט אַזוי קאַמיש אויסגעזען, און דידאַזיקע אַלטע, וואָס
האַט אויסגעזען אָן שייטל, ווי אַן אָפגעפליקטע קאַטשקע רופט
אים, סאַשעלע". ער איז געשטאַנען ביים טייכל און געשמייכלט.
צו די קאַלטע צופליקטע וואַסערן, וועלכע האָבן זיך גע-
מאַכט אַ וועג דורך די שטיינער און אַלטע וואָרצלען.

די געדאַנקען זענען שיער נישט אַוועקגעגאַנגען אויף אַן
אומעטיקן וועג. נאָר ער האָט זיך דערמאַנט, ווי ער האָט צילקען
איבערגעלאָזט אויפן בעט איינגעפלאַכטן אין אירע אייגענע האָר,
האַט עס אים אַזוי געטאַן צוריק אין שטוב.

זי איז נאָך געשלאָפן. האָט ער גענומען זינגען:

עפנט אויף פאַר מיר די תפיסה—

גיט די ליכט מיר פונם טאָג...

נאָר אַנשטאַט די תפיסה האָבן זיך געעפנט צילקעס אויגן.
די האָר האָבן פאַרשטאַן איר פנים. האָט זי זיי לאַנגזאַם אָפגע-
שאַרט און די צוויי פריילעכע קוקערס האָבן זיך אָפגעשטעלט
אויף סאַשען.

ניין, נאָר אויף די בילדער מאַלט מען אַזעלכע פרויען און

מען רופט זיי אָן מיט פאַרשידענע לעגענדאַרישע נעמען...

—סאַשע, זאָגט זי, —מיך האָט זיך געהלומט, אַז דו ביסט

פרויקע...

פרויקע... ווידער פרויקע. וויפל מאַל האָט זי שוין דער-

מאַנט זיין נאָמען. און סאַשע פילט, אַז דאָס נעמט אים פאַרדריסן,

נאָר ער מאַכט זיך נישט וויסנדיק.

ער גייט צו צו איר און נעמט זיך מיט איר שפילן. איצט

איז אין צימער ליכטיק און די אַרעמס לייכטן ווי שטיקער זון,

די יונגע בריסטן באַהאַלטן זיך.

זי עפנט די אויגן און קוקט אויף סאַשען, ווי זי וואָלט

אים צום ערשטן מאַל זען... און ער קוקט אויף איר, קוקט איר

אין דער גשמה אַרײן.

—וואָס, וואָס, סאַשע? וואָס קוקסטו אַזוי?

—גאַרנישט... גאַר...

און אין דעם גאַרנישט איז אַלץ... פון דעם גאַרנישט
פלעכטן זיך זייערע אַרעמס צונויף און זיינע ציין קלאַמערן זיך
צו צו אירע ציין...

דער וואַלד אַטעמט אָפּ...

און דערנאָך, אין לאַנגע רגעס אַרום, קומט פאַר צווישן זיי
אַזא געשפּרעך:

זילקע זאָגט:

—סאַשע, לאַמיר נישט פאַרן אין שטאַט, איך האָב פאַר
עפעס מורא.

—קינד, איך וועל דאָך זיין מיט דיר, וואָס האָסטו מורא
צו האָבן?

—סאַשע, דעם וואַלד וועט מען אויסהאַקן, וועלן מיר
אָוועקפאַרן אין אַ צווייטן וואַלד און אַז מיר וועלן האָבן אַ קינד,
וועלן מיר עס לאָזן לעבן, ווי אַ וועווריק, עס וועט קריכן אויף
די ביימער, עס וועט פריילעך קוויטשען... סאַשע, סאַשע, לאַמיר
נישט פאַרן אין שטאַט...

—ביסט נאָך אַ קינד און האָסט קינדערשע געדאַנקען...

—אָי, איך האָב פאַר עפעס מורא...

און דידאַזיקע מורא פאַרקושט סאַשע מיט אַ סך קושן און
פאַררעדט עס מיט אַ סך ווערטער. גאַר ער איז שוין מיד פון
דעם. ער קאָן זיך דאָך אַוויפיל נישט אָפּגעבן און דערביי פילט
ער אומבאַוויסזיניק, אַז די זילקע דאַרף יאָ פאַר עפעס מורא
האַבן...

פאַרוואָס?

ער וויל זיך קיין רעכנונג נישט אָפּגעבן, ער וויל זיך נישט
גריבלען אין זיין נשמה, ווייל ער האָט פיינט צו ליידן. ער איז
נישט געווינט צו ליידן.

שלמה פון גוראַדניע איז געקומען פון שטאַט. ער קלאַפט
אָן אין פענסטער און סאַשע גייט אַרויס צו אים. ער האָט גע-
בראַכט בריף און די בריטשקע האָט ער געבראַכט, עס זאל זיין
אויף וואָס אַריבערצופאַרן...

—די גאַנצע שטאָט וואָרט שוין אויף אייער קומען, מען
רעדט פון אייער חתונה...—אזוי האָט שלמה פון גוראַלניע גע-
זאָגט.

און סאַשע האָט אויפגעצייטערט פון די ווערטער. „שטאָט,
מענטשן, חתונה“—וואָס האָט ער מיט זיי אַלעמען צו טון? אים איז
געמעלן געוואָרן אַ מיידל... וועמען גייט עס אָן?
און אפשר איז טאַקע צילקע גערעכט? אפשר בלייבן ערגעץ
אין אַ וואַלד?

נאַרישקייטן.
אַ שטיקל זון האָט זיך געלייגט אויף איסרס היזן און אויפן
סייכל, און אפשר צוליב דעם איז סאַשע פריילעך געוואָרן און
האָט אַלץ פאַרגעסן.
—מומע ניכע,—האָט ער אַ רוף געטון.
זי האָט אַרויסגעשטעקט פון טיר איר קאָפּ, שוין מיטן
שייטל.

—וואָס, קינד?
סאַשע האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט:
—דאָס „קינד“ וויל עסן,—האָט ער וועגן זיך געזאָגט —
גיכער, גרייט צו עסן, מומע ניכע!—און צו צילקען האָט ער גע-
נומען רופן, זי זאָל זיך גיכער אָנטון. יענע האָט אָפגעענטפערט
מיט אַ לידל, וואָס זי האָט אָפט געהערט אין מסטיבאָווע:
וואָס זאָגט די וועלט, וואָס זאָגט די וועלט?
אַ פרויען ליבן געלט...

דער פאַרשפּעטיקטער הערבסט-וואַלד האָט זיך צוגעהערט
צו צילקעס קול און צו די ווייטע עכאָס, וועלכע זענען געגאַנ-
גען אַלע פון איין אָרט.
פון יענעם געשטראָפּטן ווינקל, וווּ איין בוים נאָכן צווייטן
איז געפאַלן.

שפּעטער האָבן זיי געגעסן צוזאַמען און די מומע האָט
דערציילט, אַז זי פאַרפאַקט שוין ביסלעכווייז די זאַכן, מען זאָל
זיי אָפשיקן קיין מסטיבאָווע... „ווי וועט עס זיין דער וואַלד אָן
אונז און ווי וועלן מיר עס זיין אָן וואַלד.“

ביי די ווערטער לויפט צילקע צו צום פענסטער און בא-
טראכט דעם וואלד:

—א שאַד, סאַשע, אַוועקצופאַרן פון דאַנענטא זע נאָר, ווי
די ביימער האָבן זיך פאַרטרויערט. און די ביימער האָבן זיך
פאַרטרויערט, ווייל פלוצלונג האָבן גענומען שווימען איבערן הימל
גרויסע וואַלקנס, זיי האָבן צוגעדעקט און אָפּגעדעקט די זון און
אַשטאַרק ווינטל האָט אָנגערירט די נאָדלען פון די ביימער...
עטעלכע שטיקלעך וועש, וואָס זענען געהאַנגען אין וואַלד האָבן
זיך האַסטיק גענומען וויגן, אָנגעבלאָזן זיך און באַלד געפלאַצט...
—קינדער, מען דאַרף שוין גוט אַטראַכט טאָן וועגן פּאַרן!
ווען עס וועט נעמען שטאַרק רעגענען, טאָג און נאַכט, נאַכט
און טאָג, וועט עס דעמלט שווערער זיין. —די מומע ניכע האָט
עס געזאָגט.

נאָר קיין רעגן איז נאָך נישט געגאַנגען, בלויז די וואַלקנס
האַבן זיך געיאָגט. און אויסגעדוכט האָט זיך, אַז זיי מיינען נאָר
אַן אַנדער לאַנד, אַן אַנדער געגנט. און איבערן באַזן וואַלד
איז אַוועק אַגעמורמל. בוים האָט זיך צו בוים געבוּיגן, אַנדע-
רע ביימער האָבן פון זיך אָפּגעשאַקלט אַ סך פאַרושאַווערטע נאָד-
לען, שישקעס און האַלב צופאַלענע נעסטן... מיטאַמאָל, פלוצלונג
איז די שטענדיקע רויקייט פון וואַלד אַוועק, ביימער, וואָס זענען
אַ זומער, ווי פאַרגליווערטע אָפּגעשטאַנען, האָבן איצט גענומען
רוישן, רעדן מיט סודות, דאָס טייכל האָט זיינע וואַסערלעך אומ-
רויק געוואָרפן.

און אין אַזאָ טאָג האָט צילקע גענומען דער מומעס גראַפּע
פאַטשיילע, האָט אָנגעטון שיך. סאַשע האָט אויפגעזוכט זיין גראַפּע
קאַפעליוש, מיט וועלכן ער האָט זיך שוין לאַנגע טעג נישט
געזען.

זיי זענען ווידעראַמאָל געגאַנגען צו די האַלץ-העקערס.
נאָר זיי זענען איבערראַשט געוואָרן פון דער שטילקייט
וואָס האָט אַרום געהערשט. שטענדיק אין דער שעה היילכן די
העק און ביימער פאַלן קרעכצנדיק, צווייגן ברעכן זיך. זיי זענען
צוגעגאַנגען נענטער און זיי האָבן דאָרטן געפונען אלע האַלץ-

העקערס צונויפגעזאמלט אויף איין אָרט, די העק האָבן זיך נישט
ווייט געוואָלגערט.

וואָס איז געשען?

דער וואָלד האָט גענומען אַ קרבן. אַ בוים איז צו האָס־
טיק אַ פּאַל געטון, איינער פון די פּויערים האָט נישט באַוווּן
אַפּשפּרינגען און אָט ליגט ער איצט אַ צורייבענער מיט פּרישן
סכך באַדעקט. בלוז אַ פּאַר פּיס נאַקעטע קוקן אַרויס פון אונטן
דעם סכך. אַ סך ביימער פון די אַוועקגעלייגטע זענען באַשפּריצט
מיט פּריש בלוט און די רויטע פּלעקן לייכטן מיט שרעק אין
דער נשמה אַריין. דער וואָלד שווייגט און די מענטשן אַרום
צלמען זיך און שווייגן אויך. צילקע נורעט זיך איין אין טוך
פון קעלט און פון שרעק...

עפעס אַ בייזקייט האָט זיך אַריינגעגנבעט אין וואָלד צו-
זאַמען מיטן ווינט און מיטן טויט... נאָר זיי האָבן נאָך נישט באַ-
וווּן ווייט אַוועקצוגיין אויף צוריקוועגס, האָבן זיך שוין די קלעפּ
פון די העק ווידער געהערט...

„האַרר“, „האַרר“.

אַ מענטש איז געהרגעט געוואָרן, זענען פּאַראַן אַנדערע מענ-
טשן. דעם וואָלד מוז מען אַוועקלייגן, דעם וואָלד האָט מען
פאַרקויפט.

ווען זיי זענען געקומען צוריק און דערציילט פאַר ניכען
וועגן אומגליק, האָט זי דריי מאָל אויסגעשפּיגן און גענומען עפעס
בורמלען: „זאָל דאָס נאָר נישט זיין קיין שלעכטער סימן“.

און די נאַכט איז פּריער היינט געקומען ווי אַלעמאָל. די
וואָלקנס האָבן זיך אַלץ מער פּאַרייניקט. דער ווינט האָט נישט
גערוט. אינמיטן נאַכט האָט אַרויסגעריסן אַרעגן און עס איז גע-
וואָרן אַזוי טרויעריק... צילקע איז אומרויק געשלאָפּן, עטלעכע מאָל
האָט זי זיך אויפגעכאַפּט און גערעדט צו סאַשען:

— עס איז שוין הערבסט, דו הערסט ווי דער וואָלד וויינט...
— וועסט מיך נישט לאָזן אליין...

סאַשע האָט זי כסדר באַרויקט, אַז אין שטאָט איז אין
הערבסט גאַרנישט טרויעריק, ביי זיי אין שטוב לייכטן גרויסע

לֶאָטֶפֶן אין די אָוונטן. פון אויסלאַנד וועלן אינגליכן קומען טאַטע-
מאַמע און זיין שוועסטער. זיי וועלן צילקען ליב האָבן און אַלץ
וועט גוט זיין.

זי האָט אים געפילט אַזוי נאָנט און גערעדט האָט ער צו
איר אַזוי טריי— האָט זי געגלייבט און איז געשלאָפֿן.

ביז די מומע ניכע איז געקומען אינדערפרי:

—קינדער, דער רעגן האָט אויפגעהערט, אייערע זאַכן זע-

נען שוין איינגעפאַקט...

—וועלן מיר פּאָרן— האָט סאַשע אונטערגעכאַפּט...

—שוין?— האָט צילקע מיט גרויסע אויגן געפרעגט, און דאָס

האַרץ האָט ביי איר מיט שרעק געקלאָפּט.

סאַשע איז דאָך אַ גוטער, און דאָך האָט זיך איר אויסגע-

דוכט, אַז מען וויל זי אַוועקרויבן.

די מומע איז געלאָפֿן אַלץ צוגרייטן.

אין וואַלד איז קאַלטלעך געווען, נאָר די טרוקענע וואַל-

קנס האָבן זיך אַ סך מאָל צופליקט און דורכגעלאָזט שטיקער

זון. אַ גאַנצן טאָג האָט זיך די ליכט באַוויון און באַהאַלטן.

צילקע האָט זיך אָפּגעבעטן אויף נאָך איין טאָג. פּאָרן וועט

זי, נאָר איין טאָג וויל זי נאָך פאַרבלייבן אין וואַלד. סאַשע

האַט איינגעשטימט און געשמייכלט. ער האָט גאַנץ גוט פאַרשטאַ-

נען, וואָס אין איר איז פאַרגעקומען. זיי האָבן דעם טאָג אַרומגע-

בלאָנדזשעט אין וואַלד. אויפן שאַסיי געשפּאַצירט.

—וועט מען טאַקע דעם וואַלד אויסהאַקן? אַלע ביימער

וועט מען אַוועקלייין? און איך וועל דאָ נישט זיין?

—וועסט זיין אין גראַדנע.

—אין דו וועסט שטענדיק זיין מיט מיר?

ער האָט נישט געהאַט קיין שלעכטע געדאַנקען און דאָך

בעת זי רעדט אַרויס דאָס וואָרט „שטענדיק“, גיט אים דאָס אַ

שטאָך אין האַרצן. און וועלנדיק זיך אַליין באַרויקן. חורט ער

עטלעכע מאָל איבער:

—„שטענדיק, שטענדיק, איך בין דאָך דיינער.

אויף מאַרגן איז אַן איינגעשפּאַנטע בריטשקע געשטאַנען

ביי איסרס שטוב. שלמה פון גורצליניע איז געוועסן אויף די קאָז-
לעס. אַ קאלטער ווינט האָט געיאָגט און געטרונקט דעם וואַלד.
די מומע איז געווען פאַרוויינט, צילקע — פאַרוויינט, אפילו דעם
שאַסיי-וועכטערס ווייב, וואָס איז זי געקומען באַגלייטן, האָט אויך
געווישט מיטן פאַרטוך די אויגן.

די ביימער האָבן זיך געשאַקלט און צילקען האָט זיך אויס-
געדוכט, אַז זיי זעגענען זיך מיט איר. און סאַשען האָט עס גע-
נומען אויפּרעגן — די אַלע געזעגענישן און קרעכצענישן.
— מען קאָן שוין פאַרן, האָ, שלמה?

— „ניאָ?“

צילקע האָט גענומען וואַרפן די אויגן אויף רעכטס, אויף
לינקס. דאָס פּערדל האָט זיך האַסטיק אַ טראַג געטון און אַט
פאַרשווינדט די מומע, די הייזער, די שטאַל. בלויז קופּערנע
סאַסנעס שטייען שטאַלץ און שלאַנק, ווי צו אַ פאַראַד...

— סאַשע, — פּרעגט זי, — כּוועל דאָ שוין מער נישט ווין?
— דעם וואַלד וועט מען אויסהאַקן, — ענטפּערט סאַשע קורץ.
ער האָט זיך אַליין אין דער רגע געפילט נישט פּריילעך. ציל-
קע האָט שטיל געוויינט, נאָר פּלוצלונג האָט זי אויפּגעהויבן דעם
קאָפּ און גענומען האַסטיק רעדען:

— אָט דאָ, אויף דעם אָרט, האָט זיך פּרויקע געקושט
מיט דער צייגנינעריין. אָט דאָ, אויף דעם אָרט, זענען זיי געלעגן,
ער מיט זיינע שטיוועלעך, זי — אַ באַרוועסע.

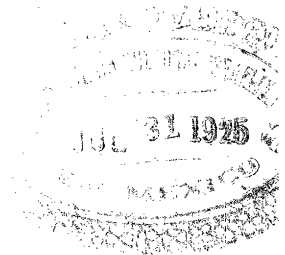
סאַשע האָט אויפּגעהויבן אויף איר די אויגן. די טרערן
האַבן זיך נאָך נישט אויסגעטרונקט אויף אירע באַקן און דאָ
האַט זי זיך נאָר דערמאָנט אַזאַ מעשה מיט פּרויקען, מיט דער
צייגנינעריין.

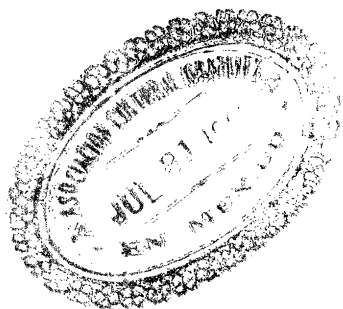
סאַשע האָט באַמערקט, אַז די ערינערונג האָט איר אַביסל
צושטרייט און מונטערער געמאַכט, הַזַט ער אומישע אונטערגע-
האַלטן דעם געשפּרעך וועגן פּרויקען און וועגן דער צייגנינעריין.

— און וואָס טוט ער היינט, דער פּרויקע?

— ער שיכּורט אודאי אַזוי ווי אַלעמאַל. די מומע ניכע
האַט אים פּיינט, דער טאַטע האָט אים פּיינט, נאָר די מייילעך

אין מסטיבאָווע ליבן זיך אין אים...
דערווייל איז מען אַרויסגעפאָרן אויפן שאַסיי און דער ווינט
האַט נישט געלאָזט רעדען.
סאַשע האָט זיך שטאַרק פאַרטראַכט. די גאַנצע געשיכטע
מיטן לעבן דאָ אין וואַלד, מיט זיין חתונה-האַבן, — דאָס אלץ האָט
אים אויסגעזען, ווי אַ לעגענדע. אָט האָט ער זיך אַריינגעכאַפט
אין אַ וואַלד און אַרויסגעגנבעט אַ פרוי פאַר זיך.
און אָט פאַרט ער מיט איר קיין גראַדנע, צו זיין טאַטן
אין שטוב אַריין.

VIII

דער עיקר...

ביי די לוריעס...

אזא גרויסע שטוב ביי זיי, מיט אזויפיל צימערן. צילקען
האָט זיך צום ערשטן אויסגעזוכט, אז זי וועט דאָ פארבלאנד-
זשעט ווערן. בעת זי איז דאָ אָנגעקומען זענען די לאַמפן מיט די
בילדער געווען פארהאַנגען מיט ווייסן ליינוט און מיט פאַפיר,
ווייל די לוריעס אַליין זענען אַוועקגעפאַרן קיין אויסלאַנד, און
אַלץ איז געווען פאַרדעקט פון שטויב. סאַשע האָט געוואָלט, אין
שטוב זאָל זיין היימלעכער, האָט ער פאַראַרדנט, אז אַלץ זאָל
געבראַכט ווערן אין אַרדנונג, און עטלעכע טעג האָבן מענטשן
געפונען, געשטויבט און געוואָשן די צימערן, די פענסטער.
צילקע האָט אַרומגעבלאַנדזשעט פון איין צימער אין צוויי-
טן. זי האָט זיך קיין אָרט נישט געפונען. און סאַשע איז איר
נאַכגעאַנגען, געקוקט אין די אויגן. ער האָט באמת געוואָלט, אז
צילקען זאָל גוט זיין.
דער וואָלד האָט איר געפעלט... סאַשע האָט עס גוט גע-
פילט, נאָר ער האָט געטראַכט, אז זי וועט זיך באַרויקן.

זי האָט געוויסט און האָט פאַרשטאַנען, אַז זי איז דאָ גע-
קומען אויף שטענדיקן אַז איר לעבן וועט איצט גאָר אַנדערש
אָוועקגיין, נאָר אויסדוּכטן פלעגט זיך איר פילמאָל, אַז היינט-
מאָרגן, וועט זי דאָן צוריק אָוועק אין וואַלד צו דער מומע ניכע,
צום טייכל, צו דער שטילקייט...

איז שוין דאָ אַמאָל געווען, בעת זי איז נאָך אַ קליין
מיידעלע געווען, נאָר פון דעמלט אָן האָט מען די שטוב אינ-
גאַנצן איבערגעאַנדערשט און זי דערקענט דאָ גאַרנישט. בלויז די
מומע פלעגט עס פאַר איר אַמאָר דערציילן, אַז זי, צילקע, איז
אַנטלאָפן פון די לוריעס, פון גראָדנע—איז זי אַנטלאָפן און איבער
וויסטע פעלדער געבלאָנזשעט. אָבער דאָס איז שוין געווען לאַנג
און היינט איז זי אַ גרויסע, זי איז געווען אין מסטיבאָווע ביים
רב, און דאָרט האָט מען זי אַ גאָלדן רינגעלע אָנגעטון אויף אַ
פינגער און אין שטאָט האָט מען איר געבראַכט, אַ גאַנצן טאָג
גייט זי אין שיך און די פיס טוען וויי, נאָר זי וויל דאָס נישט
דערציילן פאַר סאַשען, ער וועט לאַכן פון איר.

דאָרט אין צווייטן צימער—איז סאַשע. ער העלפט דאָרט
צו. ער הייסט איבערשטעלן דאָס מעבל, אויספונן אַלץ.

און דאָ איז זי אויף אַ רגע אַליין געבליבן. איז זי צוגע-
גאַנגען צום פענסטער אַרויסגעקוקט אויף דער גאַס, אויף וועל-
כער עס זענען ווייניק מענטשן געווען. אַנטקייגן, אויף אַ צווייט
הויז איז געהאַנגען אַ שילד מיט אַן אויפשריפט: „דאַמסקי פאַר-
טנאַי“. און פון וואָס צילקע האָט נישט געוואָלט טראַכטן, איז
איר אַלץ דער אויפשריפט געקראַכן אין די אויגן, אין די
געדאַנקען. און זי האָט אַליין אַזוי עטלעכע מאָל צו זיך אי-
בערגעזחורט „דאַמסקי פאַרטנאַי“, „דאַמסקי פאַרטנאַי“. דעם פינ-
גער האָט זי געהאַלטן אין מויל, ווי אַ פאַרחלומט מיידעלע
און שטאַרק געבענקט און זיך געפילט פרעמד, פרעמד...

שוועבט אַרום אַ סאָסנע פאַר די אויגן, אַ צווייטע, אַ דריטע
און אַ גאַנצער וואַלד שטעלט זיך אויס. שלאַנק און רויק שטייען
די ביימער און האַלטן איין אויף זייערע אַקסלען אַ גרויסע-גרוי-

סע רויקייט פאר צילקען. זי שפריינט צווישן די ביימער... ווי
וועט זי היינט גיין? קיין פרודנען דאָרט איז אַזאָ ליכטיקער הויף,
די שטעגלעך זענען מיט זשויר אויסגעשיט און די הייזער זענען
באַפּאָט מיט געשניצטע גוימסעלעך, דעם פּאַנס טאָכטער טראָגט
אַזעלכע שיינע קליידלעך. זי לעבט אין פעטערבורג, דעם „פּאַנס“
טאָכטער, נאָר אויף זומער קומט זי קיין פרודנע און גייט אַרום
איבער די ריינע שטעגלעך און הויף און רעדט נישט מיט קיי-
נעם. זי גלעט די הינט, וואָס לויפן איר נאָך און רעדט נישט
מיט קיינעם.

און איינמאָל בעת צילקען איז געקומען קיין פרודנע, האָט
דעם פּאַנס טאָכטער זי צוגערופן און זיך צונויפגערעדט מיט איר...
פון וואָנעט? צו וועמען זי קומט? דערנאָך האָט זי איר געבעטן,
זי זאָל וואַרטן אַביסל, איז אַריין אין שטוב און איז פון דאָרטן
אַרויסגעקומען מיט אַ ברעטל באַצויגן מיט לייזונט, מיט פענזע-
ליקלעך, מיט פּאַרב און צילקען האָט זי געהייסן שטיין און קוקן
אין דער ווייט...

צילקען האָט געפּאָלגט און דעם פּאַנס טאָכטער האָט גע-
מאָלט, געמאָלט... ביז צילקען האָבן אָנגעהויבן וויי טון די פּיס
און יענע האָט אַלץ געמאָלט... צילקען איז לאַנגווייליק געוואָרן,
זי האָט זיך אָנגעהויבן בעטן ביי דעם פּאַנס טאָכטער, האָט זיך
די פרייצטע פּונדערגעלאַכט און איר אָפּגעלאָזט, נאָר מיט דעם
באַדינג, אַז זי זאָל מאַרגן ווידער קומען. צילקען האָט צוגעזאָגט.
נאָר אין יענעם זומער איז זי שוין מער קיין פרודנע נישט גע-
קומען. זי האָט מורא געהאַט: די פּיס האָבן איר דאָן אַזוי וויי
געטון.

און איצט דוכט זיך איר אויס, אַז דעם פּאַנס טאָכטער
האָט זי ווידער געכאַפט און זי מוז, זי מוז שטיין און קוקן אויף
אין אַרט אין דער ווייט...

נאָר פון פרודנע איז זי געלאָפּן צו זיך אין וואַלד. און ווי
וועט זי פון דאָנעט לויפן? זי טראַכט און באַמערקט נישט, ווי
סאַשע קוקט אויף איר... אַ שווערער וואָגן לויפט פּאַרביי דעם
ברוק און די רעדער הילכן קלאַפּנדיק זיך אָן די שטיינער. זי

כאַפט זיך אויף פון אירע געדאַנקען און דערזעט סאַשען.
—דיר איז אומעטיק, צילקע?—און גיט באַלד צו:
—וועסט זיך איינגעוויינען! וואַרט נאָר, מיינע וועלן קומען
פון אויסלאַנד, דאָ וועט ווערן פריילעך, געסט וועלן קומען.
ער נעמט זי אונטער דער האַנט און פירט איר אַריין אין
אַ צווייטן אויסגעפּוזטן צימער.

אַ גרויסער שפיגל גלאַנצט פאַר איר און אין שפיגל זעט
זיך דאָס גאַנצע צימער מיט די לאַמפּן מיט די בילדער... זיי
זעצן זיך אַוועק אויף אַ ווייכער קאַנאַפּקע און צילקען זוכט זיך,
אַז זי פאַלט אין אַ גרוב אַריין, לאַכט זי זיך פּונאַנדער...
—נו גוט, וואָס דו לאַכסט צילקע, עס וועט זיין גוט,
דו וועסט זען, עס וועט גוט זיין, דו וועסט זיך צופאַסן, צוגע-
וויינען צו אונזער לעבן. אַ מענטש קאָן זיך צו אַלץ צופאַסן,
אפילו צו רייכקייט אויך.—נאָר זי הערט איום שוין נישט, זי האָט
באַמערקט אין ווינקל דעם קלאַוויר און זי איז דאָרט צוגע-
שפּרונגען:

—דעם פּאַנס טאָכטער אין פרודנע האָט אויך אַזאַ קאַסטן
גאָר אַ ברוינעם און דער איז אַ שוואַרצער.—רירט זי אָן מיט די
פייגער די קלאַווישן, ענטפּרן זיי אָפּ מיט עטלעכע האַלבע טע-
נער, שפּרינגט זי אויף, די „קאָזקע“ און קוקט זיך אַרום אין צי-
מער, פּונקט ווי זי וואָלט זוכן די טענער צי זיי זענען ערגעץ
נישט אַראָפּגעפּאַלן. ניין, זי געפינט זיי נישט, די קלאַנגען. קלאַפּט
זי ווידער און שוין העכער, דרייַסטער און זי פאַרגעסט שוין אין
דער רגע אָן סאַשען, אָן אַלעמען... פּויקט אין קלאַוויר און לאַכט
אויפן גאַנצן קול אַזוי, אַז די גאַמען מיט איר לאַכן גיסן זיך
צונויף אינאיינעם.

סאַשע איז צופּרידן, וואָס זי האָט זיך פאַרשפּילט, נאָר אין
דעראַמתן וואָרט ער שוין וועלן, אַז זיינע זאָלן שוין קומען פון
אויסלאַנד, ער האָט געטראַכט, אַז זיי וועלן זיך אויך פאַרנעמען
אַביסל מיט צילקען און איר וועט לייכטער ווערן...
ווייל...

ער איז שוין מיד פון שטענדיקן נאַכגיין נאָך איר, פון

דעם שטענדיקן ציטערן פאַר איר.
דאָ איז זי אומרויק, דאָ בייזערט זי זיך, דאָ באַדאַרף
מען אַ שניידערין, אַ שוסטער... די אַלע קלייניקייטן האָבן זיי
אַרומגעצוימט זיין גאַנץ וועגן און עס האָט זיך אים פאַרוואַלט
פרייער אָפּעטעמען פון דעם אַלעס.
זאָלן זיי שוין קומען פון אויסלאַנד.

אין גאַס איז ער איצט ווייניק געגאַנגען, טאַשע, נאָר ווען
ער האָט געהערט פייסן די באַן אָדער ווען ער פלעגט אַריינקוקן
אין אַ צייטונג צי אין אַ זשורנאַל, פלעגט ער זיך דערמאָנען די
גרויסע וועלט. און די אַלע געשעענישן, צו וועלכע ער האָט פרייער
אויך געהאַט אַזאַ קליינע שייכות, זענען אים איצט אַזוי נאָנט
געוואָרן, פונקט ווי ער וואַלט אָן זיי נישט געקאָנט לעבן.
און דאָ קומט זי צוגיין, די צילקע, און פאַרטרויט אים,
פונקט ווי זי וואַלט אין דעם שולדיק געווען, די פיס טוען איר
וויי. נישט צוגעוויינט צו די שטאַטישע שילכעלעך. צווייגט זי
סאַשע, זי זאָל די שייך אויסטון, און ער זעט, אַז זי האָט זיך
שוין ווונדן אָנגעריבן...

— אַ רחמנות אויף דיר, צילקע.

— פאַרוואָס אַ רחמנות?

— ווייל דו ביסט ווי אַ פויגל אין שטייגל, אמת, צילקע?

— יאָ, נאָר דו זאָגסט, אַז איך וועל זיך צוגעוויינען...

— אודאי, אודאי... אַלע געוויינען זיך צו אַלץ צו.

און...

עס איז אַ הערבסט־פאַרנאַכט. אָן זון-פאַרב פאַרגייט דער
טאָג. אַמאָל קלאַפט אַ וואָגן, אַמאָל רוישן די מענטשן, נאָר בלויז
קורצע רגעס, און עס דאַכט זיך זיי ביידע אין דער שטילקייט,
אַז זיי זענען אין אַ פרעמדן שלאָס, צווישן פרעמד אומבאַקאַנט מע-
בל. און עס ווילט זיך פריינטשאַפט, איבערגעגעבנקייט. גלעט ער
זי, טוליעט ער זי צו זיך און ביי יעדן גלעט דוכט זיך איר
אויס, אַז זי איז אין וואַלד, אין וואַלד קומט עס פאַר.
און אפשר? סאַשע טראַכט אין זיך. אפשר דאַרף ער זיך
נישט באַאמרויקן און נישט בענקען מער נאָך טומל, און אפשר

זאל ער טאקע זיך אינגאנצן אָפגעבן צו זיעמדאָזיקן נישט-
דרעסירטן וועווריק פון וואַלד, וועלכער האָט אים אַוועלכע לע-
בעדיקע שעה'ן געגעבן דאָרט ביים טייכל, ביי דער צווילינג-
טאָסנע?

פאַרטראַכט ער זיך.

און זי כאַפט זיך אויף, ווי פון אַ שלאָף, בעת סאַשע ווערט
שטיל.

—פון וואָס טראַכסטו? דעם אמת זאָג!

—וואָס טראַכסטו פון מיר?

—אז דו ביסט געוואָרן אַווי ווי אַן אַנדערע, האָסט די
פליגלען דיינע אין זיך אַריינגעצויגן. האָסט זיך באַהאַלטן אין
זיך.

—פליגלען... איך האָב קיינמאָל קיין פליגלען נישט געהאַט.

קושט ער זי:

—קינד, דאָס רעדט זיך נאָר אַווי, דאָרטן אין וואַלד ביסטו

לעבעדיקער געווען.

—אַבער, דו זאָגסט דאָך, אז איך וועל זיך צוגעוויינען...

—און דו ווילסט זיך צוגעוויינען?

—איך וויל, אַבער דו וועסט נאָך מיט מיר פאָרן ווען אין

וואַלד?

—געוויס, מיר וועלן פאָרן אין אַ סך ערטער...

עס ווערט פינסטער אין צימער, עס ווערט שפעט. טראַכט-

טנדיק און קושנדיק זיך ווערן זיי ביידע אַנטשלאָפן אויף דער

ווייכער קאַנאַפּע.

די אַלטע דינסט, שורא, איז שוין עטלעכע מאָל אַריין

אין צימער, זי האָט זיי געוואָלט צום טיש בעטן אַוונט-ברויט

עסן, נאָר די „פאַרליבטע“ שלאָפן. גייט זי אַוועק פון צימער און

קוועטשט מיט די פלייצעס.

אַז זי ווייסט נישט, די דינסט, וואָס דאָ קומט פאַר.

דער „פאַניטש“ שפאַסט דאָך אודאי, בעת ער זאָגט, אַז

דאָסדאָזיקע צושראָקן מיידל איז זיין ווייב.

אז די „אלטע“ וועלן קומען פון אויסלאנד וועט א סקאנדאל זיין.

אלעבן האָט זי דאָ אָפּגעדינט ביי די לוריעס און זי איז זיי געטריי, ווי אַ הונט, נאָר איצטער ווייסט זי נישט וואָס דאָ טוט זיך.

אין שטאָט רעדן אויך אלע, אז דער „אויסלענדער“ האָט החונה געהאַט...

— אַ גליק באַשערט אַ מיידל פון אַ וואַלד-משרת.
— ער איז אודאי משוגע געוואָרן, לוריעס קדיש...
— דער טאַטע וועט נאָך האָבן נחת פון אים...
— אָבער די מאַמע, זי האַלט שוין יאָ צו שטאַרק פון יחוס, זי וועט זיך בלאָזן...

און ביי יעדן, וואָס האָט נאָר געהאַט די געלעגנהייט צו זיין אין דיראַזיקע טעג אין לוריעס הויז, — ביי יעדן האָט מען אויסגעפרעגט:

— וואָס איז זי פאַר אַ איינעז?
— און סאַשע אַליין, ער איז צופרידן?
גראַדנע האָט געהאַט צו רעדן. און יעדערער, וואָס פלעגט פאַרבייגיין לוריעס הויז, האָט אויפגעהויבן די אויגן צו די פענ-סטער און שטאַרק אַריינגעקוקט...
איבערווייניק האָט מען געפּוצט די צימערן, מען האָט זיך געריכט אויף די אַלטע לוריעס, אַ יעדן טאָג באַדאַרפן זיי אָנפאַרן פון אויסלאַנד.

דערווייל זענען די פענסטער פון דעם גבירישן הויז פאַר-האַנגען מיט שווערע גאַרדינען.

און צילקע אַליין האָט שוין אויך געוואַלט, אז די אַלטע זאָלן קומען. זי האָט מורא געהאַט פאַר עפעס... מיטאַמאָל האָט זי דערזען די וועלט, און אז אויף דער וועלט זענען דאָ אַ סך מענטשן, און מיט יעדן מענטשן דאַרף מען וויסן, ווי צו רעדן... אפילו די שניידערין, וואָס קומט צו איר אין שטוב וויל אויך ביי איר עפעס אויספאַרשן, און די אַלטע דינסט שוראָ קוקט אויף איר מיט בייזקייט און חשד.

די ווילדע צילקע.

נאָר איין סאַשע האַלט זי אין איין טרייסטן און באַרויקן—
—דו זיי דאָ, ווי ביי זיך אין דערהיים, ס'איז מיין טאַטנס
שטוב, ס'איז מיין שטוב!—און דאָך איז איר דאָ אַלץ פּרעמד. זי
האָט זיך מורא צוצורירן צו די אַלע חפצים, האָט מורא הויך
די טרייט צו שטעלן.

זיצט דאָ, צוויי אין אַ תּפּיסה. אויפן גאַס איז שוין קאַלט
און אויסערדעם גייט מיט איר סאַשע אין ערגעץ נישט אַרויס,
ווייל די שטאַט איז גרויס: זאָל ער זיך מיט איר נאָר באַווייזן
וועט מען זיי נאָכלויפן.

טעג גייען אַוועק נאַסע, כּמורנע, צילקע איז פאַר דער צייט
בלייך געוואָרן...

און דאָרטן אין מסטיבאַווע? וואָס טוט דאָרט די מומע ניכע?
און דאָרטן אין סוויסלאָטש? דער שווייגנדיקער טאַטע, וועל-
כער לאָזט פון זיך אַ וואָרט נישט צו הערן...

און דעם וואָרט זייערן האָקט מען אויס, דאָס טיכל וועט
אויסטרעקענען און צילקען וועט שוין קיינמאָל נישט זיין אַווי
רויך אויף דער נשמה, ווי אַמאָל.

סאַשע האָט „געפירט“ די שטוב אין דיאָזיקע טעג. פּריער
וואָלט זיך אים דאָס קיינמאָל נישט געחלומט, אַז אים זאָלן אינ-
טערעסירן אַזעלכע קלייניקייטן. ער האָט עס געטון צוליב ציל-
קען און צוליב... זיך אַליין, געוואָרט מיט עפעס באַרויקן דאָס
ווערעמל, וואָס האָט פון צייט צו צייט געעגבערט דעם מת-
זיינעם.

און אין שטאַט האָט מען שוין גערעדט:

—ער ווערט אַ לייט, דער „סאַשקע“!

—אינטערעסירט זיך מיט אַלץ...

—אַז מען ווערט עלטער ווערט מען קלוגער...

—עס וואָרט דאָך אויף אים אַזא ירושה...

—גענומען אַ ווייבעלע און וואַרעמט זיך אין דערהיים...

איינמאָל באַגינען, עס איז נאָך גענוג פינסטער געווען, האָט
זיך דערהערט אַ טומל ביי די לוריעס אין שטוב. צילקע און
סאַשע—ביידע האָבן זיך אויפגעכאַפט.

—וואָס איז געשען?—האַט צילקע געפרעגט. סאַשע האָט
רויך געענטפערט:

—די אַלטע זענען געקומען, שוין געקומען פון אויסלאַנד...

—זיי וועלן זיין אין כעס אויף מיר, האָ, סאַשע?

—פאַרוואָס אין כעס?

—ווייל איך בין דאָ אַ פּרעמדע...

—קינד, שלאָף רויק, און איך וועל גיין זיך פרייען אַביסל

מיט טאַטע און מאַמע...

צילקע איז געבליבן אַליין אין צימער, נאָר שלאָפן האָט

זי נישט געקאָנט. זי האָט געהערט, ווי אין אַנדערע חדרים האָט

מען גערעדט העכער און נידעריקער, מען האָט געשריען און זיך

גע'טוד'עט. זי האָט געוויסט און פאַרשטאַנען, אַז מען רעדט פון

איר און עס איז איר אַזוי ענג געוואָרן... זי האָט אַ קוק געטאָן

אויפן פענסטער: אפּשר אַנטלויפן פון דאַנען, פון די פּרעמדע

מענטשן? אַנטלויפן, אָבער ווהיין? דעם וואָלד האָקט מען אויס,

דער טאַטע דאַרט שווייגט אויך ווי אַ פּרעמדער, און פון סאַשען

וויל זיך דאָך נישט אַנטלויפן—ער איז אַזאַ גוטער...

אַט איז ער שוין ווידער לעם איר, האָט זיך אַוועקגעזעצט

אויפן בעט און גלעט זי און רעדט גאַרנישט, ביז צילקע רייסט

איבער זיין שווייגן:

—וואָס האָבן דיניע געזאָגט? זיי ווייסן שוין, אַז איך בין

דאָ פאַראַן, אַז איך האָב זיך אַריינגעגנבעט אין אַ פּרעמדער שטוב?

—צילקע, רעד נישט אַזוי, די שטוב איז דיניע, ווי מיינע,

ווי זייערע. זיי האָבן דיך שוין ליב, זיי וועלן זיך קושן מיט

דיר, וועסט זען.

אַט אַזוי האָט ער זי געטרייסט און גערעדט צו איר ביז

עס איז גוט ליכטיק געוואָרן. טאַג איז געוואָרן און ער איז ערגעץ

אַוועק, סאַשע. צום ערשטן מאָלאָאיז ער אַוועק אין שטאַט אויף אַ פאַר

שעה און צילקע איז געבליבן אין צימער אַליין. שוראָ האָט איר

טיי געבראַכט און זי האָט איצט שוין נישט געקוקט אויף איר

אַזוי ביז, די אַלטע דינסט.

זי האָט זיך שוין עטלעכע מאָל איבערגעקעמט און אין

שפיגל כסדר געקוקט, די צילקע. מיטאמאל עפנט זיך די טיר
און סאשעס שוועסטער, די גימנאזיסטין העלא, לויפט אריין א
דערפרייטע, אן אויפגעמונטערטע און כאפט זיך קושן מיט צילקען:
זי רעדט גיך...

— מיר וועלן זיין, ווי שוועסטער, אמת, צילקעלע? איך וועל
דיך ליב האָבן, ביי אונז וועלן דיך אלע ליב האָבן... מיר וועלן
זיין, ווי שוועסטער. אך, איך האָב אזוי געוואָלט, אַז סאשע זאָל
חתונה האָבן, אלע האָבן דאָס געוואָלט ביי אונז. דער טאטע איז
שוין צופרידן און די מאמע וועט זיין צופרידן... צילקעלע,
צילקעלע..

פונקט, ווי זיי וואָלטן טאָג און נאַכט אינאיינעם געווען.
פון וואָס האָט זי נישט אויסדערציילט פאַר צילקען: פון אויסלאַנד,
פון גימנאזיום, ווהיין זי באַדאַרף באַלד לויפן, ווייז זי האָט
שטאַרק פאַרשפּעטיקט, דורכגעלאָזט עטלעכע וואָכן,
צילקע האָט נישט אַלץ פאַרשטאַנען, וואָס זי האָט גערעדט,
נאָך עס איז איר היימלעכער געוואָרן.

ווען העלאַ איז אַוועק איז אַריין צו איר דער אַלטער
לוריע, אן אויסגעפאַשעטער, נאַכמער פאַררונדלט ווי פּריער.
ער איז צוגעגאַנגען צו צילקען און געוואָלט זיך מיט איר
צוקושן, האָט זי זיך דערשראָקן.

— וואָס שרעקסטו זיך, „קאָזקע“? איך בין דאָך אַ צווייטער טאָ-
טע, מיט אַ טאַטן מעג מען זיך קושן!— און נאָך דעם האָט ער
אַרויפגעלייגט אַ האַנט אויף איר אַקסל און אַרויסגערעדט:
— מיין סאשע איז אַוועק אין מיינע וועלדער און דאָרט אַ
פּייגעלע געכאַפט, אַ שיין פּייגעלע, אַ טייער פּייגעלע, עס וועט
דיר זיין גוט ביי אונז, צילקע...

אינדעם איז סאשע צוריק פון גאָס געקומען און דער אַל-
טער האָט באַמערקט, אַז זיין וון טראַגט נאָך אַלץ דעם גראַען
קאַפעליוש...

דעם קאַפעליוש האָסטו שוין באַדאַרפט אַוועקוואַרטן,
איצטער אודאי...
— פאַרוואָס איצטער אודאי?

— אז מען האָט שוין אַ ווייב...

— טאַטע!

— וואָס, טאַטע!

— גאַרנישט... דער קאַפּעליוש ליגט דאָך אויף מיין קאָפּ.
— נו, לאָמיר זיך נישט קרייגן, — האָט דער גוט־געשטימטער
לוריע זיך געבעטן ביי זיין זון. אין דעם איז אויך אַריינגעקומען
די אויסגעשלאָפּענע פרוי לוריע... זי איז רויק אַריינגעקומען
און קאַלטבלוטיק אַלעמען באַטראַכט, צוגעגאַנגען צו צילקען און
זיך צוקושט מיט איר...

— ביסט דאָך טאַקע אַ שיינע, איצטער פאַרשטיי איך מיין
זון. — זי האָט זיך איצט געסטאַרעט זיין רויק און אונטערנעגעבן.
נאָר באַגינען בעת זי האָט מיט סאַשען גערעדט וועגן צילקען.
האָט זי עטלעכע בייזע ווערטער אַריינגעוואָרפן אין שמועס...
— ווי פּרעגט מען עס קיין וואָרט נישט ביי טאַטע־מאַמע?
אַבער סאַשע האָט זי גלייך אָפּגעשטעלט און געוואָרנט,
אַז אויב זי וועט נאָך איין וואָרט רעדן נעמט ער צילקען און
פאַרט אַרויס פון שטוב.

דעם אַלעם לוריען האָט סאַשעס טאָן דערפרייט. הייסט
עס, אַז ער האָט ליב דעם משרת איסרס טאַכטער. און אז מען
האָט ליב אַ ווייב, מוז מען ווערן אַ מענטש.
צילקע האָט איצט געקוקט אויף די אַלע מענטשן, האָט
זיך אַביסעלע געשראָקן פאַר זיי. זי האָט נאָר געוואָלט, אַז סאָ-
שע זאָל זיין לעס איר, און יענער האָט זיך נאָר געבעטן ביי איר:
— לעבעדיקער, צילקע, גיב נאָר אַ שפרונג אַזוי ווי אין
וואַלד!

— עס שפּרינגט זיך נישט, סאַשע, דאָ איז נישטאָ, וווּ צו
שפּרינגען, איך וועל נאָך עפעס צעברעכן.
— אַבער טראָג נישט אַזוי אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ...
גלייכט זי זיך אויס אינגאַנצן, הייבט אויף שטאַלץ דעם
קאָפּ און קוקט אויף אים...

— אָט אַזוי געפעל איך דיר?

— יאָ... דו פאַרגליווערסט זיך, אַבער, ווי אַ סטאַטוע...

— וואָס איז דאָס אַווינט? דו מיינסט, אז איך בין אין שטאָט,
פאַרשטיי איך שוין אַלע דייע ווערטער?
לאַכט ער פריילעך.

אין דעם קומט די מאַמע אַריין און טראַגט צו צילקען אַ
שנירל פּערל:

— וועסט ביי מיר צונעמען די מתנה...

י אַלטע פרוי לוריע האָט געהאַט פיל צירונג. דאָס איז
געווען ביי איר אַ גוואַלדיקע ליידנשאַפט. יעדן טאָג פלעגן קומען
צו איר מענטשן מיט פאַרשידענע גאַלדענע חפצים, מיט ברייליאַנטן
און פּערל. זי כלעגט קויפן און בייטן... שטענדיק געטומלט
וועגן רינגעלעך און אוירנגלעך...

— האַטע מיט די הינט און מיין ווייב מיט די פּערל, —
פּלעגט זיין וויצלעך דער אַלטער לוריע.

איצט האָט צילקע געהאַלטן דאָס שנירעלע פּערל אין האַנט
און נישט געוואוסט, וואָס צו טון מיט דעם.

איז די פרוי לוריע צוגעגאַנגען צו איר נאָכאַמאַל און עס
איר אָנגעטאָן אויפן האַלדז...

עטלעכע נייע בלייכע שטראַלן זענען געמאַלן אויף ציל-
קעס פנים...

און פון דעמלט אָן האָט צילקע באַקומען אַ סך מתנות
פון אַלעמען. מען האָט זי ליב געקריגן און יעדערן האָט גע-
פרייט איר וואָרט, איר ענטפער. מען האָט זי געקעכט און זי
האָט זיך געשפילט מיט די מענטשן. עס איז אַוועק אַ צייט פאַר
איר פון קליידלעך, צירונג, פון טענגעלעך און בענדלעך. מען
האָט נישט געוואוסט וואָס צו טון מיט אירע האָר, ווי אַזוי
עס צו פאַרקעמען — אַזויפיל האָר! וועלכע פריזור מאַכט מען
פון זיי.

און מער פון אַלעמען האָט מיט איר זיך געוויילט די
יונגע העלאַ — סאַשעס שוועסטער.

— דו ביסט אַ וואַלד-מיידל, ביסט געבוירן געוואָרן אין וואַלד?

— יאָ, — ענטפערט צילקע.

— טאָ, דערצייל עפעס פון וואַלד.

און צילקע פלעגט דערציילן פון דער מומע ניכע, פון
מסטיבאָוע, פון פרודנע, נאָר פּלוצלונג רייסט זי איבער איר דער-
ציילונג.

—אז עס איז נישטאָ וואָס צו דערציילן פון וואַלד: עס
שטייען ביימער און שווייגן, עס לויפט אַ טייל און רוישט...
—און פרויקע? — פלעגט צושטיין העלאַ.
זי האָט שוין געהערט פון צילקען פרויקעס גאָמען און
שטענדיק פלעגט זי פרעגן וועגן אים:
—ער מוז זיין אַ שיינער.
—איך וואַלט אים וועלן זען...

און זי פלעגט אויך דערציילן פאַר צילקען מעשיות פון די
גימנאָזיסטן, צילקע פלעגט אַלץ אויסהערן און שמייכלען. געדאַכט
האָט זיך דעמלט, אַז זי האָט עפעס אַנדערע געדאַנקען, אַז זי
איז ווייט פון דאַנעט.

פון צייט צו צייט פלעגט זיך צו די לוריעס אַריינרוקן
אַ פאַר פרעמדע אויגן, נייגעריקע אויגן פון אַ שכן, צי פון אַ
ווייטן קרוב, און דערזענדיק צילקען, פלעגט מען פרעגן:
—דאָס איז אייער שנור? פון וואַלד איז זי?
און אין שטאָט האָט מען שוין גערעדט, אַז זי איז זייער
אַ באַחנטע, דעם „אויסלענדערס“ ווייבל, און אַז די גבירים, די לור-
יעס האָבן זי זייער ליב באַקומען.
—אין אַ שמאַלץ-גרוב אַריינגעפאלן...

—אַ גליקלעכער שידוך...
—אַבער דער „סאַשקע“ האָט דעם גראָען קאַפעליוש נישט
אַוועקגעוואָרפן...

—אַזעלכן וועט אפילו דאָס שענסטע ווייב גאַנץ גיך דערעסן...
שטאָט האָט געהאַט וואָס צו רעדן אין די לאַנגע נאַכט
פון אַנפאַנג ווינטער, נאָר צילקע צליין האָט די אַלע פרעמדע
מענטשן נישט געקענט און נישט געוואָסט. זי איז מיטאַמאָל אַרומ-
גערינגלט געוואָרן מיט אַ סך ליבע און איבערגעגעבנקייט, זי האָט
זיך גיך צוגעבונדן צו די לוריעס.
און סאַשע...

אים האָט עס שטאַרק געפרייט, וואָס צילקע פאַרברענגט
און לאַכט מיט „זיינע“. וואָס מער מיט זיי—פּלץ ווייניקער מיט
אים, און ער האָט ווידער געקענט גאַנץ רויק ליגן אין אַן אָפּ-
געזונדערטן צימער אויף אַ ווייכער קאַנאַפע און טראַכטן...

פון וואָס?

צום גרעסטן טייל פלעגט ער טאַקע טראַכטן פון צילקען...
וואָס איז דאָ פאַרגעקומען? ווי אַזוי איז דאָס געשען, אַז ער, טאַ-
שע... ער... זאָל אַוועקגיין מיט אַ מיידל צו אַ רב און אויף
אייביק זיך פאַרבינדן.

עס איז דאָך, אָבער, יאָ געשען..

און אָן חרטה...

וואָס איז איצטער? צילקע האָט אין וואַלד געלאָזט אַ שטיק
פון איר רייך, דאָרטן, צווישן די ביימער, וווּ איר עכאָ האָט זיך
דריימאָד איבערגעקייקלט, דאָרט, אַ באַרוועסע—פלעגן אירע אויגן
אָוויפיל לעבן וואַרפן אין די שאַטנס... און דאָס לעבן האָט אים
געפאַנגען...

איצטער...

ער וויל זיך דאָך פאַרט אין עפעס מודה זיין: יענע פע-
דעס, וואָס האָבן זיך געשפּונען בלויז פון גרינעם אָפּגלאַנץ פון
די סכך-נאָדלען מיט קלאַנגען פון וואַלדס-עכאָ, מיט דעם רויש
פון אַ טייכל, וואָס ווייס נאָר איין זאָך: לויפן, לויפן און רוישן...
יענע פעדעס, וואָס האָבן ווי מיט אַ סך זייד-קנולן זיין נשמה
פאַרזיימט. זיי האָבן זיך איבערגעריסן צוזאַמען מיטן זומער, וואָס
איז אַוועק...

איצט האָט ער אַ ווייב. באַנאַכט שלאָפן זיי אין איין צי-
מער און זי אַליין, די נאַאיווע, האָט אַנומלט געמאַכט אַ גרויסע
אַנטדעקונג מיט איין קורצער פראַזע:

—דו ווייסט! — האָט זי דאָן געזאָגט צו סאַשען..

—וואָס, טייערע!

—אין וואַלד האָט זיך געשמאַקער געקושט.

—אָן, דו שטיפּערקע! — ער האָט עס אויסגעלאַכט, נאָר שפע-

טער האָט ער זיך באַרעכנט, אַז זי איז גערעכט: אין וואַלד האָט

זיך טאקע געשמאקער געקושט, ער האָט געמיינט, אַז ער וועט
פאַרברענט ווערן פון זיין ליידנשאַפט צו איר.
איצט...

אַלטע ביכער, וואָס ער האָט שוין זיי לאַנג פאַרגעסן און
אויסגעלאַכט. ער האָט זיך גענומען צו זיינע אַלטע ביכער. וואָס
עס פאַלט אים נישט אַריין אין האַנט, אַלץ בלעטערט ער און
לייענט. און דערעסן אים די ביכער — איז פאַראַן פאַר אים אַ צווייט
פאַרגעניגן: ליגן און גלאַצן מיט די אויגן אויף די ווענט,
צייילן די קוואַדראַטן אויף די וואַפעטן און רייכערן.
און דאָס איבערראַשט שוין אַפילו דעם אַלטן לוריע, וועלכער
איז שוין גוט צוגעוויינט צו זיין זונס „גענג“.

— חתונה געהאַט און געבליבן דערזעלבער
סאַשען באַליידיקן די דאָזיקע פראַגן, נאָר ער פאַרשווייגט.
ער פילט זיך שולדיק. ער ווייס, אַז ער איז שוין אַזאַ פאַרפאַ-
רענער ליידיקייט און ער דאַנקט גאָט, אַז מען לאָזט אים אַליין.
דאָרט אין די צימערן לאַכט צילקע.
זאָל זי לאַכן!

אודאי האָט מען פאַר איר געבראַכט אַ נייע מתנה און זי
פרייט זיך.

זי, צילקע, שפרייזט אַרום אין די פרעמדע חדרים און
האַט זיך נאָך אַלץ מורא. דאָ זענען אָנגעשטעלט טישעלעך מיט
קרישטאָל, מיט וואַזעס... זי איז זייער פאַרזיכטיק, טאָמער
וואַרפט זי עפעס אום, טאָמער וועט זיך עפעס צוברעכן.
העלאַ און סאַשעס מוטער לערנען איר איצט ווי צו האַלטן
גאַפּלס-מעסער...

האַט זי דעמלט געלאַכט ביים עסן, בעת מען האָט איר
אָנגעוויזן צום ערשטן מאָל, אַז אַזוי האַלט מען נישט קיין גאַפל.
זי פאַלגט און איז זייער אַ גוטע שילדערין: איינמאָל געהערט — און
שוין געדענקט זי אויף שטענדיק.

און דאָך אַזוי אַרומגערינגלט מיט ליבע און איבערגע-
געבנקייט, דערשרעקט זי זיך אָפט און נעמט וואַרפן מיט די
אויגן אין אַלע זייטן. קוקט אָן די אַלע, וואָס זיצן נעבן איר

ווי פרעמדע און רופט אויס:

—ווי איז סאַשע? סאַשע ווו איז?

ער איז אין צימער נישטאָ, לויפט זי אין די איבעריקע
זדרים אים זוכן און געפינט אים ערגעץ אויף אַ קאַנאַפּע.

—סאַשע, פאַרוואָס ביסטו אַליין! פאַרוואָס ביסטו אַנטלאָפּן

פון אונז?

—קינד, איך בין נישט אַנטלאָפּן, איך האָב ליב אַזוי צו

טראַכטן אָפּגעוונדערט.

קוקט זי אים אָן און קוקט אין זיך אַריין: אפשר האָט זי

מיט עפעס געווינדיקט? אפשר צופיל געלאַכט? אפשר זיך נישט

גוט געהאַלטן? און דערפאַר איז ער, דער סאַשע, איצט אַזאַ פרעם-

דער, אַזאַ קאַלטער...

—סאַשע, — בעט זי זיך ביי אים, — זיי נישט אַזאַ...

—ווי „אַזאַ“?—פרעגט ער...

ווייסט זי נישט, ווי אים דאָס געבן צו פאַרשטיין, פלאַנטערט

זי מיטן צונג און ווערט טרויעריק.

כאַפט זיך דעמלט סאַשע, אַז ער איז שוין צו ווייט אַוועק,

ער איז שוין צו זיכער ביי זיך געוואָרן און גאָר פאַרגעסן, ווי

ער איז דאָ אין דער וועלט.

אַ ווייב האָט ער, ער איז ביים רב געווען אין מסטיבאָווע...

די פריילעכע צילקע פון וואַלד. זי האָט אַזעלכע שטייפע אָרעמס

און אַזאַ נאַאיווע נשמה, זי האָט אים אַזויפיל געגעבן אין די

זומער-טעג אין וואַלד.

און ער האָט זי פון וואַלד צוגענומען, אין שטאַט צו זיין

נע קרובים געבראַכט און אַלע קוקן אויף אים און צווינגען אים

מיט ווערטער און מיט שווייגן, אַז די צילקע מוז ווערן ביי אים

דער עיקר...

דער עיקר.

עס קוקט אים אַריין אין די אויגן, שטריעקט אויס צו אים

שלאַנקע, שטייפע הענט, רעדט צו אים, וועקט אים, טרייסלט און

לאָזט אים אַ רגע אַליין נישט זיין.

און פאַדערט...

ליבע, אויפמערקזאמקייט, צערטלעכקייטן און ווערשער, ווערטער.

ער זאל רעדן, ער זאל עפעס דערציילן.
און א סך מאָל דערמאָנט ער זיך אין אַזעלכע רגעס אַ באַרג
ערגעץ אין דער שווייץ. ער טיילט זיך אָפּ פֿון אַלעמען און קריכט
אַלץ העכער, ווייטער, איינער אַליין צווישן די פעלזן. און מעג ער
ביזן הימל דערקריכן, און מעג ער אין אַ טאָל זיך אַראָפּשעדיקן—
קיינעם וועט עס נישט אָנגיין און קיינער וועט אים נישט נאָכגיין.
און אָט דאָ אַנטלויפט ער אויף אַ האַלבער שעה אין אַ באַ-
זונדערן צימער און זי איז שוין נעבן אים.

די גוטע, די דרייסטע, די באַאיווע צילקע.
די, וואָס האָט אים אַלץ אָפּגעגעבן און פֿאָדערט דערפֿאַר
אַלץ פֿון אים...

ער ראַנגלט זיך און דערשטיקט יעדעס מאָל אין זיך זיין
בעס, זיין אומגעדולד, און אָנשטאָט בייז צו ווערן, נעמט ער זי
גלעטן, טרייסטן, ביז ער באַרויקט זי און באַרויקט זיך אַליין.
עס איז דאָך גענוג גוט אַריינצוקוקן אין אירע אויגן, דער-
פֿילן איר צאָפּלדיקן קערפּער און עס פֿאַרגעסט זיך אַלץ.
און עס דערמאָנט זיך ווידער דער וואַלד. זייערע געמיינ-
זאַמע נעכט מיט אירע צעפּאַלענע האַר, וועלכע שמעקן נאָך אַלץ
מיט פעך...

—מיר האָט זיך אויסגעדוכט איצט, אַז איך בין נאָך אין
וואַלד.

—און מיר אויך, צילקע!
—דאָרטן האָקט מען שוין אודאי די ביימער אויס.
—ס'קאָן זיין...
—און די צווילינג-סאָסנע וועלן זיי אויסהאַקן?
—אודאי.
—און די מומע ניכע בענקט דאָרט געוויס אין מסטיבאָווע...
זי וויינט, די אַלטע.
—אַלטע לייט האָבן הנאה פֿון טרערן...

—און דער טאטע, סאשע! פארוואס קומט קיינמאל נישט
דער טאטע מיינער אהער?

—ער פילט זיך זינדיק אנטקייגן זיין בעל-הבית, פונקט, ווי
ער וואלט מיט מיר ההונה געהאט נישט דו—

פאלט ארויס פון צילקעס הארץ א טרויעריקער „אוי“ און
ווערט פארלוירן אין דעם טונקל פון חדר.

סאשע פארטראכט זיך. אין דעם דערהערט זיך העלעס קול:
—צילקע, צילקע!

און צילקע לויפט שוין מיט אימפעט צו איר נייער חברטע,
צו העלען, און לאזט סאשען אליין.

אויף דער גאס רעגנט און שנייט אינאיינעם. עפעס איז זי אויב
קליין געוואָרן, די גראַדנע מיט די קרעמעלעך, מיט די מענטשע-
לעך. און אלע דערעסן: דער טאטע, וואָס האָט איצט געטאַפלט
זיינע פרעטענייעס צו סאשען און די מאַמע, וואָס האָלט זיך אין
אייך פּוּצן אין נייער צירונג.

אין אַזע ערב-אָונט איז סאשע אַרויסגעגאַנגען פון שטוב
און האָט דורכגעשפּאַצירט די סאָבאַרנע גאַס מיט אירע שמאַלע
טראָטאַרלעך.

פלוצלונג האָט ער דערהערט דאָס קלאַפן פון די ביליאַרד-
קילן. איז ער אַריין אין קאַטאַווסקעס צוקערניע, בלויז אַ קוק
טון, ווי חברה שפילט ביליאַרד...

און פון דעמלט אָן איז אַוועק אַ סדרה ביליאַרד.

—ווי איז סאשע?

—ביי קאַטאַווסקען.

—וואָס טוט סאשע?

—שפילט ביליאַרד...

און די שטעקנס מיטן קרייד, דער גרינער טיש מיט די
„פינפן“, מיט די „צוועלפן“, „דרייצנס“ און „פופצנס“ האָבן איצט
פאַרנומען זיין גאַנצן טאַג.

אין שטוב האָט מען עס שוין באַמערקט. דער טאטע האָט
געוואָלט ווירקן מיט דעם שטאַרקסטן אַרגומענט:

—סאשע, וואָס לאָזטו דו יונג ווייב אליין?

— וואָס? איך זאָל זי אומעטום מיטנעמען...
 — סאַשע, מענטשן לאַפֿן פון אונז...
 — און איך לאַפֿן פון מענטשן.
 אָט אַזוי. פאַררייכערט אַ ציגאַר, אָנגעטון דעם גראָען קאַ-
 פעליוש און שוין ווידער צו קאַטאַווסקען.
 און מיט וועמען שפּילט ער דאָרטן? מיט אַראָפּגעלאָזטע
 מענטשן. מיט אַ פאַרשיכורטן „טשינאַוויק“, מיט אַ שווייצער פון
 האָטעל... מיט וועמען?
 — און צוליב דעם האָט מען באַדאַרפט פּאָרן אין די „אויס-
 לאַנדס?“

— זיין געבילדעט צוליב דעם?
 — האָבן אַזאַ טאַטן מיט יהוּס און געלט?
 — חתונה האָבן מיט אַן אומשולדיק קינד פון וואַלד?
 מענטשן האָבן געהאַט וואָס צו רעדן און זיי האָבן גערעדט.
 און סאַשע האָט, ווי אויף צו רייצן זיך מיט אַלעמען, געשפּילט
 און געקלאַפּט מיט די שטעקנס. זיינע פאַרטנערן האָבן אים גוט
 אַרומגענומען. אַזאַ פּישעלע כאַפּט זיך נישט יעדן טאָג.
 אין דערהיים זענען אַלע געווען אויפגערעגט אויף סאַשען
 פאַר זיין „ביליאַרד“, דערפאַר ווייל ער האָט צילקען געלאָזט
 אַליין, און פון צילקען האָט מען פאַרבאָרגן די אמתע סיבה פון
 סאַשעס אַוועקגיין...
 — ער גייט אין קאַנטאָר, אין טאַטנס קאַנטאָר גייט ער אַר-
 בעטן...

און סאַשע אַליין האָט עס באַשטעטיקט, ווען זי האָט אים
 איינמאָל געפרעגט וועגן זיין אַרבעט אין קאַנטאָר.
 — יאָ, יאָ, אין קאַנטאָר ביים טאַטן.
 דערנאָך האָט עס אים שטאַרק פאַרדראָסן: ער זאָל באַדאַרפֿן
 זאָגן ליגן, און וועמען? צילקען, וועלכע גלייבט אַלץ, וואָס מען
 זאָגט איר. דאָס האָט אים שטאַרק געקרענקט און דענערווירט.
 דערדאָזיקער ליגן האָט אים עפעס קלענער געמאַכט, יינגלשער,
 און ער האָט גענומען אַלץ מער אַנטלויפֿן פון דערהיים, כּוּן זיך
 אַליין...

די הילדע צילקע.

וואָס לענגער עס האָט געדויערט, וואָס מער טעג עס זענען
וואָועק, אַלץ ווייניקער איז געבליבן פון וואָלד, פון דער פּאַר-
שיכרונג.

צילקע...

זי איז נאָך דיזעלבע?

נאָך נישט אַלעמאָל קאָן ער רעדן מיט איר, אַמאָל דוכט
זיך אים אויס, אָו ער איז פּיל-פּיל עלטער פאַר איר...
און עס דערעסט:

שטענדיק זוכן ספעציעלע ווערטער, צופאַסן זיך צו איר שכל,
צו איר קאַפּריו...

און מיטאַמאָל באַקומט ער צו איר גרויס רחמנות: וואָס
איז זי שולדיק? ער איז צו איר אין וואָלד געקומען און גוטע,
טייערע ווערטער צו איר גערעדט, איז זי, די אייביק איינזאַמע, צו
אים צוגעפאַלן און איר גאַנצע פאַרטרויונג אים אָפּגעגעבן.
זוכט ער אויס די בעסטע ווערטער, גלעט און קושט איר,
זיצט און פאַרברענגט מיט איר שעה'ן לאַנג, זיך אַליין באַגראַבט ער
ערגעץ טיף, פאַרטעמפט מיט געוואַלט די שאַרפּן פון זיין אומרו
און לאַנגווייליקייט.

יינגט ער דאָן, שפּילט קלאַוויר, כאַפט זיך צו צו צילקען
און קושט איר אַזוויי אַמאָל, טראָגט זי אַרום אויף די הענט
פון איין צימער אין צווייטן.

טאַטע-מאַמע קלייבן נחת פון זייער בן-יחיד. פאַרט דער-
לעבט אַביסל נחת.

און ער ווערט שוין אָפּגעקילט און פאַרשעלט אין האַרץ די
גאַנצע גראַדנע מיטן נודנעם הערבסט. ער וואַרט נאָך די גע-
לעגנהייט, די מינוט, ער זאָל זיך שוין קאָנען אַרויסרייסן...

און ער איילט שוין צו קאַטאַווסקען, צום ביליאַרד.

די לאַנגע שטעקנס שעמערירן ווי גרויסע ליכט אין האַלב
טונקעלן צימער. דער גרינער טיש לייכט ווי אַ שטיק לאַנגקע,
און די שווערע קוילן קלאַפּן טעמפּ, פאַרהילכן אַלע געדאַנקען,
אַלע באַוועגונגען פון געוויסן.

אַמאָל טרעפט, אָו ער בלייבט דאָרט ביז שפּעט אין דער

נאכט און צילקע פרעגט ביי די שטוביקע:
— אזוי שפעט ארבעט מען אין קאנטאָר? צו וואָס אַרבעט
ער אַזויפיל, סאַשע?

שיקט מען שוין אַ שלוח נאָך אים:
— צילקע איז אומרויק.

— האָ! וועלכע צילקע? וואָס פאַר אַ צילקע? ווער רופט אים,
ווער צווינגט אים? — דערלאַנגט אַ שמיץ דעם שטעקן אָן דר'ערד
און גייט אַהיים אַ בייזער, אַ שווערער.
און בעת צילקע פרעגט אים דערנאָך אין שלאָף-זימער,
צוליב וואָס ער אַרבעט אַזויפיל אין קאנטאָר, זאָגט ער איר אויס
דעם אמת:

— וואָס קאנטאָר! איך גיי נישט אין קאנטאָר, אין ביליאָרד
האָב איך געשפילט, פאַרשטייסט!
אין ביליאָרד...

האָט ער איצט אַ נייע אַרבעט סאַשע: צילקע ווייסט נישט,
וואָס דאָס איז אַזוינס ביליאָרד. בייזערנדיק און שמיכלענדיק דער-
קלערט ער איר גענוי די שפיל מיט די שטעקנס און מיטן קוילן
אויפן גינס טיש.

פאַראינטערעסירט זי זיך, פאַרקלערט זיך און נעמט זיך
בייזערן אויף סאַשען:

— פאַרוואָס נעמסטו מיך נישט מיט אַהינצו. איך וואָלט
אויך געשפילט און איך וואָלט נישט געבענקט נאָך דיר אַזוי.
שוין וואָלט עס געווען, — טראַכט סאַשע, — ווען אַזאַ פאַרל,
ווי ער מיט צילקען, וואָלטן זיך ביידע אַראָפגעלאָזט צו קאַטאָו-
סקען אין צוקערניע קלאַפן מיט די שטעקנס...

צילקע האָט עפטער אויפגעהויבן די אויגן און געזוכט סאַ-
שען אין די צימערן און ער איז אַלץ עפטער פאַרשוונדן גע-
וואָרן. דערזעט זי, אַז ער איז שוין נישטאָ, באַהאַלט זי זיך ביי
זיך אין הדר, זעצט זיך אַוועק ביים פענסטער און קלערט
פאַרוואָס איז ער דאָן אַזוי גוט געווען אין וואַלד?

פאַרוואָס אַנטלויפט ער איצט סאַשע?
אויף דער גאַס ליגט שוין שניי אין זי דערמאָנט זיך די

אַמאָליקע ווינטערן, די שטעגן, וואָס זי אַליין פלעגט אויסטרעטן פון וואַלד ביו מסטיבאָווע, די ווייסע ברייטקייט, וואָס פלעגט ליגן אויף די פעלדער אַרום, די צוגעמאַכטע טירן אין מסטיבאָווע, פון וועלכע אַ געדיכטע פאַרע שלאָגט אַרויס, די פעדערן, די מייד-לעך מיט די לידער...

עס קלאַפט ביי איר דאָס האַרץ פון די אַלע ערינערונגען, און דאָ איז אַזוי ענג אין גראַדנע. קליידלעך, שיקלעך האָבן זיי איר אָנגעקויפט, מען האָט זי ליב, דער אַלטער לוריע זעצט זי אָפט אַוועק צו זיך אויף די קני און גלעט אירע האַר און רעדט און לאַכט:

—אַזאָ מיידל פון וואַלד האָט מיין סאַשען אין בעצעלע געכאַפט...

—אַזאָ שטיפערקע, ווער וואָלט זיך דאָס געריכט!
אין העלאַ פאַלט עטלעכע מאָל אַ טאַג צו צו איר און קושט זי הייס...

—דו ווייסט, — זאָגט העלאַ, — ביסט אַזאָ געשמאַקע, עס איז גוט דיך צו קושן.

נאָר סאַשע איז נישטאָ, ער זעגנט זיך מיט קיינעם נישט און גנבעט זיך אַרויס.

קיינער וואָגט אים קיין וואָרט נישט צו זאָגן. פון אַ סך יאָרן איז שוין אַזוי: סאַשען טאָר מען גאָרנישט זאָגן. מען טאָר אים נישט לערנען. ער ווערט בייז און אַלע ווערן צוליב זיין בייזקייט אַזוי שווייגנדיק, ווי וואָלקנס וואָלטן זיך אַראָפגעלאָזט אויף לוריעס שטוב. איינמאָל האָט צילקע זיך אָנגעטאָן אין איר נייעם ווינטער-מאַנטל.

—וווהין גייסטו? — האָט פרוי לוריע געפרעגט
—דורכגיין זיך אַביסל...

„זי ווערט אַ מענטש“ — האָט פרוי לוריע געטראַכט — „זי גייט שוין אַליין אַרויס שפאַצירן.“

נאָר צילקע איז געגאַנגען זוכן סאַשען, זי האָט זיך נאָכ-געפרעגט און האָט געפונען קאַטאַווסקעס צוקערניע. זי איז אַריין

אין אַ גרויסן אָנגערייכערטן צימער, וווּ איר סאַשע מיט נאָך
מענטשן זענען געשטאַנען מיט גרויסע שטעקנס און שוויגנדיק
געשפּילט מיט די קוילן.

ער האָט זי צוערשט נישט באַמערקט אין דעם נעבל פון
רוך. מיטאַמאָל האָט ער זי דערזען ביי דער טיר.
אירע אויגן האָבן אַרויסגעקוקט אַזוי דייטלעך, ליכטיק; די
בליקן אירע האָבן זיך אָפּגעטיילט פון דער גאַנצער צילקע, וועל-
כע האָט איצט געטרעגן נייע שטאַטישע בגדים.
דער וואַלד...

דער גאַנצער זומער, דער פאַרגאַנגענער, האָט אַ קוק געטון
אויף סאַשען און עפעס געפאַדערט, געשטראַפט און זיך געבעטן...
דער שטעקן איז געבליבן פאַרגליווערט אין זיינע הענט.
די איבעריקע שפּילערס האָבן זיך אַרומגעקוקט:
— דאָס איז זיין ווייבל, — האָט איינער געזאָגט.
— זי גייט אים שוין נאָך.

— צו וואָס האָט ער חתונה געהאַט, — דער אידיאָט!
סאַשע האָט זיך געמאַכט נישט הערנדיק די דאָזיקע שטעל-
ווערטלעך. ער איז געווען אין אַ פאַרלעגנהייט: עס איז אים גע-
גאַנגען אין אַמביציע. נישט געוואַלט האָט ער ווייזן, אַז ער איז
אָפהענגיק פון וועמען, אַז אים שטערט מען. צו טון דאָס, וואָס
ער וויל...

אַבער צילקע האָט געקוקט מיט אויגן, אין וועלכע פּקשה
האָט זיך געראַנגלט מיט כּעס. און ער האָט נישט געוואָסט וואָס
צו טון אין דער רגע... אויפהערן צו שפּילן, אָדער קלאַפּן וויי-
טער מיטן שטעקן.

זי איז געשטאַנען ביי דער טיר און אַרומגעקוקט זיך אין
צימער, באַטראַכט די מענטשן און צו סאַשען זיך געווענדעט:
— שפּיל, סאַשע, איך וועל זיך צוקוקן.

סאַשע האָט געשטעלט שווערע טריט, דער שטעקן האָט גע-
ציטערט ביי אים אין די הענט...

איך וועל שוין מאַרגן ענדיקן די פאַרטייע, — האָט ער האַס-
טיק אַרויסגערעדט און גענומען אָנטאָן דעם פאַלטן...

—קום, צילקע!

זיי זענען אַרויסגעגאַנגען ביידע שווינגנדיקע. זי — אַזאָ פאַר-
לוירענע ביי זיך, אָן אָנגעשראַקענע... ער — אַ בייזער. און וואָס
ווייטער זיי זענען געגאַנגען און וואָס מער זיי האָבן געשוויגן,
אַלץ גרעסער איז זיין כּעס געוואָרן...

פלוצלונג האָט זיך ביי אים אַרויסגעריסן אַ פּרָעזע, וועלכע
סאַשע האָט דערנאָך שטאַרק באַדויערט:
—וואָס האָסטו זיך אָנגעטשעפעט? וואָס ווילט איר אַלע

פון מיר?

—וואָס? וואָס?

זי האָט עס נישט געפרעגט, נאָר אַ פאַר גרויסע אויגן האָט
זי אָנגעשטעלט אויף סאַשען. צו איר רעדט ער אַזעלכע ווער-
טער, אויף איר שרייט ער אַזוי? זי איז געבליבן שטיין נישט
ווייט פון לוריעס הויז. ווי פאַרגליווערט איז זי געבליבן שטיין.
קיין וואָרט נישט אַרויסגערעדט, קיין פינטל מיט די אויגן נישט
געטון. און אַ לייכט שנייעלע איז לאַנגזאַם געפאַלן אויף איר,
אויף סאַשען און אויף דער גאַנצער גאַס... געפאַלן לייכט, כּמעט
שטיפּעריש. אין וואַלד, אין רויקן, פּלעגט אויך אַזאָ שנייעלע
פאַלן, און זי פּלעגט ליב האָבן צו שטיין אין אַזעלכע שעהן
אויף דעם גאַניקל פון הויז און האַרכן, ווי דער ווייסער וואַלד
שוויגט.

סאַשע האָט אויף איר געקוקט, דער כּעס איז אים אָפּגע-
גאַנגען און ער האָט שוין צו צילקען געפילט אַזאָ גוטן רחמנות:
פאַרוואָס האָט ער זי באַליידיקט? וואָס איז זי שולדיק?

—קום אַריין אין שטוב, ס'איז דאָך קאַלט, צילקע!

זי האָט נישט געענטפּערט.

—קום אַריין אין שטוב, צילקע!

זי האָט געקוקט אין דער ווייטער ווייטער גאַס אַריין און
געשוויגן.

סאַשע האָט זי אונטערן אַרעם גענומען און אַריינגעפירט
אין שטוב...

און אָפּגעזעמן איז ער לעס איר דעמדאָזיקן אַוונט.

גערעדט צו איר, געבעטן זי זאָל אים מוחל זיין. זי האָט
 נישט געענטפערט. האָט ער איר האַנט אָנגענומען און געדריקט.
 נאָר איר האַנט איז אַזוי ווי אָפגעשטאָרבן געווען.
 האָט ער צוגעלייגט זיינע ליפן צו אירע, געקושט זיי, נאָר
 אירע ליפן זענען געבליבן קאַלט.
 און דערפילט האָט סאַשע, אַז עפעס איז מיט איר געשען
 און אַז דאָס פּלוצלונדיקע עקשנות וועט זיך אַזוי גיך נישט ענ-
 דיקן. זיי זענען ביידע נישט געגאַנגען עסן און ביידע האָבן זיך
 נישט אויסגעטון אַ גאַנצע נאַכט. זי איז געשלאָפן אומרויק און
 ער איז געזעסן און געטראַכט.
 אויסגעדוכט האָט זיך אים, אַז היינט האָט ער זי פאַר-
 לוירן.

מיט דעם איינעם אויסגעשריי, וואָס ער האָט צו איר געטון
 אַרויסגייענדיק פון קאַטאַוסקעס צוקערניע...
 מיט דער איינער באַליידיקונג.
 ער האָט שטאַרק חרטה געהאַט. זיין פרייהייט, זיין אומ-
 אַפהענגיקייט, זיין אויסלאַנד, ביליאַרד, קאָרטן, זיינע אַלע רייזעס
 מיט די אויסלענדישע זשורנאַלן...
 דאָס האָט אים אַלץ אַזוי קליינלעך, אַזוי אַרעם אויסגעזען
 אַנטקייגן צילקעס אָפּענעם שמייכל, וואָס זי האָט צו אים שטענ-
 דיק געטראָגן אין אירע ליכטיקע אויגן.
 דאָס וואָס היינט באַטאַג, דאָס וואָס נעכטן און אייערנעכטן
 האָט אים אַזוי געשראַקן.
 אַז זי צילקע איז געוואָרן ביי אים דער עיקר, פאַר וועל-
 כער ער האָט אַזוי מורא געהאַט זיין גאַנץ לעבן, איצט האָט
 אים דאָס נישט אויסגעזען שרעקלעך.
 איצט האָט ער זי פון שלאָף געוואָלט אויפוועקן און רעדן
 צו איר, אויסזאָגן, אַז זי איז טאַקע ביי אים דער עיקר.
 נאָר זי איז געשלאָפן אין די קליידער אַ ברוגזע, אַ באַליי-
 דיקטע, אַ פרעמדע.
 דער טאַג איז געקומען.
 צילקע האָט צו קיינעם נישט געוואָלט אַרויסגיין.

— וואָס איז איר? נישט געוונט? אפשר רופן אַ דאָקטאָר?
מיט גרויס מי האָט מען זיך ביי איר איינגעבעטן, זי וואָל עפעס
אַפּעסן, נאָר צום אַלגעמיינעם טיש האָט זי פאַר קיין פּאַל נישט
געוואָלט גיין.

יעדע רגע איז צו איר אַ צווייטער צריינגעקומען דער
אַלטער לוריע, זיין פרוי, העלאַ...
און יעדערער פון זיי האָט געטראָגן גוטע הערטער זיין פּאַר-
לאַנגען פאַר איר. זי האָט זיך נישט אָפּגערופּן. פונקט ווי אַ בלוט.
וואָס הערט אויף צו בליען — אזוי האָט זי אויפּגעהערט צו שמייכ-
לען און פּרייען אַלעמען מיט איר בליק, ווי פּריער, ווי שטענדיק.
— צילקע, וואָס איז דיר?
— גאָרנישט...
— וואָס ווילסטו?
— גאָרנישט...
און דער „גאָרנישט“ פלעגט פאַלן אזוי האַפּנונגסלאָז, אזוי
אַנגעווייטיקט...
און צו סאַשען איז מען צוגעשטאַנען:
— האָסט זי אפשר באַליידיקט?
— איין וואָרט האָב איך צו איר צו הויך געוואָגט, איז זי
ברוגו געוואָרן.
צו קאַסאַוסקען איז ער שוין מער נישט געאַנגען, ער
האַט אויך אַרפּגעלאָזט דעם קאַפּ און איז אַרומגעאַנגען איבער
די צימערן פון זייער רייכער שטוב אַ ביזער, אַן אומצופּרי-
דענער.
אין שטאָט האָט מען גערעדט:
— אַז ביי די לוריעס, דאָס יונגע ווייבל...
— איז געוואָרן מעלאַנכאָליש...
— אַז דאָס יונגע בעל-הביתל...
— האָט מער ליב דעם ביליאַרד, ווי זיין ווייב, ווי טאַטע-
מצמע.
שעה'ן לאַנג פלעגט זי אָפּשטיין, צילקע, ביים פענסטער און
קוקן ווי שניי פּאַלט, ווי ווייס ער שטראַלט אין דער נשמה.

צריין דער שניי און גיזלן האָט זי אויך, ווי מענטשן צוטרעטן
די ווייסקייט

וואָס האָט זי געטראַכט אין די שעה? קיינער האָט נישט
געוואָסט, כאָטש אַלע האָבן געליטן פון דעם, זי איז זיי טאַקע
זייער געוואָרן, ווי אַ קינד, די צילקע, און אַז אַ קינד פאַרטרויערט
זיך, פאַלט אויף אַלעמען דער אומעטיקער שאָטן.

דער אַלטער לוריע, האָט אין אַ וויץ געזאָגט, אַז דאָס
עפעלע פאַלט נישט ווייט פון בוים— און צילקע ווערט זייער ענ-
לעך צו איר שווינגנדיקן טאַטן.

אַבער פריער האָט זי דאָך אַזוי קלינגענדיק געלאַכט.

און אַזעלכע נאַיווע פראַגן פלעגט זי שטעלן, פון וואָס
אַלע האָבן אַזוי גוטמוטיק געלאַכט.

איצט גייט זי נישט אַרויס פון איר צימער, וויל נישט
אַנטאָן קיין ניי קליידל, און די צירונג, וואָס זי האָט באַקומען,
די אַלע מתנות וואַלגערן זיך אַרום אָן אַ בעל-הבית...
איסר האָט זיך דערוואָסט, אַז זיין טאַכטער איז נישט מיט
אַלעמען— איז ער געקומען קיין גראַדנע. פריער האָט ער זיך
נישט געוואָלט באַווייזן, ווייל ער האָט זיך שטאַרק שולדיק גע-
פילט קייגן די לוריעס...

דערפאַר ווייל זיין טאַכטער האָט אין די הייסע זומער-טעג...
איצט, — ער איז געשטאַנען אַנטקייגן איר און געקוקט פאַר-
טרויערט אויף איר בלייך פנים.

— דיר איז דאָ שלעכט, צילקע!

— זיי האָבן דיך דאָך ליב, די לוריעס!

זי האָט גאַרנישט געענטפערט, נאָר טרערן זענען געפאַלן
פון אירע אויגן.

איסר איז אַוועקגעפאַרן צו זיינע שוויינגנדיקע וועלדער און דאָס
שווייגעניש האָט זיך אויך אַריינגעכאַפט צו די לוריעס אין שטוב.
סאַשע האָט זיך געוואַלגערט אין אַ באַזונדער צימער מיט
די ביכער זיינע.

העלאַ האָט אויפגעהערט צו זינגען און צו שפילן קלאַוויר.
טאַטע-מאַמע זענען אין כעס אויף זייער זון, און דער זון

איז אין כעס אויף דער גאנצער וועלט...
און אויסגעדוכט האָט זיך, אַז ווען צילקע, איין צילקע...
זי באַדאַרף נאָר אַרויסגיין פון איר צימער און אַ שמייכל
טון - וועט אַלץ צוריק אָפּלעבן
זי האָט אָבער געשוויגן.
ווי אַ פּרעמדע, ווי אַ שטאַלצע געפאַנגענע בת-מלכה... דאָס
באַרוועסע מיידל פון וואַלד, וואָס איז צופעליק אַריינגעפאַלן צו
די יחסנים...
זי האָט כסדר געשוויגן...

IX

אין מסטיבאָווע...

דער שאָסיי-וועכטער איוואָן פלעגט זייער אָפט אַריינקומען
צו דער מומע נילע, וועלכע האָט איצט געלעבט אין מסטיבאָווע
אין באַראַשעס הויז. צוויי גרויסע אויסגעקאלטע צימערן זענען
דאָרט געווען. וואַרעם און ציכטיק אויפגערוימט. דאָס ביסל קו-
פער איז געהאַנגען אויף די ווענט, דאָס ווייסע בעטגעוואַנט האָט
גילויכטן.

איסר פלעגט זיך אַראָפּלאָפּן פון סוויסלאָטש אויף יעדן שבת,
ער פלעגט גיין דאווענען און אַמאָל רעדן מיט באַראַשען. די צוויי
אַלטע, ניכע און איסר, האָבן געלעבט רויס און שווייגנדיק,
און צילקע איז געווען „דאָרטן“.

נאָר ווען דער שאָסיי-וועכטער איוואָן איז צום לעצטן מאָל
געקומען אין מסטיבאָווע און איז אַריין צו ניכען, האָט ער דער-
זען אַ פּאַר באַקאַנטע אויגן
וואָס ער געדענקט זיי נאָך פון יאָרן-לאַנג צוריק.
צילקע.

פון וואָנעט האָט זי זיך דאָ גענומען, דעם יונגן זדריעס
ווייבל? וואָס טוט זי דאָ, וואָס איז זי אַזוי בלייך?

ער האָט אויסגעשטרעקט זי ציר די האנט. זי האט אים
געענטפערט מיט אַ שמייכל.

—ניכע! — האָט זיך איוואָן אָפגערופן צו דער אַלטער.

—וואָס?

—וואָס טוט זי דאָ, צילקע?

—ש-ש-ש...

די אַלטע האָט אַ ווינק געטון צו איוואָנען און איז מיט
אים אַריין אין צווייטן חדר.

—רעד נישט, איוואָן, שרעק זי נישט...

—וואָס איז געשען?

—דו געדענקסט, אָו זי איז שוין איינמאָל אַנטלאָפן פון
גראַדנע. אַ קליין מיידעלע איז זי דאָן געווען, געדענקסט? און
איצט איז זי ווידער אַנטלאָפן. מיט צען טעג צוריק איז זי פון
גראַדנע געקומען אַ דערפרירענע, אַ שווייגנדיקע.

—אַנטלאָפן? פון גראַדנע אַנטלאָפן, פון מאַן, פון אַוואַ

רייכקייט...

—ש-ש-ש...

איוואָן האָט זיך אַרויסגערוקט פון צימער. ער האָט פאַר-

שטאַנען, אָו איצט איז ער דאָ איבעריק.

יאָ, מיט צען טעג צוריק איז צילקע פלוצלונג געקומען.

פאַרנאַכט איז דאָס געווען, האָט זיך די טיר געעפנט און אַוואַ
ווי אַ שאַטן איז זי אַריינגעקומען...

—צילקע! — האָט די מומע אויסגעשריגן. געדאַכט האָט זיך

ניכען, אָו זי חלומט...

נזר צילקע איז טאַקע געשטאַנען פאַר איר. אויפן האַלדז

איז זי איר אַרומגעפאַלן און געקושט דער מומען און געוויינט.

—וואָס איז געשען? צוליב וואָס ביסטו געקומען?

—איך בין אַנטלאָפן... איך בין דאָרט אַ פרעמדע... איך וועל

מער אַהינצו קיינמאָל נישט גיין.

—אַבער פאַרוואָס?

—פרעמד, פרעמד, אַלץ איז מיר דאָרט פרעמד געוואָרן...

און מער האָט זי נישט גערעדט...

אין אַ סאַג שפּעטער איז געקומען דער אַלטער לוריע צו-
פּאַרן. ער אַליין איז געלאָפּן זוכן זיין זונס ווייבל, וואָס האָט
זיך אַרויסגעגעבט און איז אַנטלאָפּן.

און דערציילט האָט ער פאַר ניכען, אַז סאַשע איז אַוועק-
געפּאַרן אויף אַ קורצער צייט קיין פעטערבורג צוליב זיינע פּאַפּירן
און אַז פאַר זיין אַוועקפּאַרן האָבן זיי זיך עפעס צווערטלט.

און פון דעמלט אָן איז זי שווייגדיק געוואָרן...

מעלאַנכאָליש...

האָט אַוועקגעוואָרפּן אַדע נייע קליידלעך און דאָס צירונג.

האָט כמעט גאַרנישט געגעסן...

און איז אַנטלאָפּן.

צו צילקען איז ער צוגעגאַנגען, דער אַלטער לוריע, און
גערעדט מיט איר, געבעטן זיך ביי איר, זי זאָל קיין גראַדנע-
פּאַרן.

— איך וועל קיינמאָל מער אַהין נישט פּאַרן.

— און סאַשען? ווילסט אים שוין מער נישט זען?

סאַשען...

זי האָט זיך אַזוי מאַדנע פּאַרקלערט, עס איז געווען אַזאַ
פּריילעכער זומער, לעס טייל איז ער מיט איר געלעגן גאַנצע
נעכט. אַזעלכע גוטע רייד האָט זי פון אים געהערט, אויף די
הענט האָט ער זי געטראַגן... עס זענען געווען אַזעלכע טייערע
ליכטיקע טעג... דער וואַלד האָט טיף אין דער נשמה אַריינגע-
זונגען... דעמלט, דעמלט...

איצט זיצט זי איינגעוויקלט אין דער מומעס פּאַטשיילע
און קוקט אַרויס פון פענסטער אויף די נידעריקע הייזלעך, וואָס
שטייען, ווי מיט ווייסע קאָלדרעס אין שניי פּאַרדעקט, און נאָך
די הייזלעך זעען זיך וועלדער און אַ גרויס ענדלאָז שטיק
הימל...

— און סאַשען, ווילסט אים מער נישט זען? — דאָס פרעגט

זי נאָכאַמאָל לוריע. און זי ענטפּערט:

— איך ווייס נישט, איך ווייס גאַרנישט, איך וויל גאַרנישט...

דערנאָך שושקעט זיך לוריע אין דעם צווייטן חדר מיט

דער מומע ניכע.

אין צוויי טעג ארום קומט ער ווידער, און שוין נישט
אליין, מיט העלען. און ביידע רעדן זיי מיט צילקען, זי זאל מיט
זיי מיטפארן.

—גיין!— זי שאקלט מיטן קאפ און שמייכלט אין זיך און
פארטרויערט,

העלאַ דערציילט:

אַז פון סאַשען איז אָנגעקומען אַ בריף, וווּ ער שרייבט,
אַז ער קומט אינגיכן צוריק פון פעטערבורג. ער בעט, מען
זאל צילקען אָפּהיטן און ליב האָבן און אַז ער וועט קומען צו-
ריק וועט ער זיין אַ גוטער, וועט זי קיינמאָל נישט באַליידיקן...
דער אַלטער לוריע גייט אַרויס פון צימער און צילקע
בלייבט אַליין מיט העלען.

—מיין ברודער איז דאָך נישט קיין שלעכטער...

—ער האָט דאָך דיך ליב...

—ער וועט ווערן אַנדערש...

נאָר זיי פאָרן ביידע אַוועק צוריק קיין גראָדנע אָן ציל-
קען... און לאָזן איבער צוטומלט דאָס שטעטל:

—וואָס קומט דאָ פאָר?

—פון גראָדנע איז זי אַנטלאָסן...

—פון מאַן...

—פון אַזא רייכקייט...

אין אַלע הייזער האָט מען זיך געשושקעט וועגן דער גע-
שיכטע, אַזוי ווי אַ דונער וואָלט אין סאַמע ווינטער איבער די
ווייסע דעכער אַ זעץ געגעבן...

—און די לוריעס אַליין... די לוריעס!

—זיי קומען אַראָפּ צו איר ווי צו אַ קייזערין...

—און בעטן זיך ביי איר...

—זי זאל זיך זעצן אויף דעם טראָן...

—און זי שווייגט, וויל קיינעם נישט ענטפערן...

—אַ מאָדנע צילקע...

—אין וואַלד זיך אויסגעהאָדעוועט...

—ווייסט נישט וואָס גוט איז...

ווי אויף אַ געהיימעניש האָט מען געקוקט אויף באַראַשעס
הויז, וווּ די מומע ניכע האָט געלעבט. אָבער די מומע האָט
פעסט געהאַלטן פאַרמאַכט די טיר און אַליין איז זי אויך צו
קיינעם נישט געגאַנגען.

דאָס איז געשען אינמיטן ווינטער. די טעג זענען געווען
ווייסע, זוניקע און די קאַלטע זון האָט זיך צושטאָן אין מיליאָ-
נען בליצנדיקע פונקען. וווּ אַ טראָפּן איז צושמאַלצן געוואָרן,
ווערט עס באַלד פאַרגליווערט און בלייבט אַזוי לייכטן אַנטקייגן
הימל...

האַל...

פון צילקעס אַנטלויפן האָט זיך אויך דערוואַסט פרויקע
באַראַש. ער איז שוין לאַנג אין דערהיים. דער טאַטע איז צו
אים עטלעכע מאָל געפאָרן קיין וואַלקאָוויסק, ביז ער האָט אים
אַראָפּגעבראַכט צו זיך קיין מסטיבאָווע.

און ער ווערט, דאַכט זיך, אַ מענטש...

פאַר דער גאַנצער צייט—קיין איין מאָל נישט געשיכורט...
האַט מיט קיינעם נישט צו טון און העלפט דעם טאַטן.

איצט האָט ער אָנגעשטעלט די אויערן און שלינגט יעדע
וואָרט, וואָס ער הערט וועגן צילקען...

אַנטלאָפּן...

דער „אויסלענדער“ האָט זי געמוזט באַליידיקן, אודאי אַזוי...
אין די צוגעמאַכטע צוויי חדרים האָט זיך צילקע לאַנגזאַם
באַרויקט. עטלעכע מאָל האָט זי געוואַלט אָנהייבן רעדן מיט דער
מומע און שטענדיק איבערגעריסן אין דערמיט.
—דו ווייסט מומע, דאָרט איז אַזוי ענג ביי די לוריעס,

אַזוי ענג אין גראָדנע...

—קינד, זיי האָבן דאָרטן אַזאַ רייכקייט, אַזוי פיל חדרים.
—ניין, נישט דאָס, מומע! דאָרט איז ענג. עס האָט מיר
לופט פאַרפעלט... אין וואַלד, אַז איך פלעג עפענען די טיר, האָב
איך באַלד דערזען דעם וואַלד, דעם גרויסן, דעם געדיכטן און
ווי עס האָט זיך מיר געוואַלט, האָב איך געקאַנט לויפן... אָבער

דאָרט, עפנטט די טיר, איז באַלד נאָך אַ טיר און גאַסן מיט היי-
זער, גאַסן מיט הייזער, פרעמד—אַלץ פרעמד...
—אַבער פאַרוואָס ביסטו אַנטלאָפֿן? האָסטו דאָך ליב סאַשען...
—ער איז מיר פרעמד, מומע, נאָך אין וואָרד פלעגט ער
אַ סך מאָל שווייגנדיק ווערן זון איך האָב זיך געשראַקן פאַר
אים...

ביסלעכווייז האָט די מומע אַלץ ביי איר אַרויסגעקריגן,
וועגן די ביכלעך, וואָס ער פלעגט כסדר לייענען, וועגן ביל-
יאַרד, וועגן דעם, אַז ער האָט אויף איר געשריגן מיט פּעס, גער-
שריגן דערפאַר, ווייל זי איז אים נאָכגעאַנגען.

—יאָ, מומע, צום אָנהייב האָט עס אַלץ גערייצט: אַלע האָפֿן
מיך ליב געהאַט, קליידלעך נייע פאַר מיר גענייט, נאָר סאַשע
האַט זיך פון מיר אַדזן מער אָפּגערוקט... איך האָב עס געזען
און געפילט.

—און וואָס וועט איצטער זיין? דו ביסט דאָך זיין ווייב.
אַז דו וועסט נישט פאַרן צוריק, וועט דאָס זיין אַ חרפה פאַר
דיין טאַטן. און וואָס וועט פון דיר ווערן?..

—ניין, מומע, עס מעג זיך זיין, וואָס עס וויל, איך וועל
מער קיין גראַדנע נישט פאַרן...
און שטיל ווערט אין צימער. אויפן גאַס פאַרגייט די ווייב-

טער-זון. אַמאָל סקריפעט אַ פּור, אַ שליטן, קינדער שפּילן זיך
מיט שניי, נאָר דאָס שרייען פון די קינדער, זייער לאַכן, איז
נישט טומלדיק, די גרויסע שטילקייט פון די וועלדער און פעל-
דער שפּרייט זיך אויך אויס אויפן שטעטל... אַ קראַץ פליט פאַר-
ביי און קראַקעט אַריין איר „קראַ“.

אַז דאָס לעבן איז בייזן...
און אַז נאַכט און טויט וואַרטן אויף אַלעמען..

„קראַ“

אין די הייזלעך צינדט מען אָן פייערלעך, אין די אייווע-
לעך קנאַקט דאָס האַלץ, מען פליקט ווידער פּעדערן אין מסטי-
באַווע, נאָר יעדע רגע רייסט זיך ווער אָפּ פון דער אַרבעט און
מען דערמאָנט צילקען:

—נישט קיין גלייכער שידוך, מען האָט זיך געמעגט איף
דעם ריכטן...

—אַבער אַזאָ רייכקייט...

—אַז מען האָט זיך ליב איז רייכקייט און אַרעמקייט אַלץ

איינס.

—מען זאָגט, אַז זי וויל פאַר קיין פאַל נישט פאַרן צוריק...

—און דער אַלטער לוריע האָט געזאָגט פאַר זיין אַוועק-

פאַרן...

—אַז ער האָט נאָך אַזאָ פאַרעקשנטע נישט געזען...

דערנאָך פאַרגעסט מען אויף אַ קורצער צייט אָן צילקען.

מען פליקט די פּעדערן און מען זינגט זיך צו...

דאָס געזאָגט כאַפּט זיך אַרויס אויף דרויסן און דערגרייכט

אויך אַמאָל צו צילקעס אויער... עס דערמאָנען זיך איר אַנדערע

טעג, פּריילעכערע מינוטן, זי האָט דעמלט אויך מורא געהאַט פאַרן

טומל, פאַר די מענטשן.

שטענדיק האָט זיך איר אויסגעדוכט, אַז מען וויל זי אָפּנאַרן...

זי וויקלט זיך שטאַרקער איין אין דער מומעס פאַטשיילע און

טראַכט פון וואַלד.

מען האָט שוין אודאי אַלע ביימער אַוועקגעלייגט...

זי וועט אָפּוואַרטן אַביסל. און זי באַשליסט ביי זיך, אַז

זי וועט גיין אין וואַלד צו זייער אַלטער היים אַ קוק טאָן, ווי

דאָרט זעט איצט אַלץ אויס.

די מומע זיצט פון ווייטן און וואַרפט פון צייט צו צייט

אַ בליק אויף צילקען. דער אַלטער לוריע האָט געזאָגט, אַז זי

איז מעלאַנכאָליש, מען טאָר זי נישט רייצן...

אויף שבת איז געקומען איסר. ער האָט שוין געוואָסט, אַז

זיין טאָכטער איז אַנטלאָפּן פון גראַדנע...

צו זיך אַליין האָט ער עפעס אַ מורמל געטון, בעת ער

האַט די בשורה דערהערט:

—נישט אויסגעהאַלטן, דאָס קינד האָט נישט אויסגעהאַלטן.

מענטשן האָבן נישט פאַרשטאַנען, וואָס זיינע ווערטער באַ-

דייטן. אויף שבת איז ער געקומען, ווי שטענדיק אַ שווייגדיקער,

האָט צו צילקען געזאָגט עטלעכע ווערטער, זי זאל זיין רויק,
ער איז נישט ביז אויף איר. צילקע האָט זיך דאָן פונאָדער-
געוויינט און די מומע גיכע איז פון איר נישט אָפגעטרעטן.
אָווי זענען אַוועק עטלעכע וואָכן, פון גראָדנע זענען פאַר
דער צייט געקומען עטלעכע שלוחים און זענען אַוועקגעפאַרן מיט
גאַרנישט.

אין שטעטל האָט מען זיך אָנגעהויבן צוגעוויינען צו דעם
געשעעניש.

עטלעכע שכנים זענען שוין אַריינגעקומען צו ניכען, גע-
רעדט וועגן אַנדערע זאָכן און געכאַפט אַ קוק אויף צילקען.
פרויקעס שוועסטער זענען אויך געקומען און מיט זיי איז
צילקע געווען פריינטלעכער, גערעדט מיט זיי און אפילו דער-
ציילט וועגן גראָדנע.

די שוועסטער האָבן דערנאָך דערציילט אין שטוב, וואָס
זיי האָבן געהערט פון צילקען...

און פרויקע האָט אַליץ אויסגעהערט...

עפעס אַ נייע פרייד האָט אים געפאַנגען: צילקע האָט גע-
זאָגט, אַז זי וועט שוין מער קיין גראָדנע נישט פאַרן...
און אַז צילקע זאָגט וועט זי שוין טאַקע מער נישט פאַרן.
זי איז אַן איינגעשפאַרטע — אַלע מענטשן, וואָס לעבן אין וואַלד
זענען איינגעשפאַרט — דאָס האָט אַמאָל זיין זיידע דער ניקאַלאַ-
שווער סאָלדאַט געזאָגט.

און ער האָט ווידער גענומען פּוּצן זיינע שטיוועלעך, פרויקע,
און אַז ער פלעגט דערזען די מומע ניכע, פלעגט ער
איר אַ ברייטן „גוט-מאַרנן“ טראָגן אַנטקייגן...

צו די שוועסטער זיינע פלעגט ער שטענדיק זאָגן :

— גייט אַריין צו צילקען אַביסל, זי איז דאָך איינע אַליין.
אין ווען די שוועסטער קומען צוריק פון דער צווייטער
האַלבער שטוב, דרייט זיך פרויקע אַרום זיי, קוקט זיי אין די
אויגן, לעכצט אַ וואָרט צו הערן פון זיי.

— זי איז גאַרנישט מעלאַנכאָליש, די צילקע, — זאָגט איין
שוועסטער...

—זי האָט היינט געלאַכט און דערציילט פון די לוריעס, —
זאָגט די צווייטע.

—דער אַלטער לוריע פלעגט איר אויף די קני צו זיך אַוועק-
זעצן און רופן „קאָזקע“. און אַלע האָבן זיי איר ליב געהאַט.
—טאָ פאַרוואָס איז זי אַנטלאָפן פון דאָרט? — פרעגט פרויקע.
ווייסן זיי דאָס נישט, די שוועסטער. פאַרוואָס זי איז אָן-
טלאָפן האָט צילקע נישט דערציילט. און וועגן סאַשען האָט זי אַ
וואָרט נישט גערעדט...

נאָר די מומע ניכע דערציילט איצט פאַר מענטשן, אַז די
יתומה האָט זיך נישט געקאָנט צוגעוויינען צום שטאַטישן לעבן
און זי האָט זייער געבענקט...

אינגליכן דערהערט מען אונטערן פענסטער, וווּ די מומע
ניכע וווינט, צילקעס זינגענדיק קול...

זי זינגט שוין, זי איז שוין ווידער לעבעדיק.
די מומע ניכע האָט זיך געפרייט: צילקע וועט אינגאַנצן
קומען צו זיך, זי וועט זיך באַרעכענען און קיין גראַדנע וועט
זי אַוועק.

דערווייל פלעגן זיך שוין ביי צילקען צונויפזאַמלען אַלץ מער
מיידלעך. עס האָט אַלעמען געצויגן צו איר אַ נייגעריקייט, אַ
גרויסע נייגעריקייט...

אַוועקגייענדיק פון איר, פלעגן די חברטעס שטענדיק רעדן:
—געוואָרן גאָר אַן אַנדערע...

—בלייכער געוואָרן...
—אַפּער נאָך שענער, ווי געווען...

—זי איז טאַקע אַ מאַדנע, גענומען און אַנטלאָפן פון מאַן,
פון אַזאַ רייכע שטוב...

—זי וועט זיך אומקערן, וועט זיך אומקערן...
—ווער ווייס...

טעג זענען דערווייל געלאָפן און אויף די הייזער זענען
געלעגן גרויסע קופּעס שניי, דער ווינט האָט זיי, די שנייקופּעס,
דרייקאָנטיק געמאַכט און האַלב-רונד אויסגעבלאָזן. דער שניי האָט
אין די הייזער אַריינגעקוקט און ליכטיקער איז אינעווייניק געווען.

א גרויסע וויסע וועלט הענגט איבער די קליינע הייזער
און איבער דעם נאָנטן בית-עולם. אָפּט, זייער אָפּט פּאַלן צו צו
א סענסטער אַ פּאַר העלע גרויסע אויגן און קוקן אומעטיק אויף
דער גרויסער וועלט, אויף דער וויסקייט...
צילקעס אויגן...

ווי זיי וואָלטן עפּעס וועלן פּרעגן ביי דער גרויסער וועלט,
ווי זיי וואָלטן טרייסט זוכן.

און דערפּרייט האָט זי זיך צום ערשטן מאָל, ווען איוואָן, דער
שאַסי-וועכטער, איז ווידער געקומען צו זיי.
זי וועט גיין מיטן וועכטער אין וואָלד, אַ קוק טון אויף
איר היים...

— וואָס וואָלד, וווּ וואָלד?... צילקע, די ביימער זענען שוין
כמעט אַלע אַוועקגעלייגט און די דריי הייזער שטייען פּאַרקלאַפּ-
טע, פּאַרשאַטן מיט שניי.

נאָר זי האָט זיך געבעטן ביי איוואָנען און ביי דער מומע
ניכע. זי וויל אַ קוק טון, ווי דאָס טייכל זעט איצט אויס, דעם
שאַסי וויל זי זען.
גוט!

אַבער, ווי וועט זי גיין אין אירע שטאַטישע שיכעלעך,
וואָס זי האָט פון גראַדנע מיטגעבראַכט? דער שניי ליגט דאָך
אַזא געדיכטער.

— מומע, וווּ זענען דעם טאַטנס אַלטע שטיוול...
— קינד, אין שטיוול וועסטו גיין? דו מיינסט, ס'איז אַמאָל?...
נאָר צילקע האָט שוין געזוכט אין אַלע ווינקעלעך. זי האָט
דעם טאַטנס אַלטע שטיוול געפונען. דאָך, בעת זי האָט זיי גע-
נומען אַנטאָן, האָבן זיך די הענט אירע אַראָפּגעלאָזט און אין האַרצן
האַט עפּעס צוגעקלעמט: אַזוי גראַב און שווער זענען די שטיוול
געווען און גראַדנע האָט שוין געהאַט אויף איר אַ ווירקונג...
זי האָט אַ זיפּן געטאָן און גלייך ביז אויף זיך אַליין
געוואָרן.

אַ רגע — און זי איז שוין געווען אין דעם טאַטנס שטיוול,
האַט זיך אַרומגעוויקלט אין דער מומעס פּאַטשיילע און איז אַוועק

מיט איוואַנען...

דער שניי האָט שוין געהאַט יענע ווייכקייט, וואָס קומט פון די ערשטע וואַרעמע ווינטלעך, וועלכע כאַפן זיך אין ווייניג טער אַרײַן פון ווייטן דרום און מאַכן לינד די לופט. דערצו האָט נאָך די זון ברייט געעפנט איר גרויס אויג און געשמאַלצן האָט זי דעם פראָסט מיט שאַרפע שטראַלן, איינגעגעבערט זיך דאָ און דאָרט, ביז דער טיפקייט, ביז דער שוואַרצער ערד. אויף די דע-כער האָט זי געלעקט דעם פעסט איינגעלייגטן שניי, אַזוי אַז אַ דאַכעווקע, אַ שינדל האָט זיך שוין אַרויסגעזען.

צילקע איז געגאַנגען מיט איוואַנען. זי האָט ברייט די אויגן געעפנט, און געדאַכט האָט זיך איר, אַז זי איז שוין דאָ לאַנג, לאַנג נישט געווען. פון דער ליכטיקייט האָט זיך איר געוואָלט נעמען שפּרינגען, פריילעך אַ קוויטש טון... צו וועמען? צו קיי-נעם נישט. צו וועמען שרייט דער פּויגל, די קראָ? צו וועמען שרייט זומער אין וואַלד דער וועוּריק? פאַר וועמען רוישט דאָס טייכל אייביק?

איוואַן האָט געקוקט אויף איר און געפילט אַ נאַנטקייט, אַ קרובהשאַפט צו דעמדאָזיקן מיידל, וואָס איז געבוירן געוואָרן אין דעם זעלבן וואַלד, וווּ ער האָט זיין לעבן אָפּגעלעבט. עס האָט אים גאַרנישט געוונדערט, וואָס זי איז אַזאַ, וואָס זי איז פון די לוריעס אַנטלאָפן: יעדערן ציט צו זיינס, און צילקע האָט זיך נישט געקאָנט איינלעבן אין דער ענגער שטאַט... איוואַן האָט עס גאַנץ גוט פאַרשטאַנען, כאַטש ער האָט געמיינט, אַז די ליבע צו סאַשע לוריע וועט זי יאָ איינהאַלטן.

און אַזוי גייענדיק און שווייגנדיק רייסט ער איבער מיט-אַמאָל און פּרעגט ביי צילקען:

— נאָך „אים“ בענקסטו נישט, צילקע?

— נאָך וועמען?

— סאַשען ווילט זיך דיר נישט זען? איר האָט דאָך אַזוי

געלעבט דעם זומער, ווי די פייגעלעך.

צילקע פאַרטראַכט זיך. פאַר די אויגן שוועבט אַרויס דער רונדער סאַשע מיט זיינע שוואַרצע און אַזוי ווי איינגעדרימלטע

אויגן. א גוטער איז ער געווען, אויף די הענט האָט ער זי גע-
טרָאָגן און דאָך אַזאָ ווייטער, אַזאָ פּרעמדער, ניין, זי בענקט
נישט נאָך אים, נאָך טיף אין האַרצן טוט עפעס אַזוי וויי, ווי
מען וואָלט דאָרט איינגעשטאָכן מיט אַ שפּיז...

—לאָמיר וועגן דעם נישט רעדן, איוואָן, דערצייל בעסער
וועגן וואָלד, ווי זעט עס דאָרטן אויס?

—אָט וועלן מיר באַלד קומען, וועסטו אַלץ אַליין זען.
גייען זיי און שווייגן. ער קוקט אויף איין זייט, זי—אויף
דער צווייטער, און ביידע זעען זיי נאָקעטע פעלדער אויסגעבעט
מיט ווייסקייט. בלויו אַ בערגל, אַ ביימל קוקט אַרויס עלנט, נישט
צוגעטוליעט...

צילקע קוקט איצט אין דער ווייט. שטענדיק אויף דעם אָרט
האָט זי שוין געזען דעם וואָלד, די וועלדער, אונטער וועלכע איר
היים איז געווען, די דריי הייזער פון די לוריעס מיט עטלעכע
שטאָלן, נאָר איצט זעט זי נישט דעם וואָלד, און פּלוצלונג שטויסט
זי זיך אָן אויף דעם ערשטן סקעלעט פון אַ בוים, אויף אַ צווייטן
סקעלעט... אַזעלכע לאַנגע-לאַנגע רונדע ביימער, האַלב פּאַרשניי-
טע, צוימען זיי דעם פּלאַך פון ווייסן וועג. דאָרט קוקן אַרויס,
ווי קליינע בענקעלעך, די וואָרצלען פון די אונטערגעזעגטע ביי-
מער, דאָ ליגט אַ גרויסע קופּע מיט שפּענער, מיט צווייגן, וואָס
זעט אויס, ווי אַ נעסט פון אַ גרויסער חיה און אַלץ איז פּאַרשאַטן
מיט שניי, צוגעדעקט מיט ווינטער.

מיטאַמאָל דערזעט צילקע זייער הויז, און בעת די אויגן
אירע לויפן אַזוי אין דער אַרומיקער ווייסקייט, דערזעט זי דעם
גרויסן חורבן, וואָס די מענטשן האָבן דאָ געמאַכט...

—האָ-האָ!...

ער ליגט אויסגעצויגן אויף דר'ערד, דער גרויסער וואָלד.
מתים אין תּכריכים ליגן אויסגעצויגן איינער אויפן צווייטן און
איינער אָפּגעזונדערט פון צווייטן. ווי רויבער וואָלטן אים באַ-
נאָכט באַפּאַלן, דעם וואָלד, און פּאַרטאָג זענען זיי אַנטלאָפּן. נישט
פּאַרענדיקט איז נאָך זייער אַרבעט. דאָ און דאָרט שטייען דער-
שראָקענע מנינים ביימער, גאַנצע קוואַדראַטן נישט אויסגעהאַקט.

שטייען זיי און גרינען נאך העלער ווי שטענדיק מיט די סכך
נאָדלען. עס דוכט זיך אויס, אַז זיי קוקן מיט גרויסע גרינע
אויגן, מיט אָנגעשראַקענע אויגן קוקן זיי אויף זייערע טויטע
ברידער, אויף דעם ריזיקן בית-עולם און וואַרטן...
איוואַן גייט זיך זיין וועג, צו זיך אין שטוב גייט ער אַוועק.
און צילקע בלייבט אַליין.

זי גיט אַ קערעווע אויף רעכטס, אויף לינקס, זי איז שוין
נאָנט, זי איז שוין לעס די דריי הייזער, אַלע דריי שטייען זיי
פאַרקלאַפט מיט ברעטער, די פענסטער...
ש-ש-ש...

און אַרום איז אַזוי שטיל, אַ ווינטערפויגל יאָמערט אויף
אַן איבערגעבליבענעם בוים, און אויף אַ צווייטן בוים הענגט אַ
שטיקל שטריק... אַן אַנדענק פון דער מומע ניכעס וועט, וואָס
זי פלעגט דאָ טריקענען אין וואַלד.

אַט אַזוי וואַרפט זי מיט די אויגן, צילקע, און קריכט איבער
די פאַרשנייטע טויטע ביימער. און בעת זי ווערט מיד שאַרט זי
אַרָפּ פון אַזע בוים-סקעלעט אַביסל שניי און זעצט זיך אַוועק
אויף זיין רוקן. זיצט און קוקט. פריער איז דאָ לעבן און וואַ-
רעמקייט געווען אין דעם ווינקל. אַפילו אין די גרעסטע פּרעסט
פלעגט זיך אַרויסכאַפּן אַ פאַרע פון שטוב, פון קיימענס איז גע-
גאַנגען אַ בלאָער רויך און זיך דורכגעגנבעט דורך די גרינע צווייגן
הויך-הויך ביז צום הימל. שטיל, ווייס און ליכטיק אַרום.

אַזוי ליכטיק איז דאָ נאָך קיינמאַל נישט געווען. נאָר די
ליכטיקייט דריקט צילקעס נשמה ביז צום וויינען. זי קלאַפט מיטן
טאַטנס שטייול דעם צוגעפרוירענעם שניי ביז דער בוים ווייזט
זיין גאַלדענע קאַרע...
פּוסט אַרום...

ווי זענען די שטעגן, אויף וועלכע זי איז דאָ מיט סאַשען
אַרומגעגאַנגען ?

ווי זענען דאָ געשטאַנען די ציגיינער ?
זי דערקענט נישט איר היים... און ווי איז דאָס טייכל ?
זי קריכט אַרָפּ פון דעם קלאַץ, אויף וועלכן זי איז גע-

זעסן און גייט זוכן דאָס טיילל. אַ באַרג שפענער און צווייגן
האַבן עס פאַרשאַטן און דער פּראָסט האָט די צווייגן איינגע-
שמידט אין איין.

אַלץ איז דאָ אַנדערש געוואָרן, ליידיקער, אָרעמער, נאָר ליכט
און שניי איז אַ סך צוגעקומען. ליכט און שניי, זי באַווייזט נישט
אַ טריט צו שטעלן און עס דאַכט זיך איר שוין, אַז זי האָט פאַר-
בלאָנדושעט... אין אַ פּרעמדן וואַלד איז זי געקומען און דעם וואַלד
האַקט מען אויס. וואַרפט זי איבער אַ בליק אויף די דריי פאַר-
שלאָגענע און פאַרשלאָסענע הייזער, אויף דעם רויקן גאַניקל פון
זייער הויז, וווּ זי פלעגט אין די זומערדיקע באַגינענס זיך אַוועק-
שטעלן און אָפּגעבן „גוט-מאַרגן“ דעם וואַלד... וואַרפט זי אַ בליק
און דערקענט איר צעשטערטע היים, נעמען לויפן האַסטיק די
טרערן פון האַרצן ביו די אויגן און אין די אויגן בלייבן זיי
שטיין פאַרגליווערט, פאַרפּרוירן...

זי גייט אַהיים צוריק. זי גייט אָן מוט. די שווערע שטיווד,
דעם טאַטנס, זענען נאָך שווערער געוואָרן, דער שניי קלעפט
זיך צו זיי. זי איז אַזוי מיד, אַזוי עלנט...
נישט ווייט פון מסטיבאַווע קומט איר די מומע אַנטקייגן.
זי איז אומרויק געוואָרן, וואָס דאָס „קינד“ איז אַזוי לאַנג
גישטאַ.

— האָט עס געלוינט? צילקע... שלעפן זיך אין וואַלד, האָט
עס געלוינט?

— מען האָט אים שוין כמעט אינגאַנצן אויסגעאַקט, מומע...
— נו איז וואָס? דעם ערשטן וואַלד האָקט מען אויס? ...
— אַבער מיינע ביימער, צוזאַמען מיט מיר זענען זיי אויס-
געוואַקסן...

— אַ מענטש איז דאָך אַ מענטש און ביימער זענען האַלץ...
די צוויי פרויען זענען אַהיימגעגאַנגען איינגעוויקלט אין
פאַטשיילעס און זעלטן ווען אַ פּראַזע געוואָרפן. און שוין אין
שטעטל איז זיי פון ווייטן נאָכגעגאַנגען פרויקע. אויסגעדולכט האָט
זיך, אַז ער קוקט גאַרנישט אויף זיי. אויף די הייזער, אויף די
פאַרשייטע קוקט צר, אויף דעם ראַנד פון הימל, וואָס האָט די

גאַנצע מסטיבאָווע אַרומגעזיימט.

ער האָט איין געדאַנק געהאַט, דער פּרויקע, איין תּפּילה,
איין פּאַרלאַנג:

זאָל זי נאָר קיין גראַדנע מער נישט פּאַרן, די צילקע...
זאָל זי דאָ בלייבן צווישן די פּאַרשנייטע איינגעהויקערטע
היילעך.

ער האָט אָפּגעלעבט אינגאַנצן, דעם קאָפּ האָט ער שטאַלצער
אויפּגעהויבן. הייסט עס, אַז ער האָט נאָך מול: פּון גראַדנע, פּון
אַזעלכע גבירים איו זי אַנטלאָפּן... פּאַרוואָס? וואָס דאַרף אים דאָס
אַנגיין? אַבי זי איז דאָ פּאַראַן אין מסטיבאָווע, אין דער צוויי-
טער העלפט פּון זייער שטוב, און ער הערט אָפּט דורך דער
וואַנט, ווי זי זינגט.
און צילקע...

זי איז פּון וואַלד צוריקגעקומען אַ צעטראַגענע:
—פּאַרקלאַפּט אונזער הויז, מיט ברעטער די פּענסטער פּאַר-

שלאָגן.

—און דאָ, צילקע, דאָ איז דען אַ שלעכט הויז: וואַרעם,
ליכטיק, ציכטיק. — די מומע ניכע האָט געטאַנצט אַרום איר, און
ווען צילקע האָט זיך אַביסל באַרויקט האָט זי אָנגעהויבן מיט
איר אַ שמועס:

—וועסט דאָך פּאַרן אינגיכן צו דיינע, צו די לוריעס...
יא, צילקע?

צילקע האָט שווייגנדיק געשאַקלט מיט קאָפּ: „ניין“!
—פּאַרוואָס?

—ער האָט אויף מיר געשריגן, אין פעס איו ער אויף מיר
געוואָרן, סאַשע, און ער האָט בייו געשריגן.

די מומע ניכע האָט זיך צוגערוקט נענטער צו איר:

—אַ מאַן מעג אַמאָל שרייען... וואָס איו? בייוערט זיך אָן
אַביסל און ווערט ווידער גוט... וואָס איו?

האָט זיך צילקע מיטאַמאָל אויסגעגלייכט, האָט זיך אויפ-
געשטעלט און בייו-שטאַלץ אַרויסגערעדט!

—אויף צילקען שרייט מען נישט... אויף די הענט האָט ער

מיך געטרען, איז וואָסן-לאַנג פון וואַלד נישט אַרויס... צוליב
מיר. און דאָרט, אין גראַדנע, האָט ער זיך גענומען באַהאַלטן פון
מיר, אין אַ באַזונדער צימער אַוועקגיין, אין ביליאַרד שפּילן, גאַנ-
צע טעג האָב איך אים נישט געזען... ניין, מומע! אויס, אויס...
-- וואָס, „אויס“?

-- איך וועל דאָרט מער נישט פאַרן, מומע ניכע, זאָלסט
רעדן מיט דעם טאַטן. און אַז דער אַלטער לוריע וועט ווידער
קומען זאָלסטו אויך מיט אים רעדן און אַלעמען זאָלסטו זאָגן,
אַז צילקע וועט קיין גראַדנע מער נישט פאַרן...
זי איז זייער אויפגערגט געווען און אין די אויגן ביי
איר זענען אָנגעלאָפּן טרערן. האָט זיך די מומע ניכע אָפּגערוקט
אין אַ ווינקל און שוין מער נישט גערעדט.

אויף שבת איז איסר ווידער געקומען. האָט זיך דורכגע-
וואָרפן מיט עטלעכע האַלבע ווערטער, צו דער מומען עפעס גע-
רעדט, צו צילקען אַ ברום געטון און אַ גאַנצן שבת אַריינגערוקט
אין אַספּיר.

און נאָך הברלה איז ער צוגעגאַנגען צו צילקען און איר
טיפּ אַריינגערוקט אין די אויגן...
-- צילקע!

זי האָט אַ ציטער געטון. זי האָט פאַרשטאַנען, אַז דעם
טאַטנס צוגיין באַדייט עפעס אַן ערנסטע זאַך.
-- וואָס ווילסטו, טאַטע!

-- וועסט אַלץ פאַלגן, וואָס איך וועל דיר בעטן?
זי האָט זיך אַ רגע געקווענקלט און באַלד אַרויסגערעדט:
-- אַלץ.

האַט ער אַרויפגעלייגט די האַנט אויף איר און אָנגעהויבן
רעדן:

-- דיין סאַשע איז שוין געקומען פון פעטערבורג, די לור-
יעס וואָרטן אויף דיר, ס'איז דאָך נישט שיין...
-- וואָס ווילסטו, טאַטע!

-- איך וויל, אַז דו זאָלסט מאַרגן אַוועקפאַרן קיין גראַדנע,
איך וועל דיר באַגלייטן...
ז. טעגלאַדייט.

איז זי אויפגעשפרונגען, צוגעלאָפֿן צום פענסטער און גע-
בלײַבן שטיין אַזוי שוויגנדיק... ביז דער טאַטע האָט זיך ווידער
אַנגערופֿן:

—נו, צילקע!

—איך וועל נישט פֿאַרן... איך האָב דאָרט גאָרנישט, קיי-
נעם נישט.

דער אַלטער איסר האָט געפרוווט ווירקן מיטן לעצטן מיטל:
—אויב דו וועסט נישט פֿאַרן, וועל איך מער קיין מסטי-
באַווע נישט קומען, איך וועל שוין ערגעץ אָפּפּוילן אין אַ וואַלד,
נאָר דאָ וועל איך מער נישט קומען. און נישט דו און נישט די
מומע ניכע וועט מיך מער נישט זען...

—טאַטע!

זיי האָבן זיך ביידע אַ רגע אָנגעקוקט.

זי האָט אָנגעהויבן רעדן די ערשטע:

—אויב דו וועסט מער נישט קומען אַהיים און אויב איך
אַלע וועט מיך פּייניקן און צווינגען צו פֿאַרן קיין גראָדנע, ווייס
איך שוין, וואָס איך וועל טון.

עס איז געוואָרן שטיל. איסר, די מומע ניכע און צילקע—
אַלע דריי האָבן אַריינגעטראַכט אין זיך...

—וואָס וועסטו טון? —האָט איסר געפרעגט.

—ביי אונז אין וואַלד זענען נאָך געבליבן ביימער, און אַ
שטריק וועל איך קריגן.

איז די מומע ניכע צוגעלאָפֿן:

—פו, זאָל דאָס ווערן. אויף אַ פּולע וואָך אַזעלכע רייד,
שעם זיך, צילקע, ביסט משוגע געוואָרן... פו, זאָל דאָס ווערן...
און זי האָט גענומען וואַרפֿן אומרויקע בליקן אויף צילקען
און אויף איסרן.

י, די מומע ניכע ווייסט שוין אַזעלכע מעשיות מיט אַ
שטריק אויף אַ בוים.

מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט זיך אַ מסטיבאָווער מיידל
טאַקע אויפּגעהאַנגען אין וואַלד, עפעס צוליב אַ חתן...
איסר איז געבליבן שטיין אַ שטומער. אַן אָנגעשראַקענער.

האָט געקוקט אויף די ווענט, אויסן פענסטער. אַריינגערוקט עט-
לעכע פינגער אין באַרד און מער קיין וואָרט נישט גערעדט.
שפעטער, ווען ער איז שוין געזעסן ביי אַ ספר, האָט ער
זיך אָנגערופן צו ניכען, אָבער אַזוי, אַז צילקע זאָל אויך הערן.
—וואָס זי וויל זאָל זי טון, זאָל זי פאָרן, זאָל זי נישט
פאָרן...

און פון דעמלט אָן האָט שוין קיינער צו צילקען מער
נישט גערעדט קיין וואָרט וועגן גראַדנע, וועגן די לוריעס. די
דריי מענטשן, וואָס האָבן אַ לעבן אָפגעלעבט אין וואַלד, האָבן
זיך פאַרשטאַנען דורך האַלבע ווערטער, דורך נישט דערזאָגטע
פראַזן. איינגעשפּאַרט זענען זיי געווען יעדערער פאַר זיך, און
צאָרן, כּעס האָבן זיי טיף באַהאַלטן. אַלע קאָנפּליקטן און איבער-
לעבונגען פלעגן זיך ענדיקן ביי זיי מיט אַ לאַנג שווייגן...

צילקע פלעגט איצט זייער אָפט גיין צום געוועזענעם
וואַלד, צו די דריי פאַרקלאַפטע הייזער.
אין שטעטל פלעגט מען זי אָנקוקן מיט אַ מאַדנעם דרך-
ארץ, בעת זי פלעגט פאַרבייגיין אין דער מומעס פאַטשיילע און
אָנגעטאָן אין טאַטנס שטייול.

מענטשן פלעגן קוועטשן מיט די פלייצעס:
—אין וואַלד גייט זי, אין ליידיקן, כּמעט אויסגעהאַקטן
וואַלד...

—אַזוי ווי אויף קבר-אבות...
—און פון אַזאַ רייכקייט אַנטלאָפּן...
—מעלאַנכאָליש...
—אין טאַטן געראַטן...

אַבער דער דרך-ארץ צו איר איז נישט פאַרשווינדן. איסרס,
דעם משרת טאַכטער, אַ וואַלד-מיידל, וואָס אַלע געדענקען נאָך,
ווי זי פלעגט קיין מסטיבאַווע באַרוועס קומען. מען האָט געקוקט
איצט אויף איר, ווי אויף אַ געקרוינטע...
אַט באַלד וועט זי זיך אויפהייבן און ערגעץ אַוועקפליען...
ניין, זי וועט אַוועק קיין גראַדנע, צו די גבירים, צו די לוריעס...
אַזאַ רייכקייט, אַזעלכע מיליאָנען...

—אזא יחוס...

נאָר צו די לוריעס איז זי נישט געגאָנען, צום אַלטן שאַ-
סיי-וועלטער פלעגט זי גיין, צום שטומען וואַלד, וואָס איז גע-
לעגן אונטערגעהאַקט אויף דר'ערד. מיט איוואַנען פלעגט זי רעדן
עטלעכע ווערטער און מיט די ביימער פלעגט זי לאַנג שווייגן,
שעה'ן לאַנג שווייגן.

וואָס ווייטער פון שאַסיי, אַלץ מער לעבעדיקער וואַלד איז
געבליבן. און צילקע האָט ליב געהאַט זיך איינצופלאַנטערן אין
דער וויסער געדיכטקייט פון ווינטערדיקן וואַלד. אין אַ פראַסט-
טאָג בעת די פאַרע פון מויל ווערט גלייך פאַרפרוירן און די
ביימער שטייען אָנגעצויגענע, ווי דיקע סטרונעס, ווי זיילן פון
שטאַל, אין דער געפרוירענער שטילקייט הערט זיך אַ שאַרף, אַ
קרעכץ, ווי פון אַ שערבל, וואָס ברעכט זיך; דאָס פלאַצט פון
פראַסט די קאַרע אויף די ביימער...

און מיטאַמאָ דערהערט זיך אַ קעצישער, אַ קאַלטער קוויטש
פון אַ וועויריק. די גאַלדענע שטיפערקע איז דאָ נישט געפרוירן
געוואָרן און אַזוי ווייט, אַזוי ווייט גייט איר קוויטש אַוועק. ער
מאַכט נישט אומעטיק, נאָר אַזאָ פעסטע זיכערקייט קלינגט אָפּ...
אַז אייביק וועלן וועלדער זיין.

און אייביק וועלן זיך די גרינע קעפּ פון די ביימער ציען
צום בלאַען הימל.

אַ סך מאַל, בעת צילקע גייט צוריק קיין מסטיבאַווע, דער-
זעט זי שוין פון ווייטן די מומע ניכע, וועלכע ווערט אומרויק,
בעת צילקע זאַמט זיך צו לאַנג. עס דוכט זיך, אַז די אַלטע
טראַגט וואַרעמקייט פאַר דער יונגער צילקען, וועלכע האָט זיך
אין וואַלד אַזוי דורכגעפרוירן און אין שטוב איז שוין אָנגעגרייט
עסן פאַר דער יתומה.

ווען די מומע פלעגט באַמערקן, אַז צילקען לאַנגווייליקט,
פלעגט זי אַריינלויפן צי די באַראַשעס און פאַרבעטן פרויקעס
שוועסטער. פרויקעס שוועסטער פלעגן פאַרבעטן נאָך מיידלעך.
אַלע זענען גערן געגאַנגען צו צילקען. זי איז דאָך געווען
אין גראַדנע ביי די לוריעס, זי איז אַ שיינע, אַז דער „אויס-

לענדער' האָט זיך אין איר פּאַרליבט.
און אַ מאָדנע איז זי: פון אַזאַ רייכקייט איז זי אָנשלאָסן.
צו צילקען זענען די מיידלעך גערן געגאַנגען...

און געמאַכט האָט זיך אַזוי, אַז פּרויקע האָט אַריינגעשטעלט
אַ פּוס צו איסרן אין שטוב. צו ערשט איז ער געקומען רופן די
שוועסטער, דעם צווייטן מאָל האָט ער געפונען אַ נייעם אויסרייד.
צילקע האָט אים יעדעס מאָל נייגעריק אָנגעקוקט. זי האָט זיך
עפעס דערמאַנט, עפעס געדאַרפט דערמאַנען... אַמאָל אין שליטל,
ווי ער פּלעגט דאָן קושן די מיידלעך און צילקען האָט ער
אויך געוואָלט קושן, נאָר זי האָט פאַר אים פּריער מורא געהאַט.
איצט האָט זי גאָר קיין מורא נישט... זי האָט זיך אויך דער-
מאַנט, ווי ער האָט אין וואַלד געטאַנצט מיט דער ציגיינערין און
ווי צילקעס האַרץ האָט דאָן גענומען קלאַפּן... דערנאָך האָט ער
זיך איר אַ סך מאָל געחלומט...

פּרויקע מיט די שטיוועלעך. ער איז רויקער געוואָרן, אָבער
זיינע פלייצעס זענען זיך אַזוי ברייט צוואַקסן און נאָר ער ווכט
צילקען מיט די אויגן. און יעדע רגע דוכט זיך איר אויס, אַז
ער וויל איר עפעס זאָגן. נאָר זיי זענען קיינמאָל נישט אַליין.
די מומע ניכע גייט אויף אַ רגע פון צימער נישט אַרויס און די
חברטעס, צילקעס, זיצן און לאַכן און פּלאַפּלען.

איינמאָל האָט זיך צילקע אָנגערופן, אַז ווען פּרויקע וואָלט
וועלן...

—וואָס?— האָבן עטלעכע מיידלעך געפּרעגט.

—וואָלט ער איינגעשפּאַנט דאָס פּערד אין שליטן און מען
וואָלט זיך געלאָזט אַביסל איבער די פעלדער...

האָבן זיך פּרויקעס שוועסטער פּונאַנדערגעלאַכט. די איבע-
ריקע מיידלעך האָבן אויך געלאַכט. און פּרויקע איז רויט געוואָרן.
צילקע האָט נישט פאַרשטאַנען פון וואָס זיי לאַכן און פאַרוואָס
פּרויקע איז רויט געוואָרן. זי האָט נישט געוואוסט, אַז מיט חדשים
צוריק איז פּרויקע אַוועק מיטן פּערד קיין וואַלקאָויסק און אַלץ
פאַרשמורט.

טאקע צוליב צילקען. ווייל זי האָט חתונה געהאַט מיטן „אויסלענדער“.

ציצט האָט זיך איינע פון פרויקעס שוועסטער אָנגערופן:
— שוין נישטאָ, שוין נישטאָ ביי אונז קיין פּערד, שוין לאַנג
פאַרקוימט!— אָבער פאַרוואָס, האָבן זיי נישט דערציילט, נישט גע-
וואָלט פאַרשעמען פרויקען.

און ווייל ער איז דעמלט רויט געוואָרן...
און דערפאַר, וואָס ער פלעגט אויף איר קוקן מיט אַזעל-
כע איבערגעגעבענע אויגן, האָט צילקע אויך אויף אים גענומען
מער קוקן.

און צו דער מומען ניכע האָט זי שוין אָפּגעהאַרציק גערעדט,
צילקע:

— דו ווייסט, מומע, ווען פרויקע קומט אַריין צו אונז
ווערט מיר פריילעכער.

די מומע האָט אויפגעפּנט די אַלטע אויגן...
— ווער, פרויקע? מיינסט, אַז עס וועט פון אים זיין אַ
לייט אַמאָל?...

— וואָס איז דאָס „זיין אַ לייט“, מומע!
— אַ לייט הייסט: זיין אַ מענטש און לעבן ווי אַ מענטש...
— און פרויקע לעבט נישט ווי קיין מענטש? פרויקע איז
נישט קיין מענטש?...

די אַלטע ווערט צעטומלט פון צילקעס פּראַגן און גייט
ביי אַזעלכע צו אירע טעפּלעך.

פרויקע פלעגט איצט יעדן טאָג קומען, אויסער שבת, ווען
דער אַלטער איסר איז געווען אינדערהיים. פאַרן אַלטן האָט ער
מורא געהאַט.

ער פלעגט זיך שטעלן ביים אויוון וואַרעמען. אַלץ דרייט-
טער און מונטערער איז ער געוואָרן. און די אַלטע ניכע האָט
אין זיך געברומט:

— ביי זיי אין שטוב איז דאָך אויך פאַראַן אַ אויוון...
וואָס קומט ער דאָ?

— צו צילקען קומט ער.

— „און זי איז צופרידן, וואָס ער קומט.“
— „זי קוקט אים נאָך, לאַכט בעת ער לאַכט, זינגט בעת ער
זינגט.“

„ווי די קעץ שאַרן זיי זיך איינס צום צווייטן.“
די פליים זענען ווידער געפאלן פון אירע הענט, אַזוויי
זומער, בעת סאַשע האָט זיך אין וואַלד באַזעצט.
וויפל האָט זי זיך שוין אָנגעליטן, די ניכע, וויפל נעכט זי
איז שוין נישט געשלאָסן צוליב דער יתומה און שטענדיק דאַכט
זיך איר, אַז זי, זי איז אין אַלץ שוודיק, זי וועט האָבן גיהנם
דערפאַר. אַלץ גראָער, איינגעצויגענער איז זי געוואָרן, די אַלטע,
וואָס האָט אַ לעבן אָפגעלעבט אין איינזאַמקייט. איין יום-טוב האָט
זי געהאַט אין אירע יאָרן, איין טרייסט: אָנטאָן אַ ניי שייטל
און צריינקוקן אין טייטש-חומש.

און איצט, וואָס פרויקע איז געוואָרן אַן אָפטער גאַסט ביי
זיי און דאָס, וואָס צילקע פרייט זיך מיט זיין קומען. איצט, האָט
זי שוין גאַרנישט געוואוסט, וואָס צו טאָן.
איסר אַנטלויפט קיין מסטיבאָווע, ער קוקט נישט אויף קיין
מענטשן און אויף צילקען אודאי נישט.

פאַר פרעמדע דערציילן האָט זי נישט געוואָלט. מיט ציל-
קען אַליין רעדן? וואָל זי זיך באַרעכענען, אַז זי האָט אַ מאַן
אין גראַדנע, וואָל זי אַוועקוואַרפן איר קאַפּריז און זיך אומקערן
צו די לוריעס. אין אַלע שטעט און שטעטלעך רעדט מען דאָן
איצט וועגן דעם געשעעניש. וועגן דעם, וואָס אַן אַרעם מיידל
האַט חתונה געהאַט מיט אַ לוריע און איז פון אים אין עטלעכע
חדשים אַרום נאָך דער חתונה אַנטלאָפן, אַן אַ פאַרוואָס.
אַבער צילקע איז איינגעשפּאַרט און קיין ווערטער וועלן
דאָ נישט העלפן.

האַט זי געשוויגן און געזיפּעט...
און זי האָט גאַרנישט געקאָנט העלפן, ווען פרויקע איז
איינמאַל צוגעפאַרן מיט אַ שליטן באַנאַכט. דעם שליטן האָט ער
געבאַרגט ביי אַ שכן, אַ קריסט. צוגעפאַרן צו דער שטוב און
אַרויסגערופן צילקען...

שליטען זיך קביסל

באנאכט אליין: צילקע א ווייב, וואָס איז אַנטלאָפֿן פֿון אַ מאָן... מיט פֿרויקען דעם „קאָלעבאָסניק“! זי האָט זיך געוואָלט אין טיר שטעלן, נישט אַרויסלאָזן צילקען, נאָר יענע האָט אפילו נישט געקוקט אויף דער מומען און איז אַרויס צום שליטן, אייב-געוויקלט אין פֿאַטשיילע.

אַ ווייסע נאָכט. דאָס פֿלינקע פֿערד האָט עטלעכע האָסטיקע טריט געמאַכט — און שוין פֿאַרשווונדן זענען די הייזלעך מיט די פייערלעך, עס האָט זיך אָנגעהויבן פֿעלד, פֿעלד און אויסגע-שטערנטער הימל. דער שניי, וואָס האָט זיך באַטאָג לייכט גע-שמאָלצן אויף דער זון, האָט זיך איצט ווי גלאָז געבראַכן און-טער דעם פֿערדס פֿאָדקאָועס. דאָס שליטל איז געפֿלויגן איבער פֿלאַכע בערגלעך און קליינע גריבלעך...

צילקע איז נישט ווילנדיק עטלעכע מאָל צוגעפֿאַלן צו פֿרוי-קעס פֿלייצעס און זי האָט דערפֿילט, אַז זי וויל, דאָס שליטל זאָל זיך אַ טרייסל טון און זי זאָל נאָכאַמאָל צופֿאַלן צו פֿרויקען... און ביי יעדן טרייסל האָט אויך פֿרויקע געעפֿנט אַ מויל מיט ציין און געלאַכט צו צילקען און אין דער נאָכט אַריין גע-לאַכט.

נאָר וווּ איז דאָס אַוועק זיין אַמאָליקע דרייסטקייט?
ער וואָלט שוין לאַנג אָפֿגעלאָזט די לייצעס און די הענט וואָלטן מיט עפעס אַנדערש געווען פֿאַרנומען, נאָר פֿאַר צילקען האָט ער נאָך אַלץ מורא. ער קוקט איר אין די אויגן, ציילט און מעסט אירע ווערטער...

צי זי האָט שוין פֿאַרגעסן דעם לוריע?
און צי ער, פֿרויקע, געפֿעלט איר?
ווען דאָס שליטל נעמט שווימען לאַנגזאַם איבערן שניי, רעדן זיי וועגן פֿאַרשידענע זאַכן און גאָר ווייניק וועגן זיך אליין. צילקע דערציילט:

אַז אין גראַדנע, ביי די לוריעס, איז פֿאַראַן אַזאַ קאַסטן, ווי אין פֿרודנע ביי דעם פֿריץ, מען רופֿט עס: פֿאַרטעפֿיאַן, און זי, צילקע, האָט ליב געהאַט צו פֿויקן מיט די פינגער אין קאַסטן.

אזעלכע מאָדנע קלאַנגען האָבן זיך דאָן געהערט, קלאַנגען, וואָס דערמאָנען אפילו אָן וואַלד.

וועגן אַלטן לוריע דערציילט זי, אַז ער פלעגט איר צו זיך אויף די קני אַזעקועצן.

וועגן אַלעמען רעדט זי, וועגן אַ סך קלייניקייטן, נאָר סאַ-שען, סאַשעס נאָמען דערמאָנט זי נישט.

און דאָס ווונדערט פרויקען, נאָר פּרעגן וויל ער נישט. — פרויקע! — רופט זיך צילקע פּלוצלונג אָפּ.

וואָס?

— ווען ס'וועט ווערן זומער, וועלן מיר צוזאַמען גיין איבער

די וועלדער, אָט דאָ אַרום, אין די וועלדער, וועלכע מען האָט נאָך נישט אויסגעהאַקט. איך וועל זיך אויסטון באַרוועס און דו מיט דיינע גלאַנציקע שטייוועלעך... אַזוי ווי מיט דער ציגיינערין... ג, דענקסט?

זי קוקט אים אַזוי דרייסט אין די אויגן אַריין... אָט באַלד וועט ער די לייצעס אָפּלאָזן... באַלד... נאָר עס ווילקען שוין די פייערלעך פון שטעטל, זיי זענען שוין צוריקגעקומען.

צילקע כאַפט זיך אַריין אין שטוב, דער פּראָסט שפּילט אויף איר פנים, זי קוקט זיך אַרום, די מומע שלאָפט, צי זי מאַכט זיך שלאָפנדיק אין איר בעט. צילקעס וואַרעמע בעט האָט די מומע מיט אירע דאַרע הענט שוין גרייט געמאַכט... זי וואַרפט זיך אויפן געלעגער און מאַכט צו די אויגן. אין די אַדערן שטראַמט האַסטיק דאָס בלוט. דאָס האַרץ קלאַפט און עס נעמען שוועבן אין די געדאַנקען שטיקלעך אָפּגעריסענע בילדער... וועלדער, וועלדער, דער שאַסיי, פרויקע מיט דער ציגיינערין, סאַשע און גראָדנע מיטן אַלטן לוריע. נאָר פון די אַלע בילדער ווילט זיך איר אויספלאַנטערן, ווייל די הענט ציען זיך צו איין געשטאַלט, צו פרויקען.

אזעלכע רונדע פלייצעס האָט ער, אַ שטיק האַרץ זיינס וועט זיך אַרויס, באַוואַקסן געדיכט, געדיכט מיט שוואַרצע האַר... און עס דוכט זיך איר, אַז באַלד וועט ער זי אויף די הענט כאַפן און וועט מיט איר אַנטלויפן. און אויב ער וועט נישט וועלן וועט

זי אים אין אירע שטייפע הענט כאפן און לויסן, לויסן מיט
אים צו טייכל, צו דער צווילינג-סאָסנע און נאָך ווייטער.

פלוצלונג עפנט זי די אויגן. עס ווונדערט איר, וואָס זי
זעט נישט פרויקען געבן זיך, נאָר אַגשטאַט פרויקען דערזעט זי
די מומע ניכט, וועלכע זיצט אויף איר בעט און קוקט אויף ציל-
קען, אויף איר יעדער באַוועגונג. אַן אַלטע, אַן איינגעבויענע, אַ
בייזע און אַ גוטע אינאיינעם קוקט זי אויף צילקען מיט בליקן פון
אַן אַנדערע וועלט. און צילקע ווונדערט זיך נישט, וואָס זי דער-
זעט אומגעריכטערהייט דער מומעס בליקן אויף זיך...

די מומע באַדאַרף אַזוי קוקן...

און צילקעס האַרץ, וואָס קלאַפט אַזוי האַסטיק איצט -- באַ-

דאַרף אַזוי קלאַפן...

זיי קוקן זיך אַזוי אָן, ביידע פרויען. צילקע האַלט די ער-
שטע נישט אויס. עס שלעפערט איר, דערלאַנגט זי אַ טרייסל
מיטן קאָפּ האַר און באַהאַלט זיך אונטער דער פערענע.

אויף מאַרגן קומען פרויקעס שוועסטער און צילקע דער-
ציילט פון נעכטיקן שליטלען זיך. עס האַט געטרייסלט און דער
שניי האַט זיך געבראַכן, ווי שערבלעך. דערנאָך, ווען זי איז
אַהיימגעקומען, האַט דאָס פנים געפלאַמט און עס איז זיך גע-
שמאַק געשלאָפן.

פרויקעס שוועסטער דערציילן פאַר די שכנים, אַז צילקע
ווערט אַלץ פריילעכער און מונטערער, און אין שטעטל האַט שוין
ווער אַ וואָרף געטון אַ ווערטל, אַז פרויקע האַט הצלחה...

— און וואָס וועט דערצו זאָגן, גראַדנע?

— אַי, די גבירים, ביי זיי איז אַלץ מעגלעך.

עס זענען געווען אין שטעטל נאָך מיידלעך מיט ליבעס,
מיט חתנים, נאָר מער פון אַלעמען האַט מען גערעדט פון ציל-
קען און פון פרויקען.

זי איז שוין אַליין אויך געגאַנגען צו פּרעמדע מענטשן,
צו די באַראַשעס און צו אַנדערע שכנים אַביסל שווייגנדיק און
אַביסל שעמעוודיק. מען האַט זי ליב געהאַט און אַ נייגעריקייט
איז געווען צו איר אַ גרויסע...

—עפעס איז זי אן אנדערע...

—אין וואלד געוואקסן.

—אבער פרויקע, פרויקע...

—אז ער ווארפט אן אויג אויף וועמען...

—וועלן שוין אפילו לוריעס מיליאנען אויך נישט העלפן...

עס איז שוין געגאנגען צו פורים. שניי איז געפאלן און

שניי איז צוגאנגען. א האלבן דאך פלעגט די זון אפשווארעמען,

צעשמעלצן און דער צווייטער האלבער דאך איז נאך געלעגן ווייס

איינגעוואטעוועט... אויסערן שטעטל זענען שוין געשטאנען אָנגע-

לאָפענע וואַסערן און שניי האָט זיך געמישט מיט צעווייקטע ערד.

גיין אין וואַלד איז פאַר צילקען אוממעגלעך איצט געווען, אפילו

אין דעם טאָטנס שטיוול איז געווען שווער צו גיין. אַ ווינטל פלעגט

קומען פון די וועלדער, האָט עס געטראָגן ריחות פון פריש גע-

האַקט האַלץ, און נאָך אַ ריח פון פאַראַיאַריקע בלעטער און סכך-

באָדלען.

איוואַן איז געקומען צו ניכען. ער איז עטלעכע וואָכן גע-

ווען אין פעטערבורג, ווו זיין זון האָט געדינט. ער האָט דער-

ציילט, אַז אין דער גרויסער שטאָט איז אים זייער שווער געווען.

—עס איז געווען אַ סך צו זען, נאָר איך בין צעטומלט גע-

וואָרן, האָב איך גאָרנישט געזען. איך בין אַ פראַסטער מענטש,

איך מוז עטלעכע מאָל אַ טאָג זען דעם הימל, וועלכער לייגט

זיך אַזוי ברייט אויס ביי אונז אויפן שאַסיי... אין וואַלד איז

בעסער פאַר אונזערע מענטשן.

האַט צילקע אונטערגעכאַפט די ווערטער:

—טאַקע אַזוי, איוואַן! אין וואַלד איז בעסער פאַר אונזערע

מענטשן, אַז עס וועט זומער קומען וועל איך מיט פרויקען זיך

לאָזן אין די איבערגעבליבענע וועלדער...

—מיט פרויקען?—האַט איוואַן איבערגעפרעגט און אָנגעשטעלט

אַ פאַר נייעריקע אויגן.

און צילקע האָט זיך פאַרשעמט.

זי האָט נאָך אַליין נישט באַטראַכט אַלץ, וואָס זי האָט

דורכגעפילט די לעצטע צייט. איר פרייד, וואָס זי האָט בעט

פרויקע רעדט, און דאָ קומט דער איוואַן פון וואַלד און גיט אַזוי
הויך אויסן קול אַ פרעג: „מיט פרויקען“?
גיט איוואַן צו נענטער און לאַכט איר אין די אויגן גלייך:
— מיט פרויקען איז מיט פרויקען. וועסט קומען אין וואַלד,
וועל איך דיר ווייזן סײַ אַ שיינעם פּוקס איך האָב געכאַפּט,
אין אַ שטייג האַלט איך אים.— און ער גייט אַוועק, איוואַן, צו דער
מומע ניכע אין צווייטן חדר און רעדט מיט איר וועגן שטוב-
זאַכן, ווי אַן אייגענער מענטש.

אין איינעם פון די לעצטע שבתים איז איסר נישט געקן-
מען קיין מסטיבאָווע, ער האָט פון סוויסלאָטש מיט אַ מענטשן
אַנגעזאָגט, אַז ער מוז פאַרבלייבן אויף דעם שבת אין וואַלד.
מער פון אַלעמען האָט זיך מיט דער ידיעה דערפרייט פרוי-
קע. אַ גאַנצן שבת וועט דער שווייגנדיקער פעסן, איסר, נישט זיין...
און די מומע ניכע שווייגט שוין און מישט זיך נישט
אַריין, בעת ער איז לעס צילקען. בלויז פון צייט צו צייט וואַרפט
זי אַריין אַן אומצופרידן וואָרט. מיט דער מומען קאָן מען
גאָך דורכקומען— זאָל זי זיך בייזערן וויפל זי וויל.
עס איז פרייטיק פאַרנאַכט, נאָך ליכט בענטשן. די מאַנס-
בילן דאַוונען שוין, און צוויי מאָל האָט שוין ניכע פרויקען דער-
מאַנט, אַז דער עולם איז דאַוונען אַוועק. פאַרוואָס גייט ער נישט?
פרויקע שטייט זיך, אָבער, רויק לעס איוון, וואַרעמט זיך און
שמייכלט:

— וואָס דאַוונען? איך וועל ווערן עלטער, וועל איך זיך
נעמען צום דאַוונען.

די ליכט ברענען. אַ רויקייט קוקט אַריין פון דער טונקע-
לער גאַס. צילקע שטעלט זיך אויך לעס איוון... די מומע ניכע
קוקט אַריין אין אַ סידור און הייבט יעדע רגע אויף בייזע בליקן
אויף דאָס פאַרל.

און פרויקע בלאַנדזשעט דאָרט מיט די הענט אויף דעם
וואַרעמען איוון, ביז ער געטינט צילקעס אַ פינגער...
בלויז איין פינגער...

און עס דאַכט זיך אים, אַז ער האָט די וועלט איינגענו-

מען, ער האָט אַ גרויסן גבור באַזיגט, ווייל צילקע נעמט דעם
פינגער נישט אַרויס צוריק. ער דריקט אים אין זיין פעסטער
האַנט, ער שפּילט זיך מיט אים... און פּרויקע פּילט, אַז די
גאַנצע צילקע, אָט די, וואָס פּלעגט אים אַזוי שטאַלץ אָפּשטויסן
פּריער, די צילקע, וואָס האָט מיט אַ צווייטן חתונה געהאַט און
דערנאָך אַנטלאָפּן...

צילקע איז אים אינגאַנצן אונטערטעניק איצט, ווי איר קליין
פינגער, וואָס וואַרעמט זיך אין זיין האַנט.

דערנאָך, ווען די מומע איז אויף אַרבע פאַרשווונדן גע-
וואָרן, זי איז אויף עטלעכע מינוט אַריינגעלאָפּן צו די באַראַשעס
האַט פּרויקע אַ קוק געטאַן אויף צילקען און צילקע האָט אַ קוק
געגעבן אויף פּרויקען...

ער איז אויף אַ טריט אָפּגעטראַטן פון אויוון און לייכט
מיטגעפירט צילקען. אָנשטאַט איין פינגער האָט ער איצט אירע
ביידע הענט געוואַלטן. געקוקט אויף איר מיט אַפּאַר אָנגעצונדענע
אויגן... אַ רגע...

און זיי זענען ביידע צוגעפאַלן איינער צום צווייטן, ער
האַט זיך איינגעביסן אין אירע ליפּן און זי האָט צוגעמאַכט פון
ווייטיק אירע אויגן. געדאַכט האָט זיך זיי, אַז עפעס האָט זיך
צעוונגען, צעקלונגען אין דער גאַנצער שטוב, אויף דער גאַנצער
וועלט, אין זייערע הערצער...

און דערנאָך האָט זי דערהערט, קיים דערהערט, וואָס פּרוי-
קע האָט צו איר גערעדט, כמעט געשריגן צו איר:
— שרייב אים, ער זאָל דיר שיקן אַ גט, אַ גט זאָל ער

דיר שיקן... — — —

די טיר האָט זיך דאַרטן געעפנט, טריט האָבן זיך דער-
הערט, דאָס איז די מומע ניכע פון די באַראַשעס צוריקגעקומען
און פּרויקע האָט זיך מיט איר אין אַריינגאַנג באַגעגנט:

— איך לויף דאוונען, מומע ניכע! — — —

די אַלטע האָט זיך פאַרווונדערט און גענומען וואַרפן מיט
די אויגן:

— מיטאַמאָל אַזוי פּרום געוואָרן, מיטאַמאָל...

פרויקע איז שוין נישט געווען. האָט זי אַ קוק געטאָן אויף
צילקען, וועלכע איז געשטאַנען פּאַרטראַכט אין זיך מיט אַ
האַלבן שמיכל אויף די ליפּן. און בעת די מומע האָט אַ רוף
געטון:

„צילקען!“

האָט זי אַ ציטער געטון און פון לייכטן טרייסל, האָבן זיך
די האָר אירע צושאַטן. ווי אַ גאַלדענער שטרעם האָבן זיי באַגאַסן
אירע אַקסלען. — — —

1911

ביכער פֿון ז. סעגאל אָוויטש

וועלכ: זענען ערשינען ביי אונז אין פֿאַרלאַג:

אין קאַזמערזש פֿאַעמע—5-טע אויפֿלאַגע

די וואַנט דראַמ. פֿאַעמע—2-טע אויפֿלאַגע

צייטיקע טרויבן—עראַטישע לידער

מאַן—מיניאַטורען

פֿון רוסלאַנד—נאָוו. פֿון דער רעוו.—2-טע אויפֿלאַגע

שטעגן-וועגן—נאָוועלן.

די ווילדע צילקע—ראַמאַן.

